

1809

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE,

BONONIENSIS, I. C.

ARCHIEPISCOPI SALERNITANI,

De Eccleſiaſticorum Reddituum Origine, & Iure

TRACTATVS.

Quo rerum omnium, quæ ad hoc ſpectant argumentum, ſeries copioſè ſimul ac diſtinctè explicatur.

Argumentis inſuper, Summarijs, atque Indice illuſtratus.

Cum priuilegio Philippi Hiſpaniarum Regis, & Senatus Veneti.

Venetijs, apud Franciſcum Franciſcium Senenſem. 1575.

GREGORIO XIII.
PONT. MAX.
M. Antonius Marsilius Columna, Archiepiscopus Salernitanus, S.

EMPER ego existimaui, Sanctiss. Pontifex GREGORI, benè ac liberaliter institutos homines nequaquam abuti otio debere; omnium verò minimè, qui se totos Deo penitusq; addixerint, atque dicarint. Etenim ipsius ore monemur, nobis ante celsissimum illud Tribunal per otium transacta vita, quin et otiosorum verborum rationem omninò esse reddendam. Itaque superioribus mensibus, ne per desidiam, ac socordiam aeta-

tem in vinea Domini inutilem in modum contererem, Libellum conscripsi de Ecclesiasticorum redditum Origine & Jure, cuius Tractatum nonnihil hominibus nostris vtilitatis atque adiumenti allaturum censui. Quo factum est, vt ad eum in lucem edendum animum adiecerim; hac etenim ratione, quicquid ex illo prouenturum esset boni, eo complures participes fieri posse putaui. Vt verò mea hæc editio commendatior in publicum prodiret, Maiestati isti tuæ, augustissimoq; nomini, eam dicare et consecrare constitui, cùm fortunæ meæ tenuitas non patiatur alio me aptiore officij genere ad beatissimos istos pedes tuos venerandos procumbere. Quam editionem, Magnanime GREGORI, si haud omninò reijciendam esse duxeris, eam ipsam diuinitatis tuæ aura, & afflatu impertiri, atque illi sanctissima benedictione tua, decoris aliquid largiri vt digneris humillimè oro, atque obsecro. Deus Summus & Optimus Sanctitatem tuam quàm diutissimè incolumen tueatur.

ILLVSTRISS. AC AMPLISS.

VIRO

M. ANTONIO MARSILIO COLVMNAE, ARCHIEPISCOPO SALERNITANO,

Petrus Follerius, S. D.

ERLEGI his diebus, Amplissime Domine, opus tuum de Ecclesiasticorum reddituum origine & iure, illudq; adeò elaboratum, elegans, & miro ordine conscriptum reperi, vt mea quidem sententia, nihil illi addi, aut minui possit. Habet enim materiam perpulchram, necessariam, atque vtilem. Quid enim vtilius & melius pertractari, & in scriptis mandari posset, quàm quod conscientias pacatas & tranquillas reddat? quidve optabilius, quàm quòd originem rei à mille seculis apud complures Catholicos authores sparsim conscriptam contineat? quid elaboratius fieri potuit, quàm quòd opiniones omnes, quæ hac in re afferri possent, adamussim, & qua illæ ratione coniunctæ sint, discutiantur?

tiantur? quid demum perſpicacius, quàm quòd veræ Doctorum & Theologorum ſententiæ ex fide, & ſine aliorum iniuria recenſeantur? Exiſtimo quidem adeò neceſſarium fuiſſe opus, quòd abſq; eo ſynderefis illa noſtrarum animarum in incerto eſſet. Præter hoc verò, quòd commune bonum reſpicit, illud amplius, tu Marſili, præſtitiſti, quod tuorum Anteceſſorum cognomini, nimirum, vt coniectura feror, Martis aſilo, quòd Aquilam, lilia, Turres ſuper aquam geſtarent, vnde clariſſimum Marſiliorum hoc cognomen fluxit; columnam, elaboratam nempe doctrinam tum in legali ſcientia, tum Philoſophia, Theologia, & aliis literarum ſtudiis addidiſti, ac illuſtrius illud reddidiſti. Accedat, quòd cognoui te in literarum ſtudiis adeò peruigilem, adeò ſtudioſum ac perſpicacem, vt maiora à te in dies ætas noſtra expectare debeat. Vale, Romę Quarto Non. Quintilis. M.D.LXXIIII.

M. ANTONIVS MAFFA SALERNITANVS, I. C.

LECTORI. S.

VOD maximè ab Ecclesiasticis hominibus omnibus fuerat optandum, Lector optime, vt aliquis aliquando prodiret, qui eam vitæ rationem, quam quisque Christianus primis illis Ecclesiæ temporibus iniret, ac quomodo ad eam, quam contraximus labem, res paulatim in clero sit perducta, doceret. Id nunc eruditè, ac copiosè simul præstat doctissimus Marsilius tuus, qui quod ad eam rem attinet, priorum temporum seriem, tam accuratè persequitur, ita perspicuè exponit, vt planè inter sanctissimos illos priorum hominum cœtus tibi versari, atque oculis intueri videaris, & optimam, quam illi ipsi sequebantur, viuendi rationem, quidq; singulis quibusq; in Prouincijs ac sub vnoquoque Pontifice in communi

vita

vita conseruanda, & Ecclesiasticis redditibus dispensan dis seruatum sit, tradit. Idq; non solùm ex probatissimis illorum temporum Scriptoribus, verumetiam ex Apostolorum Canonum, & Oecumenicorum, ac Prouincialium Conciliorum publica autoritate, Summorum item Pontificum Epistolis, & Decretis: ita, vt quæ ad redditum Ecclesiasticorum originem pertinent, iam amplius ab aliquo minimè in dubium reuocanda sint, nisi is publicæ rerum gestarum fidei, atque ipsarum legum autoritati obstinatus velit obsistere. Hæc verò de huiusmodi redditum origine tractatio quàm necessaria sit, ad eam quæ de illorum iure ab eo instituta est, re ipsa cognosces. Videbis enim in quas difficultates inciderint, & quibus inuoluti tenebris sint interpretes illi, qui origine prætermissa, ius persequi elaborarint. Porrò autem, antequàm eam, quæ de fructuum Ecclesiasticorum iure est, tractationem aggrediatur, post illorum originem, vnde beneficia nomen acceperint, quot illorum sint genera, quibus præterea tum animi, tum corporis dotibus præditos eos esse oporteat, qui ea ipsa consequi velint, accuratissimè atque eruditissimè explicat. Post deinde discrimine ante oculos posito, earum quæstionum (dominij nempè Ecclesiasticorum redditum, atq; eorundem restitutionis) quæ misceri hucusque ac perturbari ab interpretibus solitæ sunt, atque vtrinque rationibus, & argumentis productis, quid tandem ipse sentiat, ita luculenter & eleganter exponit, vt omnis planè sublata dubitatio videatur

videatur

deatur, clericine domini, an verò vsuarij ecclesiasticorum redditúum sint: quæ res pias fermè bonorum omnium mentes exercere non immeritò potest. Ne verò existimes, Lector beneuole, quæ ab Autore ipso tibi traduntur grauissimorum destitui testimonio, eos omnes postremò, qui in alterutram sententiam sese propensiores ostenderunt miro ordine recenset, ita vt ipsius opinionem, nèdum firmissimis, verissimisq; probari rationibus, sed crebriore etiam cùm sacrorum, tum Pontificiorum scriptorum calculo atque consensu communiri, & recipi. Quo factum est, vt scrupulus, qui ex veteribus multorum concertationibus, malè aliquorum animos habere poterat, sublatus planè atque euulsus remaneat. Rem autem omnem ita temperat, vt nullam sibi indulgentiam ad laxiorem ducendam vitam clerici propterea asciscere valeant, quippe qui etsi ab hac forensi restitutione sint liberi, si ecclesiasticis abutantur redditibus, ob maximum tamen letalis commissi reatum quem incurrunt, perpetuis (vt ille demonstrat) flammis addicantur. Quantum autem operæ ea in re præstiterit Marsilius hic noster, omnes facilè intelligent, qui secum statuant, in tanta antiquissimarum rerum & obscuritate & varietate, nihil certi, quod sequeretur, inuenire potuisse, nisi conciliorum omnium, scriptorum, canonum, ac Sanctorum omnium volumina diligenter euolueret; quod per se difficillimum certè, ita illi (qua ingenij præditus est magnitudine) facillimum fuit, vt optimè hodie res geri videatur, si quæ de reddi-

tuum origine scriptis mandauit, attentè legantur: Alterius verò tractationis veritatem, non obstinatè, vt quidam, sed rationibus & autoritatibus inter se comparatis, ita monstrat, atque illustrat, vt quid quisque sequi debeat, vel lippis pateat. Est igitur, humanissime Lector, quòd Marsilio gratias ingentes agas, qui summa diligentia effecit, vt quæ ad ecclesiasticorum reddituum origi nem, & Ius maximè pertinent, ex hoc libello, quem longè antea, quàm Salernitanæ præficeretur Ecclesiæ, aut ecclesiasticos vllos perciperet fructus, sine vlla prorsus φιλαργυρίας suspicione cōscripsit, facili negotio disceres. Quod ipsum, præter insignem illius nobilitatem, eximiam doctrinam, religionem, vitæq; ac morum integritatem, cæterasq; (quæ innumerabiles sunt) virtutes & animi illius dotes deuinctissimum te illi efficere debet. Vale & ab eodem autore in dies maiora expecta. Romæ Id. Quinctilis M. D. L X X I I I I.

ARGVMENTA OMNIVM CAPITVM, QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

CAP.

CAP. XX.

CAP.

INDEX COPIOSVS IN TRACTATVM De Ecclesiasticorum Reddituum Origine, & Iure;

Alphabetico ordine confectus.

De litera A.

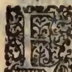
di

De litera C.

De litera D.

ex

De litera E.

forma

De litera F.

De litera G.

De litera H.

&

De litera I.

De litera L.

De litera M.

De litera N.

De litera O.

De Litera P.

Presby

De litera Q.

De litera R.

De litera S.

De litera T.

De litera V.

Vrbanus

FINIS.

Errata ſic emendato.

Folio 23 verſu 18 diuiſo diuiſio. 27. 21. Gælaſius Gelaſius. 50 4. primis primi. 59 5 parochiæ parochia. 65 1 primm primùm. 87 22 duies duces. 114 11 diſpoſitione diſputatione. 167 20 creditoris debitoris. 187 7 vrgent, non vrgent. 203 vlt. aſcquiruntur acquiruntur. 219 4 xvj. xxviij. 205 22 iuræ iura. 231 19 illos adde redditus. 250 18 pugnaret pugnant. Ibid. 20 noſtra, adde tempora. 285 25 remotionbus remotioribus. 302 13 gerere genere.

CARMEN
ANGELI SPANNOCCHII
SENENSIS
DE ILLVST. M. ANTONII
MARSILII, COLVMNAE
TRACTATV
De Ecclesiasticorum Reddituum Origine, & Iure.

QVOS Deus Ecclesiæ concessit Redditus olim,
Undè Sacerdotes viuere iure sinit:
Quicquid & addiderint sanctissima munera gazis,
Et quo iure piæ distribuantur opes:
Omnia MARSILII narrat sacer iste libellus,
Quæ spectant Templi iuge ministerium.
Præmia quæ fuerint tanto concessa labori?
MARSILIVS quondam Dux erit Ecclesiæ.

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE, BONONIENSIS I. C. ARCHIEPISCOPI SALERNITANI,

De Ecclesiasticorum Reddituum Origine, & Iure

TRACTATVS.

PARS PRIMA.

ARGVMENTVM.

Unde antiquitus apud Hebræos, aliosq; itidem populos nonnullos, sacerdotibus necessarij sumptus suppeterent, & qua ratione Christus, Dominus noster, dum inter homines ageret, sibi suisq; ad uictum necessaria pararet.

RERVM SVMMAE.

1 *Sacerdotes varia victus ratione vsi sunt.*
2 *Aegyptij generis vetustate cæteris sese antecellere iactabant.*
3 *Aegyptij sacerdotes ex publicis horreis alebantur.*
4 *Soli sacerdotes apud Aegyptios tempore famis fuerunt immunes à possessionum suarum venditione.*
5 *Romani sumptus in rebus sacris necessarios ex publico suggerebant.*

6 Sacerdotes apud Romanos primitias ante omnes libabant.
7 Sacerdotium sub lege naturæ erat apud primogenitos
8 Spiritualis portio, quam præter temporalem primogeniti habebant, incerta erat.
9 Decimas tres soluebant Hebræi; unam Leuitis, alteram in sacras epulas, pauperibus tertiam.
10 Primitias insuper soluebant sacerdotibus.
11 Delictorum mulctæ sacerdotibus adiudicatæ apud Hebræos.
12 Christus, Seruator noster, proprias habuit facultates.
13 Ecclesiasticæ pecuniæ conseruandæ forma quando primùm instituta.

CAPVT PRIMVM.

DE fructuum Ecclesiasticorũ iure tractaturi, nihil rectius facere nos posse arbitrati sumus, quàm ut eorum antea originem indagaremus, cùm minimè dubitandum sit, quin multò facilius hac in re ueritatẽ sit assecuturus, qui antiquitatem omnem breuiter antea animo perlustrauerit, ac singulis ætatibus animaduerterit, unde sacerdotibus necessarij sumptus suppeterent, & quomodo res paulatim ad eum, quem uidemus, statum perducta fuerit, quàm qui harum rerum omnium ignarus nudum tãtùm corticem, solamque eam, quæ cuiusque oculis obuia sit, præsentiũ rerum formam intueatur. Atqui certè hoc ipsum explicatu tantò difficilius est, quantò magis in hoc uariatum re-
1 peritur: † siquidem sacerdotes varia victus ratione, prout temporum tulit conditio, fuisse vsos; vel si nulla ex re alia id appareret, tamen ob miram rerum humanarum varietatem & inconstantiam credibile admodum esset. Verùm hoc per se tam apertum est, tamque perspicuè ex totius antiquitatis serie intelligitur, vt nullus coniecturæ locus esse possit. Apud Aegyptios (ut ab Ethnicis exordientes

2 tes,atque ab ijs potissimùm,† qui generis uetustate(ut au
tor est Iustinus)cæteris nationibus sese antecellere iacta
bant,ad veræ religionis cultores mox descendamus)eum
3 fuisse morem accepimus, † ut sacerdotibus suis ex Pry-
tanæo,seu publicis horreis, certa quædam cibaria præbe
rent.Qua ex re factum est,vt cum fame Aegyptij aliquan
do præmerentur, ac cogerentur cæteri omnes pro frumē
4 to agros quisque suos Pharaoni adiudicare,† soli sacerdo
tes possessionum suarum dominium retinuerint, Genes.
5 47.Ioseph.Lib.2.antiquit.Iudaic.cap. 4. † Non absimile
fuit ueterum Romanorum institutum,qui sumptus sacris
in rebus necessarios iam inde à Numæ temporibus sug-
gerere sacerdotibus ex publico cæperunt, ut Liuius Lib.
6 1.commemorat. † Hinc & Plinius Lib. 18. cap.2. *Ac ne degustabant quidem*,inquit,*nouas fruges,aut uina antea, quàm sacerdotes primitias libaßent*. Nec minus etiam in Virgines Vestales se munificos Romani præbuerūt,quas propterea diligebant,publicisque sumptibus alebant, vt templo eæ semper assisterent,Deosque illos suos perpetuò venerarentur: quos autem Deos? commentitios nimirum ac ludicros arculisque & thecis aureis,argenteis, plumbeis,aut ligneis conclusos, ut non immeritò stomachentur Lactantius in libris diuinarum Institutionum,& Arnobius contra gentes, quòd uideant tantam hominū, alioquin non contemnendorum, cęcitatem extitisse, ut quasi cimerijs (quod aiunt) tenebris inuoluti suum ipsi errorem nulla ex parte agnoscerent. De Vestalibus autē ita Liuius. *Numa*,inquit,*Virgines Vestæ legit Alba oriundum sacerdotium, & genti conditoris haud alienum; his ut assiduè templi antistites essent, stipendium de publico statuit, uirginitate aliisque caremoniis uenerabiles ac sanctas fecit*. Sed missa umbratili,commentitiaque illorum religione, qui tenebris undequaque obsidebantur, ad

ueritatis lucem iam deueniamus, ac de ijs loquamur sacerdotibus, quos uerè sacerdotes possumus appella-
7 re. † Satis constat primis illis temporibus, quibus extabant Patriarchæ, ac sub naturæ (quam uocant) lege homines uiuebant, fuisse sacerdotium apud primogenitos, qui præter proprium patrimonium, spirituale et portionem
8 obtinebant: † spirituali uerò huic portioni nulli certi limites erant circumscripti, cùm & sacerdotes, quicquid ipsis dabatur, possent accipere, & dantibus nulla imponeretur necessitas, sed sponte id daret unusquisque, quod sibi libitum esset, D.Tho.2.2.q.87.ar.1. ad 3. Sot. de iust. & iur. lib.9.q. 4.ar. 1.ad 3. Tiraquell.in tract.de iure primogē. in præfatio. nu. 18. Atque huc spectat quòd legimus Abrahamum prophetico quodam instinctu Melchisedech sacerdoti decimas dedisse, Genes. cap. 14. Item & Iacob Deo decimas uouisse: ita enim ipse loquitur Genes. 18. *si fuerit Deus mecum, & custodierit me in uia, qua ambulo; cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.*
9 † Porrò ueteris legis succedente tempore, cùm à durissima Aegyptiorum seruitute Hebræus tandem populus liberatus esset, atque in terram uberrimā amplissimamque diuino beneficio traductus, binas decimas iussus est quot annis Leuitis alteram, alteram in sacras epulas pendere; quibus mox accessit & tertia, quæ tertio quoque soluebatur anno, atque in egenos, uiduas, pupillosq; distribue-
10 batur. † Prȩter decimas uerò primitiæ insuper soluebantur; si quidem institutū illud passim inualuerat, ut primos quosque fructus, cuiuscunque ij generis essent, cogeretur unusquisque perferre in templum, ac pro accepta terra, quæ eos tulerat, Deo gratijs actis, & sacrificijs ritè peractis, primitias sacerdotibus offerre, Deu.cap. 5. Ioseph. Li
11 bro 4.antiq.Iudaic.cap. 8. † legimus insuper delictorum mulctas Aaroni, eiusq; filijs Dei mandato fuisse assigna-
tas,

tas,Num.cap.18.quo loci habentur hæc uerba; *Omnis oblatio & sacrificium, & quicquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedet in sancta sanctorum, tua erit,& filiorum tuorum.* Cum igitur sacerdotum esset ea pecunia, propterea in templum nequaquam solebat inferri, uti ea inferebatur, quam sponte quisque offerebat, utpotè quæ in templi restaurationem conuertenda erat, libro 4. Reg.cap.12.Hosce Hebræorum ritus subinde exceperũt Seruatoris nostri tempora, qui ueluti Eoum,nitidissimũque sydus lucis suæ splendore caliginem planè omnem
12 hominum mentibus procul amouit. † Pertenues ille quidem,sed tamẽ aliquas habuit facultates: neque enim eam sibi uitæ rationem instituendam putauit,ut præ inopia mendicare cogeretur, id quod sacræ paginæ perspicuum reddunt;à quibus, cum quidam aliquando non minus stultè quàm impiè dissentirent,iure optimo illos dãnauit Io. XXII. extrauag.Cum inter nonnullos, & extrauag. Quia quorundam,de uerb. sign. ubi Zenzilinus.Etenim solebat clementissimus ille naturæ humanæ redemptor oblatam sibi pecuniam, aut quoquo modo quæsitã custodire,ex qua uictum uestitumque tam sibi, quàm sectatoribus suis compararet:propterea Euangelista, cùm de Iuda loquitur,in quem protinus accepta bucella Sathanas introiuit, postquàm retulit uerba magistri ipsum alloquentis, *Quod facis,fac citius,*ita subijcit; *Hoc aũt nemo sciuit discumbentiũ ad quid dixerit ei: quidam enim putabãt quia loculos habebat Iudas,quod dixisset ei Iesus:eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.*Vnde Augustinus c.15. de mẽdacio ad conscientiam Tom.4.*Habebat,*inquit, *loculos Dominus a fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus & aliis indigentibus*
13 *tribuebat.*†*Tũc primũ Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta,& ut intelligeremus,quòd præcipit non esse de crastino cogi*

 tandum,

tandum, non ad hoc fuisse praeceptum, ut nihil pecuniae seruetur a sanctis, sed ne Deo propter ista seruetur, & propter inopiae timorem iustitia deseratur. Atque haec totidem uerbis retulit Gratianus in c. habebat, 12. q. 1.

ARGVMENTVM.

Quam Ecclesiae formam, ac quaerendi victus rationem post Christi ad patrem ascensum Apostoli instituerint.

RERVM SVMMAE.

1 *Apostoli ante omnia Episcopos ordinarunt, eisq; parochias assignarunt, quae diaeceses postmodum fuerunt appellatae.*
2 *Clerici quo primum tempore instituti.*
3 *Clerici partim presbyteri, partim Diaconi consecrati.*
4 *Animarum cura presbyteris commissa.*
5 *Diaconis pupillorum, & uiduarum cura demandata.*
6 *Apostolorum tempore omnia communicabantur.*
7 *Venditarum rerum pretia ante pedes Apostolorū ponebantur.*
8 *Apostolorum in uiuendo institutū retinuit Clemens Pōtifex.*
9 *Ecclesiam futuram in gentibus praeuidebant Apostoli, ideo necessarium non ducebant in Iudaea possessiones comparare.*
10 *Presbyteri & Diaconi, quorum antea incertus erat numerus, ad certum numerum redacti.*
11 *Parochiae praesbyteris diuisae, ac singuli singulis praefecti, moxq. in eadem ob credentium multitudinem plures constituti.*
12 *Vitae communio nulla cogente lege seruabatur.*
13 *Dominia incerta non erant communis uitae tempore.*

CAPVT SECVNDVM.

OSTEAQVAM uerò relictis terris Seruator noster in coelum diuinitus euolauit, non eadem prorsus, quae antea, tunc uiuendi ratio seruata fuit. Quocirca [ut clarius explicetur,

quod

quod ad Apoſtolorum hac in re inſtitutum attinet,altius
1 aliquantò res nobis repetenda eſt. † Epiſcopos Apoſtoli ante omnia crearunt,interque illos Iacobum iuſtum Alphæi & Mariæ Cleophæ filium, Iudæ Thadæi fratrem, qui & minor, & frater Domini, & Oblias,hoc eſt murus, & Nazaræus, ideſt ſanctus,dictus eſt,primum Hieroſolymorũ Epiſcopum ordinarunt.Porrò Epiſcopis ipſis omnibus aſſignarũt parochias, quæ nunc diœceſes appellantur, ut ex canonibus Apoſtolorum licet perſpicere,cap. 14.uariiſque itidem ex conciliis,Nicæno cap.16.Antiocheno cap.3.Arelatenſi 1.cap. 3. Agathenſi, quod à ſuperioribus illis deſumptum eſt,cap.34.& 53. c. ſi quis preſbyter,12.q.2.traditurq; hoc idem in c.Apoſtolica,de do-
2 natio. † eodem tempore & clerici inſtituti ſunt: cum.n. beatiſſimus Apoſtolorum Princeps Petrus Catholicæ Eccleſiæ Pontifex in orientalibus Eccleſijs, præcipueq; Hieroſolymitana,& Antiochena ſacerdotio primùm inſtituto,in urbem ſe recepiſſet,ut Romanam Eccleſiam,cæterarũ omniũ caput,conſtitueret, ibiq; firmiſſima fidei noſtræ fundamenta collocaret, ex omnium fidelium multitudine, religioniſq; noſtræ præcipuis cultoribus, ſeniores quoſdam ſpectatæ fidei, ac probitatis viros plenos ſapientiæ, & ſpiritu ſancto recteq; non apud ſuos ſolùm, ſed & apud exteros audientes, ſtudiosè delegit; quod etiam in Hieroſolymitana,cæteriſq; Eccleſijs factum antea fuerat. Hi uerò ſunt,quos clericos diximus fuiſſe appellatos.
3 † Hos Petrus Rom. Eccleſiæ Pontifex, per manuum impoſitionem partim presbyteros,& partim Diaconos conſecrauit,ut illorum adiutus opera primę Eccleſiæ præberet rudimenta,atq; eius in dies tum creſcentis prima qua-
4 ſi incunabula firmaret. † Presbyteris quidem ſummã rerũ commiſit: hoc enim ijs tradidit negocium, ut animarum curã gererẽt,vtq; Eccleſiaſtica ſacramẽta plebi Dei admi

nistrantes orationi pariter ac prædicationi vnà cum Epi-
5 scopo uacarent. † Diaconis autem uicissim uiduarum, pupillorum, aliorumq; id genus, quibus subueniri oporteret, pauperum fidelium curam demandauit, munerisque etiam illud iniunxit, ut presbyteris sacra facientibus præsto esse tenerentur. Hæc paucis, ac quasi prætereuntes, perstrinxisse nos satis erit, nam & per se apertissima sunt. Nec defecerunt, qui accuratè, summoq; studio illa explicauerint, ut Michael de Medina de sacros. homin. orig. libro 1. cap. 13. & 26. & Laurentius Villauincentius de œcono. paupe. Onuphr. in suis chronicis, alijq; prætere-
6 rea, quos hic omnes referre non est necesse. † Iam uerò, ut propius ad rem propositam accedamus, cum uerè tunc dici posset multitudinis credentium cor unum animamque unam esse, nemo erat, qui proprium quicquam iactaret se possidere, sed cuncti Apostolicis reliquisque Christi fidelibus prompto hilariq; animo sua omnia commu
7 nicabant. † Qua ex re fiebat, ut inter eos planè nullus egerit, sed abundè omnium necessitatibus subueniretur: quod ut commodius fieret, quas quisque domos, aut possessiones antea habuisset, protinus uendebat eorumque pretia ponebat ante pedes Apostolorum, ut ex Act. 4. fusius refert Vrbanus I. in Epistola de com. iu. & oblatio. fidel. ad omnes Episcopos, Tomo Concil. 1. fol.
8 105. † Hanc ipsam uerò uiuendi regulam pariter retinuisse Clementem Pontificem, eundemque martirem, qui sedit anno post Christum natum 68. ab eius uerò sacratissima passione, 35. indicat ipsius Epistola ad Hierosolymitanæ Ecclesiæ Clericos, quam inter Decreta retulit Gratianus in c. dilectissimis, 12. q. 1. *Consilium*, inquit, *dantes uestram prudentiam hortamur, ut ab Apostolicis regulis non recedatis, sed communem uitam ducentes, & scripturas sacras intelligentes, quæ bene nouistis, adimplere satagatis*

Anno Christi 68.

satagatis. Cuius Apostolici instituti eam attulit rationē
9 Melchiades Pontifex,†quòd cum præuiderent Apostoli
Ecclesiam in gentibus esse futuram,superuacaneum esse
putarunt,in Iudæa possessiones bonaq; immobilia sibi cō
parare. Et quoniam de Clericorum institutione mentio
nobis facta est,non censco hic prætereundum,paulò post
ea tempora circa numerum clericorum aliquantisper ua-
riatum esse;cum enim antea incertus esset clericorum nu
merus,certum hac in re modum statuere Cletus Clemen
tis successor,& Euaristus tertius post Petrum Rom.Ponti
10 fex. †Cletus enim(ut ex Damaso Bibliothecarius refert)
presbyteros ad certum numerum redegit: de Diaconis
uerò idem fecit Euaristus, eodemque retento numero,
quem antea statuerant Apostoli,septem tantùm in Eccle
11 sia Romana Diaconos esse uoluit. † Idemq; mox circiter
annum a Christo nato centesimum titulos, seu parochias *Anno*
(ut sæpè appellamus)in Vrbe Presbyteris diuisit,quò pos *Christi*
sent ipsi commodius a se inuicem secreti, in sua quisque 100.
Vrbis regione, titulo, seu parochia sacramenta fidelibus
exhibere,singulis uerò parochijs singulos præposuit pres
byteros:siquidem ob credentium paucitatem satis super-
que id fore arbitratus est. Mansit uerò hoc iugiter usque
ad Higinij Pontificatum,qui post octo & triginta circiter *Anno*
annos,cùm crescente in dies credentium multitudine u- *Christi*
nius curam præfecti, toti uni parochiæ haudquaquam suf 38.
ficere animaduerteret,priorem numerum adauxit,ac plu
res in unoquoq; titulo tum Diaconos, tum presbyteros
12 esse uoluit.†Inter hos uerò omnes,ut dixi,communio ser
uabatur, & seruabatur nulla cogente lege, sed mira om-
nium consensione, inter quos zizania nondum excreue-
rat: Nec quisquam erat, qui non sponte, hilariq; animo,
ob summam in Deum pietatem, suadente spiritu sancto
id uitæ genus amplecteretur,ita ut inuitos cōpellere mi-
nimè

nimè necessarium esset; Quod ex ijs etiam uerbis licet in telligere, quibus Ananiam Petrus est allocutus, cùm is de agri a se uenditi pretio Ecclesiam fraudasset, nec ueram eis quantitatem Apostolis retulisset: *Cur tentauit*, inquit, *Sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto, & fraudare de pretio agri? Nonnè manens tibi manebat ager, & uenunda-*
13 *tus erat in tua potestate?*† Neque uerò existimandum est incerta inter ipsos tunc temporis fuisse dominia, suum nã que unusquisq; possidebat, ut habetur ex can. apost. 39. c. sint manifestæ, 12. q. 1. Veruntamen ea oẽs; in Apostolos ac ueros Dei cultores, animi propensione erant, ut cùm perspectissimum ipsis esset Domini esse terram, eiusque plenitudinem, Psal. 23. c. tua, 2. de decim. sua quisq; om nia perinde habebat, ac si illa communibus necessitatibus, uel arctissimo legis præcepto essent addicta, glo. in c. dilectissimis, ver. possidebãt, 12. q. 1. Sed (heu) improuidum parentem nostrum, humanique totius generis protoplastum, quàm magnam is lapsu suo nobis omnibus pernicem attulit. Video quidem ex nobis, quasi ex nobis, bonum aliquod prouenire non posse: nisi accedente diuinæ acceptationis clementia, iuxta illud, *Iustitiæ nostræ sunt uelut pannus menstruatæ*, Isa. cap. 64. vbi egregiè inter cæteros Dionys. Carthus. At parentis nostri peccatum illud amplius effecit, ut ne commõstrati quidem no bis boni uestigiis diutius insistere possimus. Seruabatur sub Apostolis Dauidicum illud, Psal. 33. *Inquire pacem, & persequere eam*. Atq; hoc ipso pacis pretiosissimo munere summa cum tranquillitate mundus perfruebatur quodapprimè inter cætera Seruator noster suo quasi testamẽto nobis reliquerat, iucundissimis illis uerbis, atq; omni suauitate plenissimis; *Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis*, Io. 14. Diutius tamen hoc perpeti non potuit antiquus ille serpens, malorum omnium sator;

tor, insidiatorque noster assiduus, atq; acerrimus humanæ naturæ hostis. Itaq; auream hanc quietem Christi uita, morteque partam, moxque etiam sanctissima Apostolorum disciplina aliquandiu retentam ui omni, atq; conatu labefactare sibi in animum induxit.

ARGVMENTVM.

Progrediente demum tempore, uitæ communionem paulatim labefactari, ac loco pretij hæreditates à Christi fidelibus tradi cœpisse, diuersasq; laycorum in uiuendo sectas exortas.

RERVM SVMMAE.

1 *Credentium ardor cœpit tepescere post Apostolorum obitum.*
2 *Non eodem iure habebantur omnes, qui ad Christi fidem conuenerant.*
3 *Initiò à Gentilibus nihil aliud requirebatur, quàm ut ab immolatitijs Idolorum, suffocato & sanguine abstinerent.*
4 *Libertas, quæ primùm Gentilibus tantùm erat indulta, causam præstitit, ut communis uitæ uinculum laxari cœperit.*
5 *Cœperunt loco pretij a Christi fidelibus tradi hæreditates, & agri Episcopis, quoue tempore id initium habuerit. nu. 6.*
6 *Vrbanus I. floruit anno 224.*
7 *Nulla lege cogente hæreditates & agri Episcopis tradebãtur.*
8 *Laici in tres sectas diuisi.*
9 *Monozentes qui.*
10 *Anachoretæ qui: eorum uitæ genus primus instituit Paulus Thebanus nu. 11.*
12 *Sarabeytæ qui.*
13 *Monachorum quorundam impium genus.*

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

VIx dum Apostoli inter homines degere de-
1 sierant, † cum ecce pristinus ille credentium
ardor paulatim cœpit tepescere, ac pro communi illa quiete, discordiæ ac contentiones
2 Diabolico consilio exortæ sunt. † Cuius rei illa potissimùm occasio fuit, quod non eodem omnes planè iure habebantur, qui ad Christi fidem conuenerant: si quidem ab ea multitudine, quæ ex alienigenis, & gentibus diuersis confluebat, ecclesia iam usq; ab Apostolorum tempo-
3 ribus, † nihil amplius expetebat, nisi ut ab immolatitijs idolorum, & fornicatione, suffocatis & sanguine temperarent; Id enim pro stabiliendis fidei fundamentis, ac tollenda Gẽtilitatis inueterata consuetudine expedire iudi-
4 catum est. †Fecit autem hæc libertas, quæ non omnibus, sed Gẽtilibus tãtùm ea, quã diximus, ratione indulta est, ut Hierosolymitanæ quoq; Ecclesiæ perfectio contaminaretur; si quidem crescente magis in dies indigenarum, ac aduenarum numero, eò paulatim res redacta est, ut nõ tantum in ijs, qui ad fidem Christi recens confluxerant, uerùm etiam in iis, qui erant Ecclesiæ Principes, communis antea uitæ uinculum laxari cœperit: sic enim secum unusquisq; statuebat nihil se magnopere, ac reprehensione dignum admittere, si (quod gentibus concessum esse uidebat) retentis substantiis, ac facultatibus suis fidem Christi, confessionemque sequeretur. Qua de re fusius Cassianus Chrysostomi Auditor in suis collationibus de
5 uita, & origine Cœnobit. cap. 5. col. 18. † Quo circa, ne latius serperet hoc malum, magisq; in dies ad discordiam animi incitarentur, hac ratione primùm tanto huic periculo occursum est: siquidem communi sacerdotum, atque adeo etiam fidelium omnium consensu ma-

gis

gis probatum est, ut loco pretij, quod pro uenditis agris solui consueuerat, hæreditates ipsæ, ac agri, Episcopis traderentur. Quod ipsum ut consultius fore existimarent, maximè etiam Ananiæ, & Zaphiræ exemplo persuasi sunt, cum sic mentiendi in posterum omnis planè occasio demeretur. Huic accedit, quod (ut inquit Vrbanus I. in c. scimus. ibi, & maximè, & c. uidentes, 13. q. 1.) cautius erat agris ipsis potiri; Rectéq; summi illi Sacerdotes atq; Leuitæ, & reliqui fideles animaduerterunt plus utilitatis conferre posse, si hæreditates & agri, qui uendebantur, Ecclesijs, quibus præsidebant Episcopi, traderētur; quòd ex fructibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora ministare possent fidelibus com
6 munem uitam ducentibus. † Quare anno à Christi natiuitate CCXXIIII. agrorum Ecclesiȩ tradendorum inualuit consuetudo, quo tempore Vrbanus I. D. Ciciliæ magister, & XVIII. à Petro Pōtifex, ad Ecclésiæ sedebat gubernacula. Quod & Onuphrius in ipsius uita adnotauit. Hæc igitur distribuendarum in Ecclesia oblationū
7 ratio deinceps inducta est; † Nec quisquam tamen lege ulla lata ad huiusmodi oblationes cogebatur, cum tantùm consuetudini quicquid super ijs fiebat, tribuendum esse Vrbanus idem testatus reliquerit in c. uidentes, uer. cœperunt, 12. q. 1. cuius ex uerbis facilè colligere est eousq; Christi fideles in cōmuni uixisse, quàmuis aliquod (ut paulò ante annotauimus) schisma inter eos iam tū oriri cępisset, d. c. uidētes, & c. scimus, 12. q. 1. Ex qua sola ani
8 morum dissentione tota hæc mutatio profecta est. † Illud hoc in loco non est prætereundum, quod & ipsum eadem hæc dissidia pepererunt: ijs enim factum est, ut laici, quorum antea eadem plane uiuendi ratio erat, in tres paula-
9 tim sectas distinti fuerint. † Nōnulli enim, quibus Apostolicus adhuc feruor inerat, pristinæ illius perfectionis me-

mores a ſuis Ciuitatibus diſceſſerunt, ut ab illorum con ſortio, remouerentur, qui negligentius agebant, ac remiſ ſiore quodam (ut ita dicam) uitæ genere utebantur. Itaq; ſecretiores quaſi latebras ſtudioſius quęrentes in agris uitam ſimul degebant; atq; ea, quę ab Apoſtolis fœliciori illa ætate in uniuerſo Eccleſiæ corpore quaſi componendo fuerāt inſtituta, ſanctè atq; inuiolabiliter obſeruabāt, neque à coniugijs modò abſtinebant, ſed etiam a parentum atque mundi propè totius conſortio remoti erant, id quod uel ipſa uox perſpicuum reddit: ſiquidem non alia ratione, niſi quod ſolitariam uitam agerēt, Græco uocabu
10 lo Monozentes appellati ſunt. †Præter hos fuerunt & alij, qui ne hoc quidē contenti, ſanctius adhuc quoddam ac lō gè perfectius uitæ ſibi genus inſtituerunt, quippè qui in eam cogitationem adhuc magis intenti nihil in hac hominum imbecilli, ac rerum humanarum uarietate eſſe tā expetēdum, quàm ut terrenis omnibus deuictis cupiditatibus liberius cœleſtia contemplari poſſimus, id ſibi in animum induxerunt, ut ſpreta illa uictoria, quam bene ēt inter homines uiuendo cōparare potuiſſent, nobiliorē quendam in modum, ac quaſi comminus Dæmonibus cō grederentur, internoſq; illos animorū motus, quibus maximè uexantur, qui maximè ab hominū cōmercio planè omni ſemoti ſunt ſumma conſentione in ſe ipſis cohiberent. Quocirca agrorum ac uillarum ſolitudine non cōtenti ad ditiſſimos eremorum receſſus penetrarunt, ibiq; per totum uitæ tempus permanſerunt beati illius nimirum Ioannis Baptiſtæ perilluſtre exemplum ſequuti aliorumque item nonnullorum, ut Heliæ, & Heliſæi, de quibus Apoſtolus, *Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, errantes, & in montibus, & in ſpeluncis, & in cauernis terræ*. Fuit hęc Anachoretarū origo,
11 quos a ſeceſſu uocatos palam eſt. † Primuſq; hoc ſibi ui-

tæ genus delegisse fertur Paulus Thebanus sub annum Christi CCLVII. qui persecutionis occasione cupidè arrepta, non ut impiè quidam criminati sunt pusillanimitatis uitio, sed desiderio sublimioris profectus, in uastam Aegypti recessit solitudinem, ibiq; orationibus ac diuinæ naturæ contẽplationi assiduè intentus ad centesimũ
12 usque annum fœlicissimè uitam perduxit. † Verùm ut primis secundi præstiterunt; ita quosdam fuisse reperio, qui ita uixerunt, ut uel à primorum illorum laude, quos diximus uocari Monozentes, plurimùm abfuerint, atque hos Sarabeytas Aegyptia lingua dictos refert Cassianus col. 18. c. 5. & 6. Aluarus Pelagi. de planctu Eccl. lib. 2. ca. 51. Cùm enim Ananiæ ac Saphiræ, quorum exemplum plerisque aliquãdiu terrori fuerat, paulatim memoria exoleuisset, cœpit auaritia uel inter Monachos inualescere.
13 † Quo factum est, ut multi solo Monachorum loco ac nomine contenti, id solùm seruarent, ut ab hominum conspectu procul uiuerent: etenim quibus uiuebant in locis, cellas sibi multas, quas uocabant Monasteria, construebant, eòque necessaria omnia studiosè comportantes cõmodis suis apprimè seruiebant. Ideoque nec senioris ullius regimen patiebantur, sed ut liberè pecunias possent acquirere ac diuitias undecunque non alijs, sed sibi ipsis aceruatim congerere superioris planè cuiuscunque imperium detrectabant. Hæc de Monozentium, Anachoretarum, ac Sarabeytarum sectis hactenus dicta sunt.

ARGVMENTVM.

Vitæ communis ratio quo primùm tempore exoluerit, atque Ecclesiasticorum redditũum in quatuor partes diuisio facta fuerit.

RERVM SVMMAE.

1 *Dyonisius sedit anno Christi 260*
2 *Parochia amplificatæ, ac presbyteris iterum diuisæ, quibus cæmeteria fuerunt adiuncta.*
3 *Circa Syluestri primi tempora laici a communi uita cum clericis discesserunt.*
4 *Syluester omnium primus sanxit redditum Ecclesiasticorum quatuor partes esse faciendas.*
5 *Communis uita tempore, a pauperibus diuites non discernebantur.*
6 *Tertia synodus Romana à Syluestro anno 328. celebrata.*
7 *Mira Dei prouidentia & benignitas erga Ecclesiam suam.*
8 *Constantinus à lepra mundatus, ac à Syluestro baptizatus Ecclesiarum ædificandarum Christianis licentiam præbuit.*
9 *De constantini donatione, remissiuè.*
10 *Decem grauissima persecutiones, quas catholica Ecclesia ante Constantini tempora passa est.*
11 *Nicæna synodus aduersus Arrianam hæresim sub Constantino magno coacta.*
12 *Germania uenit ad fidem tempore, quo Asia & Aphrica defecerant anno Christi 200.*
13 *Morauia & Boemia ac Polonia anno Christi 1000. fidem susceperunt, quo tempore Asia minor & Syria Maumethanis spurcitijs infecta sunt ac Græcia magna pars abscissa.*

CAPVT QVARTVM.

VM magis ac magis in dies diuini spiritus aura fœlicissimè aspirante Christianorum numerus augeretur, subinde anno Christi 260.
1 † Dyonisius Ro. Pontifex post Petrũ XXV.
2 Euaristi exemplum secutus, † Parochias Vrbis Romæ à se quoque auctas, & amplificatas denuo præsbyteris diui

sit,

sit,eorumq; curæ, & cæmeteria adiunxit, ut martyrum se pulturas tanto ipsi accuratiùs asseruarent: Nec propterea tamen dici potest redditus inter Episcopos,& Clerum an tea communes ab eo diuisos,aut quæ inter laycos Christi fideles,& clericos eousque extiterat, uitæ communionē sustulisse.Hoc enim quantum ad laycos nullibi traditum est, quantùm uerò ad clericos aliquo post temporis spa-
3 tio constitutum fuisse legitur.† Rectè autem coijcere mi hi posse uideor circa Syluestri primi Pontificis summi tē pora laicos à communi, cum clericis uita destitisse, cū uideam ipsius Syluestri de Ecclesiasticorum reddituum inter ipsos quoque sacerdotes distributione decreta ex-
4 tare.† Is enim sanxit,quatuor Ecclesiasticorum redditūū partes esse faciendas, atque ex iis unam Episcopo,alterā Clero,tertiam pauperibus, quartam deniq; Ecclesiarum restaurationi esse applicandā,ideo autem tum pauperum, tum etiam clericorum hoc potissimùm tempore habenda ratio fuit,quia dum fidelium communio uigebat, paupe-
5 ribus optimè consultum erat; † quin uerò nec à diuite tunc pauper dignosci poterat, clericis pariter nulla dabatur occasio cur uel pro suis laboribus præcipuum aliquid haberent,cum quæ ad uictum erant necessaria singulis abundè suppeterent; At communione hac sublata pauperum, ecce luctus ac simul clericorum querelæ protinus exortæ sunt. Itaq; summus Ecclesiæ Pontifex Syluester, ut commissum sibi munus ea,qua par erat,diligentia exe queretur,ac nascenti latiusque in dies serpenti huic malo in tempore remedium afferret,quatuor illas,quas dixi
6 mus,partes constituit tertia synodo Romæ coacta,†quam anno Christi CCCXXVIII. celebratam Onuphrius etiā
7 consentit. † Operæpretium est hoc in loco summam Dei Opt.Max.prouidentiam animaduertere, tum & admiran dam benignitatem,qua ille suam semper Ecclesiam com

plexus est, ac tunc maximè, cum ad desperationem res ad ducta uideri potuisset. Pristinus ille Christianorum ardor cęperat iam tepescere, inter ipsos odia iam propè inualue rant, desidijs ac contentionibus totum Ecclesiæ corpus quatiebatur, ita ut Christianorum nomen passim omnibus despectui fore merito dubitaretur: cum ecce in hac tã ta tempestate, ui uentorum undique sæuiente, duo illa salutaria sydera fluctuanti Petri nauiculæ illuxerunt, nimi rum Pontifex ille sanctissimus, quem modo diximus, Syluester, item & magnus Constantinus, quorum uterque Christianorum Ecclesiam certatim amplificauit, ornauit

8 illustrauit. † Cum à Syluestro Constantinus, lepra primũ mundatus, mox et Christianę religionis sacris initiatus esset, multa, uariaque in Christianam Remp. contulit ornamenta: edicto enim cauit ut pro solito quisque Ecclesiam posset ædificare, summumque ipsum Pontificem am plissimis donis decorauit, seu potius quæ illi debita erãt, quæque ipse antea ut deposita detinuerat non grauatè re

9 stituit. † Qua de re latè Ionaras in principio Constantini Magni inter Bizãtinas Historias, Iuo Carnutensis Epi scopus in suo decreto, titulo de prima Rom. Ecclesi. cap. 49. Gratianus c. Constantinus, 96. distinct. Augustinus Steucus de donat. Constãtini contra Vallam, Platina in uita Syluestri, Restaurus Castaldus tract. de Imp. cap. 61.

10 ac plerique tradiderunt. † Constat uerò ante id tempus superiorum Imperatorũ, opera eorũ, qui prouinciis præsidebant, Ecclesiam per annos plus minus trecentos uarijs fuisse uexationibus agitatam, quarum prima sub Nerone fuit, sub Domitiano altera, tertia sub Traiano. Quar tam M. Aurelio imperante furentium populorum ac præsidũ culpa Christiani perpessi sunt; Seuero quinta tribuitur, sexta Maximiano, septima Decio, Valeriano Octaua, Nonam omnium acerbissimam instaurauit Diocletianus,

ac maximè diuturnam, ut potè quæ ad duodecimum usque annum protracta est. Quam mox asperrima Maxentij Maximini, Liciniique tempora subsequuta sunt: Quibus demum deuictis, necatisque Constantinus optatissimam quietem uniuersis Christi Ecclesiis, quæ in toto orbe Romano erant, non solùm attulit, sed etiam optimis le
11 gibus, & sanctionibus † (coacta nimirum aduersus Arrianam hæresim Nicæna synodo) sepsit, ac communiuit. Qua ex re facilè est intelligere, quod diximus paulo ante, Deũ summum, & optimum, Ecclesiæ suæ semper in tempore præstò esse, & quod ex una parte Christiano cultui ademptum uidetur ex alia restituere. Quod ipsum & à sacrarum literarum peritis quandoque animaduersum est, & quisque optimè perspiciet, qui ad totam historiæ seriem, quæ ad res Ecclesiasticas attinet, animũ intẽderit. Vix dũ Iudęi diuino patrocinio se se indignos præstiterant, cum ad uerum Dei cultum se se gentes contulerunt, atque ex ijs quoties natio aliquando defecit, alias atque alias subinde suggerere nunquam destitit diuina clementia, ut sẽper esset, quæ in prioris deficientis locum quasi sufficere-
12 tur. † Itaque quo tempore Asiæ maioris, & Aphricæ iacturam fecit Ecclesia; Germania, quæ ad illud usque tempus in Idolatriæ tenebris quasi cæcutierat, ad ueritatis lucem
13 se contulit annum Domini circiter 200: † quãdo Asia minor, & Syria Maumethanis spurcitijs fuerunt infectę, Morauia & Boemia fidem Christi susceperunt, & mox Polonia sub annum Christi Millesimum, ubi magna pars Græciæ se ab Ecclesia sciderat. Quod latè pieque in primis Ioannes Ecchius inter suas homilias aliquando in medium adduxit, Homil. 5. contra Turcam, in fi. princ. Tom. 3. sic ergo, ut ad Constantinum redeam, cum primum cõmunis uitæ consuetudo, ac Charitas ipsa cœpit diminui, post Christianorum dissidia, uariasque clades ipsis illatas

tanta per Cōstantinum Imperatorem accessio Religioni Christi facta est,ut quantum ex pristino illo charitatis ardore fuerat detractum, tātum ipsi authoritatis accesserit, cuius ope ij,qui iam sponte minus parebant,legibus ac decretis in officio, uel inuiti retinerentur.

ARGVMENTVM.

Inter Clericos diutius , quàm inter laycos communis uitæ institutum perdurasse; licet clerici non eodem omnes modo , sed alij alijs sanctius perfectiusq; hanc communionem seruarint.

RERVM SVMMAE.

1 *Clerici manserunt in communionē,licet layci recessissent.*

2 *Leuita quidam a D. Hieronymo reprehensus , quod propria possideret.*

3 *Clerici uictu, & uestitu contenti,debent omnia habere cōia .*

4 *Portio, quæ pauperibus præstabatur , ad clericos non pertinebat.*

5 *Communis uita non eodem modo apud omnes clericos seruabatur.*

6 *Multi erant clerici , qui nedum fructus communicabant, sed etiam rerum proprietates , idq; seruabatur potissimùm in Cathedralibus Ecclesiis,nu.7.*

8 *Cœnobia ab Apostolis originem traxerunt.*

9 *Canonici cœnobiorum,tempore D.Basilij.*

CAPVT QVINTVM.

VM laycos præsertim attinguht, quæ proximè tradita sunt, explicandum deinceps nobis est,num clerici,laicis secedentibus,in eodem uitæ communis statu permanserint ; Quod

1 †Quod planè affirmandum esse crediderim; Plura enim sunt, quæ huic coniecturæ (quando præter coniecturam nihil habemus in tanta rerum antiquissimarum obscuritate) fauere admodum uidetur: Tametsi etiam satis fortasse illud esse potest, quod ijdem, qui laycos à pristina communione autumant recessisse, de clericis nihil tale affirmant; ac ne de ipsis quidem mentionem ullam faciunt. Sed maximè etiam hoc ratio confirmat, cùm auaritiæ motus illos, à quibus tota hæc laycorum secessio profecta est, non ita facilè inter eos inualuisse credibile
2 sit, qui diuino cultui sese penitus addixerant. † Accedit insuper D. Hieronymi testimonium, qui Leuitã aliquãdo quendam sui temporis acriter increpuit, quòd propria bona obtineret; At certè si id passim licuisset, non ea is reprehensione dignus fuisset. inquit ergo Hierony-
3 mus, † *Illi autem, nempe clerici, uictu, & uestitu contenti, debent omnia habere communia*, cap. duo sunt, 12. q. 1. Cum Hieronymo hac in re consentit Augustinus, qui clericos suos Hypponenses, eodem hoc nomine incusat, ut ex sermone ad populum Hypponensem 52. refert Gratianus in c. nolo, 12. q. 1. *Qui habuerit proprium, uel habere voluerit, parum est ut dicam, non mecum manebit.* Et paulò post; *Quomodo ergo cuicunque voluisset extra manere, & de suo viuere, non tollerem clericatum ei?* Nec sanè huic sententiæ quicquam aduersatur, quod supra diximus, de Syluestri partitione, qui quatuor de redditibus Ecclesiæ partes fieri sanxit, atque ex iis vnam clero, pauperibus alteram, tertiam fabricæ assignari, atque unam sibi Episcopum retinere; siquidem cum clericis sua portio esset assignata, æquo illa iure, inter omnes ita diuidebatur, vt cuiusque necessitatibus subueniretur. Nec propterea proprium aliquid quenquam habuisse concedimus, aut aliũ alio ditiorem, pauperioremve extitisse. † Etenim por-

tio, quæ pauperibus addicta erat, nihil ad clericos pertinebat, ut potè quibus aliunde, ut diximus, prospectum erat; Verùm laycis illis præstabatur, qui cum à generali illa fidelium omnium communione recessum est, nihil proprium erant assequuti, uel certè non tantum, ut quotidiano uictui necessaria parare possent. †Communis ergo uita inter clericos adhuc seruabatur, at non inter omnes eodem modo: cum enim passim à cæteris fructus tantùm communicarentur; agrorum uerò proprietates, singulis peculiares esse possent; † extitisse nonnullos legimus, qui sanctiori proposito, arctiori communioni, sese ex uoto obligabant, ac præter fructus communicata etiã rerum suarum omnium proprietate eodem plures in loco uitam degebant. Quem morem ab Vrbani I. usque ætate à nonnullis institutum, c.scimns, & c. seq.12. q.1. Ad Augustini, Gregorii I. & VII. vsq; tempora traductum fuisse multis in locis testatum reperio, c.nolo, c.certè, c.quia tua fraternitas, ead.q.& cau.c.quoniam, de uit. & honest. cleri. † Quod ipsum uitæ genus in cathedralibus presertim Ecclesijs seruatum fuisse, testis est Gulielmus Durandus, Speculator appellatus, li.6. de diuin. offic. de septem dieb.post Pasca, nume. 6. sępissimè autem apud scriptores Ecclesiasticos horum mentio reperitur, qui non solis fructibus, sed rebus planè omnibus communicatis communi loco uiuebant. Nec mirum; si quidem iam inde ab Apostolis, cœpit hoc institutum, quod sequentibus mox temporibus ab his modò, modò ab illis prout sese offerebat occasio, receptum fuit; factum est hoc à laycis, ut supra diximus, cùm de Anachoretis aliisque similibus sermonem habuimus: Fecerunt hoc pariter clerici, ut proximè diximus, mox etiam in posterum alios, atque alios fecisse legimus. † Hinc cœnobia instituta sunt, quæ propterea ab Apostolis traxisse originẽ facilè

cilè concessero: illi enim de seipsis dicere soliti sunt, ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Quod & rectè aīāduertit Pet. Sot. de insti. sacerd. lib. 2. Lec. 2. & Francis. Turria. libr. 5. aduer. Centuriat. pro Epistolis Pont. cap. 2.
9 † Vbi & de Canonicis cænobiorum meminit, ad quos D. Basilius sermones conscripsit, eumque uiuendi morem, tempestate sua in Garolitana, seu Garopolitana Ecclesia fuisse seruatum attestatur. Hinc & uariç Monachorum coitiones, & regulæ exortæ sunt, de quibus nos inferius, ut se se nobis offeret occasio, uarijs in locis agemus.

ARGVMENTVM.

Demum etiam inter clericos communionem sublatam esse, sed ita tamen, ut primò bonorum patrimonialium, deinde Ecclesiasticorum diuisio fuerit instituta, ac non Ecclesiasticorum quidem omnium, sed mobilium tantùm, cum rerum immobilium communio diutissimè permanserit.

RERVM SVMMAE.

1 *Temporalium rerum diuiso à clericis non statim tentata, & obtenta.*
2 *Christianorum duo genera apud Hieronymum, clerici nimirum, & layci.*
3 *Quæ clericum uitæ ratio deceat.*
4 *Augustinus concessit clericis suis patrimonialium rerum proprietatem.*
5 *Hypochrita qui est, mortuus est.*
6 *In Concilio Agathensi anno Christi 435. sub Sixto III. concessum clericis, ut propria possent habere bona patrimonialia.*
7 *Post permissionem possidendi bona propria, clerus adhuc communem uictum ex quarta parte habebat.*
8 *Simplicius I. sedit anno Christi 467. qui quatuor par-*

tium diuisionem approbauit.

9 *Gelasius I. anno Christi 494.*

10 *Non statim atque clericis ex bonis Ecclesiasticis proprium habere permissum est, beneficia fuerunt instituta.*

11 *Multò ante constitutionem beneficiorum cœperunt clerici decimas & oblationes habere.*

12 *Cœperunt clerici decimas & oblationes ut proprias habere, tertia parte Episcopis soluta, quod Taraconensi Concilio primo fuit approbatum.* 13.

14 *Fœlix III. Gregorij magni atauus, ex familia Anitia, quæ Fregepanum postea fuit dicta.*

15 *Cathedraticum, præter tertiam decimarum, Parochi soluebant Episcopis in signum subiectionis.*

16 *Enthioniasticum soluebant Episcopi, cum munus administrationis auspicabantur.*

17 *Tertia decimarum à Parochis soluebatur, ut Episcopi sarta tecta Ecclesiæ tuerentur.*

18 *Episcopi, ob negligentiam Ecclesiarum reparandarum, tertia decimarum priuati, ac decimæ integræ parochis dimissæ nume.* 20.

19 *Archipresbyter uel Decanus solebant distribuere quartam pauperibus, ut fraudibus obuiaretur.*

22 *Decimarum tertia Episcopis restituta à Concilio Toletano 4. siue Ecclesia reparatione egeret, siue non.*

22 *Glo. opinio in c. de his, 10. q. 1. existimantis Episcopos ex parochialibus nihil ultra tertiam recipere solitos, reijcitur.*

23 *Intellectus ad c. de his, 10. q. 1.*

CAPVT SEXTVM.

VIDIMVS inter clericos diutius aliquantò, quàm inter laicos, retentam communionem: Verum quia, ne clericos quidem ipsos in ea cõ

stanter

ſtanter perſeueraſſe, palam eſt, quo primùm tempore, hęc uitæ ratio ab ijs fuerit immutata indagare operæpretiũ eſt. Quod, quia neque ita protinus eodem tempore, neq; quantum ad omnia bona factum fuiſſe uideo, ut planius hoc totum aperiatur, de bonis primum patrimonialibus agemus. Demũ ueniemus ad bona Eccleſiaſtica quæ cũ noſtræ huius tractationis magis propria ſint, in illis diu-
1 tius nos perſiſtere neceſse erit. † Temporalium rerum diuiſionem, non eodem tempore, & tentatam & obtentam eſse reperio, ſed illud hac in re contigiſse, quod & in aliis rebus uſu euenire ſolet, quas aduerſus Principes ac moderatores ſuos attentat multitudo, ut non niſi, poſt magnas diuturnasque contentiones, uoti demum illa ſui cõpos efficiatur. Huius contentionis teſtis eſt Hieronymus, qui a rerum propriarum cupiditate clericorum gregem his uerbis reuocare intendit, oſtendens, quæ illum uitæ
2 ratio maximè conueniat, qui ſe clericum profitetur. † *Eſt autem,* inquit, *unum genus, quod mancipatum diuino officio & deditum contemplationi, & orationi ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit, ut ſunt clerici. Aliud uerò genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt layci, his licet temporalia posſidere,* c. duo ſunt, 12. q. 1. Quod ipſum & alibi idem Hierony-
3 mus inculcat inquiens, † *Quod ſi clericus quippiam aliud habuerit præter dominum, pars eius non erit Dominus: uerbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſeu poſſesſiones, ſi uariam ſupellectilem, cum iſtis partibus non dignatur dominus fieri pars eius, c. clericus, eadem q. & ca.* Atq; ibidem paulo poſt. *Sed quaſi Leuita & ſacerdos uiuo de decimis, & altare ſeruiẽs altaris oblatione ſuſtentor, habens uictum & ueſtitum his con-*
4 *tentus ero, & nudus nudã crucem ſequor.* † Sed Auguſtinus haud diutius, multitudini acrius in dies id efflagitanti obſiſtendum ratus ſeſe illi aliquanto faciliorem præbuit. Is enim ſermone. 52. Hipponẽſem populum ſic alloquitur,
Qui

Qui uolunt habere proprium, quibus non sufficit Deus, nec Ecclesia sua, maneant ubi uolent, & ubi possunt, non eis aufero clericatum, nolo habere hypochritas. Malum enim esse quis nesciat? Malum est cadere à proposito, sed peius est simulare propositum, c. nolo, & c. certè, 12. q. 1. Et paulo post, *Dixeram enim, & scio me dixisse, quod si nollent suscipere socialem uitam mecū, non illis tollerem clericatum, sed seorsum manerēt, & seorsum uiuerent, quoquo modo nossent Deo uiuerent; & tamen ante oculos posui quantum mali sit à proposito cadere, malui enim habere cæcos uel claudos, quàm plangere mortuos:*
5 † *qui enim hypochrita est, mortuus est.* Tandem uerò, quia clerici professioni non aduersari iudicatum est quòd pro
6 pria quis bona obtineat: † apertius id clericis permissum est in Concilio Agathensi. Quod sub Sixto. III. in Gallis, Regnante Clodio, celebratum est anno Christi CCCCXXXV. Theodosio II. Oriētis, Valeriano autem III. Occidētis imperium obtinente, quod & à Genebrardo in sua Cronologia animaduersū est. Eius Synodi uerba hæc sunt, *Vt de rebus Episcopi proprijs uel acquisitis, uel quicquid Episcopus de suo proprio habet, hæredibus suis si uoluerit derelinquat*, c. Episcopi, 12. q. 1. Pet. Sot. de inst. sacer. Lect. 2. & Dom. Sot. de Iust. & iur. lib. 10. q. 4. ar. 1.

Anno Christi 435.

Proximū est, ut de bonis Ecclesiasticis dicamus, quæ cō municari serius desiere. Vt enim clerici diutius in communione, quàm laici permanserunt, ita consentaneum quodammodo fuit, ut bona Ecclesiastica diutius commu
7 nia inter clericos ipsos permanerent. † Itaque post illud quoque tempus, quo clericis proprium habere patrimonium permissum fuisse adnotauimus, maximè protractā reperio fuisse illam Ecclesiæ obseruationē, ut ex quarta parte bonorum Ecclesiasticorum, clero uictus communis
8 suppeditaretur. † Video enim Simplicium quoque I. anno Christi 467 eandem hanc distributionem expres-

Anno Christi 467.

sim

9 ſim approbaſſe, c. de redditibus, 12. q. 2. † Item & Galaſiū I. anno Chriſti 494. c. uobis, & c. conceſſo, 12. q. 2.
10 † Verum quoniam eò tandem deuentum eſt, ut ex bonis quoq; Eccleſiaſticis liceret clericis propriū habere, cauē dū maximè eſt, non ſtatim tunc beneficia inſtituta: beneficij enim nomen tunc uſurpari cœptū eſt, cum priſtina illa obſeruatio de quatuor partibus ab Epiſcopo faciendis
11 exoleuit. † At multò ante cœperunt clerici tum decimas, tum & alia, quæ Eccleſiæ offerebantur, tanquàm propria ſibi retinere: ſubeſſe enim ratio uidebatur, cur clerici iuſtè conquererentur, quod ea ſibi Epiſcopi uendicarent, quæ non Epiſcopis ipſis ſeu cathedralibus Eccleſijs, ſed Parochijs, quibus ipſi præerant, obligata eſſent, cum præſertim reparandarū Eccleſiarum non Epiſcopis, ſed illis ipſis onus incūberet, iuſtiſſimūq; eſſe uideretur, ut quod cuiq; Eccleſię oblatum fuiſſet, in ipſius id reparatione im-
12 pēderetur. † Hoc ergo nomine obtinuere clerici, ut ſuæ quiſque Eccleſiæ oblata retinerent, vixq; illud perſuaderi potuerunt, vt decimarum atque oblationum tertiam
13 partem Epiſcopis perſoluerent. † Atq; hoc cum antea cō ſuetudine receptum eſſet, tamen etiam expreſſim probatum eſt Taraconenſi Synodo prima, c. 8. quæ anno Chri-
14 ſti 482. coacta eſt † ſub Fęlice III. illo, inquam, Fœlice ex Anitia familia orto Fregepanū poſtea dicta, ſi Onuphrio *Anno Chriſti 482.*
15 credimus, Gregorij Magni atauo. † Verùm quia ſub hæc tempora Cathedratici mentio habetur, nempe ſub Gelaſio I. anno Chriſti 494. ex hoc colligitur, rationabile fuiſſe iudicatum, ut ultra tertiam decimarum aliquid *Anno Chriſti 494.* etiam Parochi in Eccleſiæ ac cathedrę principalis honorem perſoluerent, ne decimas illi & oblationes proprio ſibi iure uendicare uiderentur. Quod idem Gelaſius cauit in c. nec numerus, in fi. 10. q. 3. & deinde Pelagius I. *Anno Chriſti*
16 annum Chriſti circiter, 555. c. fi. 11. q. 3. † ut & con- *555.*

tra

tra Episcopi Enthioniasticum honorarium tum largiebatur Ecclesiæ, cum munus auspicabantur, cuius Enthioniastici meminit Iustinianus Nouel. 123. sed hoc obiter dictum sit. † Verùm in eo, quod de tertia decimarum dictũ
17 est, uariatum sæpe fuisse reperio: Nam quod diximus decimarum & oblationum tertiam Episcopis Parochos cõcessisse, id ea conditione factum est, ut Cathedralium Ecclesiarum sarta tecta integraq; Episcopi tuerentur. † Qua
18 re cum minus diligenter id eos præstitisse compertum esset; illa ipsa tertia, quæ hoc solo nomine ijs concessa fuerat, Episcopi priuati sunt in Bacharensi Concilio 2. cap. 2. sub Ioanne III. anno Christi DLXIIII. ut rectè aduertit doctissimus ac disertissimus Couarruuias de vet. colla. numisma. cap. 2. nu. 9. † Nec mirum, si quidem legimus in Bacharensi Synodo 1. cap. 25. non absimili ratione cautum
19 fuisse, ut non amplius Episcopi, sed loco illorum Archipresbyter, uel Decanus, quartam illam pauperibus destinatam distribuerent, reddita tamen Episcopis ipsis ratione, ut fraudibus undequaque occurreretur: sicq; ut ad tertiam decimarum reuertamur. † Parochi post secundum
20 illud Bacharense Conciliũ hac ipsa tertia Episcopis adẽpta, integras sibi decimas & oblationes retinebant. Vt tamen & ipsi in officio permanerent suarumque Ecclesiarum reparationi incumberent, Episcopis ipsis rationẽ red
21 dere iubebantur, c. placuit, ubi gl. uer. tertiam, 10. q. 3. † At neque hoc semper postea obtinuit, siquidem Toletano demum Cõcilio 4. in c. unio, 10. q. 3. anno Seruatoris nostri DCXXXI. sub Honorio I. hæc ipsa tertia Episcopis restituta est, ac licèt præmoniti ipsi fuerint, ut sarta tecta Ecclesiæ diligenter seruarent, tamen tertiæ huiusce partis recuperationi non ea conditio adiecta est, cum uel si Ecclesia reparatione non egerit, tamen Episcopis tertiam
22 hanc exigere sibiq; retinere concessum sit. † Quæ cum ita
se

se habeant non passim assentiendum est Glossatori in c.de his, 10.q.1.ubi in uer.parochialibus autem, præterquàm quod tempora mirificè confundit, existimat etiam Episcopos de Parochijs nihil ultra tertiam atque aliquãdo nihil ultra dimidiã percepisse;Imò enim præter decimas,& oblationes,quæ ad parochiales Ecclesias pertinebant bona omnia in Episcoporum erant potestate,ita ut, quod de tertia Episcopis soluta dictum est,ad decimarum tantùm oblationumque tertiam pertineat, ut liquidò apparet ex Concilio Bracharẽsi in c.placuit,10.q.1.ubi de tertia decimarum tantùm habetur mentio, cum dicitur solam illam Episcopis permissã fuisse,reliquas uerò decimarum partes parochis relictas,ut ex ijs possent Ecclesias instaurare,quod & confirmatum est Aurelianensi Synodo prima,quæ sub Horsmida primo celebrata est anno Christi 514.cap.16.& 17.in c.omnes basilicæ,& c.nullus,16.q.7. & c.de his ibi,antiquorum Canonum statuta,10.q.1.Quãquam illud satis argumenti est, quod nihil hac in re immutatum reperiatur,arg.l.præcipimus,C.de appel.l.sancimus,C.de Testam.

23 † Turbauerat illud forsan Glossatorem,quod legitur in d.c.de his,uersi. antiquorum Canonum statuta, ubi cauetur medietatem Episcopos,aliam Clerum accipere. Verum hoc accipiendum est,ut ad eas res pertineat, quę altari Episcopali offerebãtur,id enim ex ipsius Concilij uerbis non obscurè perspicitur si partium attendatur enumeratio.

ARGVMENTVM.

Porrò immobilium rerum communionem haud perpetuò mansisse, sed certis eas quoque possessoribus assignari cœpisse, ac præcipuè religiosorum cœnobijs,quo in numero Anachoretæ, Monozentes, Sarabeytæ, atque id genus alij censentur.

RERVM

RERVM SVMMAE.

1 *Res immobiles ad solos Episcopos pertinebant.*
2 *Res Ecclesiastica immobiles collegijs primùm concessa.*
3 *Cœnobia, & monasteria cur sic dicta.*
4 *Monastici ordinis origo unde primum fluxerit.*
5 *Anachoretæ, & Monozentes laici erant.*
6 *Monasticus ordo sub Totila à D. Benedicto in Occidente institutus, quem in Aegypto D. Antonius, & in Orientali Ecclesia D. Basilius instituerat, nu. 7.*
8 *Diodorus, & Eutropius Monachi illustres quo tempore floruerint.*
9 *Anachoretæ Monachi dicti sunt.*
10 *Anachoretæ in maxima hominum existimatione fuerunt.*
11 *Decani apud monachos sic dicti, quod denis præpositi sint.*
12 *Io. Cassianus claruit anno Christi 436.*
13 *Oratio, quies, & manuum labor, uti propria Monachis à Pelagio tribuuntur.*
14 *Monachus, qui non laborat, latroni comparandus.*
15 *Monachus quidam sexaginta annis neque uisus, neque cum aliquo locutus.*
16 *Monachi olim sacerdotes non erant, sed ad aliquam Ecclesiam se conferebant, ut sacramenta perciperent, & missam audirent.*
17 *Monachi clericis ac parochis suberãt, ac illis longe inferiores erant.*
18 *Cœperunt in monasterijs presbyteri ordinari, non tamen poterant ad alienas Ecclesias accedere.*
19 *Monachus aliquando pastoris, & Doctoris officio functus.*
20 *Episcopus quidam à Gregorio reprehensus, quòd liturgiam in monasterio celebrari prohibuisset.*
21 *Canonici primò dicti, quos nunc canonicos appellamus, à communi uita.*

22 Cano-

22 *Canonicis res immobiles concessæ, ex quibus præbendas haberent.*
23 *Canonicorum duo genera, regularium, & non regularium.*
24 *Olim tota diœcesis Parochiæ nomine continebatur.*
25 *Romæ quarta pars redditum clero distribuebatur, ac à Rom. Pontificibus pecuniæ insuper aliquot clero extra ordinem erant elargitæ.*
26 *Deus dedit, nonnulliq́; alij Rom. Pontifices clerò nummos omnes uiritim distribuendos reliquerunt.*
27 *Consuetudo pecuniæ uiritim distribuendæ interrupta, ob alias expensas necessarias, iterumq́; restaurata sub Zacharia primo, nu. 28.*
29 *Rom. Ecclesiæ calamitas tempore Exarchatus Rauennatæ.*
30 *Exarchatus Rauennæ à Fl. Longino anno Christi 569. constitutus sub Ioanne Quarto: durauitq́; annos CCXXI. numero 31.*
32 *Longobardorum Regnum sub Stephano Quarto defecit anno Christi 773.*
33 *Hadrianus I. Vrbis Basilicas, Titulos, & diaconias instaurauit.*

CAPVT SEPTIMVM.

HActenus de rerū Ecclesiasticarū proprietate ita diximus, ut ex tota hac nostra serie in-
1 telligatur † res immobiles singulis clericis, atne collegijs quidē proprias esse potuisse, sed
2 ad solos Episcopos pertinuisse. † Verùm & hoc aliquando concessum est, quod quidem hac occasione factum fuisse reperio: Etenim fuere nonnulli, qui, cùm neque in abditos spelūcarum secessus uolebant se recipere, nec tamen palàm in Vrbe, atque in hominum frequentia uersari, sed medium quoddam uitæ genus delegerant: ut in Vrbe

Vrbe quidem, sed ab hominum conspectu semoti, intra
certa claustra se continerent; & cùm certis legibus, & re-
gulis, tum etiam senioris alicuius imperio sese omnes pa-
riter subiicerent. Porrò his nullo iure denegari potuisse
iudicatum est, quin certa prædia resùe alias immobiles
possiderent, quarum redditus communem ipsis uictū sug-
gereret: Itaque institutum hoc probauit Iustinianus, ut in
eius Nouella 133. & confirmatum est Agathensi Cōcilio
3 cap.38. & Aurelianensi cap.18. † Ac ea loca appellata fue
re cœnobia de quibus paulò ante dictum est, à commu-
nione uitæ, ueriùs quàm à solitudine, monasteria, qui-
bus professionis huiusce uiri continerentur. Sed monachi
appellationē nihilò seciùs hi retinuerunt, quòd ea conuer
4 satio non multum adhuc abesset à solitudine: †. Ex his
quasi radicibus, prima monastici ordinis origo pullulauit
qui mox latissimè per uniuersas Christiani nominis regio
nes propagatus est. Obijciet sat scio mihi quispiam hoc
in loco, Anachoretas, Monozentes, Sarabeytas, quorum
originem longè antiquiorem fuisse supra adnotauimus:
Ab ijs enim potius monasticum ordinem fluxisse non im
meritò quis dixerit, quod ut non prorsus inficior, ita nec
5 prorsus affirmare audeo. † Video n. fuisse illos laycos, at
6 ex sacerdotibus monasticum ordinem constare. † Facilius
concessero hunc ordinem, quem his temporibus, ut di-
xi, in Occidentali Ecclesia Benedictus instituit sub Totila
Baduilla, Gothorum Rege septimo anno Christi 542.
Item & Maurus eius discipulus in Trāsalpinis præsertim
7 regionibus dilatauit, ann. Christi 582. † Hunc, inquam,
ordinem, uel eius saltem uestigia in Aegypto ab Antonij
usque temporibus extitisse anno Christi 357. Tum in O-
rientali Ecclesia Basilij tempestate anno Christi 369. u-
trunque eiusmodi hominum conuentus instituisse, nemi
8 nem præterit, † circa quę tempora, insignes illos duos illu

stresq;

ſtre ſq; monachos floruiſſe Diodorum Gregorij Nazianzeni cõtemporaneum, anno Chriſti 372. Et Eutropium Hiſtoricũ anno Chriſti 377.teſtis eſt in faſtis Onuphrius.

9 † Tametſi uerò inter monachorum ordines Anachoretæ non numerentur, tamen & ipſi monachi dicti ſunt: Quin & ex ijs, qui Ordinibus erant addicti, nonnulli Anachoretæ fuerunt appellati. Quod adnotaſſe hoc in loco neceſſe fuit, nè cuiquam fortaſse afferat obſcuritatem, quòd uideat ſępenumero ſcriptores Eccleſiaſticos promiscuè

10 his nominibus uſos eſſe. † Quicquid uerò ſit, ipſi quoque Anachoretæ in maxima fuerunt hominum exiſtimatione: ut Auguſtini, aliorumq́ue teſtimonio oſtenditur: quorum uerba, quòd lectori non fore id ingratum exiſtimaui, libuit hoc in loco ſubnectere. Apud Auguſtinum de moribus Eccleſiæ cap. 31. leguntur hæc uerba: *Quis non illos miretur ac prædicet, qui contemptis atque deſertis Mundi huius illecebris, communem vitam caſtiſsimam ſanctiſsimamq́, congregati ſimul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in diſputationibus, nulla ſuperbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi, ſed modeſti, uerecundi, pacati cõcordiſsimam vitam, & intentiſsimam in Deum gratiſsimum munus illi offerunt, à quo iſta poſſe meruerunt? Nemo quicquã poſsidet proprium, nemo cuiquã oneroſus eſt; operantur manibus ea, quibus & corpus paſci poſsit, & à Deo mens impediri*

11 *non ualeat. Opus autem ſimul tradunt eis, † quos Decanos uocant, eò quòd ſint denis præpoſiti, vt neminem illorum cura ſui corporis tangat, neque in cibo, neque in ueſtimento, neque ſi quid aliud opus eſt, uel quotidianæ neceſsitati, uel mutatæ, ut aſſolet, valetudini: illi autem Decani cũ magna ſolicitudine omnia diſponentes, & praſtò facientes quicquid illa vita propter imbecillitatem corporis poſtulat; rationem tamen etiam ipſi reddent vni, quem Patrem uocãt.* Pulchrè etiam de Anachoretis Io. Caſſianus, colla. 18. lib. 5. cap. 36. qui tamen

men hoc nomine, ut & paulò antè admonui, monastico quoque ordini addictos complectitur: *Nonnulli uerò* inquit, *carismata amulantes meliora, in Sarabeytarum contemptum, ac cõfutationem, sanctissimum quidem Anachoretarum genus instituere, eorum scilicet, qui in cœnobijs primũ diutissimè commorati, omni patientia ac discretionis regula, & humilitatis pariter, ac nuditatis uirtute possessa, atque ad purum uitiorum uniuersitate consumpta, dirissimis cum Dæmonibus prælijs congressuri, eremi profunda secreta penetrare cœperunt: Quorum aliquos citra Nili fluminis alueum commoratos reperimus, desertissimasq́; terras, qui ab omni hominum penitus consortio separati pane solo, qui eis, pro certa tẽporum interualla afferebatur, & aqua contenti colloquio Dei*
12 *cui puris inhærebant mentibus, incolebant.* † Cassianus uerò ipse ab Augustini temporibus nõ longè abfuit; uixit enim anno Christi 436, ut Prosper in Eusebij chronica autor est. Vt autem Cassianus, Anachoretarum nomine Monachos indicat, sic alii sunt, qui Anachoretas Monachorum appellatione cõplectuntur. Vnde Hieronymus ad Paulinum, *Si cupis esse quod diceris, Monachus, id est, solus, quid facis in Vrbibus, quæ non sunt solorum habitacula, sed multorũ.* c. si cupis. 16. q. 1. Vbi ẽt Pelagius c. præsentium, de ipso
13 rum officio ita dixerit. † Vt hæc tria illis tribuat, nimirum
14 orationem, quietem, & manuum laborem. † Hinc latroni comparandum esse monachum, qui non laborat, traditur in Histor. Ecclesia. lib. 8. cap. 1. Huc etiam Iustiniani uerba nouel. 133. *Duabus,* inquit, *potissimum in rebus operam, & diligentiam reponere oportet Monachos, ut uel sacris uacẽt Scripturis, aut, quas manuarias uocare solent, artes Monachos decentes, meditentur, exerceantq́;: si quidem mens inerti otio detenta, haud quicquam sanè bonorum operum peperit.* Memoratu dignũ est quod de his Theodoretus scribit li-
15 br. 4. cap. 28. † Monachum quendã sexaginta annorum spa

tio

tio neque locutum cum ullo, neque conspectum fuisse.
16 † Iam uerò ex his, quæ diximus, satis constat, non illud necessario cōsequi, ut qui monachi dicti sunt, ijdē & clerici fuerint, cū imò Anachoretas, aliosq; suprà numeratos, ex laycis constitisse apud omnes exploratum sit. Verùm, quia illud sequebatur incommodi, ut quoties illos ad Ecclesię ministeria contigerat accersiri, monasticum institutum deserere cogerentur; tum & illud, ut Sacramētorum percipiendorum nulla ipsis facultas esset, nisi proprijs è cancellis exeuntes ad sacram ędem aliquam se conferrēt, quæ alijs quoque uulgo patebat; uel sacerdotem accerserēt, qui eis liturgiam, quam Missam uocamus, solemnem celebraret; quod a Monachis Scithiæ quoq; factum fuisse D. Hieronymus refert in c. Hinc est etiam, in fi. 16. q. 1.
17 † Ideoque clericis ac Parochis suberant, longeq; illis inferiores habebantur. c. a subdiacono. 93. dist. c. generali-
18 ter, 16. q. 1. † Qua propter, ut hac se molestia liberarent, cęperunt aliqui in Monasteriis presbyteri ordinari, quibus tamen non ad alienas Ecclesias accedere, sed in cœtu tantùm suo, Sacramenta ministrare concedebatur; Idq; sub Leone I. constitutum est anno Christi C D X L. ut ipsius indicat Epistola ad Cypri Episcopum Theodoretum, cuius meminit Gratianus in c. peruenit 16. q. 1. Quod ipsum & alii mox renouarunt: ut enim de Iustiniano sileā, qui fecisse hoc legitur Nouel. 133. Extat hac in re Paschalis secundi, aliorumq; Pontificum approbatio c. 1. c. per-
19 uenit. 16. q. 1. † Quo circa mirari non debet qui fortè reperiat, Monachum aliquando pastoris ac doctoris officio functū, ut legitur in Ecclesiastica Histo. lib. 8. c. 12. 1. par.
20 † Legimus etiam Gregorium, Episcopum quendam, eo nomine increpuisse, quòd liturgiam (quam Missam uocant) in Monasterio celebrari prohibuisset, c. Agapetus 16. q. 1. ubi & Bonifacius idem fecisse legitur in c. sunt nonnulli.

Iam uerò quoniam hanc quasi syluam sumus ingressi, ut de ijs dicere exordiremur, qui in cœtus congregati, seor
21 sum a cæteris habitabant: † Non ignorandum est, qui hoc uitæ genere utebantur, eos non omnes monachos fuisse. Fuerunt enim qui monachorum instar eundem locũ simul plures incolebãt, unoque omnes refectorio, & Dormitorio utebantur, qui à communi uita, quam ducebant,
22 Canonici appellati, Canonici postea dicti sunt. † Atque ij pariter (quod de Monachis supra diximus) res immobiles possidebant, vnde singulis præbendæ suggerebãtur. Extatque hac de re Gregorij I. constitutio anno Christi 592. c. quia tua fraternitas, 12.q.1. & Eugenij I. anno 654. c. necessaria, 12.q.1. eiusque a Gregorio VII. facta approbatio, anno 1073. c. quoniam, de ui. & honest. cleri. quod ibi post gl. Sic accipiunt Hug. & Archidia. & cæteri interpraetes frequentiori consensu. Huc spectant uerba illa Synodi Toletanæ quartę cap. 23. *Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in uno conclaui atrij commorentur, ut lubrica ætatis annos in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputato probatißimo seniore, quẽ testẽ uitæ, ac magistrũ disciplinæ habeant.* c. omnis ætas,
23 12.q.1. † Horũ duo genera extiterunt, vnum eorum, qui præter communia bona, ipsi etiam singuli proprium aliquid obtinebant; qui, quoniam non certæ alicui regulæ erant addicti, non Regulares canonici dici poterant, ideoque passim simpliciter, Canonici fuerunt appellati: Alterum eorum, qui communi uitæ, paupertatis insuper uotũ adiunxerãt. Vnde rebus omnibus relictis, præter quas in dies ex cõi totius & cętus substãtia ad uitæ substentationem percipiebant, diuino cultui sese totos dicauerant. Et quia arctiori uitæ generi atq; instituto erant addicti, Canonici Regulares dicti sunt. His uerò exceptis inter reliquos omnes, eãdem, quam supra diximus, uiuẽdi normã

Anno Christi 654.

adhuc

adhuc seruabatur, ut ab Episcopo, in cuius erāt omnia po
24 testate, clericis quarta communiter distribueretur; † Quò fiebat, ut tota planè diœcesis huius cōmunionis ratione, unius tātū Parochiæ instar obtineretur, uereq; appellaretur. Vt in Cōcilio Toletano III. quod anno Christi 595. sub Gregorio Magno coactū est, c. Bonæ rei, 12. q. 2. Hac eadē loquendi formula usus est Innocentius III. in c. Apostolicæ, de donatiō. At hoc certè non conueniret, si diœceses in plura beneficia pluresq; parochias fuissent iam
25 distinctæ. † Atque hoc quod sæpius iam inculcatum est, quartam partem redditū Ecclesiasticorum ab Episcopo inter clerum distribui solitam, non dubito quin & Romæ à Pont. Rom. seruatum sit. Illud tamen de Romanis Pont. ampliùs reperitur ex ipsis aliquot cum clero liberalius egisse, ac pecunias nonullas, quasi extra ordinem inter clericos diuisisse, aliosq; etiam qui inter uiuos hoc nō fecis
26 sent morientes, id ipsum fieri mandasse. † Fecit hoc Ro. Pont. Deus dedit (hoc enim nomine uocabatur,) qui sub annum Christi 515. ipso mortis articulò nummos omnes clero uiritim diuidendos reliquit. Fecit autem hoc viuus Bonifacius V. anno Christi 622. Idem fecisse legitur Eugenius I. anno 654. Tum & Adeodatus anno 672. & Ioā *Anno Christi 672.*
27 nes V. anno 685. † Quòd uerò hæc consuetudo distribuendarum inter clericos pecuniarum non ita passim à reliquis omnibus Pontificibus seruata sit, sed sæpissimè postea interrupta, id causæ fuisse arbitror, quòd summis ipsis Pontifi. maximarum quotidiè expensarum necessitas imminebat. Ab hostium obsidione sæpe Vrbs defendenda fuit, quandoque etiam muri reficiendi, aliaque prouidenda, quæ temporum illorum calamitas ferebat: Vt, cùm sub Gregorio III. Romanam Vrbem Lōgobardi ho- *Anno Christi 685.*
28 stili impetu adorti sunt: † Verùm & intermissa hæc cōsuetudo, ita non prorsus sublata est: siquidem legimus post

Anno Christi 741. hæc tempora Zachariam I. anno Domini, 741. maximũ donatiuum singulis presbyteris fecisse. Templaq́; quàm plurima restaurasse, ut in uita Zachariæ, testis est Onuphrius. Quibus ex rebus omnibus facilè intelligas diuisa adhuc beneficia minimè fuisse. Idq́; sanè rationi consentaneum est; quid enim in tãta rerum perturbatione singuli clerici proprium obtinere, sibiq́; defendere potuissent, cum uix possent id Episcopi, qui auctoritate inter cæteros

29 præstabant? † Nemo est quem prætereat, quæ Rom. Ecclesię calamitas tunc præsertim extiterit, cùm Fl. Longinius patritius Constantinopolitani Imperatoris nomine exar

30 chatum statuit in Italia † anno Domini 569. cuius sedem Rauennæ collocauit, sub Ioanne IIII. Alexandrino, cùm reliquę Italiæ partes sub Longobardorum ditione essent.

31 † Itaque per annos CCXXI. quibus ea dignitas in Italia decies terque à diuersis VV. CC. ac quandoque Imperatorum cubicularijs, obtenta est, nunquam Ecclesia ius suum obtinuit, sed miserè semper uexata fuit. Nec sanè magis quieuit, cum Aistulphus Longobardorum Rex Rauẽnam occupauit, ac Fl. Scholasticus eius Ciuitatis magistratũ obtinuit anno Christi 715. sub Cõstãtino I. Pontificè summo: circa quę tempora, ea exarchatus dignitas exole-

Anno Christi 751. 32 uit, sub Leone IIII. anno 751. † Verùm cum tandem, capto Longobardorum Rege Desiderio anno Christi 773. sub Stephano IIII. Longobardicum Imperium Frãcorum uirtute defecisset: idem & Francorum Regno, & uniuersalis

Anno Christi 773. 33 Ecclesiæ quieti securitatique initium fuit. † Itaque pacatis iam Ro. Ecclesiæ rebus, legimus Hadrianum I. circa ea tempora omnes fermè Vrbis Basilicas, templa, Titulos, Diaconias, Monasteria, Oratoria, cæmeteriaque, partim restituisse, partim à solo ædificasse, ut in eiusdem Adriani uita Onuphrius animaduertit.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Apud quos primùm peculiares, cuique clerico redditus cœperint aßignari, & quo primùm tempore beneficiorum, tum & commendarum vſus fuerit inductus.

RERVM SVMMAE.

1 *Parochis cœperunt peculiares redditus, præter decimas, aßignari in Germania primùm.*

2 *In Vormatienſi Synodo ſtatutum, ut quisq; presbyter manſum iugerum duodecim haberet.*

3 *Portio quæ cuiq; clerico competebat, cœpit dici beneficium de rebus Eccleſiæ.*

4 *Beneficij Eccleſiaſtici mentio primùm in Concilio primatiali Maguntiaco habetur.*

5 *Antinomia ex Maguntiaco & Vormatienſi Concilijs. diſſoluitur num. 6.*

7 *Vormatienſe Concilium Maguntiacum præceßit.*

8 *Congiarium clero à Rom. Pontificibus præſtabatur.*

9 *Congiarij duo genera.*

10 *Panes honorarij hodiè qui.*

11 *Clerici præter congiarium habebant certos redditus.*

12 *Gregorius IIII. omnium primus ſtatuit, ut quæq; Eccleſia ſuos redditus haberet, ex quibus clerici uiuere poßent.*

13 *Beneficiorum prima inſtitutio ſub Gregorio IIII.*

14 *Commendæ in gratiam commendatariorum a Leone IIII. inſtitutæ.*

15 *Statuit Leo neminem plures, quàm duas Eccleſias habere poſſe, unam in titulum, alteram commendatam.*

16 *Antinomia ex Concilio Triburienſi diſſoluitur, nu. 17.*

18 *Argumentum à lege correcta ſumi poteſt.*

CAPVT OCTAVVM.

IAM uerò, ut institutum narrationis cursum prosequamur, atq; ad eum, quem nobis proposuimus, scopum paulatim rem deducamus. Video post hæc tempora protinus beneficio-
1 rum quædam quasi gemina pullulare cœpisse; † si quidem opera præstantissimi Regis Caroli, ut paulò ante memorauimus, pacatis Reip. Christianæ rebus, auctisq; Ecclesiarum bonis, peculiares quidam redditus præter decimas, cœperunt parochis assignari, idq; in Germania præsertim
Anno Christi 796. factum fuisse legitur sub Leone III. anno Christi, 796. ut est in Vormatiensi Synodo cap. 50. & in c. sancitum est,
2 23. q. 8. ubi ita constitutum fuisse traditur, ut singuli presbyteri mansum iugerum duodecim haberent. Quod ipsum probasse etiam uidetur Synodus Arelatensis annum circiter octingentesimum celebrata dum his uerbis utitur: *Quicunque beneficium de rebus Ecclesiæ habuerit ad*
Anno Christi 800. *sarta tecta curanda teneatur.* Beneficium, inquit, de re-
3 bus Ecclesiæ, non autem Ecclesiasticum. † Qua ex re licet intelligere non Ecclesiastica bona omnia beneficium cōprehēdisse, sed de bonis Ecclesię portionem aliquam beneficiarium habuisse, ac nō omnes certos tantùm aliquos parochiæ redditus, ut puta Mansum, percepisse. Quod ipsum ex eo etiam colligitur, quia ea quoque tempestate
4 quatuor partes facere Episcopi iubebantur. † Tandem uerò profecta redditũum omnium assignatio parochis facta legitur in Concilio primatiali Maguntiaco I. cap. 7. & 47.
Anno Christi 813. circiter annum Christi 813. cuius uerba referuntur in capi. 1. de Ecclesijs ædif. *Quicunque*, inquit, *Ecclesiasticum beneficium habent, omnino adiuuent ad tecta Ecclesiæ re-*
5 *stauranda, uel ad ipsas Ecclesias emendandas.* † Sed hic forsam aliquis obijciet in Concilio Vormatiensi, quod Magun-

gũtiacũ est subsecutũ de redditibus Ecclesiasticis in quatuor partes diuidendis mentionem haberi, siquidem cap. 7. leguntur hæc uerba: *De redditibus uerò Ecclesiæ, & de oblatione fidelium, quatuor fiant portiones, quarum unam sibi retineat Episcopus, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam.* Quibus ex uerbis liquidò constare uidetur, ad illud usq; tempus nul-
6 lam redditũum distinctionem fuisse factam. † Sed tamen hoc obiectum nõ admodũ mouere nos debet: neq; enim
7 pro comperto illud habetur, † Maguntiacum Concilium Vormatiense præcessisse; cùm imò is qui Concilia in ordinem redigit, Vormatiensis illius Synodi tempus ignorari asserat: Ideoq; in eum locum nonnulla congeri Cõcilia, quoniã sub Carolo Magno multa leguntur fuisse coacta, quę tamẽ quo ordine disponi debeatur, ignoretur, ita ille. Nos uerò, ni fallor, uerius affirmare possumus, Vomatiẽse Cõcilium præcessisse: quod ut probabilius existimẽ, hæ faciunt coniecturæ. Primũ. n. Vormatiense Diœcesanũ fuisse non ignoratur, Maguntiacum prouinciale; prouincialia uerò non quotannis, ut diœcesana, sed tertio quoq; anno celebrabãtur: præcessisse autem uerisimilius est, quod & citius, & sæpius fieri consueuit, quodq; etiam ob minorem illorum numerum, qui in eo interueniũt, facilius cogi potuit. Accedit preterea in solo Maguntiaco Cõcilio beneficij Ecclesiastici nomen usurpari: siquidem in Arelatensi dicitur beneficium de rebus Ecclesiæ; in Vormatiensi, Mansus appellatur, cap. 50. Tom. 2. Quare omnium illud postremum esse credibilius est, quòd ijs utitur nominibus quæ postremo inualuisse, passimque hodie usurpari non ignoramus. Hæc, ut dixi, in Germania primùm obtinuerunt. Romæ uerò, quid hac in re seruatum sit, quoniam lõgiorem progressionis seriem Romanorum habuit obseru atio,

8 uatio, aliquanto plenius explicandum uidetur.† Circa hęc tempora, quibus in Germania præter portiones cœperũt assignari, seu Mansus, seu beneficia de rebus Ecclesiæ, siue alio quocunque nomine appellentur, non nisi congiariũ

9 Romæ a Sum. Pontificibus datum reperitur. † Congiarij uerò duo fuisse genera accuratè ij docẽt, qui Reip. Rom. commentaria scripserunt, VVolphangus latius, lib. 4. fol. 550. Alterum in pecunia consistens, à congio quod certæ mensuræ uas est nuncupatum. Alterum uerò munus est, quo populum princeps afficere consueuit, de quo meminit Herodianus in hæc uerba: *Postea uerò quàm in Templũ Iouis ingressus est, omniaq; sacrificia, de more peregit, reuersus in Palatium magno congiario populum Romanum uictoriæ nomine prosecutus est, & nummos militibus largitus est.* In hunc sensum nos congiarium accipimus, cùm decimus il lud à Sum. Ponti. clero dari solitum fuisse: dabant enim

10 quandam uictus portionem;† non secus atq; hodie panes illos, quos uulgo honoris panes uocamus, de quibus fusè Gomes. in reg. de impetran. benefi. uacan. per obi. fa-

11 mil. card. q. xiij. col. antepen. & pen. † Quod cum ita se habeat, eò ipse feror coniectura, ut temporibus illis, quibus congiarium clericis persoluebatur, haberent ipsi insu per certos redditus singulis peculiariter destinatos, ex quibus si necessaria ad uictum non prorsus suppetebant, quasi supplemento congiarium erat, ita, ut clericis tunc quoque nõ minus prospectum esset, ac cum sua ipsis quarta iam olim erat assignata. id uerò ita esse ex eo facile intelligitur, quia nisi proprios tunc clerici redditus habuissent, congiarium ipsis haudquaquam satis esse potuisset. Contrà uerò fuisset sanè superuacaneum, si adhuc ex bonis omnibus Ecclesiasticis quarta pars clero fuisset destinata. Cõgiarium inter alios soluisse legitur Paschalis eius

Anno Christi 818.

12 nominis primus, anno Christi 818.† Decem uerò pòst an nis

nis Gregorius IIII. clericis plenius prospexit, curauitque suos quamque Ecclesiam habere prouentus, ex quibus uiuerent sacerdotes, ne illi prę inopia (forte enim ab Episcopis debita sibi portione fraudabantur) quæstui se dedere, ac diuinum cultum deserere cogerentur: quod & Platina *Anno Christi 828.*
13 in eiusdem Gregorij uita adnotauit. † Hanc primam fuisse puto beneficiorum institutionem, uel saltem eorundẽ usuram institutorum confirmationem: postquàm tamen congiariũ adhuc præstitum fuisse uideo, ut à Leone IIII anno Christi 847. Vnde intelligitur id quod diximus paulò ante, fuisse Congiarium quoddam ueluti subsidiũ extra ordinem, cuiusmodi sunt hodiè quos honoris panes *Anno Christi 847.*
14 uocamus. † Præter ipsa uerò beneficia, commendarũ quoque usus in gratiam commendatariorum eiusdem Leonis temporibus inductus est. Nam beneficiis inferiori-
15 bus ita Leo carisse legitur. † Nimirum, plures Ecclesias, quàm duas habere posse, unam in Titulum, alteram uerò commẽdatam, c. qui plures, 12. q. 1. Rebuff. in prax. benefi. cap. de commen. glo. 7. num. 6. post Ruger. in tract. de cõ
16 men. q. 1. † Non est hoc in loco prætereundum, uideri nobis hac in re aduersari, quod in Triburiensi Concilio disertè traditur, quatuor de redditibus Ecclesiasticis facien das esse partes, ex iisq; unam clero tribuendam, quod sanè necesse non fuisset, si iam clericis sui redditus ex quibus uiuerent fuissent assignati: Neque uerò dici poterit Concilium Triburiense Leonis constitutionem antecessisse, cùm perspicuum sit, longe postea coactum illud fuisse, nimirũ sub Formoso primo, Imperante Arnulpho circiter annum Christi 895. licèt Triburiense alterum Conciliũ fuerit antea celebratum annò 811. quod cùm Arelatensis & Maguntiaci tempora propius tetigerit, minime ab *Anno Christi 895.*
17 ijs dissonare existimandum est. † Verùm ad hoc respondeo, eos qui ita argumentantur, falsò illud ponere, quod

affirmant

affirmant, Triburiense Cōcilium quatuor partes fieri præcepisse: neque enim is sanctæ Synodus sensus fuit: sed cū laycos ad decimas persoluendas patres hortarētur, ab anteriori illa lege, quantumuis exoleta argumentantur, quæ quatuor partes ideo fieri præcipiebat, ut esset unde pauperibus subueniri, & Ecclesiæ reparari possent; quę ratio adhuc uigebat, licèt quatuor partes non amplius fierent: sed bona clericis assignata realiter (ut ita dicam) à re
18 liquis bonis distinguerentur. † Nec sanè nouum apud nos est argumētum à lege correcta sumi posse, c. quicumque 11.q.1.iuncto.c.nouit de iudic.ubi Doc.& Gl.Host. Io.Monach.& Gemin.in c.1.de rest.spol.in 6.uer.substātia.Butr.Card.Imo.Abb.& Fel.in gl.2.c.1. de consti. Faber.& Aret.& alij Inst.de testam.in prin.ubi Thobias Nonius latissimè, num.45.cum multis seq. Huc accedit non œcumenicam, sed diœcesanam eam Synodum fuisse: quo fit, ut ab unius diœcescos instituto non rectè argui possit, quatuor partium diuisionem apud omnes tum fuisse seruatam. Atque, ut paucis complectamur, quæ fusius à nobis toto hoc capite tradita sunt, uidimus in Germania primùm de rebus Ecclesiæ beneficium Parochis tribui cœptum, illudque etiam alio nomine, Mansum fuisse nuncupatum, ac Romæ congiarium, ea tempestate præstari solitum: Vidimus & apud eosdem Germanos misso manso, plenius beneficia fuisse erecta: Moxque etiam Romæ sub Gregorio IIII. Leoneque itidem quarto nedum erecta fuisse beneficia, sed & commendas institutas, retenta tamen adhuc congiarij præstandi consuetudine, quæ tamē ipsa haud multò pòst obliterata est.

ARGVMENTVM.

Beneficij Beneficiariorumq; nomen unde fluxerit, ac quàm multa templa quibus hodie præficiuntur Beneficiarij, Idolorum fuerint antiquitus domicilia.

R E-

RERVM SVMMAE.

1 *Beneficij nomine, ea omnia comprehenduntur, quæ illius ecclesiæ sunt, cui quis præficitur.*

2 *Beneficium dicitur nedum, quod beneficè præstatur, sed actio ipsa quoque beneuola.*

3 *Beneficiarij milites olim dicebantur ij, quibus prædia, seu fundi limitrophi assignabantur.*

4 *Beneficiarij non eadem prorsus ratione hodie appellantur, ac olim milites beneficiarij, & in quo conueniant, nu. 5.*

6 *Beneficiarij nostri temporis nedum in nomine, sed in templis Gentilium successere.*

7 *Quænam templa Vrbis Romæ idolis olim dicata, sub Sanctorum nomine uenerantur.*

8 *Ecclesia sanctæ Crucis in Hierusalem, Veneri, & Cupidini antea dicata.*

9 *Templum insigne omnium Deorum ab Agrippa extructum, hodie sancta Maria Rotunda nuncupatur.*

10 *In Diocliciani Thermis insigne templum Beatæ Mariæ Angelorum à Pio IIII. extructum.*

11 *Redditunm ecclesiasticorum originem, cur auctor perquisiuerit.*

CAPVT NONVM.

NTEA, quàm de Beneficijs ea dicamus, quę scitu necessaria esse ducimus, operæpretium est paucis aperire, qua ratione huic ipsi redditnum assignationi, cuius originem paulò antè indicauimus, nomen hoc inditum fuit, ut beneficia Ecclesiastica appellarentur: diximus enim, ita tulisse usum loquendi, ut qui antea Mansus dicebantur, mox dici cœperint Beneficia de rebus Ecclesiæ, ac demum beneficia Ec-
1 clesiastica. † Quo nomine passim cuiusque Ecclesiæ, cui quis præpositus fuerit, bona omnia canones complectun-

tur.

tur, cap. 1. de Ecclesi. ędif. c. Beneficium, de reg. iur. in 6. c. cum secundum, de prębend. Habemus hac in re grauissimi uiri Senecæ testimonium de beneficio, cap. 34. & lib. 3. cap. 8. & 19. & lib. 5. cap. 9. 10. & 20. quibus in locis asserit, Beneficii nomen sermonis penuria ad hunc sensum
2 tractum fuisse; † putatque ipse non modò quod beneficè præstatur, sed illam ipsam quoque beneuolam actionem per quam alicui benefit, rectè communi hoc nomine beneficium appellare. Hinc porrò beneficiarij dicti sunt,
3 quòd obtineant beneficia; † quemadmodum & antiquitus milites beneficiarios dici solitos nō ignoramus, quibus prædia, seu fundi (ut uocant) limitrophi, ob eorum merita tribuebantur, ut in tit. passim, C. de feud. limitro-
4 ph. lib. 12. ibiq; Lucas de Pen. in rubr. † Quamuis non eadem prorsus ratione & hi, & illi beneficiarij a beneficio nomen traxerint, siquidem milites beneficiarij ideo dicebantur, quòd tradito sibi beneficio absolutè frui possent; clericos uerò propterea dicimus beneficiarios, quòd beneficia regant, & administrent. Quo fit, ut illa ipsa, quæ reguntur passiuè beneficia Ecclesiastica, usurpentur, argu.
5 eorum quæ tradit gl. in Auth. ut sponsal. largit. † At in eo certè conueniunt nostri clerici cum militibus beneficiarijs, quòd ut illi temporali, ita hi spirituali bello sese exercent, atque ut illis iā emeritis, pro beneficio certi fundi tanquam proprij addicebantur, ita his redditus Ecclesiastici tunc demum assignantur, cùm spectati mores ac do-
6 ctrina bonis omnibus eos probauerint. † Consentaneum uerò certè fuit, ut non tantùm à temporalibus Ethnicisque militibus spirituales hi nostri milites beneficiariorum nomen assumerent, sed etiam illis ipsis phanis, templisque præficerentur, quę prius Diaboli, Idolorumque fuerant domicilia; ut ex hoc etiam apertius intelligeretur fortem illum armatum, qui tandiu quietè uniuersi terra-
rum

rum orbis dominatum obtinuerat. Adueniente demum alio longè ualentiore, deuictum propriisque è sedibus eiectum esse. Itaque non sine maxima Dei summi & opt. prouidentia factum esse existimandum est, ut quæ Vrbs idolatriæ caput extit, in ea potissimum ueram religionis firmissima iacta fuerint fundamenta. Quin uerò iis ipsis in locis, quæ inanissimis superstitionibus, ac teterrimis Idolorum cęremonijs erāt destinata, ueri nunc Dei, Redēptorisq; nostri sanctissimū nomē inuocetur, celebretur,
7 excolatur. † Nemo est enim, quem pręterat, tum aliis quàm plurimis in locis, tum præsertim in hac fœlicissima Vrbe, ex uarijs Idolorum phanis multas Ecclesias factas, pulcherrimaque ędificia, quæ antiquus ille Serpens, diuinæ laudis æmulus, maximis impensis sibi extrui curauerat,
8 ritè mox Deo fuisse consecrata. † In hoc numero est Ecclesia sanctę Crucis in Hierusalem, iuxta fines Cœlij mōtis, quam Veneri, ac Cupidi antea erectam Constantini mater uero cultui dicauit sacroque Crucis titulo insigniri iussit. Videmus etiam Diui Andreę nomine celebrari Ecclesiam, quam olim ex voto post uictoriam de Sabinis partam Statori Ioui à Romulo extructam fuisse
9 legimus. † Non secus magnificentissimum illud templū sphęrica forma compactum, quod uulgo Rotundam uocamus, in gratiam Idolorum initiò cōstructum est; si quidem Cybelę Deorum matri, cęterisque omnibus Diis dicatum fuit, qua ratione Pantheon appellatum est; moxq; huic Agrippa præter porticum mira impensa extructum, aliud insuper templum a tergo iunxit Bono euētui sacratum; & illud quidem tam exiguum, ut prę magno illo cui iunctum erat, quasi terra cœlo subiecta uideri posset, in quod ueluti in inferiorem hunc Terrę globum bonos euentus Dii cœlitus dimitterent, nimirum à superioris illius augustiorisque templi plaga, quod tanquam cœli for

mam

mam præſeferens, ac cœlitibus dicatum, cœlitum ipſorum domicilium uideretur. Fuit deinde tota hęc moles Beatę Virginis, Martirumque omnium cultui dicata, ut pro inani Cybelę nomine, Virgo Beatiſſima, ac pro falſis Gẽtium Diis, ſanctiſſimi Martyres ſalutariùs inuocarentur, quibus propterea Vrbanus IIII. Phoca imperante, certam diem ſtatuit Kal. Nouemb. quam ſolẽniter celebrari iusſit, ſubinde uerò Gregorius IIII. inſigni huic tẽplo honoris hoc addidit, ut non Martyrũ tantùm, ſed Sãctorum omnium titulo illud ipſum decorandum exiſtimarit. Po-
10 ſtremò (ut cæteras omittã) † in Exquiliis hodie Eccleſiã & uetuſtate & magnitudine inſignẽ cõſpicimus ĩtra ipſas Deoclitiani Termas, quę à ſę. re. Pio IIII. Beatisſimę Virgini dicata eſt, & uulgo ſub titulo S. Mariæ Angelorũ celebratur; erectũq; ibidẽ eſt Carthuſiẽſiũ Monachorum cęnobiũ; ut quo in loco Idolothitarum cõia erãt lauacra, ibi nunc ad cõem oĩum ſalutẽ Euchariſtiæ ſacrificiũ a ueris religionis cultorib. oĩq; labe mundatis vero ipſi Deo quotidie offeratur. Quo circa in tẽpli ipſius altari deſculptum legitur diſtichon, qđ qualecunq; ſit, libuit hic adſcribere,

Quod fuit idolum, nunc templum eſt Virginis, Author
Eſt PIVS ipſe pater, Dæmones aufugite.

11 Satis † iam intelligi poſſe arbitror, non temerè nos quaſi ab ouo exordiẽtes, primorum ſacerdotum inſtituta indagaſſe: hunc enim ſcopum nimirùm ſpectauimus, ut qũo ex redditibus Eccleſiaſticis conſtituta demũ fuerint beneficia, tota ipſa antiquitatis ſerie ante oculos propoſita, dilucidius aperiremus: quod ipſum uel ſi alii tetigerint, ut Præpoſitus Alexãdrinus in c. 1.44. diſ. Feltren. in trac. an ſacerdo. temp. bona poſſid. Pet. Sot. de inſt. ſacer. lectio. 2. tamen, quia parcius ipſi nonnulla tradiderunt, quę cognitu neceſſaria, ac non iniucunda nobis uiſa ſunt, aliquantò nos latiùs totũ hoc argumentum dilatauimus.

Finis Partis Primæ.

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE, BONONIENSIS I. C. ARCHIEPISCOPI SALERNITANI,

De Ecclesiasticorum Redditauum Origine, & Iure

TRACTATVS.

PARS SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Ecclesiasticarum gradus personarum inter se distingui, atq; ordinem in ijs certum institui, quàmmaxime decuisse.

RERVM SVMMAE.

1 *Ecclesiasticarum personarum uaria conditio.*
2 *Clerici in minoribus Ordinibus constituti.*
3 *Monasteria virorum, ac mulierum.*
4 *Presbyteri.*
5 *Sacerdotes seculares monachis sunt praeferendi.*
6 *Vni personae quantumlibet exercitatae, duarum rerum officia eodem tempore committenda non sunt.*
7 *Tot beneficiorum genera constituenda erant, quot sufficerent ijs, qui Ecclesiae inseruiunt.*

8 *Hierarchia cælestis in supremam, mediam, & infimam diuiditur.*
9 *In ueteri lege erat ordo Patriarcharum, Prophetarum, Sacerdotum, & Pontificum quiue: in ijs ordinibus primis omnium fuerint.*
10 *Sub Christo saluatore nostro fuit ordo Discipulorum, Euangelistarum, Martyrum, ac Apostolorum.*
11 *Gentilium ritus ad confirmationem nostram allegare licet.*
12 *Apud Romanos distincti erant sacerdotes ab ijs, qui sacra exercere dicebantur.*
13 *Pontifices quatuor ex patritijs, & quatuor ex plebe Numa creauit.*
14 *Pontifex maximus cæteros omnes re & nomine antecellebat.*
15 *Rex sacrificulus quis.*
16 *Flamines Diales.*

CAPVT DECIMVM.

1 EORVM, † qui diuino cultui mancipantur, uaria conditio est. Quamuis enim ad unum, eundemque finem omnes tendant, per diuersas tamen alij ab alijs semitas incedunt, ita ut ex eodem pietatis ueluti fonte plures riuuli scaturiant. Sunt
2 † qui nec uxorum consortio iungi uelint, nec propterea tamen maioribus (quos uocant) Ordinibus curant initiari, sed clericali tantùm charactere insigniri solis minoribus susceptis Ordinibus, ut ad sacros ipsos Ordines hac ratione præmuniantur. His, ut ad Dei Optimi Maximi cultum magis commoueantur, non debuit Ecclesia facultatum Ecclesiasticarum retentionem omninò prohibere: Quare illis præstimonia, altaria in Ecclesijs, Capellanias,
3 portiones, siue mansiones permisit. † Sunt etiam, qui sacratissimam Domini nostri Iesu Christi passionem, nuditatem

tatem, angustias, labores, ærumnasque meditantes, ita zelo Religionis afficiuntur, ut nec illis Clericos esse sufficiat, sed arctioribus sub statutis, regulis, ac sanctionibus concludi libenter exoptent. Debuit his certè Ecclesia necessaria suggerere, atque redditus aliquos Ecclesiasticos assignare, ex quibus tam Monasterijs uirorum, quàm mu
4 lierum opportunis remedijs uictus suppeteret. †Sunt præterea, qui media ueluti incidentes uia, diuino cultui inuiolabiliter per characteris indelebilis susceptionem deputari uolunt, non tamen proprijs renunciare bonis, nec claustris includi, aut cancellis angustari intendunt. Hos quoque debuit quàm maximè alere Ecclesia, cùm eius professionis uiri ab ea Christi ministri, ac gratiæ dispensa
5 tores constituantur, & in sublimi loco collocentur; †ita ut illos etiam Monachis præferendos Petrus Sotus aliquando post alios Theologos affirmarit, de Insti. Sacerd. lect. prima. Quocirca Parochiæ, aliæque huiusmodi reddituum portiones, quas beneficia dicimus, illis assignatæ sunt. Verùm sicuti in castris non omnes seruant eundem militiæ locum, sed uarijs distribuuntur ordinibus; ita inter eos, quibus ij redditus sunt commissi, ordo appositus est. Hoc enim officium uni, aliud alteri erat in Ecclesia commit
6 tendum. †Nam, ut Gregorius dicit, quantumlibet exercitatæ uni personæ uno tempore duarum rerum officia cōmittenda non sunt: quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? sicut enim uarietas membrorum per diuersa officia, & robur corporis seruat, & pulchritudinem repræsentat; ita uarietas personarum per diuersa officia distributa, & fortitudinem, & uenustatem sanctæ Ecclesiæ Dei manifestat. c. singula, 91. dist. Cùm itaque beneficia, & redditus ecclesiastici propter officium conferenda forent. c.
7 cum secundùm Apostolum, de præben. †Sanè tot beneficiorum genera, ac nomina constitui necesse fuit, quot

maximus erat, reliqui uerò minores Pontifices appella-
14 bantur, ut Plutarchus in Numa tradidit: † Ille sacra om-
nia exscripta habebat, & obsignata, hostias, dies, ad quæ
templa res diuina esset facienda, cætera denique sacra,
15 tum publica, tum priuata. † Creabatur præterea Rex Sa-
crificulus, qui Pontifici Maximo subiectus erat. † Tum
& flamines nempè Dialis, Martialis, Quirinalis, Vimina-
lis, Vulcanalis, Carmentalis, Palatinalis, Pomonalis, in-
ter quos maximæ dignitatis Dialem extitisse, minimæ ue
rò Pomonalem Flaminem D. Augustinus recensuit, li. 2.
de Ciuit. Dei. Itaq; æquum, ac longè magis rationi con-
sentaneum fuit sub noua perfectiori lege Christi, consti-
tutis beneficiis inter ipsos beneficiarios, ordinem statui,
ac delectum adhiberi: quis autem is fuerit, mox, intelli-
getur, cum & beneficiorum naturam enarrabimus, eosq;
percensebimus, quibus ea conferuntur.

ARGVMENTVM.

Quænam beneficia administrationem & iurisdictionem habeant: & qui illa obtinent, quibus vocabulis nuncupentur.

RERVM SVMMAE.

1 *Beneficia, alia sunt regularia, alia sæcularia.*

2 *Beneficiorum sæcularium tria genera, cum administratione, & iurisdictione, cum administratione sine iurisdictione, & quæ iurisdictione & administratione carent.*

3 *Beneficiorum alia diuisiones.*

4 *Quænam beneficia dicantur habere iurisdictionem, & administrationem.*

5 *Beneficia cum administratione & iurisdictione, dicuntur obtinere Abbates sæcularium Ecclesiarum.*

6 *Episcopi dicuntur habere beneficium.*

7 *Beneficij appellatione non venit Episcopatus.*
8 *Beneficia inferiora, Episcopatus membra solent appellari.*
9 *Episcopi unde dicti.*
Episcopi apud Athenienses dicebantur, qui missi erant, ut hominum mores specularentur.
11 *Scipio Aphricanus Episcopus gentium, Regumq; missus.*
12 *Cicero totius Campaniæ Episcopus.*
13 *Episcopi quo sensu accipiuntur apud Iurisconsultos.*
14 *Archiepiscopi dignitate, non ordine Episcopos præcellunt, & unde dicti.*
15 *Patriarchæ unde dicti, & qui olim erant.*
16 *Patriarchæ in quatuor Orbis partibus initio constituti, quiue ij sint.*
17 *Patriarchæ quidam minorum gētium primis quatuor additi.*
18 *Venetus Patriarcha Gradensi suffectus est.*
19 *Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ beneficia, cum administratione & iurisdictione obtinere dicuntur.*
20 *Summus Pontifex beneficium obtinere dicitur.*
21 *Summi Pontifices in cæteros absolutam potestatem habent, suntq; vocati in potestatis plenitudinem.*
22 *Cæteris Episcopis pares in ordine sunt, atque ideo illos fratres appellant.*
23 *Habent potestatem regitiuam super vniuersalem Ecclesiam, atque Episcopalem potestatem.*
24 *Episcopi antiquitus Papæ nomine decorabantur.*
25 *Papa vnde dictus est.*
26 *Papæ nomen cæteris antea Episcopis commune, soli Pontifici Romano tributum est.*

CAPVT VNDECIMVM.

1 BENEFICIORVM † prima diuisio est, atq; hæc cæteras alias omnes complectitur, ut dicamus Sæcularia quædam reperiri, alia verò Regularia. De Sæcularibus autem, quorum fusior tra-

ctatio

2 ctatiò eſt,nos prius agemus. † Sæcularium igitur benefi-
ciorum tria genera ſunt: ſunt enim nonnulla cum admi-
niſtratione, & iuriſdictione; alia cum adminiſtratione,
abſque tamen iuriſdictione; Alia verò adminiſtratione
3 pariter, ac iuriſdictione carent. † Præter hanc verò, quę,
vt diximus, omnium potiſſima eſt, extant & aliæ benefi-
ciorum diuiſiones: Quædam enim ſacerdotalia ſunt,quę
dam perpetua,quædam manualia, quædam commenda-
ta dicuntur,quędam in titulum data:Commendata prętc
rea uel ad commodum Eccleſiæ pertinent, uel ipſius cō-
mendatarij: Ex eadem hac (ut ita dicam) radice pro-
deunt, quæ officia, ſeu perſonatus, ac dignitates appel-
4 lantur: † Superioris ſubdiuiſionis primo capite illa be-
neficia complexi ſumus, quæ adminiſtrationem ſimul &
iuriſdictionem habent: quo in genere plures, qui illa
5 obtinent, numerantur. † Primò quidem Abbates ſæcu-
larium Eccleſiarum, de quibus in cap. ex tranſmiſſa, de
renuncia. Huius verò nominis rationem tunc explicabi-
6 mus, cùm de regularibus agemus. † Sunt præterea Epi-
ſcopi,qui & ipſi beneficium dicuntur obtinere, ut in cap.
7 fœlicis, §. quod ſi quis, de pœn.in 6. † Tametſi beneficij
appellatione Epiſcopatus, utpotè qui dignitatum cul-
men eſt, non ita paſſim continetur, cap.pen. de præbend.
cap.2. ubi glo.eod. titu.in 6. Ipſorum Dominicum mu-
nus eſt,dignitatum culmen, caput omnium ordinum, ſa-
cerdotale faſtigium,& ordinis ſublimitas, cap. non autē,
c. venerabilis, 2. quæſt.1.cap.illud.80.diſt.cap.reperiun
8 tur,7.quæſt.1.cap.1.32.diſt. † Ideoq; præbendas Archi-
diaconatus, & alia quæcunque Eccleſia, vel officia, vel
beneficia, Canones ſolent Epiſcopatus membra nuncu-
9 pare, cap. ſiquis Epiſcopus, 1.quæſtio. 7. † Epiſcopi ἀπὸ
τοῦ ἐπισκοπεῖν,quod eſt ſuperintendere, dicti ſunt,quòd ex-
ploratores inſidiatorum gregis, excubitores, ac ianito-

res veluti ſint conſtituti, cap. cleros, 21. diſtinct. & obſeruauit accurratè Fr. Michael de Medina, li. de Orig. ſan
10 ctorum hominum, cap. 2. † Athenienſes, quos ſpeculatum mittebant, quid in unaquaque ſubditarum ciuitatum boni, malive, æqui, aut iniqui ageretur, Epiſcopos,
11 hoc eſt, ſpeculatores vocabant: † inde Plutarchus refert, Scipionem Aphricanum à Senatu in Aſiam miſſum eſſe
12 Epiſcopum gentium, Regumq;: † & Cicero ad Atticum ſcribens: *Me* (inquit) *Pompeius eſſe voluit, quem tota Campania, & ora maritima habeat Epiſcopum, ad quem dele-*
13 *ctus, & negocij ſumma deferatur*. † A Iureconſultis etiam eodem hoc ſenſu nomen hoc accipitur in l. Munerum,
14 2. §. ijdem Epiſcopi, ff. de muner. & honorib. † Hoc in genere cenſentur, & Archiepiſcopi, qui iuriſdictionem, licèt non ordine Epiſcopos antecellunt, & ab Epiſcopis ad eos appellatur, cap. 1. de offic. ord. Ideò verò vox illa ἀρχὴ præponitur, quod Principem inter Epiſcopos locum obtinent Archiepiſcopi, d. cap. cleros, 21. diſtinct.
15 † Sunt & Patriarchæ hoc nomine nuncupati, quòd inter patres ſublimiorem locum obtineant, d. cap. cleros. Porrò eorum nomen ante veteris legis tempus vſurpari cœpit. Vnde legimus Noe, Abraham, Iſaac, Iacob, & Ioſeph Patriarchas fuiſſe; Dauid quoque Prophetam, & Patriarcham, Petrus Apoſtolus appellauit, Act. 2. & Sanctus Ioannes Baptiſta Patriarcha, & Propheta fuit, Luc. 1.
16 † In quatuor ſanè tantùm Orbis partibus initiò cõſtituti reperiuntur, à quibus nomen accepere. Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus, de quibus in cap. antiqua, de priuileg. cap. ſacroſanctæ, cap. Conſtantinop. c. Renouantes, cap. diffinimus,
17 22. diſtin. † Iis poſtmodùm nonnulli minorum gentium Patriarchæ ſunt adiecti Aquileienſis, Cantuarienſis, Bi
18 turgienſis, † & Gradenſis, cui hodie qui Venetus nun-

cupatur,

cupatur, ſuffectus eſt, ut Brixienſis docuit in reper. uerb. Patriarcha, verſ. de Patriarcha Gradenſi: de quibus Speculator aliquando meminit, tit. de diſpenſa. & Card. Iacobatius tract. de Concil. lib. 1. artic. 12. fol. 23. eorum locum in Concilio exactiſſimè perquirens, & in ipſis Canonum Decretis haud rata mentio habetur, ut Archidiaconus, Dominicus, & cæteri animaduerterunt in cap. cōqueſtus, c. nunc verò, 9. quæſt. 3. cap. erubeſcant, 32. diſt.
19 † Hi quidem omnes, Abbates ſcilicet, Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Patriarchæ, quos ab infimis ad ſupremos conſcendentes, numerauimus beneficia cum iuriſdictione ſubditos ipſos corrigendi, & contra eos inquirendi habent, ac rerum pariter Eccleſiaſticarum obtinent adminiſtrationem, cap. 1. & paſſim, de offic. ordin. cap. 1. eo. tit. in 6. cap. vt officium, de hæret. eod. lib. cap. præci-
20 pimus, cap. Epiſcopus, 12. quæſt. 1. † Summi Pontifices poſtremò beneficium obtinere dicuntur, ac eo nomine Clemens III. Pontificatum appellaſſe legitur in c. 2. ibi in depoſitionem officij, & beneficij noſtri. de male-
21 dic. † Illi adminiſtrationem, & iuriſdictionem in cæteros omnes abſolutam habent, cùm ipſi in poteſtatis plenitudinem vocati fuerint, cæteri verò in partem ſolicitu-
22 dinis, cap. ad honorem, de aut. & uſu pal. † quamuis enim ordine cæteris Epiſcopis pares ſint, eaque de cauſa illos fratres appellent, cap. quam graui, de crim. fal. cap. in no-
23 uo, 21. diſt. † poteſtatem illi tamen Regitiuam, vt verbo D. Thomæ vtar, 3. par. q. 40. artic. 6. ſuper vniuerſalem Eccleſiam, atque Epiſcopalem poteſtatem, qua vnaquęque Eccleſia particularis, ac ſpecialis regitur, obtinent; quam qui negat, tanquam Eccleſiaſticæ vnitatis lacerator ſchiſmaticus appellandus eſt, cap. ſchiſma, 24. quæſt. 1. Vnde in Concilio Conſtantinopolitano primo, cap. quinto, ea verba leguntur: *Veneramur ſecundùm Scripturas,*

ras, & secundum Canonum statuta, ac diffinitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse, & maximum Episcoporum. Alio nomine summus Pontifex
42 Papa dictus est; † quo nomine & antiquitus honoris maximi gratia, Episcopi decorabantur. Eius rei exemplum est apud Hieronymum in suis Epistolis, qui Augustinum Hypponensem Episcopum, subinde Papam, hicque Athanasium, Epiphanium, Eugenium, Alypium, Chromatium, Theophilum uocasse animaduertimus: Martinus etiam Bracharensis Episcopus passim à Gratiano Papa dicitur in cap. Episcopus, 8. quæst. 1. & sæpè Concilium Martini nominatur: Cyprianus itidem Papæ nomine sæpius decoratur, in cap. absit, 50. dist. cap. omnis,
25 de consecr. dist. 1. cap. 1. de consecr. dist. 2. παπᾶς. † Suida authore in historicis verbo παπᾶς, pater est, quod & ex Arriano in Bithyniacis colligitur; asserit ille solitos Bithynios Iouem Papam, quasi patrem appellare. Nomen id præterea deductum uidetur à dictione Papæ, quæ admirantis est: uel à duobus dictionibus corruptis, quòd pater sit patrum, ut Iacob. Spiegel. notat in Lexi. iu. ci. uer.
26 Papa; † quod nomen antea cæteris Episcopis commune summo Pontifice tãtùm ob specialem notam tribui postmodùm cœpit. Atque hæc quidem sunt beneficia sæcularia, quæ iurisdictioni administrationem annexam habẽt.

ARGVMENTVM.

Esse & beneficia cum administratione quidem, sed quæ iurisdictione careant: Rectáq; hoc diuisionis capite officia quoque contineri. Porrò eos, qui illa obtinent, varijs nominibus appellari.

RERVM SVMMAE.

CA-

CAPVT DVODECIMVM.

1 BEneficiorvm † secularium, quæ administrationē quidē, non tamen iurisdictionem habent, quædam sunt, quæ parochiæ nuncupantur.
2 † Sed cauendum est, longe aliter hodie accipi parochiæ nomen atque antea soleret. Etenim cum vigeret clericorum cum Episcopis communio illa, de qua
3 superius tractatum est, † tota Diœcesis pro Parochia assumebatur, c. si quis ordinatus. 92. dist. & seq. duobus, c. vltimo, & pen. 6. q. 3. c. sicut alterius, 2. q. 1. c. bonæ rei, 12. q. 7. c. apostolicæ, de dona. c. 2. de Magist. facta uerò sectio
4 ne Ecclesiasticorū redditum, cœpit usurpari. † Parochiæ nomen pro certa Diœceseos parte, quæ singulis presbyteris, sub Episcopis tamen potestate cōstitutis curanda cō-
5 mittitur toto. tit. de Paroch. † Parochiæ porrò nomē idē dictū est, quòd ex ea præstarētur necessaria viatoribus, & ijs qui publica causa proficiscebātur. Parochus autem is, apud ueteres dicebatur, qui Parochiæ præfectus uiaticū ijs præstabat, quem Archadius Imperator composito uocabulo Xenoparochom hospitum, & peregrinorum susceptorem appellauit, l. ult. ff. de mun. & hono. celebre olim munus, ut animaduertunt Acron, & Porphirio Satyra 5. Horatij lib. 1. Sermo. Qui nobis itaque pastor est à pa-
6 scendo, à præbendo grege παρόχος dictus est; † indeq; Parochianorum nomen prodijt, eos significans, qui in Parochia habitarent, atque in ea sibi domicilium cōstituissent c. 2. de sepult. in 6. Host. in sum. titu. de Parochijs. Ab hac antiqua denominatione flexit nomen Parochi, quo nūc utimur. Et ijs, qui apud Gentiles uiatoribus ad corporis sustentationem necessaria præbebāt, Parochi successere, hoc est, sacerdotes qui animarum curam gerentes Ecclesiasticæ Sacramenta exhibent ijs, qui in commissa sibi Parochia

7 rochia commorantur, c.1.de capp. Monach.†Non nulli Parochiam à παρὰ οἶκος dictam putárunt, quòd domus sacræ ædi, contiguæ illius nomine significentur, ut D. Augustinus de Ciui.Dei, lib.14. & Budæus in Pãdectas par.
8 7.fol.195. authores sunt.† Parochiam Latinè dici posse Curiam, indeque Curiales, & Curiones nuncupari, alij ẽt existimarunt, ut testis est Onuph.in interpetr.uocũ Eccle
10 siasticarũ, uerbo Parochia:†Eam uerò non minus, quàm decem distinctas familias domusùe constituere posse san
11 citum est;† quæ prisca lingua mancipia dicebantur, c.vnio, 10.q.3.Nec mirum, cùm domos illas iure quodã spiritualis dominij sibi subiectas, proprias, ac perpetuas Parochus habeat, Is quidem, Parochus nempè, quo expeditius pensum seruitutis suæ exoluat, peculiares sibi assignatos obtinet redditus, ex quibus uictũ sibi cõparare possit.
12 †Vnde beneficium obtinere dicitur, c.1.de Eccle.ædif.ac administrationem redditũum habet, & Parochianis quidem præest; nullam tamen in illos iurisdictionem exercet, cùm omnis iurisdictio penes Episcopos, ac cæteros
13 maiores Prælatos resideat.† Officia quoque numerari posse uidentur inter ea secularia beneficia, quæ solam administrationem conferunt; inter eos autem, qui officium
14 habere dicuntur, est†Custos, qui signis tintinnabulorũ inuigilans lampades, ac lanternas accendendo, & extinguẽdo peruigil esse sacris Canonibus iubetur, c.1.de offic.cu
15 sto.†Præterea χιμιναρχὸς, seu Thesaurarius, qui & Sacrista dicitur toto titulo, de Offi.sacristæ, ad quem spectat Ecclesiæ χιμιλίας hoc est, Thesauros custodire, & seruare, l.sacra, ff.de rerum diui.eique loco in templo præest, in quo sacra repõnuntur, quem Iustinianus sacrarium appellat, l.
16 litibus, C.de agri. & censi. lib. 11.† Eundem Chintilarcham idem Iustinianus aliquando Reuerendissimum di-
17 xit in l.fi.C.de bon.aut.iud.possiden.†Plebanus etiam officium

ficium

ficium obtinere dicitur, qui & Pastor nuncupatur, c. quod
18 Dei timorem, de stat. Monach. Io. Selua, tract. de benefi. 3. par. q. 2. uer. decimum beneficium, c. si plebibus 63. dist. Archidiaconus quoque, si ex collatione Archidiaconatum assiquatur, officium habet, c. quorundam 74. dist. tradunt Doct. in c. decernimus. ubi Abb. Panor. nu. 16. de iudic. Is ueluti Diaconorum ac Leuitarum Princeps Euangelium cùm uult prę aliis legit, aut legendum committit, 12. de Off. Archid. Et oculus Episcopi in singulorum iurgijs audiendis dici consueuit, c. ad hoc, de off. Archid.
19 † Primicerius quoque officium obtinet, toto titu. de offic.
20 Primicer. † Is eo nomine dictus est, quòd primus ceris es-
21 set præpositus, post quem etiam † Secundicerius in ultimò Iustinianei Codicis libro memoratur cui secundo ce-
22 rarũ cura cõmissa esset. † Ceræ autem pro libris accipiuntur, in quibus ceratis olim scribebatur, ut apud Suetonium in Iulio Cęsare; *Hæredes*, inquit, *in ima cera scripturæ*, Siquis itaque in Ecclesia curam gerat ritualium librorum, eorum nempè, qui ritum ac morem sacrorum administrãdorum edocent, quorum Gratianus meminit in c. quæ ipsis, 38. dist. is antiquo uocabulo primicerius nuncupatur,
23 c. unio, de off. primicer. † Existimarunt alii Primicerij nomen idem significare, quod primum: legitur enim Primicerius Notariorum, Protectorum, domesticorum, & similium pro primo inter illius generis personas: cuius rei exemplum extat apud Appianum Marcellinum, quàmuis à Cereo Græce πρωτοτάμιος D. Hieronymus, & Cassiodorus in Epistolis, Primicerium dictum uelint, & Onuphrius tradit in interpræt. uocab. obscur. uerbo Primicerius, qui &
24 illud addit, † Primicerios qui olim inter Cardinales essent, Pontifici assistere consueuisse, quod hodie primi Cardinales Diaconi faciunt; nihilque sine eis, quod alicuius
25 momenti esset, Papam transigere solitum, † qui & in matu

tinis

tinis festorum solemnium, octauam lectionem legere so-
26 lebant. † Præcensor insuper, Lector, & qui similes sunt, quos consultò omittimus, officia habere dicuntur: de illis uerò fusius Gratianus d.c. Cleros, 21. dis. Hi omnes, quos hactenus recensuimus, officium, quod & communi nomine beneficium dicitur, obtinent cum administratione
27 quidem, sine iurisdictione tamen. † In multis autem locis particularium Ecclesiarum consuetudo recepit, ut ea quæ retulimus, officia dignitates sint, ac iurisdictionē habeāt: quod ipsum usus efficere potest, Doct. in c. de multa de præben. & in c. cum accessissent, de constitut.

ARGVMENTVM.

Cuiusmodi beneficia sint, quæ dignitatem præbent: & an Cardinales dicantur dignitatem obtinere indeq; plura de Cardinalium origine, nomine, & titulis.

RERVM SVMMAE.

1 *Dignitatis, & personatus nomina promiscuè accipi solent.*
2 *Persona Ecclesiastica accipitur quandoque pro Rectore.*
3 *Galli Clericos, personas nuncupare solent.*
4 *Archidiaconus si quis fiat per electionem, dicitur habere dignitatem.*
5 *Archidiaconus quandoque iurisdictionem habet.*
6 *Decanus habet dignitatem.*
7 *Decani castrensis officij nomen est, & unde dictum, nu. 8.*
9 *Decuriones apud Varronem, & Vegetium pro decanis sumuntur.*
10 *Decani apud Hebræos ij erant, qui populo ius dicebant.*
11 *Decanus hodie dicitur quisque alicuius Collegij principem locum tenet.*
12 *Scholasta dignitas quæ.*

Pan-

13 Pantenus, Origenes & Archilla, viri clarissimi scholastæ fuerunt in Alexandrina Ecclesia.
14 Dignitates ex vsu iurisdictionem acquirunt.
15 Cardinalatus medium locum tenet inter dignitates, & officia.
16 Cardinales secundùm communem sententiam, simplex officium habere dicuntur: uerius tamen est, ut dignitatem habeant, cui officium annexum sit.
17 Cardinales sunt Senatores Ecclesiæ.
18 Pars corporis ipsius summi Pontificis.
19 Non possunt mittere sanguinem sine Papa licentia.
20 Sunt filij primi gradus.
21 Cardinalium originem qui explicauerint.
22 Cardinalium origo quæ secundùm autorem.
23 Cardinales curatorum regionum loco suffecti.
24 Cardinales à regionibus sese solebant subscribere.
25 Cardinales à præsidibus Asiæ, qui principes Cardinales appellabantur, nomen sumpserunt.
26 Canonicus Cardinalis, Diaconus Cardinalis, & Sacerdos Cardinalis, qui apud Gregorium.
27 Princeps Cardinalis Vrbis Romæ.
28 Cardinales cœperunt subscribere à templis, & Martyrum memoria, a tit. & bonis legatis simul, nu. 29.
30 Diaconiæ diaconis, tituli presbyteris assignabantur: is ordo à Sixto IIII. primùm non seruatus, nu. 31.
32 Optionis titulorum lex, quam Cardinales seruant, unde effluxerit.
33 Cardinales olim dignitate Episcopis inferiores erant.
34 Episcopi quando primùm in Cardinales cœperunt assumi.
35 Cardinalatus dignitas antea, Monachis, Abbatibus, Decanis, & Prioribus conferebatur.
36 Cardinalatus nomen cæteris antea commune, solis Ro. Ecclesiæ presbyteris tribui cœptum est.

Cardi-

37 *Cardinalibus pileum rubrum primus concessit Innocentius IIII.*
38 *Pileus apud antiquos sacerdotij symbolum.*
39 *Cardinalium insignia excogitauit, & auxit Clemens, V. & Paulus II.*
40 *Cardinales ante Paulum II. non nisi sedendi ordine à cæteris discernebantur.*

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

INTER ea beneficia, quæ administrationem habent, iurisdictione tamen carent, dignita-
1 tes quoque, ac personatus (quos uocant) recensentur. †Hæc quidem nomina, dignitatis scilicet, & personatus, promiscuè accipi solent, ut & personatus dignitatem, & dignitas personatum significet, ut
2 tradit Archid. in ca. primo, de consuet. in sexto. † & quandoque persona Ecclesiæ pro illius Rectore sumitur. cap.
3 ex literis, de iure patron. † in quem sensum Galli olim clericos personas uocabant: quo loquendi modo usus est Vrbanus Pontifex in cap. quæsitum, prima, quæst. 3. Porrò,
4 qui huiusmodi dignitates obtinent, ij sunt: † Archidiaconus, dumtamen per electionem assumatur, cùm, ut superius dictum est, si ex collatione quis Archidiaconus fiat,
5 officium potius, quàm dignitatem habere censeatur. † is quandoque iurisdictionem habet, ut de Parmensi Archidiacono animaduersum est. cap. legimus. 93. distin. Ioan. And. in cap. de multa, de præben. Bernard. in cap. ex par-
6 te, de cler. non resid. † Habet præterea dignitatem Decanus, cap. dilectis filijs, de appellat. De eiusmodi Decanis
7 in antiquis Canonibus nulla mentio reperitur. † Castrensisque potius officij uocabulum esse ex Iustiniani decre-
8 tis colligimus, C. de Decanis, lib. 12. † inde sumptum

quòd, ut quidam opinantur, ea significet, qui decem militibus, uel, ut alij existimant, militum turmæ præsit; ij
9 fortè. † Decuriones Varroni, & Vegetio sunt, quòd mili-
10 tum decurias ducant. † In sacris autem literis habetur, eos, qui a Moyse constituti fuerant, ut populo ius dicerent,
11 Decanos fuisse appellatos. Exod. cap. 18. † Denique quisquis alicuius Collegij princeps, aut caput est, Decanus nuncupatur. Vnde & Archipresbyteri quandoque ea ratione Decani sunt appellati. cap. ad hæc, de offi. Archid. & Decanos Monachorum supra ex Augustino retu-
12 limus. † Reperitur etiam dignitas Scholastæ, quæ in Ecclesia Hispana potissimum uiget: eam, qui obtinet, literas ac liberales scientias in scholis docere ac profiteri debet, c. de quibusdam, 37. dist. ex decreto Eugenij III. qui sedit circa annum Christi 1145. Is Scholarcus quoq; nominatur, de cuius dignitate habetur in c. 3. de Magis. ubi Theologalis illi præbenda, quæ & Magistralis dicitur, ab Inno-
13 centio III. est tributa, cap. 4. † Eo munere in Alexandrina Ecclesia Pantenum, & Archillam, viros clarissimos, atq; & Origenem fuisse functos, Eusebius commemorat in Ecclesiastica historia, lib. 6. cap. 3. & lib. 2. cap. 29. quod & de Didimo Alexandrino Ruffinus scribit, lib. 1. Ecclesi. hist.
14 cap. 7. † Hæ, quas modò diximus, dignitates, & ipsę ex usu iurisdictionem acquirunt, cuius rei exemplum Doctores afferunt in Decano Altissiodorensis Ecclesiæ, in c. dile-
15 ctis, de appell. Quod & de officiis supra diximus. † Illud hoc loco prætereundum non est, Cardinalatus inter di-
16 gnitates, & officia medium locum tenere; † quamuis. n. in eam sententiam crebrius itum sit, quòd Cardinales officium simplex habere dicantur, ut tradit Bal. c. 1. de postul. præla. Fely. alios referens, in rub. de offi. deleg. Martinus Laudensis trac. de Card. par. 1. q. 19. & in 2. q. 17. Barba. cons. 1. uol. 1. & alii per eos relati: Nihilominus Illu-

strissi-

ſtriſsimus Card. Albanus, quē & nos ſequimur, ualidisſimis rationibus eos dignitatem obtinere, cui officium annexum ſit, defendit, ac comprobat in ſuo trac. de Card. q. 6. Quoniam verò in Cardinalium ſermonem incidimus, non ab re fore exiſtimauimus, ſi aliqua de illis quàm bre
17 uiſſimè explicaremus. † Cardinales Senatores Eccleſiæ
18 ſunt, cap. Conſtantinus, uerſi. iuris autem. 96. diſtin. † & pars corporis ipſius ſummi Pontificis exiſtimātur, cap. fæ-
19 licis, de pœn. in 6. † ita ut ſine eius licentia ſanguinem illos mittere non poſſe, quandoque Hoſti. dixerit in Sum. de pœniten. & remiſſ. §. cui confitendum, uerſ. cui Cardinales, & in cap. Eccleſia veſtra, il 2. de elect. & poſt illum Gomeſ. in proœm. regul. Cancel. cap. de ordin. Protono. colum. 4. Ab his libera decet prodire conſilia. cap. funda
20 menta, §. decet autem, de elect. in 6. † Eos autem ſummi Pontifices, filios primi gradus appellatu, quòd primum amoris gradum apud illos obtineant, cæteroſq; omnes longè antecellant: qui & Pontificem creant, ut ab eodem ſpiritualiter deinde recreentur, conſeruentur, & augeantur, ut Rom. inquit conſi. 498. de quorum prærogatiuis fuſius Gomeſ. in proœm. reg. Cancel. Andr. Barb. in trac. de præſtant. Cardina. & Gigas. aliqua in tract. de penſion. q.
21 9. nume. 8. † Originem eorum multi ita copioſè explicuerunt, ut cæteris uix aliquid addendum relinquerint. Ioannes Echius in ſuo Enchiridio, Thomas Vualdenſis tom. 1. lib. 2. art. 3. cap. 54. Martinus Laudenſis, Andreas Sicul. Hieron. Manfred. Onuphrius, & poſt alios doctiſſi-
22 mè Card. Alban. † Quapropter quæ ab ijs dicuntur conſultò prætereuntes, non multa tamen hac ipſa de re breuiter perſtringemus. Sunt qui Cardinalium munus, ac cōditionem ſimilitudine ſaltem aliqua à Romanorum Magiſtratuum ratione non inſcitè duci poſſe exiſtiment.
23 † Quemadmodum enim præter Vrbis Præfectum erant

antiquitus, qui Vrbis regiones curabāt, atque ulli ipsi Regionum curatores soli Vrbis Præfecto subijciebantur: sic posteaquam uersa in Ecclesiasticam sæcularis potestas fuit, ac Reipub. administratio ad Ecclesiam translata, pręter Romanum ipsum Pontificem, qui cùm ubiq́ue Christianorum omnium Princeps esset, tùm certè in Vrbe Pręfecti instar obtinebat; Curatores quoque regionum constituti sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconiq́;, qui soli Pontifici Romano subiecti singulis Vrbis regionibus singuli præerant, ut quæ ad religionem spectabant, ibi curarent; subiectorumq́; animos instruerent, atque ad diuinum cultum excitarent: cui rei maximè conuenit, quod in Decretis Symmachi Papæ, sub annum Christi 495. obseruatur, Cardinales sese à regionibus inscribere consueuisse, ut Cyprianus Diaconus S. R. E. regionis septimæ, his subscripsi: Anastasius Diaconus Regionis primæ, subscripsi. Cùm verò hi, quos diximus, Regionum Curatores, inter cæteros, tùm Presbyteros, Diaconosq́; eminerent; maxima iura ratione Cardinales appellati sunt, cùm nemini incognitum sit, & in personis, & in rebus quoque omnibus ita fieri, ut quod in quoque gradu maximè emineat, excellat, ac quasi præcipuum sit, conuenienter hoc nomine nuncupetur. † Videmus non alia de causa Præsides
25 mine nuncupetur. † Videmus non alia de causa Præsides Asiæ, Principes Cardinales appellatos, à quibus hosce nostros cœpisse primùm Cardinales appellari, author est Vuolphangus Lazius, lib. 2. Comment. Reip. Ro. cap. 2.
26 In eum sensum Canonicum † Cardinalem, & Diaconum Cardinalem Gregorius dixit lib. 1. Episto. 81. in dict. 9. & Epist. 15. & 77. & 79. quod & Volaterranus animaduertit lib. 22. Comment. Vrbano. fol. 665. sic aliàs Ecclesiæ Terracinensis pastore defuncto eidem Gregorius Fundensim Pontificem præfecit, ut inibi sacerdos Cardinalis præesset, ut in eius Epistola 13. lib. 2. c. illud. 12. quæst. 1.

& de

& de Squillatino Episcopo, Sacerdote Cardinali constituto, habetur apud eundem Gregorium lib. 2. Episto. 25. cap. pastoralis, 7. quæst. 1. Nomen illud quoque ijs, quandoque tributum uidetur, qui in Cathedrali Ecclesia primum locum tenent, & Canonici passim dicuntur, ut in c.
27 2. de offic. Archipresby. † Erat & olim vrbis Romæ Princeps Cardinalis, cuius meminit Magnus Aurelius Cassiodorus, cap. De formula principatus vrbis Romæ, lib. 7. variarum. *Cùm in vrbe Roma* (inquit) *plurima fieri censeamus, & necesse sit ibi potestatem esse Comitialis officij, vt vtilitates publicæ videantur impleri, nostro more prospeximus, ut quia Principem Cardinalem obsequijs nostris deesse non patimur, in eius locum Vicarij nomen in vrbe Romana solemniter debeas continere, quatenus & ille Primatus suis laboribus perfruatur, & tu in alterius honore possis discere, quod in tuo*
28 *debeas fæliciter exhibere.* † Cœperunt procedente tempore Cardinales non à regionibus, quibus præerant, sed passim à templis, Martyrumq; memoria, seu tumulis, ab ædificijs denique, & patrimoniis sedi legatis, discriminis causa, nuncupari: Vnde sub Symmacho Papa, anno Christi 490. ita subscribebant, Epiphanius titulo Apostolorum, Petrus titulo Sācti Clementis; A legatis bonis, titulo Equitij, titulo Vizantis, titulo Iulij, titulo Aemilianæ, titulo Vestinæ. Et sub Gregorio Magno sese humiles pres-
29 byteros S. Ro. Ec. † à titulo, & bonis legatis simul uocabant, ea forma: Sesenius humilis presbyter S. R. E. titulo Sancti Laurentij, qui appellatur Lucinæ, his conditioni-
30 bus à nobis propositis subscripsi. † Cardinalium olim, qui Diaconi erant, cùm in presbyteros promoueri uellet, Diaconijs relictis, quæ sine animarum cura sacræ ædes erant, titulum nanciscebantur. Nec Cardinalibus Presbyteris, nisi à Sixti IIII. temporibus sub annum Christi 1473.
31 Diaconiæ commissæ fuerunt. † Is primis Presbyteris Car-

dinalibus Diaconias; Primus item Alexander VI. titulos Diaconis concessit. † Optionis verò legem, quæ hodie in vsu apud illos est, Alexandri V. temporibus habuisse initium, testatur Onuphrius in Libello de Præcipuis vrbis Romæ sanctionibus Basilicis, cap. 2. & 3. Veriùs certè dixisset sub Martino V. ex Columnensium familia; quo tempore, cùm adhuc Ecclesia perniciosissimo schismate laboraret, plures erant Cardinales obedientiæ Auinionensis, pluresq; Romanæ ad eosdem titulos adsciti. Cùm verò Martinus ipse ob uitæ sanctitatem, atque in rebus agendis dexteritatem Oecumenici Concilij electione esset in Pontificem Maximum assumptus, maxima in Ecclesia Dei quiete parta, ac commoto priùs schismate penitùs extincto; necesse fuit, ut unus ex duobus, qui in schismate Episcopatum (exempli gratia) Tusculanũ obtinuerat, & alteri dimisso, Sabinum tunc uacantem cooptaret. † Initiò Cardinales dignitate Episcopis inferiores erant, & in Synodicis constitutionibus subsignandis, pòst omnes Episcopos subscribebant: cuius rei exemplũ extat in Concilio, Romæ celebrato sub Gregorio Magno; ubi postquàm ordine Episcopi Italiæ Synodalia decreta probauerant, pòst Sindorium Episcopum ex Hispania, Sedelium ex Scotorum, Sergustum ex Pictonum gentibus, Cardinales postremi subscripserunt: idq; ita obtinuerat, ut per annorum ferè ultra mille spatium nullus ex Episcopo Cardinalis creari consueuerit; eorum deindè sub Gregorio VII. atque Vrbano II. authoritate summum Pontificem eligendi, ex Imperatoribus auocata, maxima esse cœpit existimatio. † Tunc primùm Episcopi in Cardinales assumi cœperunt, † cùm antea usque ad Clementem III. sub annum Domini 1190. ea dignitas non nisi Monachis, Abbatibus, Decanis, aut Prioribus conferretur. Huic rei Conradus Germanus, Frederici Im-

33

34

35

peratoris

peratoris affinis initium dedit: cùm enim ex Archiepiscopatu Maguntino, quem obtinebat, exactus esset eundem Episcopum Cardinalem Sabinensem creauit Alexander III. sub quo Romana Ecclesia ad maximum in terris fastigium euecta fuit, Friderico Aenobarbaro Imperatore potentissimo, & Romanę Ecclesiæ infestissimo hoste conculcato, uicto, pacemq; ab Ecclesia petere coacto. Et quamquam Conradus postmodùm Maguntinam Ecclesiam recuperasset, retinuit tamen Sabinensem vsq;
36 ad mortem, ut Onuphrius eodem libello refert. † Cùm verò antea nomen hoc Cardinalis, cæteris etiam presbyteris commune esset, qui in aliqua Ecclesia præcipui erant, solis Romanæ Ecclesiæ Presbyteris κατ' ἐξοχήν tributum est; Illudq; ratio omnis postulare uidebatur, ut ij soli Principes Cardinales dicerentur, qui uniuersalis Ecclesiæ Antistiti, ac totius Christianæ Reipublicę Principi
37 propius assisterent. † Eius ordinis viris pileum rubrum, ut illorum proprium insigne esset, concessit Innocentius IIII. Ianuensis, è domo Flisca, anno Domini 1244. in vigilia Natalis Domini, Lugduni in Concilio. XII. Cardinalibus, viris excellentissimis creatis, ut authores sunt Guagni. lib. 7. Aemilianus li. 7. Platina in vita Inn. quarti. Genebrandus in Chronologia sub eodem: Volaterran. lib. 22. Commenta. Vrbano. fol. 665. & alij consultò omissi, præter Martinum Polonum, qui nihil de hoc attingisse mihi uisus est; quamuis quandoque in
38 eius rei testimonium adducatur. † Porrò pileum etiam apud antiquos Sacerdotij symbolum semper extitisse,
39 Pierius in suis Hieroglyficis notat. † Reliqua verò Cardinalium insignia cæteri Pontifices excogitarunt, inter quos præcipuè Clemens V. memorat, ac etiam Paulus II. qui, ut Iacobus Cardinalis Papiensis est author, libr. 1. Comment. eisdem Mitras sericeas ex Damasceno, ac

40 capitia rubra, subselliaq; altiora tribuit; † cùm antea à cæteris non nisi sedendi ordine dignoscerentur: quod tradit etiam Iulia. Taboetius I. C. Clarissimus in Epheme. Histori. titu. de Varia Pontificij magistratus conditione. Et hæc hactenus.

ARGVMENTVM.

Varias itidem esse species beneficiorum, quæ nec iurisdictionem, nec administrationem habeant.

RERVM SVMMAE.

1 Præstimonia quæ sint.
2 Altaria, siue beneficia simplicia quæ.
3 Actio in simplum.
4 Interdicta simplicia, & duplicia.
5 Simplares, & duplares armaturæ.
6 Simplares venditiones.
7 Cappellæ sunt in duplici differentia.
8 Canonicatus, & Canonici unde dicti. & nu. 11.
9 Regula iuris, & regula Catoniana.
10 Regularium Canonicorum nomen unde.
12 Canon præstationem certam annuam significat, quo sensu dicitur canon frumentarius, & largitionalis in iure.
13 Canonicus sine præbenda esse non potest.
14 Præbenda quid sit.
15 Præbendæ aliæ temporales, aliæ sacerdotales, quædam non sacerdotales.
16 Portiones beneficia sunt.
17 Portionarij, Mansionarij, & Assisij idem sunt. Et capitulum non constituunt. nu. 18.

CAPVT

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

TERTIO subdiuisionis capite continentur ea beneficia, quæ nec administrationem, nec iurisdictionem habent, quorum plures species
1 numerantur. Eæ uerò sunt, † Præstimonia, quæ cùm pro ijs, qui literarum studijs incumbunt instituta sint, paruum, aut nullum annexum seruitium habent, cap. fin. de conceß. præbend. in 6. Staphil. de lit. grat.
2 in 5. expect. forma. post Oldra. consi. 81. & 140. † Eiusmodi etiam sunt altaria in Ecclesia, cum authoritate Episcopi fundata, cap. quæsitum, 1. quæst. 3. cap. recolentes, de sta. Monach. Clemen. 2. de decim. quæ simplicia beneficia uulgò appellantur, quòd nullam iurisdictionis, ad
3 ministrationisùe mixturam habent: † sicut in simplum actionem dari dicimus, cùm lex merum & simplicem rei ualorem persolui iubet; in duplum verò, cùm duplex rei
4 æstimatio præstatur: † sic & interdicta simplicia, ac duplicia uocantur, §. 3. Insti. de interd. l. ij. ff. eo. & apud Ve-
5 getium † simplares, ac duplares armaturæ leguntur. † In
6 iure etiam simplares venditiones dicuntur, l. si tamen. ff.
7 de ędil. edict. † Ad has beneficiorum species, Cappellæ etiam referuntur. Eæ verò in duplici differentia sunt; alię enim in Ecclesia sitæ Capellaniæ dicuntur: ideoq; ad perpetuos Capellanos, qui eas obtinent, Apostolica rescripta dirigi consueuerunt: aliæ verò cum corpus separatim ipsæ constituant, Capellæ nuncupantur, to. tit. de capel. Monach. eorum verò Rectoribus sic rescribi solet N. Rectori Capellæ, ut tradit Rebuff. in praxi benefi. cap. de
8 benefi. sæcular. num. 14. † Canonicatus etiam beneficia sunt sine iurisdictione, ac administratione; quos qui possident, Canonici sunt appellati, ea ratione, quòd alicuius Ecclesiæ sodales & collegæ, eiusdem Canonis, ac regulæ

gulę obseruatores sint. Canon enim Græcè Latinè regula nuncupatur, c. 1. dist. 3. vnde subiecti regulę in decretis di cuntur, cap. saluator, 1. q. 3. quemadmodum enim regula Philosophię, mediocritatis, & temperantiæ Latinis appel latur, ita & regulæ dicuntur, quæ certam uiuendi normā pręscribunt, ad eamque obseruandam astringunt, c. regu-
9 lę, dist. 3. †sic & regula iuris, & regula Catoniana dicta est, quæ ius ipsa constituit, aut iam constituti iuris breuem quandam narrarionem continet. Qua significatione vni-
10 uersum ius regula dici posset. †inde & regularium Canonicorum nomen prodijt, illos denotans, qui ex uoto, & professione certę se regulæ subiecerunt quorum supra me
11 minimus. †Nuncupantur etiam Canonici à Canone, hoc est, pensitatione, quæ illis singulis annis ex fructibus Ec-
12 clesiæ quotidiè persoluitur. † Canon namque pręstationem certam, & statutam significat, quę fisco, alterive penditur; quo sensu frumētarium Canonem Vrbis Romæ di xit aliquando Iustinianus, cod. lib. 11. vbi Io. Fab. Bal. Io. de Plat. Luc. de pen. & alij not. & canonem largitionalem lib. 10. & Canonicam illationem, in l. placet, C. de sacros. Eccle. Ab huiusmodi itaque Canonis perceptione existimarunt nonnulli Canonicos appellari, quòd & inuerisi-
13 mile non est. † Porrò sine prębenda Canonicus esse non debet, c. relatum, de pręb. & prębendæ ac Canoniæ no-
14 men promiscuè accipi consueuit, c. ex multis, 1. q. 3. †Ea, uerò est annona, quæ sodalibus, siue alicuius Ecclesię Canonicis in sui ministerij, compensationem præstari solet c. si monachus, 16. q. 1. Quo uerbo & magnum Aureliū Cassadorum in Epistola ad Ampelium, usum legimus, li-
15 br. 5. variarum. † Præbendarum autem notissima partitio ea est, quòd aliæ temporales existunt, Doct. in c. cum M. ubi Dec. & Rip. post alios, de consti. quædam rursus Sacer dotales, à sacris Ordinibus illis annexis nuncupantur, quę

non

nō nisi ijs, qui eisdem Ordinibus initiati sunt, uel initiari possunt conferuntur. Quædam uerò non Sacerdotales sunt, quæ sacrum presbyteratus, ordinem minimè requi-
16 runt, c. cui de non Sacerdotali, de præb. in 6. † Portiones quoque, sic uulgo dictę, & ipsæ beneficia sunt, quæ iurisdictione, & administratione carent; sunt autem ueluti cibaria, quæ Diaria Vlpianus appellat in l. antepen. ff. de alim.
17 & cib. leg. † Eas, qui obtinent, portionarij nuncupantur, uel Mansionarii, quòd semper in Ecclesia maneant, Qui & Assisij à Sūmis Pontificibus solent appellari, quòd sem
18 per in Ecclesia assideant, c. pen. de cler. non resid. † Hi Capitulum, aut Collegium non constituunt, c. cum dilecta, de exceß. Pręlat. & hæc quidem sunt beneficia secularia, quorum tractationem primo diuisionis capite polliciti sumus.

ARGVMENTVM.

Regularium beneficiorum quot genera sint tum & de Sacerdotalibus temporalibus ac perpetuis beneficijs, itemq; commendis non nulla scitu necessaria.

RERVM SVMMAE.

1 *Regularia beneficia aut duplicia sunt, aut simplicia.*
2 *Prior iurisdictionem nullam habet in monachos.*
3 *Canonici regulares, & Monachi, dicuntur habere beneficia, sine administratione, & iurisdictione.*
4 *Abbates monachorum dicuntur obtinere beneficia duplicia.*
5 *Abbatis nomen unde.*
6 *Abbatis nomen cur apud monachos vsurpari, primùm cœperit.*
7 *Abbates obtinent dignitatem.*
8 *Abbatissa Ecclesia Todrensis praeest omnibus clericis.*
9 *Archimandrita habent beneficia regularia duplicia.*

Vnde

10 *Vnde dicti sunt.*
11 *Archimandritæ Reuerendißimi à Iustiniano appellantur.*
12 *Beneficia omnia aut Sacerdotalia sunt, aut non Sacerdotalia.*
13 *Layci penitus incapaces sunt beneficiorum Sacerdotalium.*
14 *Hospitalia etiam laycis conferri possunt.*
15 *Beneficia secularia omnia perpetua sunt.*
16 *Beneficia regularia per se manuaria sunt, præter electiua, & curata.*
17 *Qualitas beneficij regularis, uel secularis si reticeatur, gratia redditur subreptitia.*
18 *Beneficia temporaria, consuetudine effici possunt perpetua.*
19 *Qualitates beneficiorum, quædam respiciunt naturam, quædam accidentia.*
20 *Beneficia intitulata sunt, quæ in titulum dantur.*
21 *Beneficia aliqua sunt commendata.*
22 *Commendæ initio gratia Ecclesiarum constitutæ.*
23 *Commendatarius olim de fructibus rationem reddere tenebatur.*
24 *Commendatarius olim ad nutum constituentis remoueri poterat.*
25 *Commendæ in gratiam commendatariorum constitutæ.*
26 *Commendæ Titulus frequens, sicut aliorum beneficiorum.*
27 *Innocentius VI. commendas omnes aboleuit, sed eius constitutio exoleuit.*
28 *Commendarum usus maxima ratione institutus.*
29 *Commendæ, Testatorum uoluntati non repugnant.*
30 *Expreßum censetur, quod statuentes uerisimiliter essent responsuri.*
31 *In quacunque hominis dispositione semper censetur excepta maiorum auctoritas.*
32 *Testatorum uoluntates ita interpretari debent, vt animata*

legis

legis dispositioni sint conformes.

33 *Commendarum usus necessarius est, habita ratione consuetu-dinis, situs Ecclesiæ, & qualitatis personarum.*

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

1 REGVLARIA beneficia in duo genera diuiduntur.† Nam aut simplicia sunt, aut duplicia: simplicium quædam sine iurisdictione, cum administratione tamen sunt; quædam iurisdictione, & administratione carent. Primò sub diuisionis ca-
2 pite censetur.† Prior simplex, cui quædam reuerentia tantùm præstabatur, ac rerum Monasterij administratio tribuitur, non tamen in Religiosos iurisdictionem ullam habet. Secundo capite numerantur Monachi, & Canonici regulares, qui beneficia obtinent iurisdictione, atque administratione carentia, c. quod Dei timorem, c. fi. de stat. Monach. Clem. Ne in agro. §. cæterum, eo. tit. Duplicia beneficia sunt, quæ iurisdictionem & administrationem ha-
3 bent: † ea obtinent Abbates † Hoc autem nomen Abba,
4 † siue Abbas Hebraicum, Siriacumve uocabulum, Græcis
5 ac Latinis Patrem significat, ex duabus primis Hæbreorum elementis, Aleph & Beth. dictione composita, quod Do. Hieronymus docuit super Epist. ad Galatas, cap. 4. Tom. 6. fol. 190. litera H. & fol. 191. litera A. Eo nomine usus est Christus Partem orans, Marci. cap. 14. & Pau-
6 lus ad Romanos 8. † Apud Monachos uerò nomen istud usurpari cœpisse mirum non est, cùm in Syria atq; Aegypto, ubi uocem istam significare Patrem diximus, prima Monachorum initia cęperint, ut superius meminimus. Vnde uidemus hodie vulgò duplicato nomine nuncupari, Patres Abbates, quod illam Euangelistæ duplicationem imitari uidetur, Abba pater. Hi, quos modò diximus, Abbates

bates, Monachorum Antistites sunt, quorum Iustinianus
7 meminit Nouel. 133. †Ijdem dignitatem obtinent, c. indemnitatibus. de elect. in 6. quod & in Abbatissa tradi-
8 tum est: †præsertim in Ecclesia Iodrensi, in qua Abbatissa
9 clericis omnibus præest, c. dilecta, de excess. prælat. †Archimandritæ etiam regulare beneficium duplex obtinēt;
10 †ipsi autem dicti sunt Ab. ἀρχὸς & μανδρὰς hoc est Spelūca, siue Cauerna, quod Monachorum Regularium Duces sint, qui initio, ut supra dctium est, eremos ac speluncas incolebant. Acursius uerò à mandra, hoc est ouium caula dictos existimauit, quòd Monachis pręsint, qui mansuetudine ac humilitate oues referunt, glo. in l. Victor, C. de sum. Trin. & fid. cat. Extat in decretis ad Archimandritam quēdam presbyterum Epistola à Gratiano relata, c. dispē
11 sationes 1. q. 7. † hos & Reuerēdissimos Iustinianus appellat Epistola inter claras, C. de sum. Trin. & fid. cat. Et hæc sunt, quæ beneficia regularia nominantur. Tertio diuisionis capite superius compleximus eas beneficiorum qualitates, quæ tum secularibus, tum regularibus communes
12 sunt. † Illę autem sic commodè explicari posse uidentur, ut dicamus, non nulla beneficia esse Sacerdotalia, alia uerò non Sacerdotalia. Sacerdotalia sunt, quæ Sacerdotalem ordinē, ut obtineri possint, omnino requirunt, c. cui
13 de non Sacerdotali, de pręb. in 6. † Eorumq; layci planè incapaces sunt, c. cum adeo, cap. ex literis, de rescrip. nisi intra debitum tempus ad sacrum Presbyteratus Ordinē se promoueri curent, iuxta Lugdunensis statuta Concilij, c. licet canon. de præb. lib. 6. Beneficia uerò non Sacerdotalia sunt, quę ordinem sacrum annexum non habent, nec ut obtineri possint, illum exigunt. Cuiusmodi sunt Hospitalia, in quibus Ecclesia quidem esse solet, in qua Cappellanus officia diuina celebret, non is qui hospitale ipsū ob
14 tinet. † Quæ laycis etiam conferri posse, Clemens V. per

misit

miſit in Clem.quia contingit,de relig.domib.Alia rurſus
beneficia perpetua ſunt, alia temporalia, quæ manualia
15 uulgo dicuntur. † Perpetua quidem omnia ſecularia eſ-
ſe debere ſancitum eſt,c.præcepta,55.diſt.c.ueniens, ubi
16 glo.de fil.presbyt. Lap.alleg. 9.† Ex regularibus uerò,ea
tantùm placuit eſſe perpetua, quæ curata,aut electiua eſ-
ſent;cætera verò regularia beneficia oĩa manualia ſunt,c.
17 2.de ſtat.Monac.ubi Abb.† Hæc autẽ beneficij qualitas ſi
reticeatur,gratia Pontificia ſubreptitia redditur.Rot. de
ciſ.4.tit.de pręben.in no.Quod fuſius explicabimus in li
bello,quem propè diem edemus de ſubreptitione,& ob-
18 reptione. † Porrò beneficia hęc quamuis temporaria
ſint,ſi propriam ipſorum naturam ſpectes,conſuetudine.
tamen poſſunt effici perpetua.Nicol.Miliſ.uer.beneficiũ,
q.19.But.in c.porrectá,in fi.de confirmat.util. uel inutil.
19 †Quas modò retulimus,qualitates beneficiorum, illæ na
turam intrinſecè magis reſpiciunt,quemadmodum?& be
neficium ſeculare,uel regulare,naturalis ipſa conditio fa
cit,quæ cum eo oritur. Regulare conſtituitur, cùm certa
præſcripta uota habet annexa;contrà uerò ſeculare,quòd
nulla habeat regularia inſtituta: reliquæ uerò quas mox
20 explicabimus,beneficijs accidunt .† Solent enim benefi-
cia in titulum dari,quo fit, ut uulgo beneficia intitulatæ
appellentur,cum quis perpetuò alicui Eccleſiæ præficia-
cur,ut illius titulum habeat, c. dudum 2. de elect.qua ra-
tione Summi Pontifices tuum beneficiuum ſæpiſſimè di-
cunt,c.pro illorum, de præben.c.audita de reſt.ſpol.c.ſi ti
bi abſenti,de præb.in 6.c.auaritiæ,& ſeq. c.niſi, c. præte-
21 rea,de præb. † Alia rurſus in commendam conceduntur,
atque iccircò commendata uocantur;ſed quando de com
mendis ſermo incidit,opere pretium nos facturos duxi-
22 mus,ſi aliqua de eis explicaremus.† Initiò commenda-
rum genus,gratia Eccleſiarum inſtitutum fuerat, quod
com-

Commēdare, uerbum indicat, à commendæ nomen deriuatur: nihil enim aliud est, quàm rei commendatæ procuratorem ac custodem constituere, l. commendare, ff. de uerb. sign. l. Lutius, deposi. c. ex eo, c. nemo, de elect. in 6.
23 † Vnde de fructibus beneficii, quod quis commēdatum habeat, antiquitus rationem reddere tenebatur: argumēto, c. de placuit, 10. q. 3. nō enim beneficiarius dicebatur, sed potius procurator simplex, c. obitum, c. Catinēsis, 61. dist. & quamuis ille legitimam reddituum Ecclesiastico-
24 rum administrationem haberet, † tamen si is, qui cōmendatarium præfecerat, reuocare illum uoluisset, nullo iure id facere prohibebatur, c. relatio, 21. q. 1. c. cum nobis olim, de elect. in 6. Hoc primum fuit commendis initium anno Christi 555. sub Pelagio, 1. cuius est tex. in c. Catinensis, 61. dist. Gregorius deinde Magnus anno Christi, 595. eundem commendandi morem seruauit in Panormitana, & Terracinensi Ecclesia, li. 2. Epistola, 13. & 70.
25 d. c. obitum, 61. dist. & c. illud 21. q. 1. † Procedente uerò tempore cœperunt commendæ in utilitatem ipsorum cōmendatariorum institui, anno Christi, 847. sub Leone IIII. capitu. qui plures, 12. q. 1. quod & supra tradidimus.
26 † Quo factum est, ut commendæ titulus, sicut & aliorum beneficiorum usu frequens extiterit, c. dudum, il secōdo,
27 de elect. In 6. & c. nemo deinceps, ubi Io. And. not. † Quæ res usque ad tempora Innocentij VI. anno Christi, 1352. statum non mutauit: Is commendas omnes reuocauit, & aboleuit generali lege lata, quæ Extrauagans uulgo dicitur, cui initium erat, Pastoris, &c. Et quamuis inter cæteras non reperiatur, eius tamen meminit Io. Nicol. Gimōte, tract. de benefi. tit. 3. cap. 10. sed illa constitutio tunc
28 fortè usu non recepta, hodiè penitus exoleuit. † Huiusmodi autem commendarum usus maxima cum ratione à Summ. Pont. fuit inductus: cùm enim redditus Ecclesia-
stici

ſtici,ne dum Eccleſiarum cauſa inſtituti ſint, ſed ut ex eis etiam clerici,& Sacerdotes,& qui cum illis ſunt,alantur; non ſolùm autem illi,ſed & alij,qui Eccleſiaſticis muneribus occupantur:quæ res maximam habet pietatis cauſam,c.diaconi ſunt,63.diſt.c.ſtudeat,50.diſtin.Curarunt Sūmi Pontifices pro eorum more,ut Eccleſiæ quidē debitum ſeruitium nō desereretur, & ijs, qui cæteris Eccleſiaſticis officijs vacabant,cōſuleretur. Quod ea ratione fieri poſſe iudicarunt, ſi aſſignata certa reddituū poſitione Sacerdotibus, qui & animarū curā gererent, & diuina officia in Eccleſia celebrarent,reliquos omnes alicui emerito in eius utilitatem commendarent. Nihil certè in huiuſmodi pia inſtitutione conſiderari poteſt,quod quem, piam offendat:ſatis enim fit Eccleſię ſimul,&reliquis,qui de Apoſtolica ſede ſint optime meriti: & cùm ij redditus in alios uſus eſſent erogandi, in hunc certè qui pijsſimus eſt,à Summo Pontifice illorum domino magna cum ra-
29 tione deſtinantur. † Sed & hoc uoluntati defunctorum, qui bonam horum reddituum partem aliquando relinquunt,nequaquàm obſiſtit. Tantùm enim abeſt,quòd id ipſe improbarent,ut magis aliquando id euenturum fore
30 rati,ſi fuiſſent interrogati eſſent conceſſuri;†quod expreſsè uim in iure obtinet,l.tale pactum,§. fi.ubi glo.uerſicu.
31 pro exceptione,ff.de pact.& ibi Bar.Bal.Alex.& Iaſ.†His accedit quòd in quacunque hominis diſpoſitione maiorum authoritas excepta ſemper intelligitur,c.ueniens,de iur.iur.à quibus facti rationem exigere ſacrilegium eſt,
32 l.ſacri affatus,C.de crim.ſacrileg.† Rurſus teſtatorum voluntates ita interpratari debent, ut animatæ ipſius legis diſpoſitioni ſint conformes,l. hæredes mei, §. cum ita,ff. ad Trebel.ubi Bar.Cuma.Alex.nu.8.Soci.nu.35.Rip.nu. 77.l.ſi duo,ff.de acq.hæred. ubi glo.Dyn. Bart. Alber. & Caſtren.nu.3.Vnde quod in ea re uniuerſalis Eccl.paſtor

F ſtatuerit,

statuerit, ab ipsis omnino probatum censeri debet. Hæc omnia eò magis comprobantur, quòd alicui præclaro uiro unius tantùm beneficij redditus ad eius uitam honestè sustentandam aliquando non sufficiunt. Nec cogendus est, ut uno loco resideat, si alibi commorans, uniuersali
33 Ecclesiæ utilior esse potest; † Quare nemo non uidet, necessarium fuisse commendatum usum, consuetudines, Ecclesiæ situs, & personæ qualitate perpensa, arg. glo. cap. 1. 21. q. 1. c. erit autem, 4. dist. c. Abbate, de uerb. signi. glo. c. extirpandæ, de præben. Vt quod ijs, qui de Christiana republica benemeriti sunt, aliunde tribui non poterat, illud per eas pręstaretur.

ARGVMENTVM.

Quibus temporibus plures religiosorum Regulæ, & Congregationes à sede Apostolica deinde approbatæ, exordium sumpserint.

RERVM SVMMAE.

1 Varia hospitalium nomina.
2 Religiosorum conuentus multi, habent redditus Ecclesiasticos, non tamen dicuntur habere beneficia.
3 Regulæ Monachorum omnes ad quatuor rediguntur.
4 Prima Regula est Sancti Basilij.
5 A regula Sancti Basilij fluxerunt plures familiæ.
6 Cluniacensis.
7 Camaldulensis.
8 Vallis umbrosæ.
9 Grandimontensis.
10 Congregatio Humiliatorum ab exulibus Mediolanensibus cœpta.
11 Humiliati aliàs condemnati, à Lucio Papa, suppressi in totum

tum à Pio V. num. 12.
13 *Secunda regula est Sancti Augustini.*
14 *Ab ea fluxerunt congregatio Sancti Saluatoris,*
15 *Ordo militiæ Sancti Iacobi de Spata,*
16 *Ordo Canonicorum regularium,*
17 *Ordo Prædicatorum,*
18 *Ordo Carmelitarum,*
19 *Ordo monachorum Sancti Hieronymi.*
20 *Tertia regula est Sancti Benedicti. ab ea*
21 *Congregatio Sanctæ Iustinæ,*
22 *Cistersienses,*
23 *Cælestini.*
24 *Quarta regula est Sancti Francisci:*
25 *Sub ea sunt conuentus Minorum,*
26 *Cappucinorum,*
27 *Ordo Monialium Sanctæ Claræ.*
28 *Iesuati à quo instituti.*
29 *Societas Clericorum regularium nominis Iesu.*
30 *Theatini.*

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

VONIAM religiosæ domus permultæ sunt, virorumq́; , & mulierum cœtus, qui Ecclesiasticis quidem redditibus fruuntur, nec tamen beneficia obtinere dicuntur, c. siquis omne, 1. q.
1 7. Clem. 2. de præbend. & Clem. 2. de relig. domi. † Non ab re fore existimauimus, de his aliqua hìc subijcere, quorum à beneficiis haud absimilis ratio est, cuius generis sunt, quæ varijs nominibus Iustinianus appellat Brephótrophia, Nosocomia, Xenodochia, Orphanotrophia, Gerontosomea, Orthodoxochia, Procotrophia, l. Orpha-
2 notrophos, & toto tit. C. de sacrosanct. Eccle. † Hoc eo-

dem genere censentur conuentus ij Religiosarum personarum, qui instituti sunt sub uariis Sanctorum regulis. Quorum, quia frequentissimus usus est, non erit (arbitror) alienum de iis hoc in loco fusiùs aliquanto dicere.
3 † Ad quatuor potissimùm regulas regulæ istæ omnes redi
4 guntur. † Prima est Sancti Basilij, qui Græcorum Monachorum congregationem instituit, quam deinceps in Occidentem D. Benedictus ad tria, paupertatis, castitatis, ac obedientiæ uota reduxit; Idq; sub Totila Baduilla, Gothorum Rege Septimo, circiter annum Christi 542. quo-
5 rum & supra mentio habita est. † Ab ea fluxere quàmplu
6 res deinde familiæ, † ut Cluniacensis in Gallis ab Othone Muscio inchoata paulò ante Ioannis XI. creationem
7 annum Christi circiter 913. † Camaldulensis, à S. Romualdo in Italia instituta pòst annum salutis circiter
8 1012. sub Benedicto VII. † Vallis Vmbrosæ à Sancto Ioanne Gualiberto, in Italia, sub Ioanne XIX. an-
9 no Christi 1030. † Grandimontensis in Gallia, à Beato
10 Stephano constituta, sub annum 1076. † Congregatio Humiliatorum, cui ab exulibus Mediolanensibus initium datum fertur, sub Calixto III. eo, inquam; Calixto, qui in schismate contra Alexandrum III. fuit electus circiter annum Christi 1170. quæ sub Innocentio III. anno
11 Christi 1200. confirmationem accepit; † eos condemnatos à Lucio Papa, quòd iurantes damnarent, ac deinde à Clemente restitutos Bernardus Glosator tradit, in cap.
12 olim, primo, de resti. spol. uer. Humiliatis: † tandem verò sub fœ. re. Pio V. sic temporum exigente conditione, prorsus extincta, & religio est, & aboleta, quod in eius
13 suppressionis diplomate latiùs est uidere. † Secunda ex quatuor regulis est Eremitarum S. Augustini, ab eodem multis sanctissimis præceptis instituta, posteà sub Innocentio IIII. circiter annum Christi 1255. confirmata;

à qua

14 † à qua Congregatio Sancti Saluatoris Bononiæ, anno
15 1409. Sub Gregorio XII. fluxit. † Et ordo Militiæ San
cti Iacobi de Spata, in Hispania, authore Petro Ferdinan
16 do, sub Calixto III. anno 1470. emanauit. † Ad hanc ordo
Canonicorum Regularium refertur, Lucæ apud Sanctum
Fridianum, & Romæ ab Alexandro II. anno Christi
1062. restitutus, ac Mantuæ in Ecclesia Sancti Marci,
17 anno Christi 1231. posteà institutus. † Ordo quoq; Præ-
dicatorum à Sancto Dominico, anno Christi 1205. in-
choatus sub Ioanne IX. ab Honorio deinde III. anno
18 Christi 1216. confirmatus fuit. † Ordo Carmelitarum,
ab Alberto Hierosolymitano Patriarcha restitutus, ac
sub Ioanne IX. opera Fr. Bertoldi, anno Christi 1205.
19 reformatus: † Ordo Monachorum Sancti Hieronymi,
qui & ipsi sub regula Sancti Augustini degunt in Hispa-
nia, sub Vrbano V. anno Christi 1365. institutus.
20 † Tertia regula est Sancti Benedicti, sub qua multi Mo-
nachi militant, ac præcipuè ij, quos nigros uulgus dicit;
21 † qui ab antiqua uiuendi regula aliquando relaxati, refor
mati fuerunt in speciali Congregatione, uulgò Sanctæ Iu
stinæ appellata, quæ Congregatio à Ludouico Barbo Ve
neto, sub Gregorio XII. Veneto, anno Christi 1409.
instituta ab Eugenio IIII. anno Christi 1430. confir-
22 mata fuit: † Florent sub eadem Cistercienses multis pri-
uilegijs à sede Apostolica ornati; quos & D. Bernardus
23 mirùm in modum dilatauit. † Cælestini prætereà nuncu
pati à Petro Cœlestino Papa eius nominis Quinto, qui
24 ordinem eundem fuerat professus. † Postrema regula
est Sancti Francisci anno Christi 1210. sub Innocentio
Tertio cœpta, demùm verò post ordinem Prædicatorum
ab Honorio III. circiter annum Christi 1216. confirma-
25 ta, † sub qua Conuentus Minimorum degunt, quorum
ordo à Sancto Francisco de Paula Calabro institutus, à

26 Sixto IIII.primùm anno 1473.confirmatus fuit.† Capu
cinorum etiam, qui in extrema mendicitate maxima cũ
uniuersi Orbis admiratione sanctissimè degunt, quorum
& sacrum Concilium Tridentinum meminit Sess.25.ca-
27 pi.3. de reform. † Sub hac regula militat Ordo Monia-
lium Sanctæ Claræ, D.Francisci conciuis, quæ ab eo edo
cta, eum Ordinem auspicata fuit, anno Christi circiter
1215.quod Volaterranus aduertit,lib.21. suarum Histo.
ac deinde ab Alexand.IIII. anno Christi 1255. in Sãcta-
rum Virginum numerum est relata, ut testis est inter a-
lios Genebrard. in sua Chronologia. Manarunt ex eis-
dem regulis, & aliæ, Spiritu sancto inspirante, celeberri-
mæ, ac maximi in Religione fructus congregationes,
28 † ueluti Iesuatorum Senis à Ioanne Columbino inchoa-
ta, atque ab Vrbano V.circiter annum Christi 1365. con
29 firmata. † Clericorum Regularium Societatis Iesu ab
Ignatio Loyola Hyspano uiro sancto instituta, quam san
ctissimæ memoriæ Paulus III.anno Christi 1540. confir-
mauit, & de ea meminit statuendo Concil.Trident.Sess.
30 25.cap. 16. de Regularibus† Clericorum etiam Regula-
rium, Theatinos uocant, quos uitæ sanctimonia,morum
puritas, & in orando deuotio plurimum commendat,
quam Ioan. Petrus Carafa deinde Pontifex Summus
Paulus IIII.appellatus fundauit. E quibus insigne ueluti
sydus emicans Paulus de Aretio ob miram eius sancti-
tatem, & doctrinam, uel inuitus in amplissimum Cardi-
nalium Collegio à Sanctissimo Pio V. fuit adscitus. Flo-
ruit, floretq;, ac uiget tã sanctis germinibus Ecclesia Spi-
ritus Sancti rore assiduè irrigata, in qua quotidie ad Vr-
bis cœlestis illius exemplar uiui lapides, ac gemmæ ritè
suis coaptantur locis; & quàmuis uaricolor sit exterior
apparatus, nihilominus qui sub eius gremio Sanctis Reli
gionis statutis Deo militant, eò tantùm tendunt, ut no-

men

men Domini laudent in idipsum, Dauid Psal. 33. Ex his, quibus, & quomodo Ecclesiastica beneficia, Ecclesiasticiq; redditus conferri soleant, ac in quos eorundem distributio partita sit, constare potest: sed quoniam non ea passim omnibus conferenda sunt, quæ Deo potissimùm sunt pia deuotione dicata; iccircò variis Synodis, atque Conciliis celebratis multa requisita sunt in eis, qui admittendi essent ad eiusmodi redditus obtinendos, uel promoueri cuperent ad sacerdotium, cuius præcipuè causa instituti sunt. De quibus omnibus prout res ipsa postulabit, mox dicemus.

ARGVMENTVM.

Dignitate Sacerdotes, uel ante hac semper cæteris hominibus præstitisse, maximoq; illos in pretio apud omnes penè nationes habitos esse.

RERVM SVMMAE.

1 *Sacerdotis munus eximium est, atque praclarum*

2 *Sacerdos secularis monacho cuiuis pracellere debet.*

3 *Plato quanti faciat sacerdotes.*

4 *Rex apud Aegyptios non potest sine sacerdotio imperare.*

5 *Sacerdotes apud Aegyptios secundum post Regem locum tenet.*

6 *Panchai populi, Sacerdotes omnium diues constituebant.*

7 *Galli Sacerdotum, quos Driudas appellabant, arbitrio omnia committebant.*

8 *Apud Germanos idem honor habebatur Sacerdotibus, ac Regibus.*

9 *Aethiopum Reges semper Sacerdotes erant.*

10 *Melissus, Cretensium Rex, primus apud eos Dijs sacrificauit.*

11 *Romani legum interpratandarum potestatem Pontificibus concesserunt.*

12 *Regum nomen Ro. exosum in rebus sacris remansit.*
13 *Sacerdotes Dios appellat Dauid. dicuntur etiã Christi. n. 14.*
15 *Salomon solum Sacerdotem amicum uocauit, cùm cæteri aulici Principes uocarentur.*
16 *Sacerdotes in sacris literis quoque accipiuntur pro ijs, qui Regibus à secretis erant, ac magis familiares.*

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

VM necessariò explicandum nobis sit, cuiusmodi esse debeant, quibus Ecclesiastici redditus cõceduntur, commodissimè hoc facere posse arbitrati sumus, si de illorum dignitate nonnulla præfati essemus, qui sacris Ordinibus initiantur. Præcipui enim ij sunt, quibus ad redditus huiusmodi ob-
1 tinendos aditus pateat. † Sacerdotis munus eximium est, adeoq; præclarum, ut nihil nobilius illustriusve excogitari possit. Nam si qui Regibus mortalibus inseruiunt, maximo in pretio habentur: quinam, quæso, iis, qui Christo ministrant, sat dignus honos tribui potest? Nimirum preciosissimi uasis, & ad omne bonum opus parati instar
2 obtinet Sacerdos; † præsertim Clericus, quem debere Monacho cuiuis præcellere, docent inter alios D. Dionysius de Cœlesti Hierarch. cap. 6. Rabanus cap. 1. de insti. cleric. ac Beatus Thomas 2.2. quæst. 184. art. 8. quod ipsum & doctissimus Petrus Sot. tradit in tract. de inst. Sa
3 cerd. par. 2. lect. 1. † Atqui certè uel Plato, quàmuis ueri Sacerdotij præstantiam ethnicus homo non plenè fuerit assecutus, tamen in lib. de Regno, Sacerdotes maximè nobilitat his uerbis: *Figura namque Sacerdotum, magnanimitate, intelligentiaq;, & claritate abundat, propter eorum,*
4 *quæ aggrediuntur, tractantq; magnificentiam.* † *Quapropter apud Aegyptios non licet Regem absque Sacerdotio impe*

rare. Quinimò si ex alio genere quispiam Regnum usurpat, post Regni assumptionem debet sacris initiari, ut Rex deniq; sit, & Sacerdos. Propterea in plurimis Graecorum ciuitatibus reperies praecipuè sacra à Magistratibus institui. Haec Pla-
5 to. † Quibus maximè conuenit, quod tradit Diodorus Sicu.lib.2. & 7. apud ipsos Aegyptios secundum post Re-
6 gem locum Sacerdotes obtinuisse. † Panchaei olim populi, Sacerdotes eorum omnium Duces constituere, quibus & controuersiarum iudicia, & publicarum rerum ar-
7 bitria permiserunt. † Galli quoque antiquitus eorum Sacerdotes, quos Druidas appellabant, dignos aestimabant, quorum fidei publica & priuata committerent: quod Strabo recensuit, lib.4. Cornelius etiam Tacitus scribit, in li.
8 de Moribus Germanorum, † Sacerdotes apud veteres Germanos tantum authoritatis habuisse, ut ipsis, ac Regibus idem honor habere consueuisset: cumq; in aciem prodijssent, nemini neque animaduertere, nec uincire,
9 neque uerberare, nisi sacerdotibus permissum erat. † De Aetiopibus etiam legimus, eorum Reges semper Sacerdotes existere solitos. Et Lactantius tradidit, lib. 1. In-
10 sti.diuinarũ. † Melissum, Cretensium Regem, primũ apud eos Diis sacrificasse, ac ritus nouos, Sacrorumq; pompas
11 introduxisse. † Gloriosissimi omnium gentium, & populorum Romani fuerunt, qui legum duodecim tabularum interpretandi licentiam Pontificibus concesserunt, ut in Iure Ciuili relatum est, l. 2. §. omnium autem horum, ff. de reg.iu. Vnde Cicero ipse diuinitùs Romanis institutũ esse dicit, ut iidem Religionibus Deorum immortaliũ,
12 & summae Reipublicae praeessent. † Et quàmuis exosum Regum nomen haberent Romani, illud tamen in Sacris manere uoluerunt: siquidem, ut est apud Liuium Fenestellam, & alios, Rex Sacrorum, Iulio Bruto, & Marco Valerio Consulibus, creatus est, qui Rex Sacrificulus

appella-

appellabatur: si talis erat Ethnicorum dignitas, ac maiestas, quanti debemus nos Christianos Sacerdotes existimare, qui cæteris non minùs præstant atque umbræ corpus, lux tenebris? ac ueluti Sol inter sydera omnia clariùs emicat, sic ipsi cæteros longè omnes splendore, ac digni-
13 tate mirificè antecellunt. † Hos certè Deos Dauid appellare haud ueritus est: Ego, inquit, dixi, Dij estis, cap. duo
14 sunt, 12. quæst. 1. cap. solitæ, de maio. & obedien. † Alibi etiam Christi sunt nuncupati, 1. Paralipom. 16. & Psal. 104. Nolite tangere Christos meos. & in eo loco Sacerdotes oleo, & affluentia Spiritus sancti unctos intelligi D. Dionysius Carthusianus post Lyranum, & alios aduertit. Nec sanè immeritò & Dij, & Christi appellati sunt, cùm Sacerdotibus super alios generis sui proximos, qui alioquin naturæ lege iis æquales fuissent, potestas, imperiumq; uitæ, & necis datum sit, dum ligandi, ac soluendi potestas est attributa. Itaque Dei sunt Vicarij gloriosi, Deo proximi, ut super illis uerbis (Dij estis) Titelmanus Iacobus de Valentia, & piè Ioannes Bapti-
15 sta Folengius, ac reliqui animaduerterunt. † Notatu illud certè dignum est, Salomonem, cui Deus sapientiam, prudentiamque dedit, quem nimis Deus dilexit, & per Nathan, amabilem Domino uocare uoluit, solum Sacerdotem amicum uocasse: is enim in Prouerbiis dixit, causam tuam tracta cum amico tuo. quem verò amicum intellexerit, in libris Regum explicatum est, 3. Reg. 4. in quibus, cùm cæteri Salomonis aulici, Principes dicti reperiantur, solus Sacerdos Sabud filius Nathan, eius amicus dictus est, ut facilè intelligas sanctissimum Sacerdotum nomen extitisse: Sanctitate nimirùm adductus est Salomon, vt Sacerdotem sibi socium, atque amicum assumeret, non quòd illius bonis indigeret. Nullus enim profectò Regum fuit, qui argenti æquè, ac lapidum poscentibus

tibus

tibus copiam facere potuerit. Non alius fuit, cuius ætate argentum nihili fieret. Is super omnes Reges Terræ diuitijs, ac sapientia magnificatus est; eius uultum omnis terra uidere desiderabat; Eum iussit Dominus postulare, quid uellet, atque is tamen Sacerdoti se amicum professus est.
16 † Porrò Sacerdotis nomen in sacris literis, pro iis etiam accipi consueuisse, qui Regibus à secretis erant, ac familiares, docuit eruditissimus Franc. Forer. in Isaiam, cap. 61. ver. Sacerdotes Domini.

ARGVMENTVM.

Quibus rebus potissimùm præditos esse oporteat, qui sacris initiari velint.

RERVM SVMMAE.

1 *Qualitates, quæ in clericis requiruntur, quædam sunt intrinsecæ, quædam extrinsecæ.*
2 *Natalium claritas requiritur in promouendis.*
3 *Spurij quàmplures extitere clarissimi.*
4 *Gratianus decretorum compilator, fuit spurius.*
5 *Iephte, Sanctus à Paulo appellatus.*
6 *Albanus Martyr.*
7 *Summi Pontifices quàmplures illegitimè nati.*
8 *Cardinalis Paleotti præstantia & laus.*
9 *Illegitimi repelluntur à Sacerdotio absque speciali dispensatione.*
10 *Aetas in promouendis necessaria.*
11 *Presbyter non ordinatur quis ante uigesimumquintũ annum.*
12 *Clericus non potest obtinere beneficia simplicia ante annum decimumquartum.*
13 *Episcopus quis esse non potest ante trigesimum annum exactũ.*
14 *Iuuenis prudens esse non potest.*
15 *Adolescentes plures maximæ uirtutis.*

Salomon,

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

PORRÒ omni studio enitendum fuit, ut rerum omnium creatoris cultui ij potissimùm addicerentur, quorum de virtute, & sanctitate maxima esset omnium opinio, quiq; Sacerdotij dignitatem non tueri modò, sed etiam augere quodammodò possent. Cùm autem quàmplurima sint, quibus præditos esse illos oporteret, uidentur mihi ea omnia ad duo genera commodissimè redigi posse.

1 †Quædam enim sunt, quæ à nostra uoluntate minimè pendent, sed uel casu obueniunt, uel si naturalibus ex causis proficiscuntur, nullum tamen animi nostri assensum habent: contrà verò, sunt nonnulla, quæ nostris animis

penitùs

penitùs insident, atque in propria uniuscuiusq; uoluntate posita sunt; quæ quidem, quàmuis non nisi ex iis, quæ exteriùs aguntur, cognosci possint, nihilominus uoluntatem, animumq; nostrum penitùs attingunt. † Primi capitis exẽpla illa sunt claritas natalium, quam vel Oecumenica Cõcilia in Sacerdotibus maximè requirunt, ut Lateranense Concil. sub Alexandro III. anno Domini 1280. c.j.c.cũ in cunctis, §.j.& §.inferiora, de elec. ac nuperrimè Tridentinum. †Nec equidem inficias iuero, quin ex spurijs multi extiterint omni uirtutum genere ornatissimi, quiq; præcipuam ingenij, ac morum sanctitatis laudem ita promeruerint, ut uel si spurij uerè dici possint, tamen hoc nominis uitio, naturæ præstantia, lausque diminui non potuerit, ut rectè Euripides.

Fac nanq; ingenio ualeant, fac moribus, ipsum
Haud unquam poterit natura inuertere nomẽ. *Et* Statius
Vidi ego translatos aliena in arbore ramos
Altius ire suis.

4 Inter hos censetur † Gratianus, Decretorum compilator,
5 item † Iephte, quem in Sanctorum numero Paulus recen-
6 suit; Albanus Martyr, † ex incestu Patris cum filia pro-
7 creatus; plurimi insuper † Pontifices illegitimè nati, quos accuratè Gratianus ipse refert. 56.dist. sed multò fusius, &
8 accuratius in tract. de not. & spur. † Illustrissimus Cardinalis Palęotus, Bononiensis Ecclesiæ Pastor vigilantissimus, cuius qui uitam, mores, sanctitatem attentius inspexerit, non grauatè concesserit nobilissimo illius exemplo totam Christianam Rempub. maximè illustrari. Verùm tametsi hæc ita se habeant, tamen cùm in Ecclesiastico cœtu nihil nisi purũ, atq; ex omni parte sincerum recipia-
9 tur; † non sine ratione factum esse existimari potest, ut absque speciali dispensatione ij, qui illegitimè nati sunt, à
10 Sacerdotijs excludantur, cap.j.& 2.de fil.presbyt. † Aetas

quoque

quoque hoc eodem capite censetur, quæ & ipsa in sacris Ordinibus conferendis necessaria admodum habita est.
11 †Quo circa statutum fuit, ne quis promoueatur ad sacrum Presbyteratus Ordinem antequàm vigesimumquintum ætatis suæ annum attingat: nève inferiora beneficia obti-
12 nere possit, †si ad 14. non peruenerit; ad Episcopatum ue-
13 rò nullatenus assumeretur, † ante trigesimum quem exegisset, cap. cum in cunctis, §. j. & §. inferiora, de elect. Hoc ipsum nouissimè Tridentinum Concilium confirmauit sess. 23. cap. 12. *Nullus,* inquit, *in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante 22. ad Diaconatus ante 23. Ad Presbyteratus ante 25. ætatis suæ annum promoueatur.* eiusmodi uerè constitutio maxima cum ratione ab Ecclesia edita est, cum huius generis uiros prudentia potissimùm deceat, quæ cùm nisi longo rerum usu non acquiratur, æta-
14 tem summopere expostulat: † etenim scientem iuuenem esse posse, minimè uerò prudentem, testis est Aristoteles lib. j. Ethic. cap. 8. l. fi. C. de minor. 25. ann. Neminem certè præterit, parum interesse senex, iuuenisque sit quis ætate aut moribus: quod idem Aristoteles affirmat, lib. j. Et hic. cap. 3. & multos ex iunioribus senes præcellere moribus; antiquorum tempora præuenire meritis; & quod ætati deest, compensare uirtutibus. Senectus enim venerabilis est, non annorum numero, sed magis morum meri-
15 tis computata, Sap. 4. † Atq; idcircò plures recensentur ma
16 ximæ uirtutis adolescentes; † Salomon, qui adolescens adhuc in Regem est salutatus, 3. reg. j. Dauid illius pater, qui adolescentiam uix ingressus, iubente Domino, in Iudæorum Regem unctus est; Ionathas, qui magnam olim in prælio uirtutem fecisse memoratur Machab. cap. 9. & seq. Daniel itidem, quamuis iuuenis, dignus habitus est; qui prophetico Dei spiritu donaretur; Thimotheus, qui Episcopus ab Apostolis electus, adolescens tamen erat:
quod

quod Pauli uerba indicant Epistola j.cap.4. *Nemo*, inquit, *adolescentiam tuam contemnat, sed esto exemplum fidei in uerbo, in conuersatione, in fide, in charitate, & castitate.* Sed hæc ipsa exempla frequentia non sunt: vnde ab Ecclesia maximè prospiciendum erat, ut perpetua quadam ratione in communi hominum statu ea decerneret, quæ in sacris uiris diligendis potissimùm erant necessaria. Quod quantum ad eorum ætatem ita assequi posse existimauit, si in uno quoque ordine selegisset eum annorum nume-
17 rum, cuius supra meminimus. † Quod causæ fuit, cur ætate tenera ad sacros Ordines nō assumerentur, illud etiam efficit, ut layci citò ad eos ascendere prohiberentur, quos satis iuuenes Ecclesia iudicauit, quòd nullis essent Ecclesiasticis antea Ordinibus initiati. Extat ea cōstitutio inter decreta Gelasij Primi, cap.4. quam obseruari omninò præcepit Cœlestinus Primus in Epistola tertia ad Episco
18 pos Apuliæ, & Calabriæ. † Quamobrem, & à beneficijs
19 consequendis arcentur layci, & impuberes; † Quocirca Nicolaus Primus ad Michaelem Imperatorem scribens, illum grauiter reprehēdit, quòd Photium militem, Ignatio uiro optimo damnato, in Patriarchatu Constantinopolitano suffecisset. ea Epistola est sub datione diei 18.
20 Martij, Indictione nona. † Tametsi uerò Nicolaus etiamnum laycus ad Episcopatum promotus est, Seuerus ex Lanificio ad Archiepiscopatum uocatus, Ambrosius nondum sacra tinctus aqua Archiepiscopus electus fuerit. ca. statuimus, 61. distin. Theod. lib.4. Eccl. histor. cap.6. Nouorum tamen (ut ait Poeta) exempla factorum contra ueteres Canones, Ecclesiasticamque disciplinam non temerè ad consequentiam trahi debent: cap. non exemplo,
21 26.q.2. † De impuberibus uerò libet D. Bernardi uerba non iniucunda subijcere. is aliquando à Theobaldo Comite rogatus, quòd operam suam præstaret, ut filio eius
paruulo

paruulo beneficium ab Eugenio Pontifice conferretur, Epistola 271. ita respondit: *Quis enim ego sum, ut de me tantillo tantus Princeps curetis, nisi quandiu Deus in me esse creditis? Ergo, ut offendam eum, fortassis nec uobis expedit: offendo autem procul dubio, si facio quod requiritis. Nam honores, & dignitates Ecclesiasticas non ignoro deberi his, qui eas dignè, ac secundùm Deum administrare & uelint, & possint. Porrò eas acquiri paruulo filio uestro precibus meis, uel uestris, nec uobis iustum, nec mihi tutum esse noueritis. Sanè Vuillelmulo nostro cupio bene per omnia, sed ante omnia Deum.* Prudentissima, ac Christianæ Reli-
22 gionis, & sanctissimi zeli plena responsio. † Ad hæc & illud adiectum est, ut sacris initiãdus ecclesiasticũ habeat beneficium, uel congruum patrimoniũ, quod sibi ad uitã honestè sustentandam sufficiat; illudque ne alienetur absque Episcopi licentia, statuit nouissimè Concilium Tridẽtinum sess. 21. cap. 2. *Patrimonium,* inquit, *vel pensionem obtinentes ordinari post hac non possint, nisi prius perspecto patrimonium illud, uel pensionem ab eis obtinere, taliaq; esse quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, uel remitti nullatenus possint, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint ade-*
23 *pti, uel aliunde habeant unde uiuere possint.* † Postremò qui diuino ministerio adscribi cupiunt, corporis defectum aliquem pati non debent: sicut enim sincero animo ac uitijs non commaculato sacrificia Deo offerenda sunt, ita conuenire existimatum est, ut manchi, claudi, lusci, aut alterius membri defectu turpes ac deformes ab eorum oblatione, sine speciali Apostolicæ sedis indulgentia repellerentur, c. 2. & eo. titu. de clerico egrotante, & debilita. Ea-
24 dem ratione prohibent Apostoli, ἀχροτηριαζὸν, idest, † ut vulgò interpetãtur, qui sibi virilia amputauit, ne clericus efficiatur: is enim sui ipsius homicida est, & inimicus creatori

creationi. Dei,c.si quis absciderit,c.hi qui,c.si quis pro æ-
25 gritudine,55.dist.c.significauit,de corp.uitia.† quãquam
Origenes suspitionis uitandæ causa se ipsum castrauerit,
ut tradit Eusebius lib.6.Eccl.histo.Grati enim sunt Deo
eunuchi,quos castrauit uoluntas,non necessitas, ait Hie-
26 ronymus,c.qui sitit.33.q.3. † Excipiuntur uerò,hi qui ob
infirmitatem à Medicis secantur, uel uim à barbaris, aut
latronibus patiuntur; tunc enim ordinari non prohiben-
tur,c.si quis a Medicis,55.distin.c.ex parte,de corp.uitia.
27 Cano.Apostolorum 20.& Nicęnæ Synodi,cap.1.† Idem
iuris est,si quis eunuchus natus sit,cuiusmodi fuisse Doro
thæum,Antiochiæ Episcopum,scribit Eusebius lib.7.Ec
cle.histo.cap.28.is enim morbus cùm oculis non pateat,
non nisi certis casibus impedimentum præstare placuit.
Et hæc quoad ea quę in Sacerdotibus requisita sunt, non
tamen ab eorum uoluntate pendent, dicta sufficiant.

ARGVMENTVM.

Præter ea, quæ hucusq; tradita sunt, alia etiam in Sacerdotibus requiri, quæ ab ipsorum voluntate prorsus pendent: tum de eorundem barbis nonnulla.

RERVM SVMMAE.

1 Scientia in Sacerdotibus requiritur.
2 Cæcum animal Deo offertur, ubi ille dux esse desiderat, qui nondum didicit esse tyro.
3 Morum, & vitæ probitas quàm maximè in Sacerdotibus elucere debent.
4 Continentes debent esse Sacerdotes.
5 Vasa in sacris literis, pro hominum corporibus accipiuntur.
6 Incontinentes tanquàm scabiæ infecti, panes Domino offerre prohibentur.

G *Scabiem*

7 *Scabiem habere dicitur is, cui carnis petulantia dominatur.*
8 *Nadab, & Abiu incontinentes Sacerdotes, igne percussi.*
9 *Pœna, qua incontinentes Sacerdotes puniebantur in primitiua Ecclesia.*
10 *Episcopus si incontinentibus Sacerdotibus pœnam remittebat, ab officio suspendebatur.*
11 *Delitiæ nimiæ clericis interdictæ.*
12 *Sobrij debent esse clerici.*
13 *Presbyteri vaccinam, vel veruecinam carnem cum aceto comedere debent, & Lac bibere ne rubentibus buccis ieiunium prædicent.*
14 *Episcopus vltra tertiam uicem bibere non debet.*
15 *Conditiones, quibus Sacerdotes præditi esse debent ex Diuo Paulo.*
16 *Varicolor habitus, commeßationes, cauponarum frequentationes, clericis interdictæ.*
17 *Clerici nec barbam, nec comam nutrire debent.*
18 *Barba an clericis radenda.*
19 *Intell. ad capitu. clericis, & capitu. clericus, de vita, & honesta clericor.*
20 *Græci multa supposuerunt Concilijs in ipsorum fauorem.*
21 *Canon Tertius secundi Concilij Constantinopolitani suppositius, & à Græcis confictus.*
22 *Nicolaus primus conquestus cum Michaele Imperatore, quòd multa in eius Epistolis addita, multa dempta fuissent.*
23 *Nazaræorum hæresis, qui in barba, & coma vim omnem constituebant.*
24 *Romanorum nimius cultus circa comam.*
25 *Hypocrisis omninò fugienda: ac proinde multa in eius detestationem.*
26 *Grauius est peccare per hypochrisim, quàm manifestè.*

CAPVT

CAPVT DECIMVMNONVM.

LTERVM genus eorum, quæ ab Ecclesiasticis uiris exiguntur, plura cõtinet, quorũ nõnulla subijciemus, cum si omnia persequi uellemus, longius, quàm pręsens tractatio patitur, nostra protraheretur oratio. Eorum autem exempla hæc sunt;

1 † Scientia, quę & si pendeat ab eo uirtutis studio, quod cuiusque animo insidet, illa tamen ad actionem instituitur, atque iccirco ex eis, quę aguntur manifesta fit. Ea uerò quàm enixe à Sacerdotibus postuletur, Oseas Propheta indicat, cap. 4. *Quia tu*, inquit, *scientiam repulisti, & ego te repellam, ne Sacerdotio fungaris mihi*, capi. omnes, 38. dist. Miserum quippe est, eum Magistrum effici, qui non dum nouit esse discipulus, c. miserum, 61. dist. c. cum in magi-

2 strum. de electio. † Cæcum nanque animal Deo offertur, ubi ille Dux esse desiderat, qui nõdum didicit esse Tyro. c. Sacerdotes, 49. dist. Et idcircò ignorantiam tanquàm cunctorum errorum matrem in Sacerdotibus esse omnino uitandam ait tex. in c. ignorantia, 38. dist. *Ignorantia*, inquit, *cunctorum errorum mater, maximè in Sacerdotibus Dei uitanda est, qui regendi, docendiq́; officium in populo Dei susceperunt*: tradunt Inno. But. Panorm. & alii, in d. c. cum in cunctis. §. inferiora, de electio. Quoniam uerò omnis scientiæ laus, ut diximus, in actione consistit, moralem enim non auditorem tantùm, sed factorem esse debere docuit in Ethicis Aristoteles, & per se perspectissimum est. Illud pręterea Sacerdotibus maximè conuenire existimatum est, ut ea primùm ipsi exequantur, quæ cęteros

3 docent. † Quocirca morum ac uitę probitas illos perspicuos in Ecclesia reddere debet, cuius rei gratia multa à sacris Canonibus statuta sunt, ut clericorum actiones cæte-

4 ris uiuendi exemplum prębeant. † Inter cęteras uerò uir-

tutes, maximè omnium illis continentia præcipitur. Decet enim sacros viros ab omni carnis labe prorsus esse immunes: in quam sententiam Esaias summopere inconti-nentiã detestatur, cap. 52. *Pollutum*, inquit, *nolite tangere:*
5 *mundi estote, qui fertis uasa Domini.* † Quo loco vasa non tã fictilia ac humano opere confecta intelliguntur, quàm hominum corpora, quæ vasa Domini in sacris literis appellãtur, iuxta illud Pauli, 1. ad Thessalonicenses, capi. 3. *Hæc est uoluntas Dei, sanctificatio uestra, ut sciat vnusquisq; uestrum, vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij.* & 2. Corint. 4. *Habemus thesaurum in uasis fictilibus:* quod animaduertunt D. Dionysius Carthusianus, & Aimon Alberstratensis Episcopus in supra,
6 citato Esaiæ loco. † Quamobrem incontinentes tanquã scabie infecti, panes Domino offerre prohibentur Leuiti
7 ci, capit. 21. † Scabiem enim habere dicitur is, cui carnis petulantia dominatur: in ea namque feruor uiscerum ad cutim trahitur, per quam recte luxuriam designari dixit Gregorius in Pastorali, cap. hinc etenim, 49. dist. in cuius
8 rei exemplum † Nadab, & Abiu incontinentes Sacerdotes, dum turibulis ignem imponerent, diuino ictu percussi interierunt, Leuit. 10. Eo nomine huiusmodi Sacerdotes sic Deus increpat apud Malachiam, cap. 1. *O uos sacerdotes*, inquit, *qui fallitis nomen meum, & dixistis, In qua re fallimus nomen tuum? quibus responsum est Offerentes ad altare meum panes pollutos, non est mihi uoluntas in uobis, di*
9 *cit Dominus.* † Tanti uerò fiebat continentia Apostolorum tempore, ut si quis in carnis lubricum incidisset, huiusmodi illi pœna infligeretur: Deponebatur, ac inter laycos pœnitentiam acturum perpetuò reijciebatur, c. oportet, 81. dist. paulò post Apostolorum tempora decem annis incontinentes iubebantur pœnitentiam agere tribus quidem mensibus in pane, & aqua, à vespere in vesperas,

Dominicis

Dominicis ac ſolemnibus diebus exceptis,quibus modi-
dico vino ac piſciculis recreari illis erat permiſſum.Indu
ti uero ſacco humi iacebant,noctes ac dies Dei miſericor
diam implorantes,c.presbyter,82.diſt. Tranſactis tribus
menſibus aliquanto mitius cum illis agebatur, ut per ſe-
quentem annum cum dimidio pane, & aqua tantùm ue-
ſcerentur, exceptis Dominicis, & aliis feſtiuis diebus,
quibus uino ſagimine ouis,& caſeo illis uti cōcedebatur,
alijs deinde ſequentibus annis tribus ferijs unaquaq; hęb
domada in pane & aqua ieiunare iubebantur:quod fuſius
10 explicatur in d. c. presbyter, 82.† Quòd ſi Epiſcopus ſibi
ſubditis presbyteris aut Diaconis prætio aut precibus pę
nas eiuſmodi condonaſſet,ab officio ſuſpendebatur, ca. ſi
11 quis Epiſcopus,83.diſt.† Nimiæ quoque delitiæ clericis
interdictę ſunt,ne illis laſciuēdi cauſa præſtetur.Vnde A-
mos Propheta,*Væ,inquit,ijs qui uenerunt ad diē malum dor*
*mientes inlectis eburneis,*quod ibi diſertè explicauit.Bene
dictus Arias Montanus,& Marcuardus de Suſanis tracta
12 tu de cœlibatu Sacerdotum par.1. c.1.† Sobrij præterea
debent eſſe Sacerdotes:ubi enim temulentia eſt, & uen-
13 ter ſaturatur,ibi cacodæmones exultant:† iccirco presby
teri uaccinam, uel uerueçinam carnem cum aceto com-
medere debent,& lac bibere,ne rubētibus ieiunium præ-
14 dicent,glo.in c.illud, 10.q.3.†Sic & Epiſcopus bibere ul
tra tertiam uicem prohibetur,c.quādo presbyter.44.diſt.
15 † Lubet hìc ſubiicere pulcra Diui Pauli uerba, quibus &
Epiſcoporum & Sacerdotnm conditiones elegantisſimè
exprimit. *Oportet*, inquit,*Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe,*
ſobrium,prudentem,ornatum,pudicum,hoſpitalem,Doctorem
non uinolentum:Diaconos ſimiliter pudicos,non bilingues,nō
multo uino deditos,non turpe lucrum ſectantes. prima ad Ti
mot. 3. & ad Titum prima.ſed quæ breui uerborum com
pendio D.Paulus expreſſit,fuſius, & iuxta ſacrarum litera

rum mentem,& Canonicas sanctiones explicuit doctissimus,ac eruditissimus Pet.Foller.in sua praxi.cano. par. 1. Moral. Continentiam uerò sacrorum hominum multa
16 præterea concomitari debent: † inde clericis uaricolor habitus interdictus,commessationes prohibitę,ac caupo narum frequentationes prorsus uetitæ, c.pen.de ui.& hone.cler.c.à crapula, eod.ti.& tot.dist.44. Concil.Triden.
17 sess.22.cap.1.de reform.& sess.14.cap.6. † Illud præterea adiectum est, ne Clerici comam, aut barbam nutriant, c.
18 Clericus, cap. Clericis,de ui.& honest.cleri. † Quæ prohibitio aliquibus ita ad unguem obseruanda uisa est, ut Clericis omnino barbam radendam existimauerint. Eius rei argumentum sumunt ex Alexandrij III. rescripto. Ad Cantuariensem Archiepiscopum, in d. cap. Clericis, cuius uerba sunt: *Clerici, qui comam, aut barbam nutriunt,*
19 *ab Archidiaconis etiam inuiti tondeantur*. † Sed hoc Alexandri rescriptum nullam prorsus probationem facit: Verba enim illa ex Agathensi Concilio, cap. 20. desumpta sunt, in quo penitus barbæ mentio non habetur. Sed manifestissimus fuit impressoris error, qui sicut uerbum, Radāt, à Carthaginensi Concilio dempsit, cap.44.in d.c. Clericus. ita uerbum, Barbam, adiecit Concilio Agathensi. Cuius uerba sunt: *Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiaconis, etiam si noluerint, tondeantur*. Ita restituendus omnino est tex. in d.cap. Clericis. Tantùm igitur abest, ut hanc sententiam textus ille probet, quòd potiùs nulla barbæ mentione habita, contrariam firmet, barbam scilicet non esse radendam: quæ constitutio Carthaginensis Concilij fuit, d.cap. 44. relata in d. cap. Clericus. cuius ea sunt uerba: *Clerici neque comam nutriant, neque barbam radant*. Vnde manifestum fit, impressoris errorem fuisse, qui utrique Concilio uim fecit, ne contraria
20 compaginare uideretur. † Nec certè mirùm id uideri debet;

bet, quando & in aliis Conciliis multa supposita legantur, cuius rei duo illa exempla sufficiant. Primùm est, quòd Concilio Niceno, canone sexto, decretum fuerit, ut Romana sedes primum locum, secundum Alexandrina, & tertium Antiochena obtinerent: Constantinopoli verò condita, in Concilio generali secundo, in ea Vrbe, sub seniore Theodosio congregato cautum est, ut Constantinopolitana sedes secundum post Romanam locum, & ante Alexandrinam haberet, quòd Constantinopolis esset noua Roma: ita eius Concilij uulgatus Canon ter-
21 tius habet, † quem tamen suppostitium, & à Græcis fictũ fuisse apertè in Concilio Calcedonensi proclamarent Legati Leonis Papæ, & S. R. Eccl. qui in Concilio Ecclesiæ nomine præsidebat, ut ex eiusdem Synodi act. 16. li-
22 quet. † Secundum est, quòd Nicolaus Primus, ad Michaelem Imperatorem scribens, grauissimè conqueritur, multa in eius Epistola dempta, multa item addita fuisse, ut idem indicat in Epistola, sub datione die xviij. Martij, Indictione 9. quod etiam aduertit Ioannes Valentinus in præfatione ad acta sextę Synodi. Solemni itaque Concilij Carthaginensis edicto, Sacerdotibus præcipitur, ne barbam radant, ut uiri sint, & uideantur, & quandam præ se ferant sui (ut ita dicam) generis maiestatem.
23 † Quòd si uerba illa legenda non sint, uidentur ex constitutiones Nazareorum hęresim respicere, quorum tantus erat, & barbæ & capillorum cultus, ut in illis uim omnem Sampsonis argumento collocarent, ut tradunt Epiphanius contra 80. hæreses, lib. 2. in fin. & post illum Gabriel Prateolus de Vitis & sectis hæreticorum, uerbo, Nazarei. Damnant itaque Canones superstitiosum bar-
24 bæ cultum, uel eius nimiam curiositatem: † qualis olim comæ fuit apud Romanos, quam detestatur Seneca, lib. 1. de breuitate uitæ, cap. 21. his uerbis: *Quis est istorum,*

qui non malit Rempublicam turbari, quàm comam? hos tu ociosos uocas inter pectinem speculumq; occupatos? Non tamen iccircò ab ijs constitutionibus barbæ usus prohibitus intelligi debet; sed hæc fusius Ioannes Pierius Valerianus, in eo quem edidit de Sacerdotum barbis libello, & Fr. Franciscus Georgius in tract. de harmonia mun-
25 di, tom. 3. cap. 6. in fin. † Maximè uerò omnium clericis fugienda est hypocrisis, quæ multos obcęcat, lipposque reddit dira colluies: nedum illis, sed Christianis omnibus penitus interdicta: continet enim malorum genera omnia, cùm tamen boni speciem præ se ferat: qua siquis detinetur, is nihil aliud agit, quàm Luciferi prudentiam imitando, Dei ipsius quodammodo deceptorem se profiteri, quo nihil immanius, atrociusq; cogitatione comprehendi potest. Fermentum vetus Pharisæorum est hypocrisis, quibus ita minatur Christus: *Væ uobis hypocritæ, quia similes facti estis sepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent hominibus speciosa, intus verò plena sunt hostibus mortuorum.* Matthæ. 23. Hos pariter detestatur Isaias à Matthæo relatus, cap. 15. cùm inquit: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me.* De his Iob. c. 13. *Non veniet in conspectu Domini omnis hypocrita, & laus impiorum leuis est, & gaudium hypocritæ instar puncti.* & alibi glo. in cap. certè, uer. malum, 12. quæstio. 2. annota-
26 uit, † grauius esse per hypocrisim, quàm manifestè peccare. Hos oppidò, quàm eleganter pingit Horatius his uersibus.

Iane pater clare, Iane, cùm dixit, Apollo
Labra mouet metuens audiri pulchra Lauerna;
Da mihi fallere, da mihi iustum, sanctumq; uideri,
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nubem.

Hos etiam elegantissimè describit Dantes Aligerius in Inferno, cantu xxiij. lepidissimis quibusdam versiculis,

quos

quos uidere unicuique in promptu esse potest. Hypocritæ ij sunt, qui cùm ab illa interna, & secretissima luce ueritatis ceciderint, nihil est, unde uelint placere superbi, nisi fraudulentis simulationibus: & eorum hi multum cordati uidentur, qui quem uoluerunt fallere, ac decipere, potuerunt: Itaque primi parentes, ut iam non essent simplices, fecerunt de foliis fici sibi succinctora, tanquàm tegentes pudenda sua, hoc est, occultantes simplicitatem, de qua iam erubescebat astuta superbia, ut totidem uerbis tradit Augustinus contra Manichæos, lib.2. cap. 15. in fi. Eos idem Augustinus in sermone 59. de temp.2.fer.6.post Dominicam in Quinquagesima, tomo 10. comparat iis, qui spectaculis tecta facie incedunt distincti cęruleo niueoq; colore, cæterisq; pigmentis, habentes item simulacra oris lintea, gipsata, & uario colore distincta, nonnunquàm colla, & manus perungentes, ut ad personæ colorem perueniant, & populum, dum in ludis agunt, modò sub specie uiri, modò fœminæ fallant. Sinceri itaque, ac puri Sacerdotes esse debent, ut Deo, cui inseruiunt, qui purissimus est, placeant. De his, quoniam nobis in præsentia dicere propositum non est, siquis plura uidere uelit, adeat Isidorum, lib. de summo bono, cap.24.ac D.Thom.secunda secundæ, quæst. 111. & hæc hactenus.

ARGVMENTVM.

Reliquis porrò clericis omnibus debere Prælatos uita & moribus præstare: & quæ in ijs uirtutes præ cæteris elucere debeant.

RERVM SVMMAE.

1 Residentia Episcopis, & Parochis, ac alijs, qui regendi officium in Ecclesia habent, quàm maximè necessaria.

Resi-

CAPVT DVODECIMVM.

CVm Ecclesiastica beneficia ijs potissimùm conferri debeant, qui sacris Ordinibus sint initiati, cap. cum secundùm Apostolum, de præben. ex ijs, quæ superius dicta sunt, satis apparere potest, quibus rebus præditi esse debent, qui se se illis non indignos præstare uelint. Quæ cum quis adeptus fuerit, alia præstare uelint. Quæ cùm quis adeptus fuerit, alia sunt, quæ sibi incumbunt, & ab ijs quàm maxime exiguntur, qui aut Episcopi, aut Parochi sunt; Eius uerò generis

1 neris aliqua recensebimus. †Residentia primùm necessaria est, ut Paulus testatur, *Attendite*, inquit, *uobis, & uniuerso gregi, in quo uos posuit Spiritus sanctus Episcopos re-*
2 *gere Ecclesiam Dei*. † Illam uerò diuino iure præceptam non pauci censuere. Sed cùm nobis ea de re in præsentia tractandum non sit, qui de ea plura uidere cupit, adire poterit Caietanum, Ambrosium Catherinum, Franciscum Torrentem, Thomam Campegium, & Hieronymum Gigantem tract. de resid. Episc. Dominicum Sotum de iust. & iur. lib. 10. q. 3. art. primo. & post alios Naclãtium Clugiensem Episcopum, quæst. 12. ad Patres in Concilio Tri
3 dentino. †Prædicatio quoque requiritur: & ideò Dominus præceperat, ut Sacerdos tabernaculum ingressurus,
4 tintinnabulis ambiretur, † quod meminisset Prædicatoris officium se habere, neue iccircò superni inspectoris officium suo silentio offenderet, Exod. cap. 28. hanc ob
5 rem Episcopum imperitum eligendum non esse, † quod is mutus præco censeretur, cautum est cap. si rector, 43.
6 dist. †Eiusmodi uerò imperitos Episcopos canes non ua-
7 lentes latrare appellat Esaias, cap. 56. † In omnibus uerò moderandis lenitas, ac mansuetudo summopere laudatur, ac requiritur: nanque castigati, ait text. in c. cum beatus Paulus, 45. distin. reuerentiam exhibent castiganti:
8 †seueritatis autem nimiæ increpatio, nec correctionem recipit, nec salutem. Hinc dicebat August. Episto. 64. ad Aurelium Episcopum, relatus in ca. commessationes, 44. dist. *Seueritas autem exercenda est in peccata paucorum; itaq; mouebũtur spirituales, aut spiritualibus proximi, quorum authoritate, & lenissimis quidẽ, & instantissimis admonitionibus, cæterorũ multitudo frãgatur.* Hæc ille. *Rudis enim, &* c. 1
seuera correctio cæcum non illuminat, non sanat ægrotum, non curat infirmum, sed magis occidit. atq; in desperationẽ periclitantem mittit. Boni nanque Rectores ex sua aliorum infirmi-
tatem

tatem pensantes, magis per mansuetudinem, aut humilitatẽ peccantes ab erroris laqueo emere student, quàm per austeritatem mutantes in foueam propellere, c. recedite, 45. distin.

9 † Hæc potissimum ijs prædicanda sunt, qui cum obscuris sint orti parentibus, nec admodum ingenue educati, Magistratus quandoque gerunt ac imperium seuerè nimis, ac superbè exercent, de quibus Claudian. lib. 1. in Euthio. his uersibus.

Asperius nihil est humili cum surgit in altum.
Cuncta ferit, dum cuncta timet; desæuit in omnes,
Vt se posse putet: nec bellua tertrior ulla est,
Quàm serui rabies in libera colla furentis.
Quam subijt, dominiq́ memor quem uerberat, odit.

Lenitatem uerò maximè commendat Leo Episcopus, scribens Rustico Narbonensi Episcopo Epistola 90. *Odio.* inquit, *habeantur peccata, nõ homines; corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quod seuerius castigare necesse est, non seuientis plectatur animo, sed medentis;* c. odio, 86. distinc. Libet hic Toletani Concilij XI. cap. 7. Tom. 2. Concilio. in eam rem pulcherrimam uerba adscribere. *Cum,* inquit, *iuxta antiquæ constitutionis edictum, plus erga corrigendos agere debeat beneuolentia, quàm seueritas, plus cohortatio, quàm commotio, plus charitas, quàm potestas. Relatum est nobis, quòd quidã ex fratribus plus liuore odij, quàm correctionis studio subditos insequentes, dum se simulant spiritualem eis exhibere correctionem, indiscretam eis subitò afferũt mortem, cùm inauditos à se proijciunt, & illicitis eos iudicijs sub pænitentia puniunt.* Quanta cum lenitate olim diuus Gregorius mores hominum moderatus fuerit ea testantur,
10 quæ ab ipso literarum monumentis tradita sunt. † Interalia cùm Ecclesiam Anchonitanam uacare contigisset, ad quam Florentinus eius Ecclesiæ Archidiaconus electus fuerat, cui auaritiæ crimen obijciebatur, non asperè

in

in eum inuectus est, sed inquiri leuissime mandauit, an quod sibi relatum fuerat, domum Archidiaconi nullum unquam hospitem amicum fuisse ingressum, uerum esset; idque an ex necessitate, aut ex tenacitate proueniret. Cũ etiam de Rustico Diacono ad eandem Ecclesiam assumẽdo ageretur, eique illud imperitiæ, quòd non omnes psalmos recitare sciret, obijceretur; mitissime itẽ inquiri iussit, quantos psalmos teneret. Insuper cùm Florentinus Rauẽnatensis Archidiaconus ad eiusdem Anconitanæ Ecclesiæ regimen proponeretur, non confestim illum à Rauennatẽsi Ecclesia auocauit, sed cum eiusdem Episcopo agi præcepit, ut eum concederet, nisi aliud obstaret canonicum, ne contra suam uoluntatem eum assumere uideretur, c. primo, 85. dist. † Probatissimæ huius lenitatis exemplum maximum præbet toto terrarum Orbi Sanctissimus Gregorius XIII. qui seueritatem magna cum humanitate coniungẽs, cuncta prudentissimè prouidet, optimè regit, ac sanctissimè moderatur: ita Deus diutissime nobis illum incolumen seruet. Quòd si quandoque seuerè cum aliquo actum sit, ut ad lenitatem reditus detur, docet Augustinus Epistola. 109. ad Monachos, his uerbis: *Quando necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura uerba compellit, si etiam ipsi modum uos excessisse sentitis, non à uobis exigitur, ut vos à subditis ueniam postuletis, ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas: & tamen petẽda est uenia ab omnium Domino, qui nouit eos, quos plus iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis*, capit. quando, 86. distinct. Hæc potissimum ex multis, quæ ijs qui Ecclesijs præsunt, necessaria sunt, elegimus. † Illud uerò nedũ Sacerdotibus, sed & alijs inferiorũ Ordinũ clericis, cũ aut ad Episcopatus, aut cætera beneficia Ecclesiastica assumuntur, summo studio cauendum est, ne se turpi lu-

11 [at "tur,c.primo"] 12 [at "qui Ecclesijs"]

cro

cro auaritiæ dedant, quæ Idolorum est seruitus, ca. auaritiæ, de præben. suffarcinatos enim auro Christum nudum sequi maximè absurdum est, ut testis est D. Hieronymus ad Nepotianum de Vita Clericorum; relatus in capitu. gloria Episcopi, 12. quæst. 2. cupiditas enim Prælatis quàm longissimè arcenda est: malorum cunctorum est radix, capitu. bonorum, 47. distinct. de pœnit. distinct. 2. §. quia radix, in Authen. in iudic. sine quo, suffra. in cuius execrationem multa inter cæteros Franc. Petrarcha eruditissime scripta reliquit in suis dialogis de remedio improsperę fortunæ, dialog. 105. Et in Epistolis Famil. libr.
13 6. † Teterrimę autem huiusce pestis, nimirum auaritiæ, tanta uis est, ut multos quotidie cernamus, qui illa ipsa quasi obcæcati, in omnes nequitiæ genus proni ruunt, nihil non audent; ac dum rapere ad se omnia student, diuina humanaque iura peruertunt. Qua ex re fit, ut maximè attollatur laudibus, quisquis à lucri cupiditate alienus est, quin & ad Superum fęlicitatem proximè accędere uideatur. Salomon in Ecclesiastico; *Beatus, vir, inquit, qui post aurum non obijt, nec sperauit in pecunia Thesauris. quis est hic, & laudabimus?* Torsit semper, torquetque adhuc mortalium animos pecuniæ studium, & cùm seculares uiri illud affectantes officio suo deesse existimentur, tum uerò maximè Ecclesiastici, in quibus non immeritò auaritiæ crimen sordidius habetur. Atqui certè hoc ipsum tanto
14 magis dolendum nobis est, † quòd uideamus multos hinc audaciores factos, non auaritiam modò prælatorum criminatos fuisse, sed eorum potestatem per quàm impie, solaque ad id inuidia adductos in dubium reuocasse. Propterea multæ passim excitantur quæstiones, quarum (ut plereque detestabiles odijq; ac liuoris plenissimæ sunt) sic illa certe probabilior, Num beneficiarij redditUum Ecclesiasticorum dominium, an uerò usumfructum, seu potius

tius nudum usum habere existimandi sint. Quoniam uerò hæc quęstio, si quæ nunquam alia, tum sacrarum literarum, tunc etiam Pontificij iuris interpretes solicitos habuit, neque id immeritò, cùm clericorum planè omnium hic negotium agatur; faciendum nobis esse duximus, ut illam accuratè tractaremus, Qua in re faciliorem certè ad ueritatem obtinendam aditum aperient, quæ de redditium Ecclesiasticorum origine, de uarijs beneficiorum generibus, deque moribus, ac qualitate personarum quæ iure illa ualeant obtinere, hactenus consultò præfati sumus.

Finis Secundæ Partis.

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE, BONONIENSIS, I. C. ARCHIEPISCOPI SALERNITANI,

De Ecclesiasticorum Reddituum Origine, & Iure TRACTATVS.

PARS TERTIA.

ARGVMENTVM.

Inter has duas quæstiones plurimùm interesse, An beneficiarij reddituum Ecclesiasticorum domini sint: & an si eos vanè consumpserint, ad eorum restitutionem teneantur: multasq; in hac tota controuersia Doctorum sententias extare, quæ omnes commodissimè ad tres tantùm rediguntur.

RERVM SVMMAE.

1 *Discrimen est inter hæc duo; an clerici domini sint redditũ: & an si illis abutantur, ad restitutionem teneantur.*

2 *Non sequitur necessario, Clerici domini sunt, ergo restituere non tenentur.*

3 *Potest alicuius rei quis dominus esse, quam tamen restituere tenea-*

teneatur.

4 *Maritus rerum dotalium dominus est, tamen si ad inopiam uergat, si prodigus sit, & soluto matrimonio illas restituere tenetur.*

5 *Fidei commissarius dominus est, tamen restituere hæreditatem tenetur.*

6 *Serui sub conditione legati, pendente conditione in dominio hæredis sunt.*

7 *Emptor dominus effectus, ex pacto legis commissariæ restituere tenetur.*

8 *Non rectè arguitur, clericus redditus dominus non est, ergo malè consumpta, pauperibus, uel simpliciter restituere tenetur.*

9 *Si pauperibus, aut Ecclesiæ restitutio facienda esset, illorum dominium prius esset probandum.*

10 *Monachi dominium non habent, nihilominus ad restitutionem non tenentur.*

11 *Commodatarius dominium non habet, non tamen tenetur restituere rem commodatam ante tempus præstitutum.*

12 *Vsusfructuarius fructuum dominus est, & illos uendere potest, sicut Emphiteota.*

13 *Is, cui liberæ dispensationis arbitrium est commissum, dominus non est, nec tamen tenetur restituere.*

14 *Restituere non tenetur is, qui restituendo non satisfaceret peccato, in quod incidit.*

15 *Non tenetur quis Officium, quod omisit, dicere.*

16 *Obligatio pauperibus dandi, indigentiæ tempus respicit, eoq́; elapso restaurari non potest.*

17 *Clericum non dominum ad restitutionẽ teneri, aliunde quàm ex non dominio est probandum.*

18 *Sola rei alienæ consumptio, siue bona, siue mala, obligat ad restitutionem.*

19 *Opus quantumvis bonum ex alieno fieri non potest.*

20 *Pauperes si domini redditúum sint, rectè consequitur, ut ijs à beneficiario restitutio facienda sit.*
21 *Mala consumptio quomodo accipienda sit.*
22 *Expendere in malos usus simpliciter inducit peccatum tantùm, non restitutionis uinculum.*
23 *Clericus si ob male actam uitam condemnetur, restitutio non dicitur.*
24 *Diues, qui uidens pauperes in necessitate, bona sua in mare proijcit, nulli restitutioni obnoxius est.*
25 *Deo non fit restitutio rei materialis, sed animi dolore satisfit.*
26 *Omnes Interpretum sententiæ in hac dispositione ad tres tantùm rediguntur, ac quæ illæ sint, latè usque ad fin.*

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

CVM igitur ad eum locum peruenerimus, ut de illius quæstionis ueritate proprius agendum sit, ad quam nos huiusce propè totius tractationis cursus ducit; vtrum scilicet beneficiarij redditúum Ecclesiasticorum domini sint, an verò in illis usumfructum, uel usum tantùm obtineant: ut id commodius fiat, duo præmunienda esse duximus. Primùm, ea hìc permiscenda non esse, ac pro eodem accipienda, quę verè inter se distincta sunt. † Nam quod quæritur de redditúum Ecclesiasticorum dominio, putant pleriq; eò spectare, utrum si Clericus hisce utatur redditibus, nec inter pauperes illos distribuat, ad restitutionem, uel ipsis, uel saltem simpliciter teneatur. Nam, cùm ad rationes deueneris, facilè animaduertas non modicum inter has duas quæstiones discrimen elucere, quàmuis ita affines & contiguæ illæ sint, ut ab unius explicatione, alte-
2 rius quoque ueritas pendere uideatur. † Credunt ipsi ita necessariò in utranque partem argui posse, ut si Clerici reddi-

redditiuum Ecclesiasticorum domini sint, minimè illos restituere teneantur. Teneantur uerò, si dominium ad eos non spectare concedamus. Cæterùm nec ita firma argumentatio est, ut ilicò una propositione posita, alterius ueritas elucescat: si nanque affirmatiuè arguatur, Clerici sunt domini Ecclesiasticorum prouentuum, igitur ad restitutionem non tenentur; non utique necessariò hoc se-
3 quitur. † Potest enim quis alicuius rei dominus esse, quā tamen restituere teneatur, cùm adiecta restituendi con-
4 ditione illam ipsam acceperit. † eius rei in marito habetur exemplum, qui rerum dotalium dominus quidem est, l. doce ancillam, C. de rei uendi. & nihilominus multis casibus illas restituere tenetur, ut soluto matrimonio, uel cùm ad inopiam uergit, uel cùm is prodigus est, l. 2. l. si cum dotem, l. diuortio, l. si constante, & toto titu. ff. sol. mat. suntq; aliæ causæ similes, propter quas id fieri debet, ut not. Doctores omnes in d. l. si cum dotem, §. sinautem
5 in sæuissimo. † Idem in fideicommissario apertè conspicitur: is enim dominus post testatoris mortem efficitur: ideoque illi rei uendicatio competit, quàmuis postmodùm restituere teneatur. *Nam non ideò minus rectè, quid nostrum esse uendicamus, quod abire à nobis dominium speratur, si conditio legati, uel libertatis extiterit.* Vlpian. in-
6 quit, l. non ideo minus, ff. de rei uend. † Ad eum quoque modum, seruos sub conditione legatos, conditione pendente hæredis esse non uno in loco traditum est, l. generaliter, §. sub conditione, ff. qui, & à quib. mand. lib. non fiat, facit l. fin. §. sinautem sub conditione, C. commun. de leg. l. statu liberos uenundari, ff. de statulib. l. pen. §. pen. ff. qui satisd. cog. nec quòd conditione existente desinant hæredis esse, efficit quominus interim illius esse vi-
7 deantur, l. 1. §. serui, ff. ad Syllani. † Item etiam in pacto legis commissoriæ apparet, quæ res inepta esse iubetur,

& tamen dominus emptor effectus restituere tenetur, tot. titu. de in diem addict. l. tertia. ff. de contrahend. empti. l. secunda, §. si in diem, ff. pro empto. Rimin. consi. octua gesimosexto, nume. primo, uolumine primo. Pura enim dicitur esse uenditio, quàmuis in euentum conditionis resoluenda. Quæ omnia exempla perspicuè demonstrant, non rectè posse nos ita argumentari, Dominus est beneficiarius, ergo ad restitutionem non tenetur: potest namque esse dominus, & instar eorum, qui modò adducti sunt, ad restitutionem, atque pauperibus, cum ra-
8 tio tulerit, distributionem faciendam obligari. † At necècontra, ita licet argumentari: Clericus Ecclesiasticorum reddituum dominus non est, igitur malè consumpta pauperibus tenetur restituere, uel simpliciter saltem re-
9 stituere tenetur. † Etenim si dicas, pauperibus malè consumpta restitui oportere, hoc non rectè ex eo dicitur, quòd Clerici dominium non obtineant, ut & illud probare necesse esset, earum rerum dominium nimirùm, ad pauperes pertinere: si Ecclesiæ restitutionem faciendam esse asseritur, priùs probandum est, Ecclesiæ horum reddituum dominium esse. Nam, ut quis alicui restituere teneatur, non sat est, quòd dominus non sit, sed ulterius requiritur, ut aliunde alteri id deberi demonstretur. Faciliùs quidem admiseris illum teneri ad restitutionem, qui dominus non sit, quàm qui dominium obtineat: sed per
10 se illud satis esse haud rectè concesseris. † Quod ipsum optimè (ni fallor) hoc exemplo demonstratur: quibus rebus utantur Monachi, earum non ad ipsos, sed ad Monasteria pertinet dominium. capitu. quia, capitu. Prælatum, 19. quæstio. prima, Doctor. in Authenti. ingressi, & Authenti. si qua Mulier, C. de sacrosanct. Eccles. & in capitu. in præsentia, de probationib. & capitu. cum ad Monasterium, de sta. Monach. & canon. regul. nec tamen

11 men cuipiam tenentur restituere. † Sic qui rei usumfructum habent, quique pignoratam rem, uel commodatam obtinent, domini non sunt; nec tamen ad restitutionem teneri eos dixeris, nisi elapso tempore, quod his contractibus perfinitum erat, rem suam dominus repetat. Non hìc considero, quòd si dominus beneficiarius non est, usufructuarius esse, uel usuarius potest, ita ut ad restitu-
12 tionem non teneatur: † quoniam usufructuarium, ac usuarium, quò ad ipsos fructus iustè sibi obuenientes, dominos esse non dubito, ideoq; fructus huiusmodi uendere posse animaduersum est, & in emphyteota latè respondit Alex. consi. 18. num. 5. uolum. 5. † Huc accedit, quòd non omnis, qui non est dominus, ad restitutionem obliga-
13 tur. † In iis enim id procedere non uidetur, quibus liberæ dispensationis arbitrium sit commissum: quod D. Th. quoque innuit, 2.2. quæstio. 185. artic. 7. in corpore, & in quodlib. 6. ar. 12. in corpore. quæst. 6. Cùm igitur fructus beneficiorum sint in libera dispensatione eorum, qui ea obtinent, uidetur quòd, quàmuis illorum domini non sint, ad restitutionem nihilominus non teneantur. Illud rursus, quòd qui dominium rei non habet, ad restitutionem non tenetur, in iis etiam locum habere existimatum
14 est, † qui peccato, in quod inciderunt, restituendo non satisfacerent. Et hoc argumentum non aspernandum Hadriani VI. fuit in quarto tract. de resti. quęst. An Ecclesiasticus ultra uictus decentem necessitatem, conclusio. 2.
15 † Quemadmodum enim præcipui Theologorum diffiniunt, non teneri quempiam Officium, quod omisit, dicere, cùm ad diei lapsæ munus propiè spectabat, quæ quidem, ut ille dixit, nescit lapsa reuerti; & idcircò pœnitentia peccatum illud soluendum esse, S. Thom. quodl. 3. q. 13. art. 29. Card. Caieta. in sum. uer. uotum, cap. de ommiss. quando sit uitiosa: sic rectè dicam beneficiarium ad

16 restitutionem non teneri: † cùm ea obligatio, qua ad pau
peribus subueniendum astringitur, indigētiæ tempus re-
spiciat, eoq; elapso restaurari non possit: & ideò illi de
commisso reatu pœnitentiam agere sat erit. Adde, quòd
17 si simpliciter argumentum constituatur, † Clericus do-
minus non est, ergo ad restitutionem tenetur: Illud ne-
quam concessero, sed id tantùm inde sequi, ut in aliquo
casu ad restitutionem teneri posset, qui quidem probari
debeat; si uerò illud casum ponas, quando clericus pau-
peribus debita non elargitur, tum illud ad huiusmodi lar-
gitionem teneri, aliunde erit probandum. Quo fit, ut pri-
mùm illud, s. dominum non esse, restitutionis necessitas
non consequatur, sed consequi possit: sin rursus illud adij-
cias, tunc quidem restitutionis onus impositum censeri,
cùm Clericus redditus Ecclesiasticos perditè consumat;
dixerim, adiectionem hanc malæ consumptionis non
magis restitutionem inducere: si enim beneficiarium do-
18 minum non dicimus, † sola rei consumptio, tanquam a-
lienæ à non domino facta restitutioni locum facit: idque
19 probatur: † nam sit quantumuis bonum opus, si ex alie-
no fit, semper restitutionis uinculum inducitur propter
alieni consumptionem, D.Thom. 2.2. quæst. 31. art. 3. ad
tertium, & quæst. 32. art. 7. & in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4.
Vrgebit sanè quispiam, nullo pacto bonam consumptio-
nem hoc casu ad restituendum obligare: quia tunc bona
erit consumptio, cùm pauperibus debita erogabit. Sed si
hanc donec bonæ, uel malę consumptionis tractationem
ingredimur, atque illud spectamus, quando dicantur cle-
rici debita elargiri, quæve illorum sit portio, nemo non
uidet longè nos à propositæ argumentationis terminis
diuagari: ac inde manifestum fieri, uim non in eo consi-
stere, quòd clericus dominus non sit: sed in eo potiùs,
quòd eius rei dominium, ad alium, putà pauperes, spe-

ctet. Hoc autem sola ea argumentatione non probatur,
sed canonum sanctionibus est probandum, nimirum por
tionem illam, quam clericus non distribuit, in pauperum
dominio esse. Vnde liquidò constat argumentum huiusmodi
modi desumptum à non dominio clericorum, restitu-
tionis obligationem non inducere, sed illam induci po-
tiùs ex eo, quòd pauperes, uel Ecclesia domini sunt non
distributæ portionis, quæ in illorum dominio esse iure
probetur. Quoquò igitur te uertas, parum firmam repe-
ries hanc argumentationem, cùm in duorum alterum in-
cidere necesse sit, ut uel antecedens pro certo ponatur,
quod minimè certum est; uel si illud ponatur, quod pro
certo affirmari potest, tum nequaquam sequatur illud,
20 quòd ipse uelis: nam si ita argumenteris, † Pauperes do-
mini sunt, ergo pauperibus restitutio fieri debet; rectè,
quidem hoc sequitur: uerùm illud antecedens probare
mihi uelim, pauperes dominos esse. Si autem argumente
ris hoc pacto, Clerici domini non sunt, ergo tenentur
pauperibus restituere; non rectè ex hoc anteceden-
ti consequens illud dicitur, cùm aliud prætermitta-
tur, ex quo rectè duci hoc potuisset, & quod ante
omnia debuisset probari, nimirum earum rerum do-
minos pauperes esse, quas debere ijs restitui con-
tendis. Cum uerò hoc Pontificum decreta requirat, quid
21 illa contineant, diligenter erit indagandum. † Rursus in
mala consumptione, quæ posset perpendi, illud animad-
uertendum est in re de qua agitur, malam tum dici cum
quis alteri tradere obligatus in malos usus quid expen-
22 dat. † In malos enim vsus expendere, per se restitutioni
non obligat, sed peccati reatum tamen inducit. Et ex hu
iusmodi pecuniarum, & rerum profusione, quę à clerico
fit, illud tamen oritur, ut correctioni subiaceat, ac eodem
23 nationi: † quo casu, condemnationis sententia ad resti-

tuendum cogit, ac non ea sola ratio, quòd qui dominus non est, restituere teneatur: Quanquam sanè in illa, uel si restitutio uere sit, non tamen restitutionis formam atten do, sed malæ actæ uitæ punitionem; quæ sicut ibi ex iudicis uoluntate consumptorum restitutionem continet, ita & quodcunque aliud, si propriam ipsius naturam spectes, complecti potuisset. Quòd si quis in eam consideratio-nem ueniat, ut mirum omninò uideri debeat, eum qui rẽ non suam perditè consumit, aliquo modo ad restitutio-nem non teneri: si contrà consideret, restitutioni tum esse locum, cum alter dominus rei consumptæ sit, ut hactenus demonstratum est; desinet mirari. Nec idcirco is à restitu tione immunis esse potest; nam Deo omnino restituere
24 tenebitur, † quemadmodum de diuite dicitur, qui multos uidens pauperes oppressos, bona sua omnia in mare proii ciat, quæ eo necessitatis casu communia cum pauperibus erant, c. peruenit. Vbi Card. Alex. 18. dist. cap. si quis pro-pter necessitatem, de fur. S. Thom. 22. q. 32. ar. 7. ad 3. & 8.
25 ad primũ, & in 4. dist. 15. q. 2. argumen. 5. † Deo autem rei materialis (ut ita dicam) restitutio non fit, sed pœnitẽtia, ac animi dolore satisfit. Sat igitur erit ei, qui Ecclesiasticos redditus in malos usus expendit, si pœnitentiã agat, ut latiùs inferius dicemus. Huc usque ergo satis demon-stratum est, non eam uim, quam prima facie uidebatur, ar gumentum hoc obtinere; Quibus ex rebus intelligitur, quæstiones hasce, maximè inter se differre, sint ne benefi ciarij domini redditauum Ecclesiasticorum; & an, si male illos consumat ad restitutionem teneatur. Ideoque per se unamquamque seorsum tractari oportere. Alterum, quod
26 præmonendum diximus, illud est; † omnes interpretum sententias, quæ in hac dubitatione plures adducuntur, cõ modissimè ad tres tantùm redigi posse; cæteræ enim uel in istarum coincidunt, uel eos casus complectuntur in

qui-

quibus ipsarum aliqua locũ nõ habeat aut in quibus magis peculari ratione procedat. Eę uerò sunt: Prima, quæ continet clericum, dum sanus est, beneficii, quod administrationem habet, usufructuarium censeri; cum uerò infirmari cœperit, Vsuario comparari. In beneficio autẽ, quod administrationem non habet, siue sanus, siue infirmus sit clericus, eum usufructuarium existimari. Altera cõstituit clericos tantùm usurarios Ecclesiasticorum prouentuum esse, ijsque nihil licere ultra uictum atque uestitum assumere. Tertia, & postrema cum pręcedenti èdiametro pugnans, clericos Ecclesiasticorum prouentuum dominos affirmat. si qui uerò consuetudini in hac quæstione nihil prorsus tribuendum censent, ij in secunda opinione sunt collocandi; adeò enim firmum existimant, clericos Ecclesiasticorum redditūum dominos non esse, ut & illud adiiciant, consuetudinem quæ contrarium induxisset, penitus non attendendam. Qui rursus opinatur clericos, si redditus ecclesiasticos, ut tenetur, non distribuant, ad restitutionem omnino teneri, & ipsi clericorum dominium abnegant, ac restitutionis etiam uinculum addunt. Ij uerò, qui existimant clericos quidem dominos non esse, consuetudine tamen dominos effici posse, eiusdem secundæ opinionis censendi sunt, ut inde tum excipiant consuetudinis rationem. Sunt prætereà qui clericos dominos putent, idque consuetudine receptum esse: qui, quoniam tertiæ opinioni consuetudinem insuper addunt, in eadem sunt reponendi. in eadem etiam collocandi sunt, qui arbitrantur clericos ita redditūum Ecclesiasticorum dominos esse, ut & si prophanè prorsus illos effundant, restitutioni tamen obnoxij non sint. extendunt enim eandem sententiam, ut restitutioni locum nullo pacto esse affirment. Et hæ potissimum uidentur esse interpretum sententiæ, quæ in hac dubitatione adducuntur: Quas omnes

nes in tres potissimum idcircò deduximus: quoniam illarum omnium rationes in unaquaque ex tribus erant omnino explicandæ. Quanquàm, quæ de restitutione dicenda erant, ea, quam superiùs diximus, de causa in aliū locum reiecimus. Et hæc quidem sunt, quæ præmunienda esse duximus. Cæterùm, quoniam supra demonstrauimus, discrimen intercedere inter quæstionem dominij, ac restitutionis, ac idcircò seorsum tractandus; primùm quæstionem dominij absoluemus: deinde verò ad eam quæ de restitutione est, deueniemus. Veniam tamen nobis dari petimus, si quandoque propter illarum maximam, quam habent, connexitatem in unius tractatione, aliqua, quę alterius peculiaria sint, adducantur. Nos enim rei, & loci opportunitati, quàm maximè erat consulendum.

ARGVMENTVM.

Hostiensis opinio, Clericum modò vsufructuarium, modò vsuarium asserentis reijcitur, ut incerta, & quæ tractationis nostræ scopum non prorsus attingat.

R E R V M S V M M Æ.

1 *Beneficiarius cum administratione, secundùm Host. in vita est vsufructuarius, in morte vsuarius: si administrationem non habet in uita, & in morte comparatur vsufructuario. nu. 4.*

2 *Vsufructuarius tenetur satisdare de utendo arbitrio boni uiri: secus beneficiarius.*

3 *Clericus dum infirmatur eleemosynam de redditibus Ecclesiasticis facere potest.*

5 *Censuit Hostiensis, ut plurimùm, clericos redditūum Ecclesiasticorum dominus esse.*

Hostien-

6 *Hostiensis opinio, ut nimis uaga à cæteris posthabita.*
7 *Beneficiarius terram prædialem uineatoriam facere potest.*
8 *Vsufructuarius rem pretiosiorem reddere non potest.*
9 *Differentia constituenda est inter fructus beneficij, cum administratione, & sine administratione.*
10 *Sententia Host. uidetur habere locum in bonis, quæ aliunde obueniunt, quàm ex iuribus Ecclesiæ.*
11 *Salarium debetur seruis, quàmuis infirmis.*
12 *Lex Fusia Caninia.*
13 *Latini libertini, qui.*
14 *Fructus exacti, uel inexacti, ad quem pertineant, hodiè per Summum Pont. est declaratum, & ex locorum etiam consuetudine.*
15 *Testandi prohibitio, an tollat dominium clericis.*
16 *Clerici usumfructum causalem habent, secundùm Hostien. non formalem, prouenientem ex libera fructuum dispensatione.*

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

EX tribus opinionibus, quas suprà recensuimus; primam tenuit Henricus Cardin. Hostien. in
1 cap. fin. de pecul. cleric. uersi. possideat. † Is ita censuit, quòd aut clericus beneficium cum administratione habet, & tunc dum uiuit, ac sanus est, vsufructuario æquiparatur: unde & donare potest, sed moderatè, cap. cæterum, de donatio. plus quippiam nihilominus eum hoc casu habere, quàm usufructuarium.
2 Beneficiarius enim de utendo arbitrio boni uiri satisdare non tenetur, usufructuarius tamen ad id obligatus est, cap. fin. de pign. l. 1. ff. de usufruct. Insti. eod. in prin. Quòd si beneficiarius in aduersa ualetudine constitutus sit, usuario comparatur: adhuc tamen, quid plusquàm usuario illi

3 li competere existimauit, † quòd scilicet eleemosynam de Ecclesiasticis redditibus facere posset, cap. relatum, 2. de testam. At si Clericus beneficium obtineat, quod ad-
4 ministrationem non habeat, † eo casu usufructuario in vita, & in morte comparari idem author docuit, adeò, ut de huiusmodi beneficij fructibus testari posse illum du-
5 xerit. Sentit Hostiensis, † ut plurimum, clericos reddituum Ecclesiasticorum dominos intelligi, dum tamen viuerent. & hanc quidem sententiam Constantius tenet, in cap. de multa, uer. deuoluatur, de præben. in quo dum suos fructus dicit textus, ipsi in hæc uerba subdit: *Tu dic, suos, idest, beneficij, quos suos facit quandiu uiuit: nec in hoc intelligo puniri Ecclesiam, sed personam, de cuius bursa diminuetur: & ipsemet, si ab eo quæras, idem reputabit: & alibi, in c. licet nobis, uerbo, Suos, de præb. Rursus,* inquit, *suos fructus appellat Pontifex, quia tam beneficiorum, quàm præbendæ suos facit, ut inde uiuat, & comedat, & in suos conuertat*
6 *usus necessarios, quandiu uiuit.* † Verùm hæc opinio adeò multas difficultates perpeti uisa est, ut reliqui Doctores ea relicta, ad alteram ex superiùs allatis opinionem confugerint: nihil enim firmi opinio hæc continere uidetur, quę modò usufructuariũ, non tamen propriè, modò usuarium, nec tamen adhuc propriè clericum facit. Si nanque usufructuario æquiparetur clericus, qui administrationẽ non habet, cur de illis testari non ualeat, nulla ratio uidetur: tamen id clerico non licere sancitum est, cap. quia nos, de testamen. & idem Hostien, aduertit, in cap. fin. de pecu. cle. Sic ècontra, qualitates, quæ clerico beneficiario competunt, nequaquam usufructuario conueniunt: cuius
7 rei illud exemplum est; † Beneficiarius terram prædialem, vineatoriam facere potest, d. cap. fin. de pecul. cleric.
8 cap. commissum, de decim. † Id tamen usufructuario minimè licere non dubitatur, quàmuis res domini pretio-

ſior redderetur, l.æquiſſimum, §. vſufructuarius nouum. & l.quamuis, ff.de uſufru. † Præterea hæc ſententia dum
9 differentiam conſtituit inter fructus beneficij, quod adminiſtrationem habet, ac illius, quod ſine adminiſtratione eſt, non uſquequaque tuta eſt, cùm in his nullum conſiderari poſſit diſcrimen: utriuſque enim beneficij redditus Eccleſiaſtici ſunt, ac eodem iure cenſentur, ar. l.eum qui ædes, ff.de uſucap.l.iam hoc iure, ff.de uulg.cum præſertim illud, quod rei naturam attingit, ſpectandum ſit, nimirùm an redditus Eccleſiaſtici ſint, non quod accidit, nempè an adminiſtrationem habeant, uel non, uulg. l.
10 & habet, ff. de tutel. † Videretur quidem hæc ſententia habere locum in iis, quæ beneficiario aliunde obueniũt, quàm ex bonis, aut iuribus Eccleſiæ; ut ſi is adminiſtrationem habeat in iis, & in uita, & in morte uſufructuariũ illorum cenſeri; morientem uerò uſuarium: ſin autem adminiſtrationem non habeat in iis, & in uita, & in morte uſufructuarium omnino eſſe: quod & idem Hoſtien. aduertit in cap. 1 .de ſucceſſ.ab inteſt. uer. intuitu perſonæ, & hæc probatione opus habent, an ut tale beneficium obtinenti, an ut particulari perſonæ data ea ſint. Quanquam hæc locum habere poſſunt in eo, qui beneficium ſine adminiſtratione obtinet. Rurſus illud eius opinionis caput, quod continet clericum infirmum, cumve infirmari incipit, uſurario comparari, nulla ratione munitum uidetur, cùm etiam infirmi fructus percipiant, ut notiſſimum eſt; nec illis, quin eos in horrea cõdant, nullo iure prohibitũ legatur: nec exiſtimandum eſt durius cum beneficiarijs agere canones, quàm Ethnici legum latores cum ſeruis:
11 † quibus quàmuis infirmis ſalaria, expenſas, alimentaq; deberi uoluerunt, l.ſi hæres, §. Stichus, ff. de ſtatu liber. l. diem functo, ubi Bar.& Docto.ff.de off. aſſeſſo. gloſſ.& Doct.præſertim Flor.in l.arboribus, ff.de uſufruct. Quare

cùm

cùm beneficiarius Ecclesiæ sibi commissæ inseruiat, atq; iccircò fructus beneficij in eam collati percipiat, cap. cum secundùm Apostolum, de præben. & secundùm Hostien. dum sanus est suos faciat: multò magis suos facere debere uidetur, cùm infirmari cœpit, ne seruo gentili deterior sit, neve afflictio afflicto addatur, quod iure prohibetur, l. iure succursum, ff. de iure dot. † Mitior sanè, quàm opinio hæc, erat antiquitus lex Fusia Caninia, quæ uiuis quidem licentiam totam suam familiam libertate donandi concedebat, eam tamen morientibus adimebat. At hæc sententia & in uita dandi licentiam reprimit, & cùm infirmari cœpit Clericus, ei facultatem sibi prius concessam prorsus adimit, quod satis inhumanum uidetur. *Infœlicissimum nanque genus infortunij est, fuisse fœlicem*, ut inquit vir Illustris Boethius de Consolatione, li. 2. prosa. 4. in princ. & alibi Plautus, *Miserum isthuc uerbum est, Habuisse, & nihil habere*. † Beneficiarij ad eum modum Latinis libertinis similes redderentur, qui in uita erant liberi, ac suorum bonorum domini, in morte uerò libertatem simul, ac bonorum suorum amittebant, cùm patroni omnia uendicarent; quod si absurdum in libertinis existimatum est, tanto certè absurdius in clericis esse debet, l. 1. C. de latin. liber. toll. §. fin. Instit. de success. liber. cùm etiam opinio hæc nimis uaga & incerta sit, non immeritò reijcitur, §. curare, Inst. de actio. Porrò in illius ueritate discutienda nobis immorandum non est: nam propositæ quæstionis scopum haud prorsus attingit. Quærimus enim, num beneficiarij domini sint, an usufructuarij, uel usuarij: cui quidem dubitationi uiuentibus illis tantùm locus esse potest, ut intelligatur, An si dominium obtineant, à restitutione propterea immunes sint: quod certè ex his, quæ Hostiensis tradit, minimè colligas, cùm enim infirmitatis, ac mortis casus ipse consideret, iam de

restitutione

restitutione ampliùs tractare superuacaneum est: his enim casibus illud tantùm quæri potest, quod & ipse quęrit, An clericus possit testari, aut aliter de redditibus di-
14 sponere. † Illud etiam, quod à multis animaduertitur, in his, quæ idem Hostien. docuit. s. in casu mortis, an fructus siue exacti, uel non, iuxta tradita in cap. præsenti, de off. ordi. in 6. locorum consuetudine plerunque est decisum, & apud nos apertè, Iulij III. constitutione, est diffinitum, ut ex eiusdem diplomate latiùs licet uidere. Quo fit, ut hæc à iure, uel consuetudine decisa in dubitationẽ non ueniant. Quod autem attinet ad testandi facultatẽ, dum ad eum locum perueniemus, apparebit quam uim obtineat prohibitio hæc testandi clericis indicta, quò ad
15 illorum dominium in fructibus. † Non enim pugnant hæc inuicem, ut clerici domini sint, nec tamen testari possint: quia tum in mortis, uel infirmitatis euentum canones dominium reuocant, ut inferius uidebimus. Videtur tamen idem Hostien. sentisse aliquid non penitus alienũ à disputatione hac. Excepto enim infirmitatis, aut mortis casu, quo usuarios tantùm beneficiarios constituit, in uita usufructuariis illos comparari contendit, ac fructus suos facere: quicquam tamen non affirmauit, nec ipse in animum induxerat rem hãc exactè tractare, sed cùm multa in beneficiariis dominorum instar uideret, eos plusquàm usufructuarios dixit, sat sibi fore existimans, si inde casum, in quo usuarij tantùm sunt, distingueret, ar. tit. C.
16 de secund. nup. † Quod si quis ex eiusdem sententia dominos reddituum beneficiarios dicat, illi contradicet. Vsufructuarios enim latè dixit, qui plenum siue causalem usufructum haberent ex libera scilicet Ecclesiasticarum rerum administratione, & dispensatione, quæ eorũ libero penitus est arbitrio, fideiq; concessa: non autem formalem, iuxta l. si usus fructus, ff. de iur. dot. & l. 1. & ibi
Bal.

Bald.ff.de vsufruct. Bar.l.1.ff.de condit.ex lege.quem sensum sequuta est Rota decis.1.de solution. & decis.41.de probat.in antiquit. Hęc circa hanc opinionem diximus, ne uideremur ex ijs,quæ superius adduximus, reprehensionis notam tanto uiro inurere, cùm is rem de qua agitur,plene noluerit attingere. Erant tamen omnia in eadẽ sententia consideratione digna. Nunc ad alias transeamus.

ARGVMENTVM.

Quibus potissimum argumentis uideantur Archidiaconi partes defendi posse, & quibus ea responsionibus commodissimè refellantur.

RERVM SVMMAE.

1 *Prælati secundùm Archidiaconum,tantummodo dispensatores sunt,ac usum duntaxat redditũum habent.*

2 *Archidiaconus sibi ipsi parùm constans.*

3 *Lex quantumuis dura seruanda est.*

4 *Res Ecclesiæ non ut propriæ, sed ut communes dispensandæ.*

5 *Non pugnant hæc, ut res propriæ sint, non tamen, ut propriæ sint habendæ.*

6 *Verba accipienda sunt secundum subiectam materiam.*

7 *Alia responsio ad c.res Ecclesiæ, 12.q.2.*

8 *Bonus rerum suarum usus etiam dominis consuli, imò præcipi potest.*

9 *Concilij ac præcepti legis notissima.*

10 *Intell.ad c.Res Ecclesiæ, 12.q.2.*

11 *Tempora,quæ secuta sunt priores illos canones,obliterarunt.*

12 *Assessorem accipere delegatus non debet,nisi eo egeat,alioquin de suo proprio tenetur illi prouidere.*

13 *Text. in c.statutum, §.assessorem. Archidiacono non suffragatur.*

Inter

14 Inter socios datur furti actio, & rei persecutoria.
15 Absurdum est si uerba in dispositionibus non operentur.
16 Intell. ad cap. statutum, §. assessorem, de rescrip. num. 6.
17 Episcopi possunt bona propria, uel acquisita, cui uolunt relinquere, & num. 37.
18 Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquã proprijs uti debet.
19 Responsio ad tertium Archidiaconi argumentum.
20 Episcopus de fructibus Ecclesiæ non collectis, hæredibus relinquere non potest: secus de collectis.
21. Posse de bonis post mortem disponere, ex beneuolentia concessum est.
22 Lex de indubitabili esse non debet.
23 Maxima ratio est, quæ pro Ecclesia & religione facit.
24 Legis dispositio ultra quàm uerba illius patiantur, trahenda non est.
25 Fideicommissarius, licèt dominus sit, tamen in ultima uoluntate nihil relinquere potest.
26 Intellectus uerus ad cap. Episcopi, 12. q. 2.
27 Manichæi negabant licere clericis temporalia possidere, ac ea propria retinere.
28 De prouisione Ecclesiæ esse, quæ debent intelligi.
29 Dictio, quæ, declarat atque restringit.
30 Leo I. sedit anno Christi 440.
31 Text. in capitu. sine exceptione, 12. quæst. prima quomodo intelligatur.
32 Dictio, Tanquam, improprietatis nota est.
33 Generalis sermo ad terminos habiles est referendus.
34 Deo dicatum, ad alienos usus conuerti non debet.
35 Intell. c. si priuatum, 12. q. 2.
36 Dictio, Quodammodo, improprietatem significat.
38 Episcopus constituens Monasterium de rebus Ecclesiæ, debet illud Ecclesiæ tradere.

Exem-

60 Exempla regulam non restringunt, sed illam declarant.

61 Posito genere, si aliquæ species subijciantur, ad illas refertur.

62 Immobilium iure censeri possunt oblationes, & uota fidelium quæ iccircò traduntur, ut perpetuò in Ecclesia sint.

63 Prædia à clerico comparata post promotionem, si nihil antea patrimonij habebat in iure ecclesiæ, sunt conseruanda: intellige in dubio, nisi proprio nomine comparasset, num. 64. & 66.

65 In pari causa præsumptionis, pia causa priuilegiata est.

67 Clericus habens patrimonialia, & ecclesiastica, in dubio uidetur emisse de rebus ecclesiæ.

68 Intell. c. Sacerdotes, 12. q. 1. & c. 2. de pecul. clerico.

69 Res, quas post consecrationem clericus emit, ecclesiæ relinquere debet.

70 De fructibus beneficiorum ad bona immobilia, non rectè infertur.

71 Intell. ad c. Inquirendum, de pecul. cleric.

72 Cautela insolita arguit fraudem.

73 Interpretatio in deteriorem partem sumitur fauore animæ.

74 Dominium comparatorum ex facultatibus Ecclesiæ, & si clerico quæratur, reuocatur illud tamen, tanquàm sordidè quæsitum: si tamen res extent.

75 Fructus, aut pecunia consumpta à clerico, nullo iure uendicari possunt.

76 Aduersus prælatum omnia iura clamant, cùm fraudem facit Ecclesiæ.

77 Si redditus dati à prælato consanguineis consumpti sunt, Ecclesia repetere illos non potest.

78 Prædia empta à consanguineis ex redditibus sibi à clerico datis, ab Ecclesia uendicari non possunt.

79 Tempus traditionis spectandum est.

80 Longe aliter æstimat cibaria, & alimenta diues, & magnanimus, quàm pauper, & humili genere natus.

81 *Actiones nostræ omnes à fine sumunt speciem boni, uel mali.*
82 *Contraria hæc non sunt, vt quis alicuius rei dominus sit, & tamen dominio priuetur, si malè utatur.*
83 *Meliorationes, quas clericus pro sua sustentatione fecit, potest repetere etiam si ad aliam Ecclesiam transferatur.*
84 *Bona consideratione Ecclesiæ quæsita, quæ sint.*
85 *Intell. c. quia nos, de Testam.*
86 *Quatuor portiones de Ecclesiasticis redditibus faciendas, qui Rom. Pontifi. statuerint.*
87 *Communio dominium non tollit.*
88 *Per diuisionem censetur renũciatum omni iuri quod competebat in parte alteri contingenti.*
89 *Siue communia, siue diuisa sint Ecclesiastica bona, tamen portionis suæ beneficiarius dominus est.*
90 *Quatuor partes an hodie facienda sint ex redditibus beneficiorum.*
91 *Beneficiarius Ecclesiæ fabricam adiuuare tenetur ex eo, quod superest.*
92 *Dominium rerum Ecclesiasticarum omnium, apud Christum est.*
93 *Dominium multis modis consideratur.*
94 *Christus rerum omnium Dominus creatione.*
95 *Redemptione.*
96 *Dominium perpetuum, ac sempiternum apud solum Deum.*
97 *Dominium iuxta legum determinationem, quid sit.*
98 *Istud Saluatori nostro tribuere absurdum est.*
99 *Dominium humana ratione consideratum, penes plures est subordinatè.*
100 *Penes uniuersalem ecclesiam, Summum Pont. ecclesiam particularem & Prælatum.*
101 *Dominia subalternè considerata, se inuicem non tollunt.*
102 *Penes uniuersalem ecclesiam dominium est protectione: & sic penes Summum Pont. nu. 103.*

Per

CAPVT VIGESIMVMTERTIVM.

EIus opinionis, quæ superius secundo loco relata est, Archidiaconus author fuit in cap. Episcopi de rebus proprijs, uersi. de frugibus, 12. q. 1.
1 quo loci tradidit, † Prælatos reddituum Ecclesiasticorum tantummodo dispensatores esse, ac usum dũtaxat, non autem proprietatem habere, citans Innocentiũ (licèt perperam, ut postea ostendemus) in c. indecorum, de ætat. & qualit. Idemque Archidiaconus in c. statutum §. assessorem, nu. 13. de rescript. in 6. contrariam sententiã usque adeo improbauit, ut hçreticam illam in iure esse au-
2 dacter affirmauerit; quamuis alibi hæsitare uisus sit; † quin uerò sibi ipsi haud obscurè fuerit aduersatus in ca. alienationes, in glo. ibi ad modicum, num. 15. 12. quæst. 2. dum censuit clericũ beneficiariũ eos oẽs suos fructus facere, quos consumeret: ac licèt subijciat, non debere omnes cõ-

 sumi;

sumi; sed uictū ac uestitū satis clericis esse debere, tamen hoc consilij non precepti esse docuit ipse in cap. clericus in fin. 12.q.1. Vtcunque tamen hæc se habeant, Archidiaconi opinio, qui in hac dubitatione non ieiunè pertransijt, diligenti studio est examinanda. Verùm quoniam ubi aperta est legis decisio, nulli dubitationi locus esse potest,
3 † cum lex quantumuis dura, seruāda sit, l. prospexit, ff. qui, & à quib. c. in memoriā, 19. dist. Iccircò prius iura in mediū afferēda sunt, quibus ille suam probari sentētiā putat. Mouetur ille primùm Epistola Vrbani I. ad omnes Episcopos scripta, primo Tomo. Concilio. fol. 105. ubi ita in
4 quit: † *Res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed ut communes, & Domino oblatæ cum summo timore, non in alios quàm præfatos, usus sunt fideliter dispensandæ*. c. res Ecclesię, 12.q.1. sed hęc Vrbani uerba Archidiaconi sententiam parum iuuant;
5 † inuicem enim hæc non pugnant, ut res Ecclesiæ alicuius sint propriæ, non tamen ut propriæ habendæ sint, sed ut communes dispensandæ, quo loquendi modo Diuus Paulus usus est 1. Corinth. 6. *Sicuti egentes*, inquit, *multos autē locupletantes; tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* & alibi 1. Corinth. cap. 7. *Et qui uxorem habent, tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes.* Potuit igitur sentire Vrbanus, ut quæ proprię sunt clericorum, res Ecclesiæ scilicet, non quasi propriæ habeantur: sed tanquàm Domino oblatæ, non in alios, quàm præfatos usus, quos ipse dicit, sint dispensandæ: sed an iure dominij, uel nudæ administrationis dispensandæ sint, id non explicat:
6 † ita ut secundùm subiectam materiam accipi ea uerba debeant, l. si uno, ff. loc. l. si insulam, ff. de præscrip. uerb. l. 1. C. de sacrosan. Eccl. l. ut gradatim, ff. de muner. & honor.
7 quod autem illa requirat, aliunde probari debet. † Rursus, ea verba consilij, non præcepti legem respicere uidentur: ait enim, res Ecclesiæ summo cum timore esse dispen

ſandas. Quòd ſi præcepti uim ea habere Pontifex uoluiſſet, alia loquendi formula uſus fuiſſet, ac potiùs pœnam, quàm Dei timorem, qui ad forum animæ pertinet, conſideraſſet. Probabiliter itaque dici poteſt, Vrbanum clericis conſuluiſſe, quo pacto rebus Eccleſiæ uti deberent:
8 † bonus uerò uſus etiam dominis conſuli poteſt, imò & præcipi, cùm id reipublicæ interſit: nec tamen ab illis idcircò dominium auferri quis dixerit, §.1. Inſtit. quib. ex cau. manum. non lic. §. ſed & maior aſperitas, Inſtit. de
9 his, qui ſunt ſui, uel alieni iur. † hæ uerò conſilij, ac præcepti leges notiſſimæ ſunt, Doct. in cap. nam concupiſcen
10 tiam, de conſt. † Præterea Vrbanum Pontificem ea tempora reſpexiſſe nemo non uidet; quibus certè, ſi beneficiarios ſpectamus, illi domini reddituum ſuarum Eccleſiaſticarum non erant, cùm omnia in Epiſcoporum eſſent poteſtate: quòd ſi Epiſcopos reſpicimus, ij redditus omnes in communes uſus diſtribuere tenebantur. unde nec dominij alicuius effigies apparere poterat, quàmuis illud penès Epiſcopum eſſet. Hoc verè ſenſiſſe uidetur Vrbanus, cùm adhuc illa communis ſeruaretur uita, anno Chriſti 224. quo ipſe ſedit, & cuius primùm tempore prædiorum, quæ uendebantur, prętia Epiſcopis exhiberi deſierunt, atque eorum loco prædia ipſa tradi cœperunt, ut ſupra fuſiùs tradidimus. idcircò ſanctus ille Pontifex, ut auaritiæ labem omninò tolleret, monebat ea bona non quaſi propria retinenda, ſed uti communia habenda eſſe, nec ab Apoſtolica communicatione diſcedendum.
11 † Quòd ſi adhuc Canon ille quicquam urgere poſſet, obijcimus illi tamen, ſequentia tempora, quibus communis uiuendi modus exoleuit, canonem illum penitus obliteraſſe; ita ut poſteriorum temporum leges, uſu ipſo exigente, conditæ prioribus derogauerint, l. ſed & poſteriores, ff. de legib. l. fin. C. de pact.

Secundò allegat Innocentij IIII.rescriptum in c.statutum,§. assessorem,de rescrip. lib.sexto, cuius uerba sunt;
12 †*Assessorem autem, ut quandoque faciunt aliqui fraudulenter,nisi eo egeat,quod conscientiæ relinquatur eiusdem,sibi ne quaquam adiunget;alioquin de suo proprio prouidere teneatur eidem*. Dum textus inquit, De suo proprio prouidere teneatur, inde Archidiaconus considerat, Ecclesiasticos redditus proprios clericis non censeri: ut enim indicaret Pontifex de redditibus Ecclesiasticis assessori prouidendum, dixit,De suo proprio prouidere teneatur. qui locus opinionis huius fortissimum propugnaculum existima-
13 tur.† Sed qui totam eam constitutionem perspiciat, iuxta l.sed utrum, §.1.ff. de pet. hæred.l. inciuile, ff. de leg. nullum inde argumentum sumi posse uidebit. Primùm enim,si ex eo quod dicitur,teneri Episcopum de suo proprio,colligatur de redditibus Ecclesiæ non teneri, quia illi non sunt sui,negabitur collectio hæc,quæ absque petitione principij, quòd redditus Ecclesiastici proprij Episcoporum,aut beneficiariorum non sint, inde colligi non potest. At si dicatur,eos prouentus beneficiarijs,Episcopisve cum pauperibus esse communes,iam aliunde sumitur argumentum, & tamen communio hæc dominium
14 haudquaquàm immutat, † quandò inter socios furti actio,& rei prosequutoria datur, l.furti actio, ff. pro socio; l.illud,ff.de ritu nup.glo.in cap.fin.uer.meum, 12.quæst. 1. sed de hoc infrà. Obiiciet fortè quispiam,si uerba illa ad differentiam Ecclesiasticorum reddituum non censea-
15 tur apposita, nullum posse effectum operari, † quod absurdum est, l.hæc stipulatio,§.Diuus, ff.ut leg.nom.caue. cap.si Papa,de priuile.in 6. Sed id nihil obstat. Nam dici potest, ea verba potuisse accipi ad differentiam portionis illius,quæ fabricæ ex particulari assignatione, aut pauperibus,sit applicata: & idcircò in proprio iure Episcopi nõ

est

est: itaque ambigua lex neutri fauebit parti, l. in ambiguo, ff. de reb. dub. Illud enim expressit ex propria sibi obueniente portione salarium assessori solui debere.

16 † Verùm omnis prorsus dubitatio tollitur ex sequentibus illis uerbis; *Cùm autem indiget Episcopus, faciat à partibus de competenti salario illi prouideri, & sic non de suo proprio.* Quid igitur suũ proprium Pontifex acceperit, cõstat, nimirum, illud quod partium litigantium non esset; quin autem, quod ex Ecclesiasticis prouentibus sibi obuenit, suum proprium dicatur, nullibi negatum reperio. cum pręsertim alibi suum appellatur, quod & Hostiensis aduertit uersi. suos, cap. de multa, de præben. capit. cæterum, de donat. capitu. peruenit, de fideiuss.

Pro eadem sententia tertio loco adducit Archidiaconus, decretum Concilij Agatensis, c. 48. cuius verba sunt;

17 † *Episcopi de rebus proprijs, vel acquisitis, uel quidquid de proprio habẽt, hæredibus suis, si uoluerint, derelinquant; quicquid uerò de prouisione sua Ecclesiæ fuerit, siue de agro, siue de fructibus, siue de oblationibus omnia in iure Ecclesiæ reseruare censuimus.* cap. Episcopi res Ecclesiæ, 12. q. 1. dum tex. inquit, Siue de fructibus, apertè innuere uidetur, fructus bonorũ Ecclesiasticorũ ad Ecclesiæ ius pertinere, quãuis usus aliquis pro suis necessarijs beneficiario in eis cõpetat quod & alia Diui Augustini uerba confirmant. *Si priuatũ,* inquit, *Possidemus, quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, quorum procurationem quodammodo gerimus; non proprietatem nobis usurpatione damnabili uendicemus,* capit. si priuatum, 12. quæst. 1. Idem confirmatur ex Epistola Leonis Papæ ad Episcopos per uniuersam Siciliam constitutos; in qua habentur hac uerba: *Sine exceptione decernimus; ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ quicquam donare;*

18 *uel commutare, uel uendere audeat.* & paulo infrà. † *Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam*

proprijs utatur, capitu. sine exceptione, 12. quæst. 1. Ex ijs eadem sententia comprobatur, cum ea iura uix usum Episcopis, aut beneficiarijs in rebus Ecclesię permittere ui-
19 deantur. † Sed hęc parum obstant: nam Concilium Agathése preterquàm quòd ex œcumenicis nõ est, sed Diæcesanum; dum ait, De fructibus agrorum Ecclesiæ nihil pos-
20 se suis hæredibus Episcopũ relinquere; † ad nõ collectos adhuc fructus pertinere potest, ut aduertit gloss. in d. capi. Episcopi, uerbo, frugibus. & ibi Bellam. post Guid. quem citat. Cum autem ex aliis iuribus appareat collectorum fructuum dominium ad beneficiarios pertinere, ut ijdem sentiunt; ea uerba sunt referenda ad collectos fructus, qui cum pendentes sint, fundi pars esse dicuntur, l. fructus, ff. de rei uendic. ne iura pugnantia sint, c. cum expediat. de electio. in 6. Rursus, si illud uerum esset, quòd beneficiarii fructus suos non facerent, nõ erat cur Conciliũ tãtopere illis in ipso mortis articulo uetaret, ne suis hæredibus eosdẽ relinquerent. Si. n. clericus uiuens, de fructibus Ecclesiæ disponere libere nõ potest; quis nõ uideat ipsi morienti id multominus licere? arg. Aut. multo magis, C. de sacrosanct. Eccle. l. qui indignus, ff. de mun. & honor. cap.
21 cui non licet, de regu. iur. in 6. † Cum eo tempore uix de bonis proprijs posse disponere ex beneuolentia concessum sit, l. in tempus, ff. de hęred. inst. *In tempus*, inquit, Modestinus, *capiendæ hæreditatis, institui hæredem posse, beneuolentiæ est.* Confertur enim dispositio in tempus, quo quis in rerum natura non est, ac mortuus de rebus suis loqui-
22 tur, & in illis legem dicit. † Ne igitur id tanto studio cautum dicatur, quod dubitatione carebat, id tantùm iis uerbis comprehensum censeri debet, quod expressum est, ne scilicet beneficiarij de fructibus etiam si illi percepti censeãtur, (quod non concedimus), testari ullo pacto possint, argu. l. quod Labeo, de Carbo. edi. & not. Dec. in l. fin. in prin.

prin.colum. 1. C.de inst.& subst. Existimauit enim Synodus illam beneuolentiæ rationem, quæ in prophanis rebus admittitur, non esse considerandam in iis, quæ ex Ec-
23 clesia proueniunt: † cuius maxima ratio est, l. sunt personæ, ff. de relig.& sump.fun. Tiraq. suo tracta. de pia causa. Atqui non repugnat, quin domini beneficiarij sint Ecclesiasticorum redituum, quod ex eadem Synodo rectè uidetur colligi: dum enim in morte id tantùm prohibet, in uita uidetur prorsus concessisse, argum. l. cum lex, ff. de legib. & quod singulari ratione in morientibus statutum est, ad uiuentes trahi non debet, arg. l. ius singulare, ff. de
24 legi. ca. si gratiose, de rescrip. in 6. † Nec eiusdem Synodi dispositio ultrà quàm uerba illius patiantur, trahenda est, l. in agris, ff. de acq. rer. dom. l. cancellauerat, ff. ad Tre
25 bel. † Confirmantur prędicta fideicommissarij exemplo: qui, quàmuis rerum, quas alteri restituere tenetur, dominus sit, l. fin. C. commun. de leg. nihil tamen ex eis in ultima uoluntate relinquere potest, l. deducta, §. fi. l. quidam, §. si quis, ff. ad Trebel. Sic & beneficiarij, quàmuis domini sint, illis tamen testandi licentiam interdictam fuisse, non est absurdum: quod & glo. sensisse uisa est, in c. duo sunt,
26 uer. proprietatem, in fin. 12. quæstio. 1. † Præterea longè alia uidetur fuisse illius Synodi mens, quàm Archidiaconus arbitratus sit: cùm enim eo tempore inualuisset error existimantium, non licere Clericis temporalia possidere,
27 ac ea propria retinere, † quem Manichæis tribuit Petr. Sot. tract. de insti. Sacerdo. lect. 2. & Domin. Sot. lib. 10. de iust. & iur. quæstio. 4. ar. 1. ad summouendum errorem hunc (ut memorati autores tradunt) nedum statuit Synodus illa temporalia Episcopos retinere posse, sed etiam illis liberam cõcessit facultatem, ut eadem, quibus ipsi uellent relinquerent. Propria igitur Episcopus liberè relinquere potest, inter quæ & redditus ipsos Ecclesiasticos

connu-

connumerandos autumo. Quòd si obijcias, id expressè prohiberi iis uerbis, Quæ de prouisione Ecclesiæ &c. dixerim alium esse illorum uerborum sensum, nimirum, ut ea tantùm comprehendant, quæ de prouisione Ecclesiæ
28 sunt. † De prouisione autem Ecclesiæ intelligo esse, quæ quotidiano usui diuini cultus aut necessaria sint, aut peculiariter illi tributa, ut putà, quæ pro luminaribus, aut Sacerdotum ornamentis, aut stipendiis destinata essent: id enim indicant uerba illa, Quæ de prouisione Ecclesię &c.
29 † Quæ Synodi mentem manifestè declarant, atq; restringunt, argum. l. omnes populi, ff. de iust. & iur. ubi Bar. Caccialup. & alij. l. cunctos populos, ubi Ias. & reliqui, C. de summa Trin. & fide Catho. Denique si attendatur, decretum illud editum fuisse anno Christi 435. paulò ante
30 Leonis Primi tempora, † qui sedit sub anno Christi 440. facilè apparebit nullum nobis illud negocium facessere: Eo enim tempore, cùm iam layci à uita, quam eousque cum clericis communem duxerant, destitissent, & nihilominus clerici inter se eandem uictus rationem retinerēt, illud tantùm Synodus illa permisit, ut ea, quæ ex patrimonio propria Episcopi haberēt, quorum redditus dum uiuebant communicabant, in morte quibus uellent possent relinquere; exinde enim communis uitæ uinculum non relaxabatur, quàmuis eis uideretur permitti illud, quod diuisionem quādam saperet: relinquebantur enim ea laycis, quæ dubio procul communibus cæterorum usibus non erant communicaturi. Fuit autem maximè rationi consonum: nam & si arctiori uinculo, quàm consuetudinis, communi illi uitæ adstricti essent, morte tamen illud dissoluebatur, §. soluitur, Insti. de societa. res uerò Ecclesiæ uetuit omninò in alios distrahi, ne inde communis uita aliquo pacto labefactaretur. Hęc uerò omnia unà cum tempore usu ipso sic exigente mutationem penitus
habue-

31 habuerunt. † Eandem responsionem admittunt suprà citata Leonis uerba, in d. cap. sine exceptione, 12. quæst. 1. Episcopi non utantur rebus Ecclesiæ tanquàm propriis, sed tanquàm commendatis: respiciunt enim priora illa tempora, quibus clerici omnes communem uitam ducebant; & quæstione hac, de qua in præsentia agitur, opus non erat, sed tantùm monitione, ne subdolè, quid secus ageretur, quàm communis uitæ ratio exigeret. Verùm, & alia interpretatio accommodari potest, quòd legem consilij epistola illa respiciat: ideoq; inquit, Episcopi rebus Ecclesiæ tanquàm commendatis utantur, quasi eæ re uera commendatæ non sint, sed tanquàm si commendatæ
32 fuissent eis, uti deceat. † Dictio enim illa, Tāquàm, improprietatis nota est, l. prima, §. primo, ff. quod cuiusque uniuer. nomin. authenti. de hæred. & falcdi. §. primo.
33 Alio etiam pacto responderi potest, † quòd generalis ille sermo ad terminos habilis sit referendus, l. prima, §. lex autem, ff. ad legem Falcid. l. prima, C. de sacrosanct. Eccle. ut dum dictum est rebus, ad immobilia tantùm, uel
34 immobilia Ecclesiæ perpetuò dicata referatur, † Deo enim dicatum ad alienos usus conuerti non debet, cap. semel Deo, de reg. iur. in 6. De fructibus autem Leonem non sensisse existimari potest, cùm inter hæc sit maxima diuersitatis ratio, ut res ipsa docet, † Nec sanè tamen magis obstant Augustini uerba: *Si priuatum possidemus, non ea nostra sunt; quorum quodammodo procurationem gerimus; non eorum proprietatem damnabili usurpatione uendicemus.* Siquidem rectè respondetur, quòd eo adhuc tempore communis uita clericorum uigeret, ut suprà traditum est, uel quòd is legem consilij respiciat. Vnde subdit: Non damnabili usurpatione eorum proprietatem uēdicemus, sed laudabili bonis, nimirum usibus eiusmodi Ecclesiastica applicando: Vel quòd non abneget D. Augustinus

gustinus

gustinus proprietatem, cùm imò uerbis, quæ fictionem notant usus fuerit, inquiens: Quorum quodammodo pro
36 curationem gerimus. † Dictio enim, Quodammodo, im proprietatis uocabulum est, l. si me in uacuam, ff. de acqu. possess. l. si pater impuberes, ff. de uulga. & pupil. Adde, quòd immobilia respexisse uidetur, magisquàm reddi- tus, qui seruando seruari non possunt: nullũ igitur ex eius uerbis argumẽtũ colligi potest, quod firmitatẽ obtineat.

Quartò pro eadem sententia citatur Concilium Hispa lense primum, cap. 1. *Fixum*, inquit, *abhinc, & perpetuò*
37 *mansurum esse docernimus,* † *ut Episcopus res sui iuris, quas ante episcopatum, aut certè in episcopatu hæreditaria suc- cessione acquisiuit, secundùm autoritatem canonicam, cui uult conferat, & quicquid uult de eis faciat. Postquàm au- tem episcopus factus est, quascunque res de facultatibus ec- clesiæ, aut suo, uel alterius nomine comparauerit, decerni- mus, ut non in propinquorum, sed ecclesiæ, cui præest, iura de- ueniant.* cap. fixum, 12. quæst. ult. dum ait tex. Omnes res, etiam fructus beneficiorum complectitur, & tamen eos in Ecclesiæ, & non beneficiariorum iure esse præcepit. Idem probare uidentur uerba sextæ Synodi uniuersalis, quæ Constantinopoli in trullo hàbita est. *Qui uero*, in- quit, *ceperit, aut emerit aliquid ex prædictis Cimilijs, uel sa larijs, & non restituerit ecclesiæ, uel non redierit ad inciden- dum cartam uenditionis, uel emphyteoseos, sit anathema.* &
38 paulò infrà. † *Si autem episcopus conuictus fuerit constru- xisse Monasterium de ecclesiasticis redditibus, tradat eidem ecclesiæ ipsum Monasterium.* cap. Apostolico. in fi. 12. quæ stio. 2. Apparet igitur quicquid de redditibus Ecclesiæ comparatur, eidem restituendum esse, nec beneficiario- rum effici: si enim illud beneficiarij esset, in eo modera- tor foret, & arbiter, uulg. in l. in re mandata, C. mandati.
39 † De fide autem actorum eiusdem sextę Synodi dubitan

dum

dum non est, quicquid aliquando Albertus Pighius senserit, prout multis comprobat Ioannes Valentinus, qui Canonicas sanctiones maxima diligentia in unum redegit, ac etiam Franciscus Torrensis de ea re peculiari edito libello, cui titulus est, De ueris actis, 6.7.& 8. Synodi. Vrgent quidem hæc ipsa iura, sed commodè tamen ad illa respōderi potest: Credibile enim est, ea uerba hoc sensu esse prolata, ut eos tantùm redditus indicarent, qui in peculiari Ecclesiæ iure sunt. illud enim innuit Hispalense Conciliū, dum ait, Res, quas de facultatibus Ecclesiæ emerit, ad clericum non pertinere. Quòd autem omnes redditus sint Ecclesiæ, id non affirmat. Itaque de iis tantùm redditibus accipi ea uerba possunt, quæ peculiari iure ad Ecclesiam pertinent, ut cùm saltem necessaria ab Ecclesia beneficiarius desumere possit, eodem Archidiacono

40 teste: † quæ, si non egeat, in lucro ponere posse, communis opinio est. Tamen si uerba hæc Hispalensis Concilij indistinctè intelligerentur, secus colligi uiderentur. Cum enim ij redditus, ex quibus beneficiario necessaria huiusmodi suppeditantur, sint Ecclesiastici, uiderentur &

41 ipsi in Ecclesiæ iure reseruandi. † Ea uerò accipio in peculiari Ecclesiæ iure esse, quæ præcipuo quodam iure Ecclesiæ sunt adscripta, ut in Lumina, Ministrorum tùm ornamenta, tùm stipendia, Ecclesiæ insuper reparationem impenderentur. Confirmantur hæc, quia Ecclesiasticarum rerum donationem ualere, iuribus cautum reperitur, cap. cæterum, de dona. quod minimè dici posset, nisi hæc interpretatio reciperetur. Præterea dici potest, Concilij prædicti uerba non redditus, hoc est, prouentus Ecclesiasticos respicere; sed bona stabilia, uel mobilia: perpetuo tamen usui Ecclesiarum dicata. Inquit enim canon

42 ille: *Quæ de Ecclesiæ facultatibus emerint.* † Sanè facultatis uerbum, nō fructus, sed bona ipsa immobilia respicit, ut

ut cùm Iureconsultus dixit; *Quòd si idoneum exegerit, quãuis postea facultatibus lapsi sint Tutores, nihil est, quod ei, qui dedit, imputetur*; & quàmpluribus in locis facultates à Iureconsultis dictæ sunt, bona, unde prouentus percipiuntur, non prouentus ipsi, l. 1. §. si magistratus, ff. de Magist. conuen. l. 2. §. si eodem, ff. de admin. tutor. l. 4. ff. ut in

43 poss. leg. † Sic sexta Synodus, dum de redditibus mentionem facit, referri potest non ad redditus, hoc est, prouentus; sed ad bona, ex quibus redditus sumuntur; id quòd uerba præcedentia indicant: dictum enim erat non licere Episcopo rusticas possessiones uendere, atque ea ratione redditus Ecclesiasticos minuere, intelligo perpetuos, ac in fundis consistentes. subiiciuntur postea illa uerba, *Vnde si de redditibus ecclesiasticis episcopus Monasterium construxerit Ecclesia restituatur*. De redditibus Ecclesiasticis Monasterium construi ibi intellexero, cùm rusticæ illæ possessiones, de quibus in eodem tex. suprà habetur mentio, ea ipsa de causa alienentur. Cùm uerò beneficiorum fructus Synodus considerauit, qui ex fundis, quos redditus appellauit, colliguntur, subiecit, *Quos ad utilitatem propriam, scilicet, Episcoporum, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernimus*. Si ad propriam utilitatem Episcoporum, igitur sub eorum dominio: quod enim quantumve pauperibus deberi, illisq; peculiariter tributum docebitur, dubitatione carebit, si iure illud probetur: quod ex eo loco minimè colligi po-

44 test. † Nec uerbum illud, Redditus, eam interpretationẽ abhorret, ut fundos, ex quibus redditus habentur, significet: in ea enim significatione plerunque eam in iure Ciuili, quàm Pontificio accipitur, cap. auaritiæ, ibi, redditus Ecclesiæ minorastis, extra de præbend. §. licebit autem, & ibi glo. uerb. Redditus, Authen. ut ij, qui oblig. se perhib. actio. *Licebit autem* (ait Iustinianus) *tutori, cùm*

omni subtilitate perscrutari, si aliquos forsan inuenire causæ potuerit redditus, & comparari minori; redditus ibi pro fundis accepit, ut Albericus, & Iacobus Spiegel. animaduertunt in diction. uerbo, Redditus. & ita semper accepisse uisus est Cardi. Turrecrema. in cap. 1. 12. quæstio. 5. in 5. conclusio. ibi prædia, redditus, ad primum, & ad secun-
45 dum, in responsione ad secundum. † Sic & alibi salarij uerbum ponitur pro eo, ex quo illud prouenit, cap. quisquis, ubi Turrecrem. uer. salaria, 12. quæstio. 2. Illud præterea animaduertendum est, quòd nullibi in 6. Synodo legitur Canon ille modò relatus, si quis eam in Trullo, hoc est, Imperatorij palatij Constantinopolitani secretario, sic dicto, celebratam perlegat. Sed in Nicęna secunda, quæ uniuersalium septima fuit, cap. 12. quę & in decretis relata est, in cap. quisquis, 12. quæst. 2. illud tantùm
46 habetur, † consanguineis, ut pauperibus quidem dari posse, ita tamen, ut bona Ecclesiæ non uendantur: de fructibus autem ne uerbum quidem ibi habetur. Huc accedat, quòd uel si maximè canonem illum admitteremus, tamē quod ibi pręcipitur conditioni temporum uitæque communioni, quæ tunc extabat, tribuendum est: siquidem ea Synodus sub Bono Pontifice conuocata fuit anno Christi 677. ac deinde sub Agathone, circa annum 679. continuata, atque sub Leone Primo, anno 682. finita. Ea uerò tempestate adhuc omnia inter clericos ipsos erant communia; Episcopiq; dispensatores habebantur, c. sine ex-
47 ceptione, 12. quæst. 2. † Ideoq; in alienationibus, & distributionibus cleri consensum adhibere prorsus iubebantur, quod idem Leo Primus sextæ Synodi confirma-
48 tor statuit. † Vt ergò planius hæc omnia explicentur, animaduertendum puto, huic Monasteriorum ædificationi, & dotationi, cuius modò meminimus, multò antea certā legem dictam fuisse sub Martino Primo, anno Christi

K 647.

647. quo tempore stabilitum est, quota portio pro Monasterij sustentatione assignari deberet in Concilio Toletano, 9. cap. 5. cap. bonæ rei, 12. quæst. 2. cuius rei Innocentius III. meminit, in cap. Apostolicæ, de donatio. Quibus ex rebus uideor mihi rectè coniicere, canone illo sextę Synodi, Monasteriorum constructionem non prorsus atque indistinctè prohiberi, sed eo tantùm casu, quo forma illa, cuius proximè meminimus, seruata non fuisset. Toties autem ab eo Episcopus recedebat, quoties propria authoritate ædificabat, spretoque consensu cleri ac Diaconorum præsertim, quibus ea cura demandata fuerat, ne ullam ab Episcopo fieri fraudem paterentur, licèt & ij tenerentur ipsi Episcopo rationem reddere, ut in canonibus Apostolorum, cap. 41. capit. præcipimus, 12. q. 1. Itaque mirum uideri non debet, quòd uideamus eo casu Episcopum id, quod præter formam ipsi præscriptam impēderit, Ecclesiæ restituere: Etenim cùm re, cuius vsus communis adhuc erat, quasi propria uteretur, furtum quodammodo committebat, argum. l. furti actio. l. rei communis, ff. pro socio: subinde uerò temporum conditione, rerumque statu immutato, non est quod absonum iudicemus iurium quoque tenorem fuisse immutatum, ca. non debet, de consan. & affi. Qua de re plenius infrà dicemus.

Quintò illud maximè urgere Archidiaconus putat, quòd ex canone Apostolorum, Episcopi tantùm dispensatores Ecclesiasticorum prouentuum cōstituti uideantur. ijs ità cautum est: *Præcipimus, ut in potestate sua res Ecclesiæ Episcopus habeat, ita ut potestate eius omnia indigentibus dispensetur per Presbyteros ac Diaconos*. c. præcipimus, 12. q. 1. Huc ét pertinet quod Prosper dicit lib. 2. de uita cōtēplatiua, c. 9. *Expedit*, inquit, *facultates ecclesiæ possidere, & proprias, perfectionis, amore contemni: nō enim propriæ sunt, sed communes ecclesiæ facultates*. Et paulò infra.

† Cum

49 † *Cum quis præpositus fuerit Ecclesiæ, omnium quæ habuit ecclesia, efficitur dispensator*, cap. expedit, 12. quæst. 1. Prædicta confirmat quod D. Hieronymus ad Nepotianum scribit Epistola. 2. Tomo. 1. *Clericus à* κλῆρος *Græcè, Latinè sors appellatur, propterea Clerici dicuntur quia de sorte Domini sunt*, & inferius: *Habens victum, & vestitum, his contentus ero. & nudam Crucem nudus sequar*, capitu. clericus, 12. quæs. 1. Quibus ex omnibus probari videtur, beneficiarios non dominos, sed dispensatores esse redditũum Ecclesiasticorum, ex quibus nihil præter uictum, & uestitum assumere possint. Sed & his facile respondetur: nam quod ad canones Apostolorum attinet, illi omnia esse in potestate Episcoporum, asserunt; quod autem subijciunt, ad Episcopos spectare, ut illa dispensent, negocium
50 minimè facessit. † Nam dispensatio sub dominio continetur. omnis enim, qui dominus est, dispensat. Dum itaque dispensandi munus Episcopis tribuunt, dominium non abnegant; cum immo superius omnia in eorum potesta-
51 té esse asseruerint; † quæ uerba ad dominiũ facilè referri possunt, l. alimenta, ff. de lib. agnoscen. glo. l. cum prætor, §. fin. ff. de iudic. Azo. in Summ. de pat. potest. Quod uerò Prosper dicebat, Expedit facultates &c. ad consilium re-
52 ferri potest: † idque indicat uerbum, Expedit. cap. non solum, de reg. iur. in 6. cap. cum expediat, & ibi Archid. de elect. eod. libr. d. §. sed & maior. quod deinde subdit, Omnium, quæ habuit Ecclesia, dispensator fit; ad immobilia referri potest, quorum alienatio Episcopo est interdicta, capit. nonnulli, & tot. titu. de rebus Ecclesi. non alienan.
53 † Sed quod omnia hæc fundaměta euidenter tollit, illud est, quòd secundùm suorum temporum conditionem loquantur, quibus omnia Sacerdotibus erant communia; quemadmodum autem, cum circa illud uariari cœptum est, Augustinus dixit, Si qui uolunt habere proprium, non

eis tollo clericatum. ita mutata temporum conditione
54 aliud fuisse statutum non inconuenit.† Prosper sanè Rhegij Flaminię in Italia Episcopus, natione Aquitanus, Leonis Papæ Primi quondam Notarius, sub Leone Magno Augusto, anno Domini CCCCLX. claruit, multò post, quæ tempora beneficiorum sectio facta est, atq; alia
55 ratio Ecclesiasticorum redditũum haberi cœpta. † Quòd autem D. Hieronymus, victu ac vestitu contentum Sacerdotum esse iubet, ad perfectionis consilium referri debere, res ipsa testatur, ut Archidiaconus ipse aliquando probauit in capitu. clericus, 12. quæstio. 1. Hyperbolicè dicta hæc sunt, ac ex feruore religionis à sanctis uiris prolata, non quòd ad unguem obseruanda proponatur. Sic legimus, D. Ambrosium dixisse sermo.18. *Neque enim minus criminis est habenti tollere, quàm cùm possis, & abundans sis, indigentibus denegare*. & alibi, *Esurientium panis est quem tu detines; nudorum indumentũ est, quod tu recludis; & miserorum redemptio, & absolutio est pecunia, quam tu in terram defodis*, capitu. sicut. 2. 47. dist.
56 ex quo glo. ibi censuit; † diuites à pauperibus non iure quidem actionis, sed euangelicæ demonstrationis cogi posse, ut sibi subueniãt. Sic D. Hieronymus in reg. Monachorum, capitu. de paupertate; *Aliena*, ait, *rapere conuincitur, qui ultra necessaria retinere probatur*. Erat patrum illorum tùm ea pietas, ut quicquid superflueret, commune reputaretur, quoad usum scilicet, ut Frater Dominicus Sotus aduertit, libr. 10. de iust. & iur. quæst. 4. Omnia itaque ea placita tribuenda sunt conditioni temporum, quibus illa præcepti uim habere potuerunt: mutato autem rerum statu, ad consilium ea potius referenda uidentur.

Sextò adducuntur Remensis Concilij verba, quæ sunt.
57 † *Inquirendum est, si aliquis Presbyterorum de redditibus Ecclesiæ, uel oblationibus uel uotis fidelium alieno nomine res cõ*

para-

parauerit: quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis debet: quoniam hoc sacrilegium est, & par crimini Iudæ furis, qui sacras oblationes asportabat, & furabatur. capitu. inquirendum, de pecul. cleri. Si de redditibus Ecclesiæ non licet quippiam Beneficiario cōparare, apertè colligi uidetur, ipsos redditus beneficiarij nō fieri: aliàs ea, quę ex ijs à beneficiario
58 suo nomine emuntur, Ecclesiæ non fierēt: † nec illi rei uēdicatio competeret speciali quidem fauore contra præscriptas iuris regulas, in l. si ex ea, C. de rei uenditi. l. si patruus tuus, C. commu. utriusq. iud. l. si de tua, C. de dona. inter. ui. & uxo. Accedunt his uerba Concilij Toletani noni, capitu. 4. *Sacerdotes,* inquit, *quacunque administrationis suæ tempore emerint, si de rebus proprijs, uel vile, uel earum habuerint, ad Ecclesiæ, cui præsunt, utilitatem, cartharum instrumenta conficere procurent.* cap. Sacerdotes, 12. quæst. 4. Quibus tamen responderi facilè potest. Primùm enim animaduerto in Remensi Concilio nullibi ea uerba legi, quæ modò retulimus, ac in multis Codicibus legi, De rebus, nō De redditibus, ut Cardinalis Zabarella aduertit, in d. cap. inquirendum, in prin. inquiens, De redditibus, aliàs, de rebus, sed utcunque res sese habeat, uerba illa de redditibus, uel oblationibus, uel uotis eum sensum recipere possunt, ut dictio, Vel, stet expositiuè, ut nomine generali redditum prius posito uoluerit canon deinde explicare, de quibus eorum speciebus intellexerit: quod satis declarat, inquiens; Vel oblationibus, uel uotis fideliū:
59 † Etenim dictio, Vel, multis in locis pro, Idest, quandoq; etiam exemplificatiuè accipitur, l. si quis prioribus, C. de fund. pat. lib. 12, capitu. vnio, §. uerum, de stat. Mona. libr. 6. capitu. 1. de offic. ord. eod. libr. quo sensu accepta in eo
60 sextu minimè obstat; † quamuis autem exempla regulam non restringant, l. damni. ff. de damn. infect. l. regula, ff.

de iur.& fac.ign.illam tamen declarant.§.hactenus, Insti.
61 de grad.†Accedat,receptissimũ esse, posito prius genere, si aliquæ species subijciãtur,ad eas tantùm illud referri, l. 2.circa prin.ff.ad l.Aquil.l.instrumẽta, C.de proba.l.hæc uerba,ff.eo.Doc.in rub.C.de serui.& aqua. Cũ igitur Remẽse Cõciliũ ait,nõ licere clerico de redditibus,uel oblationibus fideliũ,uel uotis quicquã in fraudẽ Ecclesiæ comparare;ad oblationes fidelium, ac uota tantùm pertinet, reliquos uerò redditus minimè comprehendit:quod cõprobari potest ex sequentibus Concilii uerbis. ait enim, quia presbyter nõ debet nec suo, nec alieno nomine fraudem facere de facultatibus Ecclesiæ:facultatum uerò nomen ad immobilia,uel mobilia perpetuò Ecclesiæ addicta
62 ta refertur,ut supra dictum est, †quo iure censeri possunt oblationes fidelium,uel uota;quæ idcircò a fidelibus traduntur, ut perpetuò in loco conseruẽtur,in quo si collata tenentur,manet gratia offerentis; si frustrantur, imminet pernicies defraudantis, inquit Cõcilium Toletanum nonum,cap. 1. Sed illud etiam dici potest, quòd textus ille ad terminos, in quibus loquitur, referẽdus est;cum enim dicat de redditibus Ecclesiæ,illos uidetur respexisse, qui in Ecclesiæ dominio sunt,non illos qui ad beneficiarij dominium pertineant: quod illius genitiui natura innuit: si enim redditus omnes comprehendere uoluisset, non dixisset,redditus Ecclesiæ,sed Ecclesiasticos, sicut inferius, Ecclesiasticas quoque facultates appellauit. Non illud ergo compertum est, omnes redditus, qui ex beneficiis proueniũt, esse Ecclesiæ, cum id ipsum sit,de quo potissimum dubitetur. & ut magis uera hęc esse comprobetur, subiicit textus; *Quia presbyter nec suo nec alieno nomine de facultatibus Ecclesiasticis fraudem facere debet.* loquitur ergo Concilium,ubi fraus cadere potest: at in fructibus simpliciter acceptis fraus cadere posse non uidetur,cum bene-

nefi-

neficiariorum aliqui ſint,prout alia firmat opinio. Intelli gi itaque debet de ea tantùm portione, quæ peculiariter quauis ratione,uel diuiſione, uel fabricæ contemplatione,uel ex uoto,aut oblatione Eccleſiæ effecta eſt,in eiuſque iure ſeruanda inuiolabiliter uenit; quo ſenſu accipitur in capit.res Eccleſiæ, 1 q. 1. Sed obijciet quiſpiam, eã reſtitutionem non eſſe admittendam, cum in Concilio
63 Arelatenſi cautum legatur, † prædia quæ presbyter poſtquàm promotus eſt, emerit,ſi ipſe ante promotionem nihil patrimonij habuerit,in iure Eccleſiæ intelligi,capitu. 1.de pecul.clerico. Vnde colligi videtur comparata Eccleſiaſticis ex redditibus, quicunque illi ſint,Eccleſię eſſe debere,neque hanc redditu um diſtinctionem admitti. Verùm ad hoc replicari poteſt. Concilium enim id tantum perpendit,an quid patrimonii presbyter habuerit, & dummodo ex redditibus Eccleſiæ paratum ſuſpicetur, eidem applicandum ſtatuit.Nam in ea facti ſpecie diuerſa
64 conſtituendi ratio conſiderari poteſt. † Si quid enim presbyter nullum habẽs patrimonium,comparat,niſi proprio nomine comparaſſe appareat,ad utilitatem Eccleſiæ
65 comparaſſe uidetur: † in pari enim cauſa præſumptionis pia cauſa maximè priuilegiata eſt, cum & maxima ratio ſit,quæ pro religione facit,l.ſunt perſonæ,ff.de religio.& ſumpt.fune.Quin autem dominus comparatorum bonorum clericus eſſe poſſit,ſi pro ſe emiſſe conſtet, Cõcilium
66 illud nõn abnegat.† In dubio uerò,cum presbyter ſit,tanquàm talem emiſſe ad utilitatem Eccleſiæ piè uenit inter
67 pretandum;†quod ſecus foret ſi de patrimonialibus redditibus comparare potuiſſet:tunc enim cum duplicẽ perſonam ſuſtineat,dubia erit interpretatio,argum.capitu. à collatione,de præben. in 6.lib.l.quæro, ff. de eo, qui pro tutore. quamuis adhuc eo caſu de rebus Eccleſiæ emiſſę ſit prę ſumendum, quod illius fauore factum tradunt Ab-

bas, Anchar. Zabar. Anania, Barba. & alii in d.ca. inquiren dum, & cap. de pecul. clerico. sed & alia ratione Canon ille Arelatensis euitari potest. Nam cùm aliqui sint redditus, qui specialiter Ecclesię sunt, ut paulò ante dictum est; sint & alii, qui beneficiariorum esse possint, de quibus cõtrouertitur; induxit omnino id præsumi, ut quæsita prædia censerentur de portione, quæ ad Ecclesiam pertinet comparata, cum tamen patrimonium presbyter non habuisset: quanquam & in dubio omni casu pro Ecclesia concludendum sit, ut not. glo. uersi. debent. & alii Docto. in d. cap. inquirendum. Nec rursus dicat aliquis uerbum illud Redditus, in d. capi. indistincte accipiendum esse, ut quoscunque fructus comprehendat, quod Arelatensi Cõcilio paulò inferius generaliter cautum sit, presbyterũ de eis, quæ superemerit, scripturam nomine Ecclesiæ cõficere debere, aut ab eius ordinatione discedere, cap. 2. de pe
68 cu. cler. † Nam præter ea, quæ supra diximus, si adhuc generalius Concilium loqueretur, ab aliis tamẽ canonibus passiuam interpretationem recepit, ut nimirum ex iis fructibus empta complectatur, quæ Ecclesiæ sunt, nõ autem beneficiarij: qui autem sint ij, ex documentis Ecclesiæ ipsius apparere potest, quibus cõstabit, an fabricæ Ecclesiæ uestitui clericorum, paramentorum refectioni, aut similibus sint adscripti: & cum oportune sese nobis offerat tex. in d. cap. Sacerdotes, 12. quæst. 1. eandem illi accomodamus responsionem, ut scilicet, & ipse ab aliis iuribus declarationem recipiat, ut modò diximus: quamuis dici possit, Toletanum illud Concilium fuisse celebratum eo tempore, quo uita communis adhuc seruabatur inter clericos, qui & patrimonialia conferebant: Vnde quæcunque illi emissent, in iure Ecclesiæ erant reseruanda, quæ in Episcoporum potestate erant, ut inde ab eis Sacerdotibus ipsis, & aliis clericis uictus præstaretur. Ne igitur Episco-

po

po fraus fieret, empta à Sacerdotibus in iure Ecclesię, cui præerant, iubebantur præseruari:& idcircò de Sacerdotibus tantùm loquitur: quia ij parochiis præsidebant, quibus solam administrationem tribuit. Nec obiiciat quis denuò, quòd Pius Pontifex statuit, in cap. 3. de pecu. cle-
69 ricor. † res, quas post consecrationem presbyter emisset, eum Ecclesiæ suæ relinquere debere. Id enim ad res, bona scilicet immobilia referendum est, ut ibidem glos. aduertit, uerb. acquisiuerit. quæ si occasione Ecclesiæ comparata sint, utique nullo titu. ac non testamenti quidem genere ullo alienari sunt permissa, toto titu. de reb. Eccl.
70 non alien. † Ex iis autem ad fructus beneficiorum, quorum diuersa ratio est, non rectè arguitur, ut Cardina. Zabarel. tradit in d. cap. inquirendum, & seq. de pecu. cleric.
71 † Alia præterea potest dari responsio ad tex. in d. cap. inquirendum, ut dicamus, Concilium illud dominium clericis non negare, sed in casum illum reuocare, si sit sordidè quæsitum. Nam cùm clericis donare permissum sit, cap. cæterum, de dona. ac si redditus etiam aliis dati consumpti sint ab illis in rerum aliquarum emptionem, nulla ab eis ratio exigatur; manifestè illorum dominium argui uidetur. Quòd si aliquando eueniebat, ut clericus auaritiæ inhians, rem per suppositam personam, ut suo nomine comparasset, ut inde forsan uel consanguineis, uel aliis, quibus uellet, & cùm uoluisset, relinqueret, ac eos ditaret; quia ingratus uidebatur Ecclesiæ, à qua beneficium receperat (optima ratione statuit Concilium, ut dominium illud, quod antea in redditibus Ecclesiasticis habeat) tãquàm in fraudem destinatum, ab illo penitus auocaretur; & quicquid eo nomine emptum esset, in Ecclesię ius cederet. Indignum profectò existimatum est, ut uarijs confictis nominibus detrimẽtum pateretur Ecclesia, quæ & dignitatem & redditus suppeditat beneficiario, argu.

l. fin.

l.fin.C.de reuo.dona.quæ manifesta fraudis præsumptio tūc quoq; locum habet,cum alieno nomine aliquid clericus emit, ut postea quibus ille uelit, relinquere possit;
72 †cautela enim illa alieni nominis interponendi,fraudem omnino arguit, l. si quis sub conditione, ff. si quis omiss. cau.testa.Vnde summopere decuit Canonum conditores,quibus animarum salus præcipuus est finis,c.ut animarum,de const.in 6.cap.possessor,in glo.magna,de reg. iur.
73 eod. libr. tutiorem anime uiam eligere,†ob quam etiam in deteriorem partem præsumptio admittitur, cap. iuuenis,capitu.is qui fidem, de sponsa.cap.ad audientiam,vbi Maria.Soc. nu.5.de homi.uolunt.Vel casu,ut quocunque modo comparatio illa facta esset, ex Ecclesiæ rebus facta intelligeretur,ne uia fraudibus,dolisque,ac sacrilegijs aperiretur.Clem.ut calumnijs, de sent. & re iud. Sed obiiciet quispiam,eandem rationem esse cùm Prælatus alicui donauerit,eaque pecunia consumpta fuerit, uel eam ipse uoluptuosè consumpserit, atque inde probari dominum non esse beneficiarium.Verùm id parum obstat: nam hic longe diuersa est ratio : donec enim illud uiget, quod ex Ecclesiasticis prouentibus à Prælato improbe comparatum est,à beneficiario illius dominium reuocari potest. Cum uerò illud consumptum sit,secus: nō enim est quid reuocetur,nisi dixeris illum,quia dominus non sit, ad restitutionem teneri:& hoc firmari non potest, cum text.id
74 non determinet,ac de eo cōtrouertatur:†Reuocari dominium diximus; reuocatione enim opus est,cum prius beneficiario ex sua,quam diximus, pecunia quæsitum fuisset,l.si ex ea.C.de rei vendica.Quare,ut deinceps competat Ecclesiæ uendicatio,nulla alia ratione id fieri potuit, quàm ut dominium à Prælato reuocaretur: duo enim insolidum domini esse non possunt.Id uerò est maximè rationi consonum,cum res extat quæ empta est; etenim hu

iusmodi

iusmodi emptiones furtum sapiunt, ac manifestam inten
75 tionem Ecclesiam spoliandi præ se ferunt. † At si consum pti sint fructus à clerico, illi nullo iure uendicari possunt, argumento, l. si alieni nummi, ff. de solut. Afflic. decision. 190. per totam. nec tanta adest ratio, ut ij recuperentur, potuerunt enim prodigè nimis à beneficiario effundi, nec intentione aliqua, ut Ecclesiæ fraus fieret, quo casu
76 sufficit illum de commissis pœnituisse. † Itaque aduersus Prælatum omnia iura clamant, cum deprehenditur ita illum auaritiæ deditum, ac de crastino sollicite nimis cogitãtẽ, ut sub ijs cõfictis nominibus occulte etiam ac clandestinè uiam inuenire procuret, qua de huiusmodi fructibus testari impune possit, quod illi prohibitum est, capit. quia nos, de testamen. Nil ergo mirum si ab eo dominium dicatur tunc auocari, cum quo haud pugnat, quòd antea illud habuisset. Sed postquàm hęc statuta sunt, cum sibi suo, uel alieno nomine beneficiarius prædia comparat. Quid si, puta, propinquis à Clerico ecclesiastici prouentus collati sint? & tunc duo casus considerari possunt: Alter si ij consumpti sint; Alter uerò, si in præ
77 diorum emptionem sint collati. † & priori quidem uidetur, quòd ecclesia repetere non possit, nec dispositio, dicti capi. inquirendum, locum habeat, ar. d. l. si alieni nummi: *Nam si alieni nummi inscio, uel inuito domino soluti sint, manent eius, cuius fuerunt: si mixti ab alijs ita fuerint, ut discerni non possint, fiunt eius, qui accepit*, ut Iabolenus inquit, d. l. si alieni nummi. etenim cùm aliquid extat, facilè aduersus hanc legis dispositionem fauore Ecclesiæ rescribi potest; cùm uerò nihil extat, illa obseruanda est, ne spe
78 cialia multiplicentur, l. 1. C. de dot. promiss. † Posteriore verò casu diuersa adest ratio, ne ab iis empta in Ecclesiæ ius reuocentur. Pro clerico enim regula est, qui cùm affinibus egentibus nedum dare possit, sed etiam teneatur,

quod

quod & Archidia. ipse admittit, ut Canon. Apostolorum 37. & 39. & Synodo Nicena 2. cap. 12. cap. non satis, 86. distin. quòd præter egestatis casum, redditus illis fuerit elargitus, probandum est: cumq; non satis facilè probari possit, certa regula à Sac. Canonibus uix tradi potuit, qua do
79 minium illud ab eis auocaretur: † etenim tempus egestatis est spectandum, quo traditio facta est, l. 2. C. rescin. uendi. ubi Cagno. num. 213. cap. cum causa, de testi. & ibi gl. in uer. tempore, glo. Innoc. Ioan. And. & alij in cap. ad aures, de reb. Eccle. non alien. Paris consi. 24. nume. 7. uolu.
80 4. qualitas quoque personarum est dimetienda: † cùm lõgè aliter magnanimus diuitias suas, ac cibaria, & alimenta æstimet, quàm uilis, & humili genere natus, l. is cui legatur, ff. de leg. 1. Flor. in l. sed & si quid, §. mancipiorum, ff. de usufru. Signoro. de Homod. consil. 149. Vnde hæc difficilem reddunt probationem, ut præter regulam uideatur beneficiarius dedisse. Cùm præsertim Episcopus, aut beneficiarius potuerit decipi; & quàmuis se egenti putaret dare, diuiti tamen postea reperiatur tradidisse,
81 quo casu is reprehendi non posset: † cùm omnes nostræ actiones à fine speciem boni, uel mali sumant, S. Thom. 1. 2. quæst. 18. & quæst. 20. ar. 1. & 2. & quæst. 73. art. 7. ad primum. Quocirca hæc omnia, cùm certa lege comprehendi non potuerint, iudicis arbitrio relinquenda fuerunt, ut is rerum, ac personarum qualitate pensata, uideat an fraus Ecclesiæ facta sit; ac si arbitretur, compellat, ut empta ex redditibus Ecclesiæ restituantur, iuxta d. cap. inquirendum. Tunc uerò pœnam magis dixerim commissæ fraudis propter auaritiam, quàm ut tanquàm à non domino data restitui debeant. Hęc uerò obiter dicta sint: nostræ enim intentionis non est, hos omnes casus in præsentia exquisitius pertractare, cùm nec illos complectatur text. in d. cap. inquirendum, cuius uerba eos tantùm

respi-

respiciunt; cùm nempè uel alieno nomine, uel proprio in fraudem ecclesiæ beneficiarius prædia comparasset. Vtcunque igitur hæc se habeant, sat nobis illud est, Concilij Remensis dispositionem beneficiarios ecclesiasticorum reddituum dominos non inficiari, sed si abutantur cer-
82 tis casibus, ab eis dominium auocare. † Non enim hæc pugnant, aliquem dominum rei esse, & illius dominio priuari, cùm male utatur: sicuti cùm donationem inter vi rum & uxorem lex ciuilis prohibet, ac alienationem in creditorum fraudem interdicit. quibus planè casibus dominium reuocat. Cùm igitur auaritiæ non inhiat prælatus, nec in fraudem ecclesiæ aliquid commentatur, tunc
83 dominium à beneficiariis minimè reuocat. † Quò fit, ut donare non prohibeatur, & meliorationes, quas pro sua sustentatione fecit, etiam quòd ad aliam transferatur ecclesiam, eius uita durante ad illum spectent, cap. fin. de pecul. cler. Sic cùm pro alio fideiubet, cùm ibi furtum, neq; in intentione, cadat eas promissiones illum implere, etiã cum ecclesiæ damno canones iubent, cap. peruenit, de fideiusso. Quibus ex omnibus liquidò constat, Concilium illud Archidiaconi sententiæ minimè suffragari.

Septimò, eadem sententia confirmatur rescripto Alexandri III. ad Vigilensem Episcopum, in cap. quia nos, de testam. ubi ea verba leguntur: *De ijs autem, quæ considератione ecclesiæ perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum.* Si igitur de iis, quæ consideratione ecclesiæ beneficiarij percipiunt, testari non possunt, rectè colligitur, eorum dominos non esse. Cęterùm hoc argumen-
84 tum facili negocio tollitur. † Loquitur enim Alexander de iis, quæ consideratione ecclesię percipiuntur, idest, ut penès ecclesiam perpetuò maneant, quòd in uotis, oblationibusq; fidelium Remense Concilium statuisse, suprà dictum est; secus uidetur innuere in iis, quæ beneficia-

rius suorum seruitiorum contemplatione percipit: ecclesiasticis enim utilitatibus desudantes, Ecclesiastica dignũ est remuneratione gaudere. cap. Ecclesiasticis, 12. quęst.
85 2. † Nec sine mysterio uidetur usus uerbo Percipiuntur potius, quàm Acquiruntur; noluit enim ea omnia, quę ex ecclesia acquiruntur, denotare, sed quę percipiuntur, ut in peculiari tantùm iure ecclesię permaneant. Confirmantur hęc: nam uerba ea generalia ad habiles terminos reducenda sunt, ut eam portionem non complectantur, quę beneficiariis suorum ratione seruitiorum est debita: speciali enim nota illa designari debebat, ut comprehenderetur, l. item prętor edixit, ff. de iniu. Huc accedat, quòd ex hac testandi prohibitione non consequitur beneficiarium dominium non esse. Fideicommissarius enim, qui dominus est, & cui tanquàm domino rei uendicatio competit, ut supra diximus, nihilominus testari non potest. Sed quoniam argumentum hoc cum tertio superiùs allato coincidit, ad ea, quę in illius explicatione dicta sunt, est recurrendum. Adiicimus, & illud initiò sanctissimè constitutum esse eo casu, quo beneficiarius ipse non eget, nec sui, non licere ad utilitatem alterius aduersus ecclesiam, à qua tot habuit commoda, testari: quod uix ius ciuile, ubi tot rationes non aderant, ex mera beneuolentia cõcessisse apparet. Sed & circa hanc testandi prohibitionẽ considerari possunt ea, quæ tradunt Docto. in cap. præsenti, de offi. ord. in 6. quæ constitutio posterius edita modũ simplici huic prohibitioni dedit.

Octauò eandem opinionem confirmare uidentur decreta Syluestri in Concilio Romæ celebrato, & Simplicij,
86 ac Gelasij primi, c. 4. quibus cautum legitur: † quatuor portiones de redditibus ecclesiasticis esse faciendas, quarum una Episcopo, alia fabricæ, tertia pauperibus, reliqua clero tribuatur, cap. de redditibus, cap. uobis, cap. concesso,

cap.

cap. quatuor, 12. quæst. 1. ex quibus colligitur expresse,
beneficiarios non esse dominos fructuum beneficiorum
suorum. Dominus enim qui est, de re ad libitum dispo-
nit, §. disponat, in Authen. de nupt. Beneficiarij igitur,
cùm tot portiones facere teneantur, domini esse non uidē
tur. Sed hæc argumentatio multas patitur dubitationes.
87 † Nam communio dominium non tollit, l. furti actio, ff.
pro soc. l. illud, ff. de rit. nupt. gloss. cap. fin. uer. meum, 12.
88 quæst. 1. † Diuisio illud magis roborat, cùm per diuisionē
omni iuri renunciatum censeatur, quod in parte ex diui-
sione alicui contingente, alteri competeret, aut compete
re potuisset. Docto. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de uer
89 bo. obli. † Aut igitur bona ecclesiastica, quò ad ecclesiā,
cùm reparatione egeat, quò ad pauperes, & clerum, iuxta
prædicta decreta, dicuntur communia, & inde non sequi-
tur, quin Beneficiarius pro sua portione, quam obtinet,
dominus sit: Aut diuisa existimantur, & sequitur tantùm,
quòd portionum, quæ reliquis contingunt, non sit domi-
nus beneficiarius, quin uerò suæ sit dominus, inde non se
quitur, cùm nulla diuisio statuta sit, nec declaratum est,
quādo pinguior sit, quàm deceat, ut in eo, quod superest,
dominium beneficiarius non habeat: unde clarior reddi
uidetur intellectus, de quo supra meminimus, ad ea iura,
quibus cauetur, ne in redditibus ecclesiasticis fraudem
Prælatus committat, in quarta. s. parte, quæ non sibi, sed
90 ecclesiæ, pauperibus, aut clero est deputata. † Accedat,
quòd illud etiam dubitationem habent, an hæ quatuor
partes de iis prouentibus sint faciendæ, quæ hodie bene-
ficia appellantur, cùm potius ea loco ipsius quartæ partis,
quæ à Prælato clericis pręstari solita erat, assignari uidean
tur; siue ecclesia, in qua beneficium erectum est, statutas
pauperibus, & fabricæ portiones habeat, siue non. Ea nā-
que Syluestri, Simplicij, ac Gelasij decreta tunc temporis

edita fuerunt, cùm communis uita clericorum uigebat; quæ postea obsoleuit. Ita ut quatuor illæ partes etiam penitus euanuerint, cùm clericis tributa sint beneficia: fabricæ autem ex generali canonum dispositione, uel cuiusque ecclesiæ consuetudine, aut statuto constituta portio sit: denique pauperibus ipsis per Hospitalium Xenodochiorum, & aliorum piorum locorum constructionem. quod ad ecclesiæ fabricam attinet, probatur manifestè ex Alexandri III. rescripto. in cap. 1. de eccles. ædific. dum is beneficiarios monet, non ut fabricæ portionem assignent; sed ut sarta ecclesiæ tecta conseruanda adiuuent.

91 † Quinimò de eo, quòd superest, tantùm conferre iubentur, cap. de his, eod. titu. ut tradit Innoc. cap. fin. de his, quæ fi. à ma. par. cap. & Abb. c. pe. de eccl. ædif. sed & de his latior inferius à nobis habebitur sermo.

92 Nonò eadem opinio muniri posse uidetur, † quòd omne rerum ecclesiasticarum dominium penes Christum saluatorem nostrum esse dicatur, Doct. in cap. cum super, de cau. poss. & prop. & ibi præcipuè Innoc. Abb. Panorm. in cap. cum esses, nume. 29. de testam. Quô fit, ut Prælatis ipsis usus tantùm remanere uideatur, non dominium aliquod. Nonnulli arctius eodem argumento urgent, quòd si Christus saluator noster bonorum omnium ecclesiasticorum dominus est, profectò nullo alio iure, modoue beneficiariis uti illis licebit, quàm eo, quem Christus ipse præscripsit, qui illis ita utebatur, ut necessaria tantùm sibi, & suis assumeret; cætera uerò omnia in pauperes elargiretur. Sed argumentum hoc, quàmuis magnam uim obtinere uideatur, si tamen adamussim consideretur, nihil penitus huic sententiæ suffragatur. Et ut planius fiat, quòd diuturni sumus, istud animaduertendum est.

93 † Dominium multis modis considerari, ac illud ueluti genus quoddam in plures species diuidi, quarum una alteri

94 teri (ut Dialectici inquiunt) subalternatur. † In primis,
quod ad Christum saluatorem nostrum attinet, nemo am
bigit illum creatione omnium esse dominum, cùm ex e-
ius participatione, quod est ens (ut Theologi inquiunt)
per essentiam, infinitum, & incomprehensibile, cætera cõ
sistant singula: in quam sententiam Psaltes cecinit, ps. 23.
Domini est terra, & plenitudo eius: Deum nanque (ut ibi-
dem Steuchus dicebat) *ire per omnes.*

Terrasq́, tractusq́, maris, cælumq́, profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quenq; sibi tenues nascentem accrescere uitam.

95 † Redemptione item is omnium dominus est, qui nos
proprio sanguine redemit, atq; fœlicitati æternæ regene-
rauit, dum sua sanctissima passione, ac cruce perditum hu-
manum genus, Diaboloq́; ac perpetuis inferni flammis
addictum liberauit, chirographumq́; maledictionis cruci
96 affixit. † Dominium, ut perpetuum, ac sempiternum cõ-
siderari potest: illud uerò penès nullum mortalium exi-
stit. *Non enim*, ut Paulus inquit, *habemus ciuitatem
permanentem, sed futuram inquirimus.* Et hoc quidem
nomine penes Christum rerum omnium dominium est,
atque ea ratione, ecclesiastici prouentus Christi patrimo
97 nium dici possunt, cap. cum ex eo, de electio. † Præterea
dominium consideratur iuxta humanarũ legum determi
nationem, ut is illud habere dicatur, qui de re aliqua li-
berè disponere potest. Bar. & alij, in l. 1. ff. de acquir. rer.
98 dom. † Hanc verò dominij speciem Saluatori nostro tri-
buere absurdum uidetur, cùm ea ratione apud mortales
tantùm sit: & ita ubiq; illud sacri Canones accipiunt.
Itaque dominium ecclesiasticarum rerum penes Chri-
99 stum esse creatione, dubitandum non est. † Quò uerò ad
humana hęc attinet iura, illud penes plures est, subordi-
100 natè (ut aiunt.) † Primùm penes uniuersalem: deinde pe

L nes

nes Summum Pontificem, qui illius caput est: Item penes ecclesiam particularem, ac demum penes Prælatum. Quæ omnia ferè Bonifacius VIII. commemorasse uidetur, dum de Christi patrimonio, uniuersalisque ecclesiæ mentionem fecit, quod postea ecclesiarum prouentus dixit, sicq; in particularis ecclesię dominio. Et tandem subdit, Prælato necessaria ex eis ministranda fore, in cap. ex
101 eo, de electio. in 6. † Illud uerò liquidò constat dominia hæc, sic subalternè considerata, se inuicem non tollere, nec Christo Saluatori nostro, eam dominij formam tribuendam esse, de qua in quæstione proposita agitur. Etenim ea non eget, ut homo, neque ut Deus, ut talis nã que æqualiter tam clericorum, quàm laicorum, nec minus bonorum, quàm personarum est dominus, ut doctè Cardin. Turrecrem. explicauit, in cap. uidentes, 12. quęst. 1. & Dominic. Scot. lib. 4. de iust. & iur. ar. 2. quæstio. 3. Quò ad creationem, ut diximus, redemptionemque, ac conseruationem penes Deum Optimum Maximum omnium rerum, nedum ecclesiasticarum, dominium est.
102 † Penes uniuersalem Ecclesiam, quò ad protectionem, quod & de Imperatore tradunt Docto. in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præscrip. l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iact. Id dixerim exceptis casibus, in quibus uniuersale hoc dominium, quod ueluti in habitu est, ad actum deducere liceat, de quibus Doctores mentionem faciunt, in cap. quæ in ecclesiarum, de consti. Paris. consi. 11. nu.
103 77. uolu. 1. & consi. 82. nume. 22. in 4. † Penes Summum ipsum Pontificem eadem ratione dominium esse perpenditur. Nec huic repugnat, ut alij eius permissione domi-
104 ni sint. † Quocirca per quancumque illius prouisionem nunquam particulari dominio ipsius Prælati derogatum intelligitur, cap. dudum, il 2. de præbend. cap. suggestum,
105 de decim. Doct. in cap. mandatum, de rescri. † Penes ecclesiam

clesiam particularem si dominium esse dixerit quis, quò ad proprietatem, concedi poterit. Quod autem ad fructus attinet de his nostra proposita est quæstio: & si diuisionem quis consideret, præter ea, quæ superius diximus, fusius de illa inferius agetur. Quoquo igitur te uertas, argumentum hoc à Christi dominio desumptum, & quę ab eo fit illatio, de usu ab illo præscripto penitus subsistere
106 nequit: † utendi enim modus in aliqua re præscriptus, illius dominium non tollit, sicut in fideicommissario, & marito uidemus: quod manifestè comprobatur, si animaduertamus prohibitionem illam, ne quis re sua malè utatur, dominium nullo pacto interuertere.

Postremò pro eadem Archidiaconi sententia illud adducitur: quòd bona pars redditiuum Ecclesiasticorum in
107 decimis consistat; † quę cum in pauperum sustentationẽ institutę sint, ut dicit S. Thom. 2. 2. quæst. 87. argumen. 3. inde sequitur, ut ex eis clerici non nisi necessaria desumere possint. Vnde illorum domini esse non censentur, cum immo in pauperũ dominio sint, saltem quo ad decimas. sed argumentum hoc, illud tantùm probare posset, beneficiarios decimarum dominos non esse, reliquos uerò fructus Ecclesiasticos non respicit. Verùm nec quoad decimas, quicquam urget. Nam si decimæ ad certum usum destinatæ, si sunt institutæ, ut pauperibus subueniatur, non repugnat quòd illarum sint domini beneficiarij, sicut de fideicommissario, marito, ac cæteris superius est dictum.
108 † Adijcio preterea nõ tantùm ad ipsorum pauperum subuentionem, decimas institutas esse; sed etiam potissimum ad ipsius beneficiarij sustentationem, atque ob eius continuas in Ecclesia uigilias, ac orationes dari: † & cùm decimæ, quæ tertio quoque anno in pauperes erogabantur, ad quas forte argumentum illud referri potest, penitus exoleuerint, reliquiæ ipsorum clericorum sunt, atque ideo id

L 2 tan-

tantùm dicitur, quòd ex eis pauperibus subueniri deceat;
110 † qua ratione illas unà cum possessionibus, ac alijs facul-
tatibus superfluas non esse, D. Thomas dicebat, 2.2. quæst.
87. argumen. 3. ad primum. Non tamē quòd pauperes ex
decimis ali deceat, illarum dominium beneficiarijs de-
negatur, sicut nec illud tollitur, Cùm Deū de sua substan
tia honorādū præcipitur. *Honora*, inquit, *Deum de tua sub*
111 *stantia*. Prouerb. 3. † sed quod in beneficiariorum susten-
tationem potissimum decimę constitutæ sint, probatur Le
uit. cap. 18. *Filijs Leui dedi*, inquit, *omnes decimas pro mini-
sterio, quo seruiunt mihi in Tabernaculo fœderis; ut alij ad il-
lud non accedant*. & alibi. *Vt legi diuinæ uacare poßint*. Para-
112 lipom. cap. 31. quo sensu apud Oseam, cap. 3. † Sacerdotes
commedere peccata populorum dicūtur, nimirum quod
eis decimas illi dant, ut suis orationibus Deum Optimū,
Maximum deprecantes, remedium eorum peccatis im-
petrent, cap. ipsi Sacerdotes, 1. quæst. 1. Inde patet benefi-
ciariorum decimas esse, nec usum destinatum arbitrio ip
sorum, illi dominium adimere. Nec considerandum uide
tur, an pauperes ij præ oculis habeantur, qui in extrema
necessitate sint, uel minori, ut primo casu suæ magis deci-
mæ intelligantur, quàm secundo, cùm plus, & minus spe-
cie non differant; nec distinctio hæc maioris, aut minoris
necessitatis ad effectum; ut in dominio pauperum deci-
mæ collocentur, est adducenda; nullibi enim probatur.
Vtroque sane casu non magis clericus, quàm laycus (qui-
bus tum iccirco dominium suorum rerum ademptum nō
censetur pauperibus succurrere tenentur! *Pasce fame mo-
rientem* (dicebat Ambrosius) *Si non pasceris, occidisti, cap.*
pasce, 86. distin. Ex his igitur omnibus, quæ hactenus pro
Archidiaconi sententia adducta sunt, nullum ita firmum
sumitur argumentum, ut illam sequi debeamus. Vt au-
tem commodius quæ pro solutione argumentorum Ar-

chi-

chidiaconi adducta sunt intelligantur, eorum compendiũ subiiciemus.

113 † Diximus præfatam sententiam Pontificum sanctionibus nõ probari, cum illarum uerba aut uariè accipi possint, aut eam portionem respiciant, quę in peculiari Ecclesiæ iure sit, aut ad res immobiles, uel quæ illarum loco sint, referantur, de quibus controuersia nulla est. Diximus item non esse constituendam uim in his, quæ ex nimio pietatis feruore à Sanctis ueluti per hyperbolem quandã dicta sunt. Demonstrauimus etiam ea quæ de testandi prohibitione adducebantur, ac quòd à clericis empta in ecclesiæ iure conseruanda sint, nihil quicquam urgere, cũ illa non tam probent dominium ecclesiasticorum redditũum penes beneficiarios nunquam fuisse, quàm ipso mortis articulo ab eis illud speciali ratione auocari: Hæc autẽ tunc sibi locum uendicare, cũ alia uiget ratio, quàm quòd clerici domini sint, uel non domini, nimirum cum auaritiæ studentes, fraudem ecclesiæ commentantur: Vel cùm ea in emptionem conuertunt, quæ particularibus ecclesiæ usibus erãt destinata; Adiecimus, usum in ijs rebus præscriptum, dominium non tollere, cum bonus rerum usus etiam domino rei indici possit. Illud etiam declarauimus, quę de Dei Optimi Maximi, ac Christi dominio cõsiderabantur, ad propositam quæstionem minimè pertinere, cum ea humanis tantùm iuribus dimetienda sit: Ac iccirco descendendum esse nobis non adeò ascendendum, ut illud quàm rectissime obijci possit, quod dici solet, finiti ad infinitum nullam esse proportionem, uulg. ca. nouit. de iudic. Quæ insuper de quatuor partibus reddituum faciendis adducebantur, ostendimus ad ea referri tempora, quibus communes inter clericos seruabatur uita; Tum uerò hæc in cleros cadere non potuisse, cum ij omnes ab Episcopo communem uictum haberẽt: Episcopos autem

res ecclesiarum omnes in potestate habuisse, atque ab his quàmmaximè tum requiri ob communis uictus rationẽ, ut in quatuor illas partes, uel potius necessarios usus reditus Ecclesiasticos omnes elargirentur, non quidẽ Arithmetica (ut uocãt) proportionem, sed Geometrica, ac legali, de qua inferius latior nobis sermo erit; & ita illos distribuerent, prout clericorum ac pauperum status, & fabricæ necessitas expetere uideretur. Hæc uerò quominus redditus ij in Episcoporum dominio essent, non efficere: subiecimus procedente demum tempore, quatuor illas partes exoleuisse, ob beneficiorum erectionem, quibus uictui cũ iusque clerici cautum est; Hospitalium constitutionem, quibus unà cum fideliũ eleemosynis pauperibus prospectum est; ac denique particularem Ecclesię cuiusque consuetudinem, aut statum, uel generalem canonum dispositionem, quibus Ecclesiarum reparationi saluberrimè fuit consultum. Hæc autem quæ de communi illa priorũ temporum uita tradita sunt, in primis statuenda esse censuimus, ut in tota hac quæstione, ut firmissima retinerentur. Sic enim multo facilius ij canones explicabuntur, qui nos admodum perplexos reddere possent, si confuse, ut Archidiaconus, egeremus, nullamque temporum rationem haberemus. Postremò adiecimus decimarum cõstitutionem, quæ tertio quoque anno in pauperum sustentationem erant elargiendæ, ab usu recessisse; & quamuis ex aliis decimis pauperes ali deceat, non tamen hinc effici, quin illarum domini beneficiarij sint. Reliquum est modò, ut ad tractationem alterius opinionis accedamus, quæ cum Archidiacono ex diametro pugnat, ac à nobis supra tertio loco relata est.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Facili etiam negocio dilui posse, quæ contra Archidiaconi sententiam afferuntur.

RERVM SVMMAE.

1 *Distributiones quotidianas non lucrantur, qui sacris non intersunt; & si quid receptum est, restitui debet.*

2 *Argumentum à contrario sensu in iure ualidum est, nisi sequitur absurdum; nu. 6.*

3 *Præbendæ fructus plerunq; sunt ita pingues, ut victus necessaria excedant.*

4 *Specialis ratio laboris uidetur considerari in præbendis, cur earum dominium clericis quæratur.*

5 *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.*

7 *Clerici si fideiubeant, tenentur ad solutionem etiam ex redditibus beneficiorum.*

8 *In fraudem creditorum alienata reuocantur.*

9 *Episcopus si quid exigat de prouentibus, vnius ecclesiæ, quod sibi non competebat, tenetur soluere de prouentibus ecclesiæ, ad quam est translatus.*

10 *Archidiaconi responsio ad cap. peruenit, de fideiusso. reÿcitur, defenditur, nu. 12.*

11 *Pontifex consultationi respondens, de iure respondere existimatur.*

13 *Inanis est actio, quam inopia creditoris excludit.*

14 *Præparatoria, & præparatum, parem habent iuris rationem.*

15 *Ei, qui se in necessitate posuit, succurendum non est.*

16 *Alia responsio Archidiac. & Panormitani, reÿcitur, numero. 18.*

17 *Vnum caput legis, declaratur per aliud.*

19 *Responsio Card. Zabarellæ, reÿcitur, nu. 20.*

21 Alia responsio ad prædictum capitu. peruenit: reÿcitur, numero. 22.

23 In eleemosyna facienda, habenda est discretio personarum.

24 Clericus fideiubere non potest.

25 Iniuriæ nasci non debent, unde iura nascuntur.

26 Alia responsio Autoris, ad c. peruenit.

27 Debita, de alieno soluenda non sunt.

28 Intell. nouus ad c. peruenit. de fideiusso.

29 Layci clericis oppido sunt infesti.

30 In pari causa priuilegÿ is præfertur, qui specialem obligationem habet.

31 Intell. c. cum olim, 2. de resti. spoliato.

32 Priuilegia in pari causa confringuntur.

33 Alia consideratio circa tex. in c. peruenit,

34 Abbati cum Capitulo licet Ecclesiasticos redditus obligare: simplici autem religioso non, nisi probetur pecuniam in utilitatem ecclesiæ uersam fuisse.

35 Beneficiarius potest simpliciter redditus omnes in utilitatem ecclesiæ erogare.

36 In communibus rebus tunc obligatio contrahitur cùm in collegÿ, aut ciuitatis utilitatem res geritur.

37 Qui altari seruit, de altari uiuere debet.

38 Beneficiorum redditus in stipendium laboris traditi.

39 Ordinati tandiu ab ordinatoribus, & eorum successoribus ali debent, quamdiu de Ecclesiastico beneficio non sint prouisi.

40 Episcopus uicedominum, & maiorem domus constituere debet, qui tamen dispensatores sunt. nu. 41.

42 Dispensator dispensatorem constituere potest.

43 Patroni Ecclesiarum quandoque uicedomini appellantur.

44 Laycis rerum ecclesiæ cura demandanda non est.

45 Quem sensum habeant illa uerba, quæ passim leguntur Ecclesia uestra, ecclesia tua, & c. nu. 49.

Clericis

CAPVT VIGESIMVMQVARTVM.

QVONIAM Archidiaconi sententia non satis probari uisa est, non defuere, qui contrarium penitus senserint, existimantes beneficiarios ecclesiasticorum reddituum dominos esse. Quod ipsum, ut comprobent, multa afferunt, quæ à nobis singillatim explicabuntur. Primùm, adducunt Bonifacij VIII. rescriptum in cap. 1. de cleric. non resist. lib. 6. vbi cum statuisset quotidianas distributiones ac præbendarum fructus ijs tãtum tribuendos esse, qui diuinis officiis
1 interessent, subdit: † *Qui uerò aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit, rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eos suos; immo ad omnium restitutionẽ, quæ contra hanc nostram constitutionem receperit, teneatur*; Vnde apertè colligi uidetur, quòd si diuinis officiis, qui prębendas obtinent, interfuerint, distributiones suas faciant. Id enim à contrario sensu probatur: † quod argu-
2 mentum in iure ualidissimum est, l. 1. §. huius rei. ubi omnes,

nes,ff.de off.ciuf.Euerard.in Topic.cum fimilibus. Inter præbendarum uerò ac beneficiorum fructus difcrimen
3 aliquod effe non uidetur. † Argumentum hoc efficacius reddi poteft,fi perpendatur, præbēdas aliquas effe ita pin gues, ut eorum qualitate attenta, qui illas obtinent,eis multa præter uictus neceffaria,fuperfint.Porrò fi,quod Ar chidiaconus fentit ueritate communiretur,non ita fimpli citer Bonifacius dixiffet, dominium tranfire in eos, qui præbendas obtinent,dummodò diuinis interfint officiis:
4 † Et quàuis aliqua maior ratio in prębendis poffit, quàm in cæteris ecclefiafticis redditibus,cùm fpeciali magis iu re earum dominium ijs,qui eas obtinent,quæratur,illa ni mirum,quod ob laborem perfonalem acquirantur; nihilominus cum & ipfæ peccatorum redemptiones, pauperū alimenta,Ecclefiæ denique bona fin iuxta prędictam fen tentiam; uidetur non ultrà ex illis poffe acquiri, quàm perfonę ipfius neceffarius ufus exigat; ut limitata caufa,
5 quod aiunt,limitatum pariat effectum. † Habentes enim alimenta,& quibus tegamur,inquit Paulus, his contenti fimus, 1.ad Timoth.cap.6.Si igitur pręter neceffaria ad ui ctum beneficiarius ex præbēda iure affumit, idem in quo cunque beneficio erit dicendum, cùm nulla diuerfitatis ratio confiderari queat.Huic argumento,& alijs,quæ adducuntur refponfiones non defunt.Et ut in hac fententia difcutienda eūdem ordinem feruemus, quem in contraria fecuti fumus, poft fingula argumenta fuas folutiones annectemus, ut ex his apparere poffit, quid in hac quæftione fit ftatuendum. Quod ad præfens igitur attinet,ad
6 illud refponderi poteft, † quòd à contrario fenfu defumptum argumentum, nullius momenti fit, fi inde abfurdum aliquod fequatur,ut tradunt Docto.l.conuenticulam.ubi præcipuè Bald. C. de Epifcop. & cleric. & in d.l.1.§. huius rei,ff.de offi.ciuf.At uerò abfurdum reputa

tur

tur, beneficiarios fructuum ecclesiasticorum dominos esse. itaque argumentum illud hoc casu locum habere non potest. Præterea, & si demus ex eo textu à contrario sensu, argui posse, tamen rectè intelligi debet, ut scilicet clerici domini fiant eius portionis, quæ eorum victui est necessaria; reliquæ autem in illorum dominio nullo pacto sint: fauor enim proprij laboris, quiuis ille in præbendis consideretur, necessaria excedere non debet; ita ut nulla ratio subesse uideatur, quin cætera, quæ supersunt, in reliquas ex quatuor partibus sint distribuenda.

Secūdò hāc sententiā probare uidetur rescriptū Lucij III. ad Eliensem Episcopum, & Archiepiscopum Noruiuicensem, capi. peruenit, de fideiuss. in quo, cum quidam clerici fideiussissent, ac is pro quo fideiusserant, solutionē
7 subterfugeret, rescripsit Pontifex in hæc uerba. † *Mandamus, itaque*, & inferius, *Alioqui de redditibus eorum præscripta debita faciatis exolui; & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, resarciri, aut prædictos redditus sibi assignetis, tandiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta.* Si redditūum Ecclesiasticorum Clerici domini non essent, non ita facilè in eum modum Pontifex statuisset. Cum enim fideiussio nō tēdat ad ecclesię commodum, cur earum rerum, quæ pauperum sunt, obligatio permissa censeri debeat, quarum item dominium penes Christum saluatorem nostrum esse
8 se dicitur? cùm & ciuilia quoque iura † reuocationem eorum concedant, quæ in fraudem creditorum sunt alienata: tot. titu. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. & quod alicuius est, absque eius facto auferri ab eo non debere, sensceri uulga. l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. Idem hoc, quod diximus, colligi uidetur ex eo, quod Innocentius
9 III. rescripsit in c. olim 2. de rest. spol. † statuens Ouetensem Episcopum ad restitutionem fructuum ex Zamorensi

ſi diœceſi perceptorum de eccleſiæ Ouetenſis prouentibus teneri:quod nequaquam rationi conſonum fuiſſet, ſi redditus hi in clericorum dominio non eſſent; cùm itaq; debita contracta mandat de redditibus alterius eccleſiæ perſolui, illorum dominium apud Epiſcopum eſſe, planè ſentire uidetur. Sed ad priorem argumenti partem pluribus modis reſponderi poteſt, ex quibus & ad ſecundam reſponſio apparebit. Primùm id ita cautum fuiſſe ex ſpeciali Pontificis illius indulgentia, atque iccircò in exemplum trahi non debere, argumen. l.ius ſingulare,ff.de legi.cap.ſi gratioſè,de reſcrip.in 6.& ita reſpondet Archid.in cap.ſtatutum,§.aſſeſſorem,de reſcri.in 6. † Sed huic reſponſioni replicari poteſt, † quòd

10 cùm Pontifex conſultationi reſpondet,de iure reſpondere exiſtimatur,ut tradit glo.in cap.conſultationi,de tempo.ord.uer.Epiſcopus.& cap.ex tua,de fil.presb. Vnde ad ſpecialis rationis locum confugiendum non eſt, quod miſerorum refugium nuncupari conſueuit,gloſſ. in l. filium quem habentem,C.fam.herc.uer.hæreditaria,in princ. l. 1.§.generaliter,ff.de leg.præſtan.Deinde lex illa,cùm generalis ſit,non eſt cur generaliter accipi non debeat,& eò magis,ne pro unico tantùm illo caſu lex edita dicatur, cũ ad ea, quæ frequentius accidunt, adaptari ſoleat, uulg. l.

12 nam ad ea,ff.de legi. † Sed inſtari adhuc poteſt,ſenſiſſe fortè Archidiaconum, quòd ſecundum iuris diſpoſitioné Summus Pontifex reſponderit,illud tamen ius conſtituiſſe exceptionem ad regulam, quam ipſe exploratiſſimam habebat.ſ.clericos regulariter fructuum dominos non intelligi: quo ſic conſtituto, generaliter iuxta ſuos terminos canon ille intelligi poteſt, nec tamen ultra illos in conſequentiam trahendus. Regula itaque,quòd clerici non ſint domini fructuum beneficiorum, ſed in aliqua illorum parte pauperes dominium habeant, locum non ha

bet

bet (ut Archidiac.existimat) cùm pro aliquo fideiubent, tunc enim speciali ratione domini existimantur, ut de eorum redditibus integrè debita persoluãtur. Sed adhuc Archidiaconus non expressit, quænam specialis ratio sit in eo casu. Ea forsan afferri non absurdè potest. Nam dum à clerico non satisfit, creditor pauperis rationem ha
13 bere uidetur, cùm ius suum consequi non possit: † inanis enim actio est, quam inopia debitoris excludit, l. itaque fullo, ff.de fur.cap.olim, 2.de resti. spol.ibi inanis & cæt. Creditorem igitur tanquàm pauperem Lucius considerasse uidetur: quocirca pauperum generali obligatione postposita, illius potior erat habenda ratio, qui clericum specialiter obligatum habebat, argum.l.in toto, ff.de reg. iur. cap.generi, eod.tit.in 6. Nec is tempore posterior dici poterat, quòd pauperibus assignata quarta portio fuisset, cùm & ipse tum eorum nomine comprehenderetur. Sed quod magis est, dummodò pauperes sint, quibus tribuatur, nulla pot est considerari prælatio. Itaque eo casu Lucius III. rescripsit creditori clerici de bonis ecclesiasticis satisfaciendum esse, quòd is pauperis loco esset: de eo enim (ut ita dicam) depauperando agebatur. Parem
14 autem iuris dispositionem † præparatoria, ac præparatum habere consueuerunt, l. nulli, C.de iudi. Bald.c.tuæ, num.5.de proba.omnes in rubr.sol.mat.in quæst.de osculo. Sed adhuc dici potest, quòd statuisset id Summus Pontifex, si casus euenisset, non autem legem in hanc partem condidisset, qua occasio fideiubendi, atque ad eum modum ecclesiasticos redditus consumendi daretur: imò cõtrariam edidisset sanctionem. Tunc enim creditori succurrendum non erat, cùm clericum in fideiussorem acce
15 ptasset: † ei enim, qui se in necessitate posuerit, subueniendum non esse, Vlpian. respondit, l. si fideiussor, §. si
16 necessaria, ff. qui satisd.cog. † Aliam præterea responsionem

nem adducit Arch. in d. §.assessorem. & Panorm. in cap. cum esses, nume. 27. de testam. Quòd enim dicit Lucius Pontifex eorum redditus facias assignari, non de redditibus, qui ex clericorum beneficiis percipiuntur, intelligendum existimant, sed potius illa uerba ad eos redditus esse referenda, qui ipsorum clericorum proprij, patrimoniali, seculariue quocunque iure existant. Reliqui enim eorum esse non dicuntur. confirmatur id: Nam cùm inferius de beneficiis agere uoluit, Summus Pontifex, illud expressit, inquiēs: *Si repereris clericos huiusmodi Religionem fidei, ac iuramenti uiolasse, eos ab officio, ac beneficio suspēdatis*: quasi superius de beneficio nihil actum esset, nec de ulla suspensione, quę tamen superius inducta uideretur, si redditus, de quibus suprà tex. meminerat, ex beneficio intelligerentur. Nec diuinationem intellectus iste continere uidetur, cùm ex aliis iuribus comprobetur; quibus nititur eorum opinio, qui dominium ecclesiasticorū prouētuum clericis non concedunt:
17 † unum nanque caput legis ab alio interpretationem recipere debet, d. l. sed & posteriores, ff. de legib. cap. cum expediat, de regu. iur. in 6.
18 † sed intellectus iste inde improbatur, quòd tribuat rescripto illi decisionem; quæ prorsus dubitatione caret. Quis enim ambigit, cogi posse clericum de eius patrimonialibus bonis creditori satisfacere? ea igitur interpretatio recipienda non est, argum. l. quod Labeo. ff. de Carb. edict. inter suspensionem uerò ab officio, & beneficio, ac reddituum assignationem plurimum interest: ideoque inferius in eodem rescripto subiectum est, si clerici Religionem iurisiurandi uiolassent, à beneficio suspendendos, ne. s. ullam penitus illius administrationem haberent, quę ex assignatione reddituum creditori facta, non omninò adimebatur, ut ordinarij arbitrio suspensione longiore, quàm debitorum exsolutio postulasset, punirentur. Hæc
igitur

igitur Archidiaconi & Panormitani responsio usquequa-
19 que tuta non uidetur. † Cardin. Zabarel. in d. cap. cum es-
ses, de testam. ut huius rescripti obicem tolleret, ita cen-
suit respondendum: nimirùm, ut illud procedat in his tan-
tùm debitis, quæ clericus ecclesiæ intuitu contraxisset.
20 † At quis non uideat maximam diuinationem sensum
hunc continere, cùm nulla huiusmodi distinctionis men-
tio in eo textu habeatur? Nec absurdè forsan dici posset,
textum ita intellectum indubitabilem prorsus decisio-
nem continere. Nam si in utilitatem Ecclesiæ debita con
tracta sunt, cur ea non soluat ecclesia, quæ iustitiæ cultrix
est? cap. suam, de pœn. & multò minus ipsa cum aliena ia-
21 ctura locupletari debet, l. meminerint, C. unde ui. † Re-
perio præterea aliam responsionem adhuc rescriptam
fuisse datam, subtilem illam quidem: nimirùm, quòd eo
casu clerici ipsi pauperum loco habentur. Quò fit, ut tan
quàm tales, pecunias, pro quarum summa fideiusserunt, si-
bi retinere possint. Dum enim ij, pro quibus promiserunt,
soluere recusant, clerici profectò, qui soluere obligati
sunt, in egestate quodammodo collocari uidentur. Vnde
mirum non est, si de ecclesiasticis redditibus satisfacere,
ac inde sibiipsis ueluti pauperibus subuenire permittan-
22 tur. † Verùm hæc interpretatio non undique tuta uide-
tur: cùm enim (ut Ambrosius dicit in lib. de Offic.) mise-
ricordia, quàmuis omnibus debeatur, nihilominus mul-
23 tò amplius iusto debetur: † & in eleemosyna facienda, di
scretio personarum habenda sit, cap. non satis, 86. distinc.
glo. uer. inopiam, cap. quæ in ecclesiarum, de constit. cap.
ex parte, ubi glo. uer. prodigalitatis, de consuetud. Alex.
in l. quàmuis. ff. sol. matr. iustius certè hoc casu pauperi-
bus succurrendum uidetur, quàm beneficiario ipsi, qui se
24 ipsum in necessitate posuit, † ac rem iure improbatam fe
cit, cap. 1. de fideiusso. l. bona fides. ff. depositi, l. si fideius-
sori.

fori, §. pen. ff. qui satisd. cog. & cap. frustrà inuocat, de re gu. iur. in 6. Et quàmuis considerari aliquando possit, clericum iusta, aut necessaria causa ad fideiubendum moueri, non tamē in eam partem debuisset legislator regulam ac legem constituere, qua ecclesiasticarum facultatum dilapidationi uia aperiretur: sed contrarium potius statuere, ac casus quosdam excipere, si beneficiarij domini fructuum beneficiorum non essent, contra quam rescriptum illud sentire uidetur. Itaque si sensus hic admitteretur, uia (ut mox dictum est) fraudibus undiqúe aperiretur; & hoc ipso nomine possent clerici ad bona ecclesiastica consumenda sibi aditum præparare, atque cæteras omnes leges eludere: quod à iure prorsus dissonat, cap. ciuitas, de sent. excommu. in 6. l. fraus. ubi Bald. & alij. ff. de legib. Dicerent nanque clerici, Pauperes sumus, quia fideiussimus: potuissent autem eandem summam à debitore, pro quo fideiusserant, accipere, ac in suos usus etiam prophanos conuertere. Præterea, dictam interpretationem uerba illius rescripti non admittunt. Inquit enim, *Ne inde damnum recipiat, unde præmium consequi debuisset.* Ecce non paupertatem beneficiarij considerat, sed rationem potius naturalem,

25 † ne inde iniuriæ oriantur, unde iura, ac benefici a prodire debent, d. l. meminerint. C. unde ui. illud potius dici potest, quod & paulò ante dictum est, creditorem eo casu pauperis loco haberi, cùm de eo (ut ita dixerim) depauperando, sibiq; quod suum est, adimendo agatur: fauor autem clericorum siquis considerari potest, tanquàm accidens quoddam attendendus non est, argumen. tex. in cap. cum R. Canonicus, de arbit. l. si quis

26 nec causam, ff. deposi. † Sed huic rescripto aliis modis, mea quidem sententia, responderi potest. Primùm, illud non declarare, an postquàm soluerit beneficiarius pecuniam, pro qua fideiussit, tantumdem ecclesiæ restituere

tenecatur:

teneatur: quòd si teneretur, nullum certè negocium facesseret. Videtur autem illum ad restituendum teneri, sicut
cum bona ecclesiæ alienat, aut de illius rebus testatur, fun
dosve comparat, cap. fixum, cap. si Episcopus, 12. quæst. 5.
Deinde uidetur ille tex. eum sensum admittere, ut dicamus, esse quidem creditoribus de redditibus clericorum
satisfaciendum, ita tamen si ex portione sua, deducto ne
egeat, aliquid supersit: clerici enim redditus ad suam tantùm portionem referuntur, ut iura iuribus concordentur.
Nec enim creditori satisfieri debet cum pauperum atq;
egenorum iactura. Auth. quomodo opor. Episcop. §. si uerò non fecerit, cap. cum causam, de præben. cap. locupletari, de regu. iur. in 6. prospicere enim sibi debebat creditor in indaganda diligentius conditione eius, quo cum
contrahebat, l. qui cum alio. ff. de regu. iur. Quòd si fuit
negligens, unum altare detegendum non est, ut aliud co-
27 operiatur, quod canones aiunt: † de alieno enim debita
soluenda non sunt, nec eleemosyna facienda, cap. est consideranda, 1. quæstio. 1. Cùm itaque rescriptum hoc ad
istos terminos rectè trahi possit (de redditibus enim clericorum loquitur, nec de cæteris tractat, qui pauperibus,
fabricæ, clerove assignati sunt) consequens est, ut fatea-
28 mur, parùm, aut nihil illud obstare. † Denique siquis facti speciem illam diligentius intueatur, facilior forsan
erit responsio, quàm hactenus existimatum sit. Video
enim nihil aliud rescriptum illud continere, quàm ut clerici, qui pro aliis clericis fideiusserunt, ad solutionem de
ecclesiæ, cui præsunt, redditibus compellantur, ac ij clerici, pro quibus fideiussio facta est, ut indemnem clericum
fideiussorem seruent, ex ecclesiarum suarum redditibus
omnino cogantur: eorum autem maxima ratio est, nisi enim clerici pro clericis sponderent, commercio quodam
modo carere possent, cùm uix in earum rebus gerendis

29 layci pro ipsis unquam fideiuberent, † quibus illi oppidò sunt infecti, cap. layci, 2. quęst. 7. cap. cum P. Manconella, de accusa. Neque uerò, cùm clerici inuicem spondent, fraus aliqua considerari potest, si aliunde non probetur: quòd si fidem datam seruare aliquando compelluntur, rationi certè quàmmaximè consonum est, ut is, pro quo fideiussio præstita est indemnitati fideiussoris consulat. Nec in considerationem ueniat, si de redditibus ecclesiasticis id facere debeat, cùm fideiussor pro illo de
30 ecclesiasticis etiam redditibus satisfecerit: † & in pari priuilegij causa, ut is potior sit, qui de damno uitando agit, specialemq; alterius beneficiarij obligationem habet, receptissima iuris regula est, §. commodum, Inst. de actio. l. in toto. ff. de regu. iu. Ne fideiussor dispendium patiatur,
31 vnde beneficium consequi debuisset. † Et hanc rationem apertè sentire uisus est Innoc. in d. cap. cum olim, il 2. de restitu. spol. in quo inter clericos etiam res agebatur; cùm forsan aliud dici posset, si pro layco clerici fideiuberent, quo casu de suo tantùm patrimonio illos teneri fortè rescriptum fuisset: si enim illud non sufficiat, layco imputandum est, qui, ut modò dictum est, debuisset conditionem illius rectè inspicere, quocum sibi negocium erat. Quibus ex omnibus constare uidetur, non illud statutum fuisse, quòd clerici ecclesiasticorum reddituum domini sint: sed ut ecclesiæ consuleretur, ne ex beneficiarij sui promissione, ac in alium collata beneficiētia, damnum sentiret.
32 † quo casu priuilegia, quæ considerari possent, in pari causa confringuntur, illiusq; ius potius est, qui de damno uitando, ut diximus, agit. Auth. quas actiones, C. de sacrosſ. eccle. ubi omnes. Bar. in l. uerum. §. item quæritur, ff. de mino. Itaque hoc rescriptum huic opinioni non suffragari perspicuum est. † Sed ulterius cogitando, ille text. ne-
33 dum huiusmodi sententiam probat, sed apertè contrarium

rium ſentire uidetur. Quis enim non uidet nullam habere illum dubitationem, ſi cenſuiſſet Summ. Pontif. clericos reddituum dominos eſſe? nam cùm dumini eſſent, ſatis conſtabat illos ex redditibus etiam teneri creditoribus ſatisfacere. At quia contrarium potius ſenſit Lucius, nimirùm clericos dominos reddituum non eſſe, idcircò ex cauſa iudicati, ut ibi gloſſ. aduertit, mandat Pont. per reddituum aſſignationẽ creditoribus ſatisfieri. Veruntamen & illud di ci poteſt, quòd cum forſan in eo reſcripto dubitari poſſet, an deberent redditus aſſignari, cum ij in quatuor partes eſſent diuidendi; ne per aſſignationem huiuſmodi eccleſiæ fabricæ, aut pauperibus præiudicium fieret; Rom. Pont. ut planè in clericorum dominio redditus eccleſiaſticos eſſe oſtenderet, mandat, eos creditoribus aſſignari: Rõ.n. illa, ne diſpendiũ re non tanti erat, ut ſi clerici domini non eſſent, de alieno ſatis creditoribus fieret. Vnde apparet textum illum non parum Archidiaconi ſententiæ aduerſari: Quòd ſi probabilem eum ſenſum quis exiſtimet, quem ſuperius retulimus, ut reſcriptum illud rem, quæ inter clericos tantùm agebatur, inſpexerit; huic conſiderationi erit ſatisfactum. Cæterùm alij acutiùs uideant, quomodo textus ille explicari poſſit.

Tertiò, eandem opinionem adiuuare uidetur reſcriptũ Innocentij III. in Concilio generali, c. quod quibuſdã,
34 de fideiuſ. † quod ſtatuit, licere Abbati cum Capitulo eccleſiaſticos obligare redditus, nec tum vllam requiri probationem, quod in Eccleſiæ utilitatem pecunia uerſa fuerit; ſimplici autem Religioſo, dum tamen in rem eccleſiæ illa uerſa probetur. Idem igitur licere uidetur beneficiario, qui uicem Abbatis, & Capituli ſubit, ut poſſit eccleſiæ redditus arbitrio ſuo alienare atque obligare, dum uiuit
35 quidem ſimpliciter, poſt mortem uerò, † dummodò id in eccleſiæ utilitatem fuerit actum, quod aliàs cautum eſt in

cap. 1. de solut. Dominus ergo uidetur beneficiarius ecclesiasticorum redditUum, qui de illis ita liberè disponere potest. Sed hæc parum obstare uidentur; nam cum ex Capituli, & Abbatis interuentu ad utilitatem ecclesiæ gestũ præsumatur negocium, nil mirum, si obligare licet reddi
36 tus ecclesiasticos: † In his enim tunc obligatio contrahitur, cum in Ciuitatis, aut populi, aut ecclesię rem pecunia uertitur, l. Ciuitas, ff. si cert. pet. l. fi. ff. quod cum eo. Quod uerò id beneficiario liceat, tum demum inferri potest, cũ negocium in ecclesiæ commodum tendit: quod quamuis ex præsumptione, quæ pro beneficiario est, conijci possit; non idcircò tamen dominus ipse constituitur. hæc enim in administrationem etiam cadere possunt, Vnde & si solus possit in utilitatem ecclesiæ, illius redditus obligare, quamuis etiam dum obligat, concedatur in eius commodum contractum præsumi, nihilominus non inde dominus colligitur, sed administrator iuris præsumptione munitus, quæ pro ijs qui ad aliquod publicum munus eligun tur sumi solet, capit. bonæ, de elect. l. 2. C. de offic. ciuil. iud.

Quartò eadem opinio suaderi uidetur ex text. in c. cum secundùm Apostolum, de præbend. cuius ea uerba sunt.
37 *Cùm secundùm Apostolum, qui altario seruit, uiuere debeat de altari, et qui ad onus eligitur repelli non debeat à mercede: patet à simili, ut clerici uiuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur, ut ipsa nominis ratio per-*
38 *suadet.* † Cum itaque beneficiariorum redditus beneficiariis in stipendium laborum suorum tributi sint: uidentur in eorum liberum transire dominium. illud inde confir-
39 matur, quod idem Innocentius III. canit; † tandiu per ordinatores, uel eorum successores ordinatis prouideri debere, donec ij ecclesiastica beneficia consequantur, quasi ea in usum beneficiariorum tantùm, nõ pauperum, aut ec-

clesiæ

clesiæ statuta sint. Sed nec rescripti istius uerba adeò urgent,ut euitari non possint. Quamuis enim in clericorum usus beneficiorum prouentus assignati dicantur, nihilominus id rectè accipiendum est, ne ijs scilicet clerici abutantur,sed necessaria tantum sibi assumant, ut idem Innocentius innuisse uidetur:ne dicamus rescriptum hoc reliqua magnis confecta uigiliis penitus euertere,argum.l.si quando,C.de inoff. testa.

Quintò eidem opinioni fauere uidentur iura, in quibus
40 habetur, † Debere Episcopum, vicedominum constituere, quò fit, ut ipse dominus probetur, cum dominij uices alteri demandet;quod ex epistolis D. Gregorij licet abunde colligere.Inquit ille libr. 1. Epistola. 11. ad Clementinam Patritiam: *Vicedominum enim eum constituimus,cuius arbitrio Episcopum duximus disponendum*, capitu. Diaconum. 49. distinct. & alibi ad Anthemium Subdiaconum scribens Epistola 66.lib.6. *Volumus*, ait, *ut frater noster Paschasius, & uicedominum sibi,et maiorem ordinet domus,quatenus poßit,uel hospitibus superuenientibus,uel causis,quæ eueniunt idoneus & paratus existere*,capitu.volumus,89. dist.
41 † Sed hæc ipsa negocium nullum faciunt, cum ij vicedomini ad dispensandum tantùm constituantur: quo sensu Gregorius dixit eorum arbitrio episcopum disponendum hoc est,administrandum, & uicedominum maiorem do-
42 mus etiam nuncupauit; † Nec repugnat, ut dispensator, qui est,dispensatorem constituat qui etiam vicedominus appelletur: ea enim pars dominij assignatur vicedomino,
43 quæ penes resignantem est; † quo sensu patronos ipsos ecclesiarum vicedominos quandoque Lucius III. appellauit in cap.præterea quoniam,ibi,patroni,uel vicedomini, de iure patr. quod post Specula titu.de vicedomino Spiegelius ac Pratæius animaduertunt: nullum igitur adminiculum huic sententię iura illa afferunt.Eoque maximè,cū

non vno in loco rerum ecclesiasticarũ dispẽsatores Episcopi,& cæteri beneficiarii appellentur,atque spiritualium rerum procurationem tantummodo gerere dicantur, capit. conuenior.ibi,quorum procurationem gerimus, 23.q.7. capitu.penult.& fin.12.quæst.prima,capitu.primo,& cap. edoceri,de rescrip.

Sextò,in eandem sententiam tendere uidentur Gregorii uerba,libr.7.Epistola, 66. ad Ianuarium Caralitanum Episcopum: *Indicatum,*inquit,*est nobis,quòd laicis quibusdam curã uestri patrimonij commiseritis*. & paulò inferius;

44 †*De cætero uerò cauendum est a fraternitate uestra, ne secularibus viris,atque sub regula uestra non degentibus cuiuslibet res ecclesiæ committantur,*cap. indicatum,12.quæst.1.Quas ecclesiæ res postea dicit,antea Gregorius Episcopi patrimonium appellauerat:vnde coijci potest earum dominiũ penes Episcopum esse. Cæterùm, nec id urget quippiam: si nanque patrimonium Episcopi forẽt ecclesiastici redditus,non ab eis requireretur, quibus eorum administratio committenda sit, cum rei suæ quilibet modum ac legem dicere possit.Potius igitur patrimonij nomen assumptum est,uel quòd episcopo bona illa vicem patrimonii referre uideantur,quo ad id,ut ex eis necessaria sibi assumere possit;uel suum patrimonium esse dicuntur,quòd illius est ad

45 ministrationi commissum; † quo sensu accipiuntur uerba cap.ecclesia vestra.de sortil.c.ecclesia uestra,1.& 2.de electio.non quod illius ecclesia sit,cuius sua dicitur; sed sit, uel sub illius custodia,uel administratione, quæ dominij vicem quandam repræsentat. Eundem sensum sequentia indicant uerba, dum Gregorius, quod patrimonium Caralitani Episcopi dixerat, res ecclesiæ postea appellauit: una enim pars constitutionis alteri declarationem præbet, uulg.l.Sed uerum,ff.de peti.hæred.l.qui filiabus, ff. de legatis primo.

Septimò

46 Septimò, † cum ij, quibus beneficia aut episcopatus conferuntur, pro rebus ad ecclesiam pertinentibus rei uẽdicatio competat, capitu. cùm super, ubi Abb. de caus. pos. & prop. cap. proposuisti, in fin. de præbend. Inde manifestè colligitur, dominos beneficiarios esse, cum non dominis uendicatio rerum non tribuatur, toto tit. ff. de re. uen-
47 dic. & C. eod. eo. † Verùm ad hæc responderi facilè potest, si consideretur non proprio nomine, sed ecclesiæ suæ tãquam illius procuratori rei uendicationem competere, ita, ut nihil firmi inde colligi possit.

Octauò, illud consideratur, quòd non uno in loco sacri Canones ea loquendi forma uti consueuerunt, ut ecclesias suas, id est beneficiariorum dicant: ita Alexander III. in cap. pro illorum, de præbend. ibi, in aliqua ecclesiarum suarum, & cap. nisi essent, ibi ecclesia uestra, c. præterea, eo. tit. cap. audita, de rest. spol. & Bonifacius VIII. in cap. cum in ecclesia tua, capit. si beneficia, de præbend. in 6. Si sua beneficia dicuntur suæ ecclesiæ, illud profectò non nisi ad fructus referri potest, ut ii, scilicet beneficia-
48 riorum esse intelligantur. Dictionẽ † enim, Suum, Dominium denotare nemo ambigit, l. pupillus, §. fin. ff. de uerbor. signifi. §. cum in suo, ubi glo. inst. de rer. diui. l. si cui,
49 cum tribus sequen. ff. de leg. 3. † Sed dum suæ dicuntur ecclesiæ, quas constat suas non esse, apparet uerba illa nõ accipienda esse respectu dominii, sed suas lato uocabulo intelligi administratione, gubernatione, ac procuratione: l. 1. C. de Thesau. Bar. in l. is, qui duos, ff. ad municipal. sicut & patrimonium suum, & episcopatuum redditus nuncupari suprà dictum est: quemadmodum etiam legitur di-
50 ci † episcopum suum, nõ quòd in alicuius dominio episcopus sit, sed imò quòd is, cuius esse dicitur, sub illius curâ sit constitutus, capit. si tibi. in princip. de præbend.

51 Nonò, dum Beneficiarii † extantium tantum rerum

atque immobilium procuratores dicuntur, ut in c. fraternitatem, de donationibus, cap. cum nobis, glo. uer. procuratorem, de election. iunnui uidetur fructuum illos non
52 procuratores, sed dominos esse; † cum si unum admiseris, reliquum uidearis excludere, cap. qualis, 25. distinct. cap. non ne, de præsumpt. l. si maritus, ff. de procur. Sed si ea loca, quæ superius adducta sunt pro contraria opinione in memoriam reducantur, facile erit argumentum hoc tollere, cum ex iis constare uideatur etiam reddituum procuratores ac dispensatores tantum beneficiarios existimari, cap. inquirendum, de pecul. cleri. cap. primo. 12. quæst. 3. Non hic illud latius prosequor, inde posse clericorum dominium argui, quòd in alios illud transferant, puta eleemosynas largiendo, & nemo in alium transferat quod ipse non habet. uulga. l. Daibertum, 7. q. 1. l. nemo plus, ff.
53 de reg. iur. † Nam si clerici tanquàm ecclesiasticorum redituum procuratores ex eis eleemosynas conferant, nihil prohibet eos dominium transferre: & quamuis ipsi illud proprio nomine non habeant, alieno tamen nomine obtinent, nimirum ecclesiæ aut vniuersalis, aut particularis, aut Christi ipsius, ut fusius suprà tradidimus.

Decimò & ultimò, hæc opinio comprobari potest ex eo, quòd cum concedatur reddituum ecclesiasticorum
54 quatuor esse partes faciendas, † nemo unquam negabit, portionis illius, quæ episcopo competit, dominum illum esse, cum diuisio dominium transferat, l. 1. C. commun. utri. iud. l. cum pater, §. hæreditatem, ff. de lega. 2. Id uerò in beneficiarijs magis obtinet, quòd beneficia ipsa in eorum partem, quæ ex diuisione illis debebatur, assignata sint. De huius argumenti efficacia latius infra agendum erit. Quare illud in præsentia admonuisse sat erit, argumenti uim debilitari posse, quòd diuisio dominium transtulisset, sed essent capacia dominii ecclesiastica bona, aut red-

ditus,

ditus:sed illa dominium non admittunt, cum ea, quæ semel Deo dicata sunt,alienis usibus applicari non debeāt, & bona ecclesiarum Dei sint,ac Christi, & pauperum patrimonium. † Quicquid enim habent clerici,pauperū est,capitu.quoniam quicquid,16.quęst.1.capitu.quod autem,23.quæst.7.Quæ cum ita sint, existimandum est potius hmōdi diuisionem gratia commodioris vsus fuisse cōstitutam,non quòd dominium daret: † sicut & aliàs gratia commodius culturę fieri solet,l.cum pater,§,Caius.ff. de lega.3.commodius enim poterant,ac tutius episcopi, portione sua uti, si reliquæ ab ea se paratæ essent; quamquam isthæc tunc locum habere possent,si Arithmeticæ fuissent portiones illę,ac æquales. Quòd si portiones hæ non æquales,sed legales sint,episcopi tamen illam potiorem arbitrabimur, quam iura iudicare uidentur,ut ea sit, quæ ad episcopi uitam honeste sustentandam tantum sufficiat. Et hæc uisa sunt pro hac sententia magis urgere, quę cum & ipsa firmitudinem aliquam non habeant,ualde ambiguum uidetur quid in hac tota disceptatione stătuendum sit. Curabimus propterea eius ueritatem, quę maxima fieri poterat diligentia,inuestigare: Quod ut facilius præstemus,ante omnia putamus ea referenda, quæ ad ueterum temporum conditionem pertinent,ut eorum quę postea subsequuta sunt diuersam rationem ueluti ob oculos ponamus.

(Margin numbers: 55 beside "trimonium." line; 56 beside "stitutam" line.)

ARGVMENTVM.

Quonam pacto in hac tota controuersia dominium accipiendum sit, & an rectè à pristina illa quatuor partium diuisione, quæ post erecta beneficia planè iam ab vsu recesserit, argumentum sumi possit.

RERVM SVMMAE.

1 *Plurimi refert cuiusmodi sit, quo cum ineunda sit disputatio de redditibus ecclesiasticis.*
2 *Mens nostra pulcherrima inter mulieres à Salomone dicitur.*
3 *Rerum omnium is dominus est, qui earundem autor & creator fuit.*
4 *Diues aliquis efficitur à Deo, ut bonæ dispensationis præmia consequatur, pauper, ut patientiæ brauijs decoretur.*
5 *Si Dei dominium consideretur, non minus clerici, quàm layci rerum suarum dominium habent.*
6 *Quæcunque sunt, idcirco sunt; quia Dei essentiam participant.*
7 *Si hominis imbecillitas consideretur, uix homo appellari potest.*
8 *Solus Christus uerè homo dici potest.*
9 *Naturæ lege dominiorum distinctio incognita.*
10 *Meum, & tuum, hominum improbitate dici cœptum.*
11 *Leges ad coercendam hominum malitiam primùm institutæ.*
12 *Dominium in proposita quæstione ex legibus esse dimetiendum.*
13 *Leges Ciuiles, & Pontificiæ certos dominij quærendi modos inuenerunt.*
14 *Quot modis quæri possit de dominio clericorum.*
15 *Clerici capaces sunt dominij.*
16 *Potuerunt Summi Pontifices certis legibus in clericos reddit.uum ecclesiasticorum dominium transferre.*
17 *Tota de redditibus ecclesiasticis controuersia ad quid redigitur.*
18 *Ex re legitimo titulo possessa fructus acquiruntur possessori.*

Bona

19 *Bona fides etiam sine titulo ad fructus acquirendos suffragatur.*

20 *Beneficijs an insit titulus donationis, sicut feudis.*

21 *Summopere aduertendum est, quibus ex legibus in hac dubitatione argumentum sumatur.*

22 *Veteres canones cum recentioribus non confundendi.*

23 *Canones, qui de quatuor partibus loquuntur, urgent.*

24 *Compendium eorum quæ in primitiua ecclesia seruari circa uictus rationem dictum est.*

25 *Christiani ob nimiam charitatem etiam Iudæos, & Paganos alebant.*

26 *Christianorum persecutiones primis illis temporibus.*

27 *Sedatis persecutionum procellis, certæ leges boni ecclesiasticis dictæ sunt, quibus sancitum est, ut pie ac moderate clerici uiuerent.*

28 *Maximè prospiciendum erat pauperibus, & egenis, qui recens ad Christi fidem conuenerant, ne ex Ydolathitis cogerentur comedere.*

29 *Actici Constantinopolitani Pontificis sanctitas, & liberalitas.*

30 *In Nicæam Orientis ciuitatem aliquando plusquam decem millia pauperum confugerant.*

31 *In magnis necessitatibus si piorum eleemosynæ nō sufficiebāt, tenebantur episcopi consultis presbyteris immobilia ecclesiæ bona, uestes sacras, & alia uendere, ut pauperibus subuenirent.*

32 *Priora ecclesiæ tempora respiciunt sanctorum patrum dicta de rebus ecclesiasticis, ac quatuor partibus faciendis.*

33 *Constitutio quatuor partium non efficiebat, quin redditũum ecclesiasticorum dominium ad alios præter episcopum pertineret.*

34 *Episcopus in quatuor partes, id est, usus, siue fines redditus diuidebat, non autem in quatuor partes Arithmeticas.*

Illud

35 *Illud solum erat clericorum, quod probabili ratione possent consumere.*

36 *Episcopus non in eo, quod ultrà quartam, sed in eo, quod synderesi repugnante retinebat, furtum dicebatur commitere.*

37 *Episcopus, cum tenues habet facultates, potest nulla pauperum aut fabricæ ratione habita illas totas sibi retinere.*

38 *Quatuor illi fines siue usus bonorum ecclesiasticorum, Episcopi arbitrio erant permissi.*

39 *Nullibi legitur Episcopos furti nomine fuisse damnatos, quòd redditus in quatuor partes non diuiserint.*

40 *Multa spectare debebant Episcopi in redditibus elargiendis.*

41 *Præceptum quatuor partium distribuendarum ad nostra tempora non pertinet.*

42 *Post beneficiorum erectionem, quorum antea nomen incognitum erat, & necessitas, & forma quatuor partium sublata est.*

43 *Clericis nulla lex præscripta de quatuor partibus in eorum beneficijs.*

44 *Clerici cæperunt nouo titulo possidere beneficia.*

45 *Post beneficiorum erectionem non debet necessitas, nisi à lege statuta, induci.*

46 *Alex. Tertius in c. 1. de eccl. ædif. iubet ad sarta ecclesiæ tecta seruanda clericos teneri, nec ullam portionis fabricæ mentionem facit.*

47 *Plurimi canones sunt, in quibus pro comperto habetur quatuor partium diuisionem amplius in usu non esse.*

48 *Io. Fantutius, & alij quàm plures grauissimi interpretes sentiunt etiam, quatuor partes exoleuisse.*

49 *Clerici ex nouo titulo, & noua possessionis causa redditum ecclesiasticorum dominium habent.*

50 *Attentata lite pendente non reuocantur, si possessor titulo superueniente possessionis causam mutare potuit.*

CAPVT

CAPVT VIGESIMVMQVINTVM.

VT demum hac de re tota sententiam nostram explicemus, illud ante omnia animaduertendum putamus † plurimi referre, cuiusmodi is sit, quo cum hanc suscipias disputationẽ; sæpè enim fit, ut quæ eadem per se sunt, uariè tamen ab aliis, atque aliis accipiantur, qui uariè, ac quasi diuersis oculis illa intuentur. Sunt qui ea mentis acie præditi sunt, ut propositas sibi res non secus accipiant, ac si illorum intellectus ab hoc corporis nexu solutus esset, ceu purissimus ille intellectus (uulgo Philosophi agentem appel-
2 lant) de quo multa Aristo. lib. 3. de ani. † Horum sanè purissimę menti rectè illud conuenit, quod tradit Salomon 1. Cantic. cap. 8. *O pulcherrima inter mulieres, si ignoras te, egredere, & abi post uestigia gregum tuorum:* Verè, enim pulcherrima illorum mens est, quæ ne se ipsam ignoret, ab hisce tenebris egreditur, ac sensuum fœditatibus, post uestigia relictis, ad diuinæ naturę contemplationem ita erigitur, solique ipsi ita jungitur, ut præter Deum ipsum, nihil præ oculis habeat, nihil curet, nihil expetendum arbitretur, ad Deum omnia referat, Dei omnia esse statuat, Nec proprium quicquam cuiusque esse iudicet, cum omnia à Deo esse profecta, ipsique omnia iure optimo deberi animaduertat. Si cuiusmodi aliquis nobis occurat, cum quo de reddituum ecclestasticorum iure sermo habendus sit, uideor mihi illum illicò exclamantem
3 audire, Non nisi impie dubitari posse. † Quin solus rerum omnium dominus sit, quem rerum pariter omnium autorem, ac creatorem esse constat. Itaque perperam nos dominos appellari, quibus nihil, siue ecclesiasticum, seu profanum illud sit, peculiare propriumque esse possit,

sed

ſed tãtùm rerum, quas obtinemus, cuſtodes eſſe ac diſpen ſatores; Vt cum res, & occaſio poſtulet, rectè iuſtéque, inter quos oportet, illas diſtribuamus. In hanc ſententiam uidetur mihi loqui Baſilius, cum interpretaturus uerba illa Luc. Cap. 12. *Deſtruam horrea mea. &* Diuitem auarum ſic alloquitur: *Si fateris diuitias tibi diuinitus praueniſſe, an iniuſtus eſt Deus, inæqualiter res nobis diſtribuens?*

4 †*cur tu abundas, ille uerò mendicat, niſi, ut tu bona diſpenſationis merita conſequaris, ille uerò brauÿs patientiæ decoretur? Eſt panis famelici quem tu tenes, nudi tunica, quam in conclaui conſeruas; diſcaltiati calceus, qui penes te marceſcit, indigentis argentum, quod poſsides inhumatum:* Hactenus Baſilius, cuius verba, vti verè aurea, D. quoque Thomas adnotauit, 2.2. quæſt. 32. argum. 5. ad ſecundum. Nõ ſanè auſim inficiari, quin piè, ſanctéque exiſtiment, qui ita ſentiunt. Sed intrepide tamen affirmo, quæſtionem hanc noſtram, minimè in hunc ſenſum accipi poſſe, quæ

5 de redditũum eccleſiaſticorum iure proponitur. † Etenim ſi rationem illam attendimus, quod Deo Opti. Maximò accepta omnia referamus, non clericis potiuſquam laycis rerum ſuarum dominium denegandum erit. Neq; enim in Deo diſtinctio ulla adhibenda eſt, ut minus harum, quàm illarum rerum dominus dicatur, cùm æquè

6 ab illo omnia pendeant, † ac quæcunque ſunt, propterea ſint, quod illius ipſius eſſentiam participant. Quare diui-

7 nitus Hieremias: Cœlum, & terram ego impleo. †Quid enim, quæſo, homini tribuemus, ſi attentè eius & miſeriã & ſordes, & naturæ imbecillitatem conſideremus, cùm uix ſit, ut homo ſui ipſe dominus, aut uel homo, quidem dici poſſit. Vnde Regius ille vates, qui certè, ſi alius unquam, hominis nomen promeruiſſet ſeſe hominem appel lare non audet. is enim Pſal. 21: *Ego autem,* inquit, *ſum uermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.*

† Cogi-

8 † Cogitabat ille nimirum uerè solum illum hominem dici posse, quem indicat nobis Ioan. Cap. 19. Cùm, inquit, *Ecce homo seruator noster.* Vt ergo ad institutum tractationis nostri cursum reuertamur, facilè, ut dixi cōcessero, hominem, qui uix sui ipsius dominus sit, multominus cæterarum rerum dominum dici posse, si solam ipsam Dei na
9 turæve legem spectemus. † Quo circa nemo ignorat primis illis naturæ humanę quasi incunabulis, quorum uestigia uix in sanctis hominibus postea retenta sunt, domi-
10 niorum distinctionem incognitam fuisse. † Si quidem tūc demum, cum à naturę simplicitate declinatum est, fuit hominum improbitas, ut meum, & tuum dici cœperit, quod sanè rerum discrimen ante illud tempus ignorabatur, ca. dilectissimis, 12. quæst. 1. Eadem ratione factum est, quēadmodum & Gregorius in prœmio Decretalium animad
11 uertit; † ut cum ex dominiorum distinctione iurgia quotidie orirentur, magisque ac magis habendi cupiditate homines incenderentur, leges cōdere necesse fuerit, quæ assiduos contentionum impetus reprimerent, ac coerce-
12 rent, cap. factæ sunt autem, 4. distinct. † Ex hac porrò rerum serie, quam propterea haud in consultò proposui, facilè, ut arbitror, perspicere est, non ex sola aut diuinæ, aut humanæ naturæ ratione hoc, quod quærimus in prǽsentia, metiri nos oportere, sed ex legibus ipsis, quibus dominia distincta, ac mei, tuique, differentiam inductam esse,
13 docuimus. † Vt uerò ciuiles leges certos modos statuunt, quibus dominia acquiri possint. §. singulorum cum mult. sequen. Inst. de rer. diuis. tot. titu. ff. de acquiren. ser. dom. l. Traditionibus, C. de pact. l. Clauibus, ff. de contrahen. empt. atque alijs multis in locis, ità minimè dubium est, quin & leges Pontificiæ, certam dominij acquirendi
14 rationem inducere potuerint. † Qua ex re fit, ut cum duobus modis hoc quęri possit, quod de clericorum dominio

uoca-

uocatur in controuersiam, nempè possit ne clericus esse dominus reddituum ecclesi asticorũ, & an verè dominus fit, primum illud ita pateat, ut de altero tantùm disputa-
15 re necesse sit. † Neminem enim futurum arbitror, qui iam negare audeat, in clericos dominium cadere posse. cum potuerit sacrorum canonum authoritate in eos dominium transferri, cumque ij, qui aliquando id negare ausi sunt, Concilio Agathensi damnati fuerint, ut & supra nos adnotauimus; Maneat hoc igitur, atque in hac tota tractatione ut firmissimum retineatur, clericos ipsos,
16 haudquaquam dominij incapaces esse; † Maneat itidem illud, potuisse canonum conditores nimirum Summos. Pontif. certis legibus in clericos reddituum ecclesiastico
17 rum dominium transferre. † Ad id certè redigitur contro uersia, vt uideamus quid leges ipsæ statuerint, & an beneficiorum titulum eiusmodi esse uoluerint, ex quo fructuũ quos ex beneficio clericus perceperit, sibi dominium ac-
18 quirere possit: † est enim compertissimum, ex re, quam quis legitimo titulo possideat, semper fructus acquiri, ubi
19 persona possessoris haud incapax sit. † Quin uerò satis constat solam hac in re possessori bonam fidem suffragari, etiam si à non domino, interdumque etiam si absque tit. rem possideat, l. Bonæfidei, ff. de acqui. rer. domi. l. ex diuerso, in prin. ubi Accursius, ff. de rei uend. l. sed & si sine, §. consului, ff. de peti. hæredi. l. ult. ff. pro suo. Verùm ad
20 hoc in præsentia confugere necessarium non est; † in eo, enim potissimum uersari debemus, an titulus beneficij, hanc possit acquisitionem inducere, quasi Principis beneficientiam, ac liberalitatem contineat, sicut & ijs beneficiis, quæ feuda appellamus, donationis titulus inest, qui si minus proprietatis dominium transfert (utilis, ac directi dominij distinctionem uti minimè necessariam hic omittã) at certè acquirendorum fructuum præbet facultatem;

tem.Iam (ni fallor) uerùm totius huiuſce quæſtionis cardinem tenemus;hinc enim proculdubio illa pendet, cuiuſmodi beneficiorum titulus ſit. Tituli autem efficacia legum autoritate æſtimatur; itaque illud unum ſpectan-
21 dum eſt, quid hac in re tota leges ipſæ ſtatuerint. † Verùm, ut hìc quoque omnis planè tollatur æquiuocatio, etiam atque etiam animaduertendum cenſeo,quibus ex legibus argumentemur. Non idem ſemper Eccleſiæ ſtatus fuit,uaria temporum,uaria perſonarum conditio extitit.Itaque,ut aliis multis in rebus,ita in bonorum eccle
22 ſiaſticorum iure mirificè uariatum eſt. † Quo fit,ut qui ueteres canones,nulla temporum ratione habita,uélit cum recentioribus confundere, maximas huic toti materiæ tenebras inferat.Atqui certè hac ratione maximè pernecessarium eſſe duxi,ut ab ipſo huius tractationis exordio, per complura capita hanc temporum ſeriem accuratè per cenſerem;& quid quaque ętate ſeruatum, quidque immutatum fuerit ſigillatim oſtendere.uidebam enim ad propoſitæ quæſtionis ueritatem obtinendam, quantum huius uelut hiſtoriæ cognitio eſſet profutura. Præmuniendum ergo in primis eſt,ut dixi, non omnes canones, qui hac de re loquuntur,ita accipiendos eſſe, ac ſi quod in ijs traditum eſt,noſtris temporibus ſtatueretur; cum proſpicuum ſit,multa pro temporum conditione fuiſſe olim cōſtituta, quæ mox temporum ipſorum ratione immutata, immutari neceſſe fuerit. Ex hoc uerò illud inter cætera colligimus, quod in hac tota diſputatione adeò magni momēti eſt,ut qui hoc non animaduerterūt, ob hanc rem
23 maximè à ueritatis ſemita aberrauerint, † nimirum illos canones,qui de quatuor partium diuiſione loquuntur,nō modò non ita urgere, ut à nonnullis exiſtimatum eſt, ſed nec etiam ad rem noſtram magnopere pertinere. Quod quanquam ex ijs,quæ diximus, intelligi poteſt,dum uete

N rum

rum temporum historiam recensuimus: tamen hoc quoque in loco nonnulla dicam, ac superiora omnia, quasi uerborum compendio concludam, ut ex hoc intelligatur, primò quidem nullam hoc tempore eius diuisionis rationē haberi oportere, deinde nō ex ea necessariò reddituū ecclesiasticorum episcopis dominium denegari: quod ubi fecerimus, atque hac ratione ad sententiæ affirmatiuæ, quæ clericis dominium cōcedit, quasi aditum aperuerimus, tū multò accuratius, & rationibus, & autoritatibus eā ipsam
24 sententiam comprobabimus. † Vt ergo missa faciamus, quę de Aegyptijs, Romanisque itidem Sacerdotibus superius diximus, quibus ex publico uictus suppetebat; ea tantùm in memoriā breuiter reuocāda sunt, quę ad Christianæ ecclesiæ & exordium, & progressionem pertinentia præfati sumus. Primum omniū satis cōstat, caput ipsum ecclesiæ Christum, proprijs rebus usum fuisse: quod sanè maximè consentaneum fuit, ut in eius uitam tanquam in lucidissimum speculum posset intueri qui cùm aliarum uirtutum omnium, tùm præsertim moderationis ac temperantiæ in propriarum rerum usu exemplum quæreret. Illo uerò in cœlum reuerso, haud absimilem uiuendi rationem Apostoli secuti sunt, quos quidem propria possidere dubitari nō oportet, cùm perspicuum sit, eos, qui ad Christi fidem conueniebāt, ante pedes Apostolorum sua proijcere consueuisse: posteaquam uerò Apostoli in humanis esse desierūt, propria itidem bona habuit ecclesia, quorum possessio communis erat. Quod si proprijs rebus ecclesia caruisset, illud euenisset incommodi, ut non modò peregrinis necessaria suggerere Sacerdotes non potuissēt, sed fideles ipsi ab infidelibus, ac Paganis, Christiani à Iudæis uictum quærere coacti fuissent. sed quia propria bona Christianorum cętus obtinebant, nec Paganis, Iudæisque molesti erant, & illis ipsis, quoties opus erat,

piè

25 piè ac liberaliter ſubueniebant.† Itaque Iulianus Apoſtata, Chriſtianorum inuidens laudi, quos contemptus gratia, Galilæos appellat, dicitur ſuos aliquando hiſce uerbis increpuiſſe; *Turpè nanque eſt, ut Iudæos quidem non abÿciant, ſed potius nutriant. impÿ Galilæi, et ſuos pariter, nec nō ēt noſtros; noſtri verò noſtrorum ſolatio deſerātur:* ut eccleſia
26 ſtica refert Hiſto. lib. 6. cap. 29. † Hìc uerò conſiderādū eſt, protinus eccleſiæ calamitates, ac Chriſtianorum perſecutiones exortas eſſe: cùm enim non deeſſent uiri optimi, qui ad Chriſti fidem quotidiè confluerent, bonaque ſua in communi conferrent, ex hoc fiebat, ut parentibus ac propinquis odio eſſent. itaque dictu credibile eſt, quàm multa diſſidia inter liberos, & parentes, inter fratres, alioſque arctiſſimo neceſſitudinis uinculo coniunctos qnotidie orirentur, & quàm multi eo ſolo nomine, quod Chriſti fidem ſequerentur, bonis omnibus ſpoliati, proprijs domibus propè nudi eijcerentur. Neq; uerò a priuatis ſolùm, ſed quod multo infeſtius erat, ab Imperatoribus, magiſtratibus, Pręſidibus, aliisq; qui cum Imperio ubiq; erāt, miſeris Chriſtianis minę, terroresq; undiq; imminebant, atque in ijs fugandis, uexandis, trucidandis nullum crudelitatis genus prætermittebatur; proſcribebantur bona, optimi ſanctiſſimique uiri ad carceres rapiebantur, his manus, illis pedes, aliave membra abſcindebātur, diſcerpebantur alij, alij igne, ferro, cruce, uariisq; multis, & inauditis modis crudeliſſimè necabātur. Eò paulatim rem deduximus, ut quorſum hæc fuſiùs fortaſſe quàm videatur fuiſſe neceſſe, à nobis relata fuerit, iam quivis facilè perſpicere pòſſit. Faciebat nimirum tanta hæc Tyrannorum in Chriſtianos crudelitas, ut dum pro ſe quiſque ſibi ſedulò caueret, in eas potiſſimum Ciuitates incredibilis Chriſtianorum multitudo conflueret, in quibus tutius degere ſe pòſſe arbitrarentur, ibique Epiſcoporum

fidei ac protectioni sese committerent. Verùm sicut torrentis alicuius impetu sedato, qui antea fractis repagulis fortè erupisset, ac circunstantes agros latè occupasset, solent agricolæ, qui prius consternati huc illuc aufugerant, animum recipere, ac paulatim aggeres munire, castella conficere, atque id genus alia parare, quæ tutiores illos in posterum reddere possint; non secus Christiani homines, infestantium Tyrannorum rabies tandem aliquantis per sedata, cum non modò quietè uiuere cœpissent, sed & opes paulatim acquirere, magnaque apud optimũ quẽ-
27 quem in existimatione essent; † nihil tam necessarium esse iudicarunt, quàm ut certis legibus, ijsque præsertim, quæ ad bonorum ecclesiasticorum distributionem pertinerent, rerum suarum statum stabilirent, remque publicã sanctissimis institutis confirmarent. Hisce verò legibus is potissimum scopus propositus erat, ut piè ac moderatè clerici uiuerent, ac ne debito subsidio fraudarent pauperes, quorũ incredibilis tum erat multitudo. Antea enim quandiu inter Christianos extitit communio, uix ab aliis
28 pauperes dignoscebantur: † Posteaquàm uerò ab ea uiuẽdi ratione recessum est, cum multi quotidie ad Christi fidem egeni, & pauperes sese conferrent, in hanc potissimũ curam incumbendum fuit, ut illis ipsis oportunè subueniretur, ne cum maximo totius ecclesiæ dedecore de Ydolothytis comedere, ac relicta ueritatis luce, ad tenebras redire, idolorumq; sese seruituti subijcere cogerẽtur: quod cauendum in primis fuisse Nicolaus Lyranus animaduertit, Deuteron. 14. Itaque tempore mox procedente, diaconos, & œconomos in ecclesia fuisse cõstitutos legimus, qui gratiam, & communicationem ministerij in Sanctos exhiberent. sic enim inquit Paulus, 2. Corinth. cap. 8. τὴν χάριν κοινωνίαν τῆς διακονίας. qua de re latè Frater Michael Medina, lib. 1. de origin. sac. hom. cap. 25. & sequẽ. Neque

uerò

uerò soli cuiusque ciuitatis episcopi confugientem eò Christianorũ multitudinem opibus subleuare cogebantur, sed & aliarum Ciuitatum episcopi in ea præsertim loca in quibus maximè opus esse intelligebant se se munificos ac liberales præbebant, ut ex Nicephoro intelligitur
29 lib. 14. cap. 24. quo loci refert † Atticum Constantinopolitanum Pontificem, uirum sanctitate, & doctrina apud uniuersas Orientis regiones perceleberem certam coronatorũ summam ad Calliopolium Nicææ presbyterũ misisse;
30 † siquidem ad Nicęam Orientalem Ciuitatem tantus undique quotidie Christianorum concursus fiebat, ut amplius quàm decem millia pauperum eò aliquando confluxisse, compertum sit: cuius rei ea quoque causa fuit, quòd uel si Christianorum uexationes superiores aliquãdo cessassent, certis tamen temporibus mutatis pręsertim Romani Imperij rebus, alię atque aliæ subinde oriebantur: quapropter Christi fideles ubique terrarum sedulò faciebant, ut pro se quisque quantum in ipso esset, & quantum facultatum suarum ratio pateretur, egentibus fratribus,
31 certatim subueniret. † Quòd si nec priorum hominum eleemosynæ, nec episcoporum bona, quæ illi omnia ex officio in hunc usum tenebantur impendere, pauperum alimentis satis fuissent, bona ipsa ecclesiæ cuiuscunque tãdem generis illa extitissent, consultis presbyteris aliisq; ecclesiasticis uiris, ab episcopo uendebantur, nimirum hęreditates, domus, agri, quin & uasa sacra diuinis rebus destinata, uestes aliaque Sacerdotum ornamenta, ut ex earum rerum precio egentibus Christianis uictus suppeteret.
32 † Iam uerò, qui horum ipsorum temporum conditionẽ attentè considerauerit facilè intelliget, quorsum spectent illi canones, atque illa sanctorum patrum præcepta (omnia enim propemodum hæc tempora respiciunt) quibus clerici ita iubentur ex bonis ecclesiasticis, paupe-

ribus subuenire, quasi solis pauperibus omnia debeantur. exigebat enim tunc Christianæ reipublicæ status, ut præcipua quædam pauperum ratio haberetur. Quo circa non mirum est, si Syluester cùm bona ecclesiastica in quatuor partes diuidi debere statuit, suam pauperibus partem assignauit; cuius constitutionis si quis uim, & effectum ad ea quoque tempora referat, quibus beneficia constituta sunt, totam is proculdubio tẽporũ seriẽ ac rõnẽ cõfundet. Et in hunc sensum prædictam constitutionem, & si qua alia eiusmodi iura sunt, accipi debere, rectè etiam aduertit Caieta. super. 2.2. quæst. 183. ar. 7. & in respons. ad primam quæstio. in fin. Et quia res magni momenti est, non erit alienum ipsius Caietani uerba hìc apposuisse: *Videtur*, inquit, *quòd in casu necessitatis pauperum, posset portio Ecclesiæ fabricæ non multum indigentis debita, pro pauperibus dispensari: & hoc uidetur Augustinus seruasse, qui fabricis uacare horrebat:* Et paulò inferius, *Et crediderim ego esse uerum, quia iura illa ad statum antiquum Ecclesiæ, in quo uiuebant clerici in communi: directè respiciunt.*

33 † Verùm quidquid hac de re sit, illud præterea aduertendum censeo, quod & suprà polliciti sumus, non efficere hanc constitutionem, ut propterea possimus affirmare ecclesiasticorum reddituum dominium ad alios, quàm ad Episcopos pertinuisse: siquidem Ecclesiæ cuiusque bona ipsius Episcopi potestati permittebantur, qui partium illarum modum pro ipsius arbitrio statuere poterat, ac prout res exigebat, hanc minuere, illam uerò augere. Atque huc spectat, quod ab Apostolis constitutum est. Res ecclesiæ in Episcopi esse potestate, cap. præcipimus, 12. quæst. 1. Sic & Concilium Antiochenum, cap. 25. *Episcopus*, inquit, *Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem*, cap. Episcopus habeat, ea quæst. & cap.

34 † Itaque Episcopus eo ipso, quòd quatuor partes statuere iubebatur, quatuor sibi

fines

fines uidebatur proponere, hoc est, in quatuor usus res ecclesiasticas impendere, non autem arithmeticè, ut ita dicam, æquales illas partes constituere; ac propterea uidemus & canonum, & sanctorum patrum uerba in usum ipsum sonare, ut in cap. Res ecclesiæ, ibi non in alios, quàm in præfatos usus, &c. quod & ibidem indicat glo. dum in-
35 quit, † illud solum esse clericorum, quod probabili ratione consumunt: quibus uerbis non obscurè ostendit clericis non totam integramq; quartam fuisse debitam, sed illud tantùm, quòd probabili ratione consumere debuissent. Quod ergo reliquum erat, uel si clericorum quartam respicere alicui forsan uideatur, tamen non ad aliud, quàm ad Episcopum pertinere poterat, quod & de
36 aliis quartis eodem modo affirmandum est. † Quo circa Episcopus non in eo, quod ultra quartam suam, sed in eo tantùm, quod synderesi repugnante sibi retinebat, ex prędictis regulis fecisse furtum dici poterat. Neque ab hoc sensu abhorrent uerba D. Thom. quodlib. 6. quæst. 7. art. 12. ad tertium, in princ. *Vnde secundùm Canones*, inquit, *bona ecclesiastica debent diuidi hoc modo, ut aliqua pars cedat in usus pauperum, & aliqua pars in usus ministrorum, & cultum ecclesiæ*. Atque ita debere hoc totum accipi, sentit etiam Caieta. super, 2. 2. quæst. 185. ar. 7. in respon. ad secundam quæstio. uersi. Et subtiliter perspiciendum est.
37 † Vbi cùm tenues Episcopo facultates sunt, ei non grauatè permittit, ut nec pauperum, nec aliorum habita ratione totas illas sibi retineat, quàmuis opulento, ac diuiti id ipsum minimè concedat. At certè, nisi bona hæc omnia Episcopi arbitrio permissa essent, non posset Episcopus alienas partes eo sibi nomine retinere, quòd illis ipse indigeret. Quòd si iustè hoc casu id facit, certè ubi non hęc, sed alia iusta, uel fortasse etiam iustior causa extiterit, iure optimo hanc sibi facultatem uendicabit. Etenim iam

dictum est, non arithmeticè hãc partium distributionem accipi debere, ut quotæ, ac certæ illæ partes dici possint: sed idcircò de quatuor partibus haberi mētionem, quòd quatuor fines Episcopo deberent esse propositi, ad quos
38 bonorum ecclesiasticorum usum dirigeret. † Quæ sanè usus ratio cum Episcopi arbitrio permissa sit, eius ipsius dominio minimè aduersatur: neque enim certis regulis arbitrium illud erat ita coangustatum; quin pro rebus, causis, & personis uariari posset, ut perspicuè docemur,
39 argum. cap. & si quæstiones, de Simo. † Quocirca nullibi reperies Episcopos furti nomine damnatos, quòd quæ pauperibus, clericisve, aut fabricæ debuerint, in proprios usus conuerterint; Licèt illos sæpe admonitos legamus, ut tum sanctè, & moderatè, tum prudenter etiam illo ip-
40 so arbitrio uterentur. † Multa enim spectare illos oportebat, siue propriæ ipsorum, siue aliorum portioni modũ statuerent, nimirùm dignitatem propriam, & conditionem, loci naturam, regionis consuetudinem, reficiendarum ædium sacrarum necessitatem, in pauperum personis non egestatem modò, sed egestatis causam, tum & illorum familiam, atque honestatem. Quod cùm aduerteret D. Thom. in loco præalle. prudenter fecit, & cautè, ut non quartam partem diceret, sed aliquam partem in pauperum usus cedere. Quid enim si ipsis quarta satis non fuisset? cur non uel ex propria, uel ex fabricæ portione posset aliquid detrahere, unde eorum egestati plenius consuleret? Liquidò iam constat, ut opinor, non eiusmodi fuisse diuisionem illam quatuor partium, quæ clerico-
41 rum dominium infirmaret. † Verùm haud magnopere hoc nobis præsidium in præsentia necessarium est, cùm satis superq; sit, quod & suprà ostendimus, præceptum illud partium harum constituendarum temporibus illis tãtùm conuenisse: ad nostra uerò tempora, quibus ecclesiæ

status, ratioque mutata est, haudquaquam pertinere.

42 † Quod, ut ita esse clarius perspiciatur, considerandum est, exinde constituta esse beneficia, quorum antea uel nomen ipsum fuerat incognitum, beneficiis uerò constitutis cœpisse clericos habere unde uictui necessaria pararent, atque propterea pristinæ illius distributionis necessitatem, atque formam fuisse sublatam. Neque uerò aut pauperum, aut ecclesiæ portiones obiicias, quarum adhoc ne

43 cessitas uidetur mansisse. † Etenim si priuatis clericis, quibus beneficia assignabantur, nullam legimus præscriptam fuisse legem, qua cogerentur certas in partes beneficiorum redditus diuidere, non uideo cur potius Episcopi lege hac adstringi debuerint, aut cur debuerit hæc mutatio ad reliquos potius clericos, quàm ad Episcopos pertine-

44 ret † siquidem nouus tum status, noua ecclesiæ forma, noua uiuendi ratio esse cœpit, nouo titulo cœperunt eccle-

45 siastici omnes ecclesiastica bona obtinere: † post quam mutationem, quod non expressim lege aut consuetudine inductum est, nos minimè ad necessitatem reuocare debemus, aut non permissum id existimare, quod prohibitum nullibi reperimus, argu. l. Nec non. §. quod eis, ff. ex quib. cau. maio. cùm facilè fuisset Canonum conditoribus, si quas uoluissent, in constitutione beneficiorum conditio

46 nes adiicere, † ut uidemus ab Alexandro III. fuisse factum, in cap. 1. de eccle. ædifi. ubi statuit. Quicunque beneficium ecclesiasticum obtinent, eis sarta tecta ecclesiæ esse adiuuanda, nec de quarta portione, quæ fabricæ olim debebatur, mentionem ullam facit: cuius sanè portionis, uel aliarum, si, ut antea fuerat, tunc quoque distincta ratio fuisset, de sarctis tectis nihil speciatim statuere opus habuisset, ut pote quibus ex portionis illius assignatione satis superq; prospectum fuisset. Porrò autem, sicuti non ab Alexandro, ita nec ab aliis post illud tempus, mentio-

nem

nem de quatuor partibus ullam factam esse reperimus, li cèt prælatos uti cæterorum uitiorum, sic & tenacitatis atque auaritiæ nomine sæpe reprehensos esse uideamus.
47 † Quin uerò canones quàmplurimi sunt, in quibus pro comperto habetur, quatuor partium diuisionem non amplius in usu esse, ut in cap.fin.de his, quæ fi.à maio.par.capit. Vbi certè non fuisset necesse, ut quilibet Canonicus ecclesiæ restaurationi partem aliquam suorum redditũ deputaret, quemadmodum ibi à maiori parte capituli statutum esse asseritur, si pristinum illud ius adhuc obtinuisset, quo fabricæ quarta portio debeatur. Quod ipsum perspicuè colligitur, & ex cap.uni, circa fin.ut eccle.benefic.sine dimi. confera.ubi Archiepiscopus ille Mediolan. reseruatis sibi prouentibus, alteri beneficium contulisset, reprehendit illum Summ.Pont.non eo quidem nomine, quòd uel pauperes, uel clerum, uel fabricam suis portionibus fraudasset, id quod certè fecisset, si portionum illarum diuisio fuisset adhuc in usu: sed ea tantùm de causa reprehendit, quòd ex discreto potius iudicio, quàm ex affectu carnali debuerit ecclesiasticum officium, & beneficium in personam magis idoneam conferre. Cuius rei ratio illa est, quia, ut diximus, post constituta beneficia, ita rerum, possessionumque status, & forma mutata fuit, ut ueteres illæ leges exoleuerint, quæ ad priorem ecclesiæ statum pertinebant; ita factum est, ut quatuor partium distributioni locus esse deficerit. Mecum autem hac in re sentiunt summi, ac grauissimi interpretes; quorum autoritatem, uel si maximè res dubia esset, sequi tamen deberemus, argum. l. minimè, & l. interpres, ff.de legib.faciunt no.per Docto.præsertim Felyn.in cap.1.de treug. & pac. Ita post Host.& Innoc.in cap.fin.de his, quæ fiunt à maio.
48 par.cap. Sentit † Io. Fantutius doctissimus, ac summæ autoritatis interpres, cuius commentaria manu scripta in

Vaticana bibliotheca asseruantur, in cap. quatuor, 12. quęstio 2. Ita etiam Panorm. in cap. 1. de ecclesi. ædifi. cui adstipulatur Dec. consi. 118. num. 5. versi. Hodiè tamen non
49 fiunt. Craue. consi. 116. nume. 1. † Sed ne diutius in re aperta commoremur, iam tandem concludamus paucis, post constituta beneficia, reddituum ecclesiasticorum dominium nouo ex titulo nullæq; legi obnoxio in clericos translatum fuisse, ac propterea illos concessione Apostolica tutos esse, ita ut ad illorum restitutionem nullo iure compelli possent, quasi hoc sibi titulo possessionis causam
50 iustè mutauerint. † Ac sanè persimili illo exemplo confirmari hoc potest, quòd uidemus in eo, qui lite pendente possessionem adeptus fuerit, attentata non reuocari, si is titulo superueniente, puta breui Apostolico, possessionis causam mutare sibi potuerit, ut tradit Socin. in l. 3. §. ex pluribus, de acq. poss. & in consi. 132. uol. 2. Put. in recollectis decisionibus, quæ manu scriptæ circumferuntur, decis. 17. lib. 3. ut lit. penden.

ARGVMENTVM.

Ecclesiasticorum reddituum uerè dominos esse clericos uarijs rationibus demonstratur.

RERVM SVMMAE.

1 *Nulla probabilis afferri potest differentiæ ratio inter distributiones quotidianas, ac cæteros beneficiorum fructus.*
2 *Distributionum quotidianarum dominium ijs, qui diuinis intersunt officijs, acquiritur.*
3 *Argumentum à contrario sensu non sumitur, ubi absurdum aliquod sequeretur.*
4 *Priuationem omnem habitus antecedit.*
5 *Integræ distributiones clericis assequerentur, non eæ tantùm, quæ*

quæ ad uictum necessaria sunt.

6 *Generalis clausula in fine apposita, superiora omnia complectitur.*

7 *Distributiones quotidianæ à cæteris fructibus beneficiorum distinguuntur (ut aliqui existimant) quia illæ ob personalem laborem præstantur; hi uerò non.*

8 *Reÿcitur differentiæ ratio inter distributiones, & alios redditus.*

9 *Consentaneum non est, quempiam suis stipendÿs militare.*

10 *Beneficium datur propter officium.*

11 *Quàm multos labores subeant prælati.*

12 *Ars artium, est animarum cura.*

13 *Beneficiarÿ residere tenentur.*

14 *Difficilius indulgentur distributiones in absentia, quàm cæteri beneficiorum redditus.*

15 *Ratio cur difficilius concedantur distributiones in absentia, quàm cæteri fructus.*

16 *Distributionum una ueluti maßa est, præsentibusq; iure non decrescendi, absentium portio acquiritur.*

17 *Ius alteri quæsitum tolli non debet.*

18 *Distributionum clerici dominium habent, ergò & reliquorum reddituum, cùm nullum probabile afferri poßit discrimen.*

19 *Hospitalium redditus, pauperum sustentationi sunt deputati.*

20 *Hospitalarÿ poßunt uictum & uestitum ex hospitalium redditibus assumere.*

21 *Beneficiorum fructus clericis sunt deputati.*

22 *Clerici si ad uictum necessaria tantùm possent aßumere, nihil ab hospitalarÿs differrent.*

23 *Hospitalium erectio declarat quatuor partes exoluiße.*

24 *Hospitalia adeò à cæteris bonis Episcopi, & clericorum seiuncta sunt, ut in beneficÿ titulum concedi nullo pacto poßint.*

25 *Vnica ratio, quæ afferri potest, pro expressa habetur.*

Commen-

26 *Commendatarij fructuum dominium non habent, sed necessaria tantùm ad uictum.*

27 *Si beneficiarij fructuum dominium non haberent, à commendatarijs nihil differrent.*

28 *Commendatarius non dicitur Prælatus, nec beneficiarius.*

29 *Commendatarium, ac Visitatorem, quod ad dominium fructuum attinet, eodem iure censeri.*

30 *Commendatarij hodiè disponunt de fructibus tanquàm beneficiarij, quia id sibi à Papa conceditur.*

31 *Hospitalarij tenentur quotannis Ordinario rationem reddere.*

32 *Bald. & Anch. mirantur, cur in uniuerso iure Pontificio cautum non sit, beneficiarios tenere ad redditionem rationis.*

33 *Coadiutores, qui dementi Episcopo dantur, de prouentibus Prælatorum sunt alendi.*

34 *Prælatorum prouentus dicuntur, qui in eorum dominio sunt.*

35 *Genitiuus denotat dominium.*

36 *Vsucapiones, & præscriptiones, ne rerum dominia in incerto essent, potissimum introducta.*

37 *Hoc ipso, quòd nihil de redditúum ecclesiasticorum dominio cauerint legumlatores, manifestè ostenditur illud esse penes beneficiarios.*

38 *Iure omnia, quæ dicunt res ecclesiæ, prælatorum arbitrio, & potestati committi, illorum dominium apud illos esse probant.*

39 *Potestatis, uerbo, dominium significatur.*

40 *Intellectus ad c. cum uenerabilis, de excep.*

41 *Suum illud dicitur, quod in cuiusque dominio est.*

42 *Concilij Tridentini auctoritate demonstratur, clericos redditúum ecclesiasticorum dominos esse.*

43 *Consilium à præcepto differt.*

44 *Posse malè agere, siue peccandi potestas, impotentia est.*

45 *Clerici possunt censum imponere super redditibus Ecclesiasticis.*

CA-

CAPVT VIGESIMVMSEXTVM.

IDEMVR nobis id hactenus assecuti, ut iam non alienum, sed probabile uideatur, in clericorum dominio & potestate redditus ecclesiasticos esse. Nunc danda nobis opera est, ut non probabile modò, sed uerissimum id esse intelligatur. Quapropter missis multis, quæ dici possent, ea tantùm argumenta in medium adducemus, quæ ueritatis
1 scopum proprius attingunt. † Primò quidem uidetur mihi huic sententiæ maximè illud suffragari, quòd nullam uideo consentaneam rationem afferri, cur de beneficiorum fructibus secus ac de quotidianis distributionibus
2 existimemus. † Atqui certè distributiones ipsas in clericorum dominio esse, perspicuè demonstratur in cap. uni, de cler. non resid. in 6. quo loci dum negat Bonifacius distributiones iis acquiri, qui minus ea seruauerint, quæ ibi ipse præcipit; haud obscurè nos docet in eos, qui à præscripta forma non recesserint, ipsarum dominium transferri. *Qui uerò*, inquit, *aliter de distributionibus, &c. rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas*. Nec enim quicquam nos mouere debent nonnullorum altercationes, qui non hoc sentire ibi Bonifacium demõ
3 strare contendunt: † ut cùm dicunt, sumi non posse argumentum à contrario sensu, quoties absurdum quippiam ex eo sequi potest. Nam qui attentè illa considerant, quę nos suprà docuimus, facilè (ut opinor) intelliget commẽtitiam esse hanc absurditatem, nec firmo ullo niti fundamento, id quod infrà apertius demonstrabimus. Huc accedit, quòd dum reddituum horum dominio Rom. Pont. priuat illos, qui sacris non intersunt, hoc ipso certè statuit, ac pro comperto habet, ad illos eorundem fructuũ

dominium

4 dominium pertinuisse: † cùm ita compertum sit, ut nulla possit dici priuatio, quam habitus non antecedat, l. decem. ff. de uerbo. obligat. l. manumissiones. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iu. Quòd si obstinatè contendas, non fuisse hos fructus clericorum, quàmuis Bonifacius eos fieri neget illorum, qui sacris non intersunt; eò statim ipse decurram, ut dicam, superuacaneum, ac planè inutilem fuisse ipsius constitutionem: quæ interpretatio minimè recipienda est, l. hæc stipulatio. §. Diuus, ff. ut leg. non caue. cap. si Papa, de priui. in 6. Quia & illud considerandum
5 est, uerba illius capitis generalia esse, † ita ut non possis obiicere, solam eam partem distributionum clerico acquiri, quæ ipsi ad uictum necessaria sit, l. 1. §. generaliter. de leg. præstan. l. 1. §. quòd autem, de aleæ. lusu, & alea. Et certè, cùm ibi Bonifacius & de integra distributione, & de parte distributionis mentionem faciat, in determinatione etiam idem seruasset, ac de parte expressim locutus esset, nisi id quod ibi ipse tradit, generaliter accipi uoluisset, cùm dicit: *Qui uerò aliter de distributionibus quicquam receperit, rerum sic perceptarum dominium non acquirat*, intelligendo non acquiri dominium, nec pro parte,
6 nec in totum: † cùm minimè incognitum sit, postquàm speciatim aliquid expressum est, generalem clausulam subiici solere, quæ superiora omnia complectatur, l. doli clausula, ff. de uerbo. obli. cap. cum dilectus, de donatio. Abb. in cap. secundò requiris, de app. in cap. causam quæ, nume. 5. de rescrip. Itaque cùm in distributionibus hoc, quod quærimus, compertissimum sit, ad illud unum certè tota hæc redigitur controuersia, quod initiò tetigimus: Num inter distributiones hasce quotidianas ac beneficiorum fructus, consona ulla differentię ratio afferri pos-
7 sit. † Sunt qui inter unum, & alterum fructuum genus discrimen illud esse statuant, ut qui ex quotidianis distribu-

tionibus

tionibus percipiuntur, quasi personalibus clericorum laboribus debiti, maiorem quendam, præcipuumq; fauorem mereantur: quod cùm secus sit in fructibus beneficiorum, cumq; nihil ij præcipuum habeant, cur debeant uti proprij clericis adiudicari, propterea illos ex com-
8 munibus tantùm regulis extimari debere statuunt. † Sed non uideo ego, cur non & beneficiorum fructus ob labo-
9 rem, ac personale seruitium clericis tribuantur: † cùm minimè consentaneum sit, suis quempiam stipendiis militare, ut inquit Paulus 1. ad Corinth. cap. 9. *Debeantq; ijs qui altario seruiunt, ex altario sumptus suppetere.* cap. cum
10 secundùm Apostolum, de præbend. † Neque enim ob aliam causam, quàm propter officium beneficium datur, cap. ult. de rescrip. latiusq; hoc prosequitur Domin. Sot. lib. 3. de iust. & iur. quæst. 6. ar. 2. in secunda conclusione.
11 † Cui autem, quæso, prælatorum labores incogniti sunt, qui nedum choro adsunt, diuinisq; officiis intersunt?
12 † Sed & animarum curam gerunt, quam artem artium Gregorius appellat, in cap. cum sit ars artium, de æta. & qualita. Idemq; hoc onus omnium iudicio grauissimum
13 illi pariter subeunt, qui Parochiis præfecti sunt. † Neque uerò affirmari potest, in beneficiariis absentiam tolerari, cùm imò residere ipsi teneantur, ac nisi id faciant, certis pœnis, fructuum nempè subtractione, demumque etiam
14 priuatione coerceantur. † Non me latet, eos, qui hanc differentiæ rationem defendunt, ac distributiones magis quotidianas ob seruitium personale, quàm fructus beneficiorum deberi contendunt, cò potissimum moueri, quòd uideant difficilius illas, hos uerò facilius concedi absentibus, qui nullum in seruitiis ecclesiæ personalem
15 laborem assumunt. † Sed considerandum est, aliam causam esse, cur difficilius distributiones absentibus conce-
16 dantur: illam nimirùm, † quòd cùm tota una quodam-

modo

modo massa sit, ex qua sumitur, quod singulis iis præstatur, ad quos ea distributio pertinet, si unus desit, atque è medio recedat, uidetur portio ipsius iure quodammodo non decrescendi ad reliquos pertinere, argumen.l. re con iuncti, de leg. 3. iuncto titu. de cler. non residen. Longè uerò alia ratio est beneficiorum, quæ distincta inter se sunt, neque eorum fructus ex communi aliquo aceruo desumuntur. Quo fit, ut quàmuis in distributionibus quotidianis ratione huius coniunctionis singuli in singulorum portionibus iuris non nihil habeant, de fructibus tamen beneficiorum non idem affirmari possit. Itaque in distributionibus quotidianis difficilius parcitur absentibus, cùm illis non possint iure amissæ portiones condonari,
17 quin cęteris ius quæsitum auferatur: † quòd minimè fieri debere, & leges ubique, & interpretes omnes exclamant, l. non fraudantur. ubi Dec. & Cagnol. l. id quod nostrum, de regu. iur. l. fin. de iur. codicillo, l. fin. C. de acqui. poss. l. 2. §. meritò, ff. ne quid in loc. publ. quæ latè congerunt Gomes. & Mandos. in reg. de non toll. iur. quæsi.
18 † Vt uerò tandem, quæ fusius hactenus dicta sunt, paucis concludamus: cùm perspicuè eo capite probetur, quotidianas distributiones clericis acquiri, cumq; etiam liquidò hasce ipsas distributiones usqueadeo pingues esse posse, ut uictus necessitatem excedant; consequens est, ut fateamur in beneficiis quoque, quorum eandem rationem esse demonstrauimus, non solùm usum clericis concedi; sed fructuum planè omnium in eos dominium transferri.

Secundò adducit me in hanc sententiam hoc argumẽtum sumptum ex coniunctione duarum legum. Video enim Clementem in clemen. Quia contingit, de religio.
19 domi. asserentem † hospitalium redditus pauperum su-
20 stentationi esse peculiariter deputatos: † Quàmuis & ho

ſpitalarij uictum, & veſtitum ſibi inde poſſint aſſumere, ut docet ibidem gloſſ. in uer. uſus. Video præterea Innocentium III. in cap. à crapula, & in cap. cum ab omni; de
21 uit. & honeſta. clerico. † affirmantem, beneficiorum fru-
22 ctus eſſe clericis deputatos. † Itaque ſi diceres, ex fructibus beneficiorum poſſe ſibi clericos ea tantùm aſſumere, quæ ad uictum neceſſaria ſunt, nulla in re certè ab hoſpitalariis differrent beneficiarij; neque ulla planè ratio eſſet, cur potius clericis fructus beneficiorum, quàm hoſpitalariis hoſpitalium fructus fuiſſe deputatos docere poſſemus. Illud præterea animaduerto, quod dicit Roma. Pontifex. d. Clemen. Quia contingit. Idcircò hoſpitalia fundata fuiſſe, & fidelium erogationibus dotata, ut iis pauperes, infectique lepra reciperentur, atque ex eorum
23 prouentibus ſuſtentarentur. † Qua ex re optimè colligitur id, quód ad huius ſententiæ confirmationem antea præmuniuimus, nempè antiquam illam quatuor partium diuiſionem penitus hodie abſoleuiſſe. Etenim ſi pauperibus portio ſua nunc quoque neceſſariò eſſet aſſignata, cũ pauperum ipſorum numerum diminutum, potiuſquàm auctum fuiſſe, perſpicuum ſit; non uideo, cur neceſſe fuiſſet erigendo hoſpitalia, nouam præſidij formam ijs ipſis afferri, aut cur bona potius hoſpitalium à cæteris Epiſcopi, cleri ve bonis ſeiuncta eſſent, ſi cætera quoque ipſius Epiſcopi bona, quæ modò eius neceſſitatem excedant, pauperibus deberentur. Certè enim ſatius fuiſſet, atque expeditius, bona hæc ſimul omnia confundere, cùm præter ea, quæ Epiſcopi uſibus ſeruirent, cætera planè omnia eiuſdem prorſus iuris eſſent. Eſſent porrò ſui iuris, etiam ſi Epiſcopi poteſtatem ſpectes, cùm hoſpitalium quoque bona eius poteſtati ſubiecta eſſe, nemini incognitum ſit. Vt facilè intelligas, hanc differentiam non ad poteſtatem, ſed ad dominium pertinere: nam cùm omnia in Epi
O ſcopi

ſcopi poteſtate ſint, non in ipſius tamen dominio omnia ſunt; ſed ea tantùm, quæ Epiſcopi ſunt, non quæ in hoſpi
24 talibus pauperum uictui ſpeciatim ſunt deputata. † Atque hæc uſqueadeo à cæteris, tum Epiſcoporum, tum clericorum bonis ſeiuncta eſſe canones uoluerunt, vt expreſſim ibidem Clemens prohibeat, ne ex eiuſmodi locis ullus clericis in beneficium conferatur, ac contrariam quancumque conſuetudinem penitus infirmet, cuius ſanè prohibitionis nulla alia ratio aſſignari poteſt, niſi quia, ſi clericis eiuſmodi loca in beneficium concederentur, tunc clerici etiam præter neceſſaria ſibi ex iis bonis acquirerent, quod ibi Sum. Pont. planè abhorret, ac de-
25 teſtatur. † Quocirca, cùm ſola hæc ratio afferri poſſit, perinde haberi debet, ac ſi fuiſſet expreſſa, l. eam quam, ubi Bald. & Alexand. C. de fideicommiſ. l. is qui opus. ff. locati.

Eodem propè modò à commendatariis argumentum duci poteſt, quo ab hoſpitalariis proximè ductum eſt:
26 † cùm enim palàm ſit, commendatarios fructuum dominium non habere; ſed illud tantùm, quod victui, ac veſtitui ſatis eſſe poſſit, ut ex ſecundo Bracharenſi Concilio traditur, in cap. placuit, 10. quæſt. 3. Doctor. in cap. nemo, ubi glo. in uer. commendare, de elect. in 6. quos refert Rebuff. in prax. benefic. gloſſ. 7. in uer. commenda.
27 † Si de beneficiariis idem ſentiremus, ac præter uictum, & veſtitum, cæterorum fructuum poteſtatem, ac dominium iis denegaremus; fruſtrà certè à beneficiariis diſtinguerentur commendatarij. At diſtingui eos compertiſſimum eſt: cuius rei nulla alia ratio eſſe poteſt, niſi quia beneficiarius fructuum dominus eſt, commendatarius verò nullum in fructibus eccleſiæ ius habet, niſi ut colligat,
28 gubernet, ſibiq; ac miniſtris prouideat. † Quam ob cauſam prælatum, ſeu beneficiarium dici commendatarium

non posse censuit glo. in d.cap.Nemo, de electio. in 6. in
29 uer. commendare. † Non dissimili iure, quantum ad hoc attinet, commendatarius censetur, ac uisitator, cap. obitum, & cap. Catinensis, 61.distin. Host.in cap.dudum, de
30 elec. † Quod verò hodie secus esse uideamus, ex eo proficiscitur, quòd Summi Pont. ut cum ipsis commendatariis benigniùs agant, solent in diplomatibus clausulam quandam adiicere, quæ in hæc verba concipitur: *Vt commodius sustentari ualeas, de alicuius subuentionis auxilio prouidere cupientes, tale Monasterium, uel beneficium autoritate Apostolica concedimus, & commendamus, ac prouidemus, per te quandiu uixeris, tenendum, & possidendum, ita quòd durante commenda huiusmodi, de fructibus, redditibus, & prouentibus ipsius disponere, & ordinare ualeas, sicut veri priores ipsius prioratus, qui fuerunt pro tempore, ordinare, & disponere potuerunt, & debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium, & mobilium pretiosiorum ipsius prioratus tibi penitus interdicta*. Verùm nisi clausula hæc apponeretur, de fructibus commendæ non posset commendatarius disponere, imò teneretur quotannis de iis ra-
31 tionem reddere Ordinario: † quod & de hospitalariis canit Clemens Quintus in d. clemen. Quia contingit, de relig.domi.& Concilium Tridentinum nuperrimè innouauit, sess.24. cap. 9. Atque ex hoc maximè nostra sententia confirmatur: quia cùm de Prælatis, ac beneficiariis ni-
32 hil tale usquam legatur († ut non sine admiratione animaduertit, Bald.in l.Orphanotrophos, nume.6.C.de Episcop. & cler.in fin.& Ancha.in d.clemen.Quia contingit, nume. 15.) Ex hoc certè intelligitur, Prælatos fructuum dominos esse, atque ea de causa liberam prorsus eorum administrationem habere.

Quartò, mouet me maximè constitutio Bonifacij in cap.1.de cleri.egrotan.lib.6.quo loci posteaquàm statuit
Epi-

Episcopo dementi coadiutorem dandum esse, subiicit
33 uerba: † *Præsenti quoque adiicimus sanctioni, ut coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorum assumerentur auxilium, sumptus recipiant moderatos.* Attentè considerandum est hoc, quod dicit, de prouentibus prælatorum coadiutores sumptus posse recipere, illudq; ante omnia uidendum: quósnam prælatorum prouentus esse intelligat. Nam si cum Archidiacono eos tantùm statuit esse prouentus prælatorum, qui sunt ipsis necessarij, quomodo poterunt coadiutori sumptus ex eo suppetere, quod Episcopo necessarium est, quin ipsorum alteruter
34 esuriat? † Necesse est ergo, eos ibi Prælatorum prouen-
35 tus appellari, qui in prælatorum dominio sunt: † cui interpretationi, uel genitiui ipsius natura maximè conuenit, l. 2. §. in locum, ff. de relig. & sump. fun. Doct. in repe. c. ex grandi, in uer. Regis Portugalliæ, de suppl. negl. præla. Abb. in cap. 1. nu. 26. de postula. præl. Docto. in rubr. ff. de no. ope. nunc.

Quintò operæpretium est considerare, quàm uerisimile esset, legislatores, qui tanto studio semper curarũt,
36 ne dominia rerum in incerto sint; † eaque de causa usucaptiones, prescriptiones, & si quæ alia eiusmodi sunt, remedia introduxerunt, non expressim statuisse penes quem esse redditũum ecclesiasticorum dominium, si (quod sentit Archidiaconus) penes prælatos illud esse noluissent, cùm præsertim eiusmodi hoc sit, in quo de animæ salute
37 agitur. † Verùm hac de re nihil expressim cauere necessarium esse duxerunt, cùm satis in eo ostendant, prælatorũ dominium esse, quòd liberæ ipsorum dispositioni omnia commiserint, si quidem dominium, (ut neminem præterit) ius est de re corporali liberè disponendi, quod salua legum prohibitione fiat, ut docuit Bar. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquiren. poss. Alcia. in l. traditionibus, C.

38 de pac. † Hinc porrò fit, ut nostra hæc sententia probetur necessariò illis omnibus iuribus, quæ potestati, atque arbitrio prælatorum res ecclesiæ permittunt, quæ sanè plurima sunt, vt per se quisque poterit animaduertere, qui sacrorum Canonum libros diligenter euoluat: quorum ego industriæ ne prorsus defuisse uidear, nonnulla hic loca recensebo. Primò id apertè colligitur ex canone Apostolorum, 41. vbi leguntur hęc verba: *Præcipimus, vt in potestate sua res ecclesiæ, episcopus habeat, ita ut potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, & Diaconos*, capitu. percipimus, 12. q. 1. Ijsdem prope uerbis vtitur Concilium Antiochenum, cap. 35. seu, 25. cum inquit: *Episcopus ecclesiasticarũ rerũ habeat potestatem ad dispẽsandũ erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia, &*
39 *timore*, capit. Episcopus, 12. q. 1. † Potestatis autem uerbo dominium significari, testes sunt multis in locis Iurisconsulti, ut in l. qui in littore, l. Pomponius, l. in laqueum, ff. de acquiren. rer. domi. l. sequitur, §. sunt in potestate, ff. de
40 usucapion. † Huc etiam respicit quod tradit Rom. Pontifex. in c. cum uenerabilis, de exceptio, quo loci possessionem legitimã quorundã bonorũ penes Episcopos Sabinẽses fuisse ita demonstrat, ut dicat illa ipsa bona Sabinenses Episcopos possedisse, ac de eis pro suę uoluntatis arbitrio disposuisse: quibus u erbis sicuti proprietatis possessio ita, & fructuum dominium significatur. Hinc uidemus suam ecclesiam, suum beneficium passim dici, capit. pro illorum, de præben. in 6. cap. fi. de his, quæ fi. à maio.
41 par. capit. † suum uerò cuiusque est, quod in illius dominio est, Bar. in l. is, qui duos, ff. ad municip. l. 1. C. de Thesau. lib. 12. † Quo circa negari non potest, quin maximè suffragetur Concilium Tridentinum sessione, 24. cap. 12. de reformatione: ubi dum negat illos facere fructus suos qui vltra duos menses, posteaquam prouisi sunt, fidei pro

fessio-

fessionem differunt, liquidò ostendit ijs, qui præscriptam temporis metam non excedunt fructuum dominium acquiri, prout etiam sess. 23. cap. 1. de reformatione in illis uerbis: *Si quis autem contra huius decreti dispositionē abfuerit, statuit eum pro rata temporis absentia fructus suos non facere.* Item sessione, 25. cap. 1. de reformatione, ubi leguntur hæc uerba: *Omnino sancta Synodus interdicit, ne ex redditibus ecclesiæ consanguineos familiaresve suos episcopi augere studeant.* His iuribus omnibus nihil aliud video responderi posse, nisi id quod sæpè contrariæ opinionis fautores inculcant, facere clericos quidem fructus suos, atque etiam de ijs posse pro ipsorum uoluntate liberè disponere; sed uoluntatem illam certis regulis modisq; restrictam esse, neq; inordinatam esse debere; quod ipsum uti nos facilè concedimus, sic intrepidè negamus, ex ea re dominiū clericis auferri, cùm id potius consilii sit,
43 † quod à precepto differre, & per se notum est, & doctores passim tradunt, ut in cap. nam concupiscentiam. & in capitu. cognoscentes, de constituti. vt & Aegidius Bellamera animaduertit in d. cap. cum uenerabilis, in 6. notab. Nec sanè quispiam nisi absurdè dixerit, idcirco dominiū aut potestatem imminui, quòd dominus male agere im-
44 pediatur, † cum hoc ipsum posse male agere, non sit aliquid posse, sed impotentię potius argumentum sit, ut docemur in cap. non nos, 40. dist. *Non nos* (inquit ibi Roma. Pont.) *cùm successione Beati Petri, peccandi licentiam suscepimus,* quod peccandi potestas impotentia potius sit, cap. charitas, de pœnit. dist. 2. retinent ergo clerici dominium fructuū ecclesiasticorum; licèt moneantur ne illos in prauos vsus conuertant. Qua in re illud certe maxima consideratione dignum est, quòd in toto iure Pontificio nusquam videmus furti nomine clericos accusari, nusquam reprehendi, quod ecclesiastica bona in quatuor partes nō

O 4 diui-

diuiserint, aliorumve portiones sibi vsurpauerint, licet illi sæpè auaritię insimilentur, sępeque etiam quòd vetitis comessationibus indulgentes, aliisque vitijs sese coinquinantes suo ipsi exemplo aliorum mores corrumperent, est animaduertere, cap. à crapula, cap. clerici. de vita, & honest. clerico. capit. auaritiam, de præben. in 6. cap. vt nostrum, vt Ecclesiast. benefi. sine dimi. confera. immobilium tantùm rerum alienationi certam fuisse formam pręscriptam passim de reb. Eccles. non alie. Redditiuum verò alienationem non modò non prohibitam, sed ne vlla qui
45 dem solemnitate fuisse restrictam: † Quinimò posse illos super huiusmodi redditibus censum imponere, pluribus comprobat doctissimus Petr. Tollet. in sua praxi censuar. in uers. Huiusmodi censualia super rebus, nu. 17. quē sequitur Guliel. Red. in tracta. de reb. Eccles. non alie. in Rubr. de constitutio. annu. cens. in rebus ecclesiæ, nu. 1. folio, 101. Vt facilè intelligas horum ipsorum redditiuum dominos clericos plane esse.

ARGVMENTVM.

Duabus ex rebus potissimùm constare bona Ecclesiastica, nimirum decimis, & pijs legatis: vtrunque verò huius diuisionis caput huic opinioni maximè suffragari, quæ fructuum Ecclesiasticorum clericis dominium concedit.

RERVM SVMMAE.

1 ***Duabus ex rebus potissimùm bona ecclesiastica constant, nimirùm decimis, & pijs legatis.***
2 ***Decimarum origo antiquissima est, ac diuina lege instituta illa sunt.***
3 ***Decima in clericorum vsus instituta.***

Verbum

4 *Verbum, Vsus, non necessaria tantùm, sed etiam vltra necessaria complectitur, nisi sumatur pro seruitute formali.*
5 *Quæ de pauperum decimis considerari possunt, dominium clericorum confirmant.*
6 *Pauperum decima cur instituta.*
7 *Tertiæ decimæ, quæ pauperum erant, in vsu esse desierunt.*
8 *Secundæ decimæ ad sacrificia pertinebant, quæ & ipsa noua lege abrogata sunt, nu. 9.*
10 *Decimæ in clericorum vsus destinatæ remanserunt.*
11 *Ex decimis pauperibus subuenire, non nisi ex generali præcepto dandi eleemosynam ex eo, quod superest, compellimur.*
12 *Præceptum dandi eleemosynam ex eo, quod superest, tam decimas, quàm alia omnia complectitur, ac tam clericos, quàm laycos.*
13 *Decimas esse tributa egentium animarum, quomodò intelligantur. ac intellectus ad c. decimæ, 16. q. 1.*
14 *Superflua, vt erogentur in pauperes, ad animi præparationem attinet.*
15 *In necessitate quem constitutum esse, arbitrio prælati committitur, cùm nulla certa regula dari queat.*
16 *Sensit D. Thomas decimas in clericorum vsus esse constitutas.*
17 *Caietani ratio de decimis, quæ hodie soluuntur, reijcitur, numero. 18.*
19 *Decima dicitur quicquid decimæ nomine datur, etiamsi minus sit, varieq; soluitur ex locorum consuetudine, numero. 20.*
21 *Clerici maiorem hodie subeunt laborem, quàm olim Leuitæ.*
22 *Presbyteri, qui bene præsunt duplici honore digni sunt.*
23 *Boui trituranti os alligandum non est.*

Mer-

24 *Mercedem maiorem consequi debet, cui maior incumbit labor.*

25 *Duplex decimarum causa, altera, quæ dantem, altera quæ accipientem respicit.*

26 *Recognitio uniuersalis dominij ipsius Dei, respicit dantes decimas.*

27 *Peccant grauiter, qui tardius decimas soluunt.*

28 *Diuitiarum affluentia Christianæ religioni non aduersatur: pluraq; de ea re afferuntur exempla, nu. 29.*

30 *Sacerdotes diuitiarum vsu non modò non prohibiti, sed & hac in re cæteris antepositi.*

31 *Sacerdotes nouæ legis longe antecellunt Sacerdotibus veteris legis.*

32 *Quo sensu accipiendum sit, à laycis in pauperes decimas transmitti.*

33 *Decentis status clericorum ratio omnino habenda est.*

34 *Piè legata ad duo tempora, quod ad clericorum dominium attinet, referri possunt.*

35 *Piè legata ante beneficiorum erectionem censebantur relicta ea conditione, quam temporum ratio exigebat.*

36 *Testator censetur iuris dispositioni voluntatem suam accomodare.*

37 *Piè legatum dici potest, quod ecclesiæ legatum est.*

38 *Euentus tristis considerandus non est.*

39 *Accidentia rei naturam non mutant.*

40 *Non censetur testator eam conditionem adijcere, ut prælatus redditus in pauperes elargiatur, nisi hoc exprimat.*

41 *Consequitur quis meritum eleemosynæ, etiam si piè legata effectum non habeant.*

42 *In eleemosyna facienda, loci, temporis, personarumq; ratio haberi debet.*

43 *Necessitatis tempore rerum usus communis est, ideoq; furari licet.*

Mona-

44 *Monachus sine Abbatis licentia summæ pauperum necessitati subuenire potest : idem potest vxor sine licentia mariti, num.45.*

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

ACTENVS hanc quæstionem ita tractauimus, ut absolutè, ac generatim Ecclesiastica bona omnia complecteremur, eorumq; fructus in clericorum dominio esse demonstrauimus. Nunc verò, ut scrupulus planè omnis tollatur, pleniusq; intelligatur, sententiam hanc nostram omni ex parte ueritati conuenire, operæpretium esse duximus magis spe-
1 ciatim eadem hac de re agere. † Et quando perspicuum est duobus potissimum uelut è fontibus ecclesiastica bona scaturire, nimirùm decimis, ac piè legatis, aliquantò
2 accuratius hæc duo sigillatim considerare. † De decimis ergo prius agamus, quarum & antiquior origo est, cùm à primis usque temporibus diuina lege institutas illas fuis-
3 se non ignoremus. † Iam uerò ad clericorum usus introductas esse decimas satis ostendunt uerba, quæ leguntur in Numeris, cap. 18. *Leuitæ decimarum oblatione contenti sint, quas in vsus eorum, ac necessaria separaui.* Quibus ex uerbis apparet per decimas clericorum, non necessitati modò, sed aliis quoq; usibus, de quibus postea fit men-
4 tio, fuisse prospectum: † siquidem, cùm dicimus Vsum, non necessaria modò complectimur; sed & quæ præter necessaria nobis usui esse possunt, nisi quando pro seruitute formali usus assumitur, iuxta glo. in clem. Quia contingit, uersi. vsus suos, de religio. domi. Hinc etiam Num. cap. 18. leguntur illa uerba, *Filijs Leui dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in Tabernaculo.* Hinc pariter uidemus, in cap. 1. & tot. tit. de de-

ci.

ci. solum laborem ministrorum ecclesiæ Rom. Pontifices
5 respexisse, † Neque verò obijcias, de pauperum etiam
decimis interdum mentionem haberi; si quidem id potius sententiam nostram confirmat, cum videamus in sacra pagina id seruari, vt cùm pauperibus ex decimis Deus erogari quippiam vult, apertissimis verbis hoc ipsum exprimat, vt in Deuter. cap. 14. *Anno* (inquit) *tertio separabitis aliam decimã, veniet q; Leuita, qui non habet aliam possessionem nec partem tecum, & peregrinus, ac pupillus, qui intra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur.* Cuius, rei causam expressit ibi Dionysius Carthusianus his ver-
6 bis: † *Hæc vocabatur decima pauperum, quam Deus sic iussit reponi, & communicari, ne inopes Hebræi, aut Leuitæ compellerentur mẽdicare, aut ministrare gentilibus, aut idolatris sicq; cum illis comedere, & idolothyta sumere, atque ex consequentia in idolatriam labi, quemadmodum in Iudicum libris legitur*, c. 17. *contigisse leuitæ Ionathæ, filio Gerson, filij Moysis.* Idem Diony. paulò inferius. *Postremò secundùm glossam, historiamq; scholasticã, non licuit Iudæis de hac pauperum decima aliquid in proprios vsus conuertere.* Porrò ex hac veluti exceptione non obscure colligitur, regulariter decimas ad clericorum vsum fuisse institutas; cum hę, quę pauperum decimæ dicuntur, expressim ac peculiariter ipsis pauperibus fuerint destinatæ, vt testis etiam est, super Ezechielẽ. D. Hieronymus, c. 45. Tom. 4. relatus in c. 1. de
7 decim. Atque hæ decimæ appellabantur tertiæ; † Quæ tamen postea persolui desierunt, vt res ipsa edocet, & D. Thom. animaduertit, 2. 2. quæst. 87. argum. 1. in 4. argu-
8 mento. † Erant & secundæ, quę ad sacrificia pertinebant, de quibus in Deuteronomio, cap. 14. his verbis mentio fit. *Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis, quæ nascuntur in terra per annos singulos, & comedes in conspectu*
9 *Domini Dei tui in loco, quem elegerit Deus.* † Atque hæ

pariter

pariter noua lege abrogatæ sunt, cùm & victimæ offerri desierunt, vt idem D.Thom.ibidem tradit, argum.1.ad 4.
10 † Itaque manent priores illæ tantùm, quas clericorum
11 fuisse vsibus destinatas proximè docuimus. † Quo fit, vt quantum ad legem nouam attinet, nihil sit, quod ex decimis subuenire pauperibus nos compellat pręter generale illud pręceptum, quo iubemur, Ex eo quod superest, date
12 eleemosynam, Luc. 11. † quod præceptum non decimas tantùm, sed & alia, quę supersunt, omnino omnia complectitur, ac nedum clericos, sed & laycos attingit, quorum si propterea dominium non aufertur, certè nec clericorum dominium eadem hac de causa auferetur. Nec sane quicquam prædictis aduersantur Augustini verba in Homi. 1. post tertiam Dominicam de Trinitate. tom. 10. decimę, tributa sunt egentium animarum, c. decimæ, 16.
13 quæst. 1. † Neque enim horum verborum is sensus est, quem nonnulli existimant, nimirum, vt egentibus decimæ tribuendæ sint: sed sensit potius Augustinus, decimas tributa esse, quæ ab ijs soluuntur qui animarum salute cũ egeant, ad veniam commissorum obtinendam decimis persoluendis faciliorem sibi aditum pręmuniant, iuxta illud: *Peccata tua eleemosynis redime.* Dan. cap. 4. Itaque non dicit Augustinus, decimas esse corporum tributa, sed animarum. Maximeque etiam hoc confirmat id, quod ipse postea subijcit: quòd si decimam deberis, non solùm abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem animę & corporis consequeris. Atque hunc verum esse Augustini sensum, quicquid cęteri extiment, planè crediderim. At obiiciet rursus aliquis, hasce ipsas decimas, vel si maximè ob clericos institutę sint, atque Ecclesiasticarum ministris persoluuntur, debere tamen ab ijs in vsus pauperum dispensari. Verùm illud hìc considerandum est, quod supra sæpe inculcauimus, non idcirco certam fuisse

partem

partem præfinitam, quæ pauperibus debeatur, cùm clericorum potius arbitrio permissum sit, ut pauperibus præstent, quæ sibi superflua, minimeq; necessaria esse intelligant: atqui certè, uel si facere id omittant, non ta-
14 men semper mortalis peccati rei sunt. † Hæc enim atque huiusmodi alia consilij potius sunt, atque animi præparationem indicant, cuiusmodi esse par sit, quippe cùm debeant clerici eo animo esse, ut simul ac necessitas exigat
15 pauperibus haud grauatè subueniant. † Eius porrò necessitatis cùm nulla certa mensura præfiniri queat, solius prælati iudicium erit, ut pro ipsius prudentia, ac fide, ex personis, tempore, & causis multo facilius extimari poterit quantum, quādo, quibusve suggerere illum oporteat, ut rectè aduertit D.Thom.quodlib.6.art.10.ad primum, & secundum. His ergo sublatis, quæ primo aspectu cuipiam fortè scrupulum iniicere potuissent; minimè dubitandum esse arbitror, quin decimæ ad eorum sustentationem atque usum institutæ sint, qui ecclesiæ ministerio se se addixerunt. Nam præterquam, quòd probatur hoc
16 optimè iuribus suprà adductis, † idem sentit etiam D. Thom.multis in locis, ut in quodlib. 6. artic. 10. ad primum, vbi: *Alio modo,* inquit, *potest dici, quòd necessitas sustentationis ministrorum fuit ratio ecclesiasticæ constitutionis de decimarum solutione.* Vt etiam 2.2. quæst.87. ar. 3. passim & ad secundum, ubi ita inquit: *Pastori autem, qui in diuersis temporibus in diuersis parochijs gregem pascit, debet proportionabiliter utraque ecclesia decimas soluere: & quia ex pascuis fructus gregis proueniunt, magis debetur decima gregis ecclesiæ, cuius territorio grex pascitur, quàm in cu-
17 ius territorio ouile locatur.* † Verumtamen unum adhuc aduersari nobis uidetur, quod considerat Cardi. Caieta. d.quæst.87.ar.3. Animaduertit ipse, ueteris Testamenti temporibus, Leuiticam tribum, qua sacerdotes continebantur,

nebantur, totius populi partem duodecimam fuisse: nunc uerò clerum uix partem totius populi centesimam occupare; & tamen easdem, quæ Leuiticæ tribui soluebantur, nunc quoque clero decimas persolui: quod nulla alia de causa fieri putat, nisi ut de clerici, quibus tanto plus tribuitur, quàm antea tribuebatur, hoc ipsum, quod nunc
18 amplius assequuntur, in pauperum usus conuertant. † Sed quo magis attentè hoc considerabis, eo minus aduersari id perspicies: siquidem ante omnia considerandum est, nihil certè hac in re Caietanum afferre, solamq; , ut mihi uidetur, coniecturam sequi, quod tamen ipsum haud multum referret, si probabilis saltem esset hæc coniectura. Verùm facilè unusquisque, iudicio meo, potest animaduertere, hanc ipsam coniecturam omni ex parte infirmam esse. Minor, inquit, hodie clericorum numerus est, quàm Leuitarum antea fuerit, & tamen eadem adhuc clericis decima præstatur. Primùm hoc mihi probari uelim, eandem nunc clericis præstari decimam. Nam uel si decima appelletur, tamen Mathematicè decimam
19 esse illam non est necesse: † cùm ita receptum sit, ut quicquid datur, siue paruum illud sit, siue magnum, decimæ appellatione contineatur, cap. cum in aliquibus, de deci. Soci. consi. 298. colum. pen. uolum. 2. Quomodo autem certò illud affirmari potest, bonorum omnium decimam
20 partem solui, † cùm pro cuiusque loci consuetudine uariè solui uideamus, ut etiam aduertit D. Thom. 2. 2. quæstio. 86. art. 4. ad ultimum? Quin uerò multis in locis nihil soluitur, in multis etiam soluitur quidem, non tamen clericis, sed Regibus: magna saltem ex parte, quod solutum est, applicatur. Qua ex re fit, ut qui rectè rationem subducat, non decimam, sed quadragesimam, aut fortasse etiam sexagesimã partem esse reperiat totum illud, quicquid est, quod decimarum nomine clericis adiudicatur.

Sed

Sed fac verè ipsas decimas reddituum omnium decimam partem occupare, fac etiam plus hodie ad clericos quàm antea ad Leuitas decimarum nomine peruenire; non certè video, quomodo ex hoc efficiatur, vt minus id quod hodie percipitur à clericis, clericorum fiat, quàm fieret Leuitarum, quod à Leuitis percipiebatur. Nam si minorem hodie clericorum numerum esse contendis, cùm ab ijs assiduè spiritualia munera laicis tribuantur, illud quoque cōcedas necesse est, plus laboris nunc clericos assumere, longeque maioribus nunc eos occupationibus distincti. Itaque non tantopere absurdum est, vt existimat Caietanus, quòd maiora nunc ijs, quàm antea solerent, stipendia præbeantur, argum. cap. cum secundùm, de præbend. & c. qui ecclesiasticis, 12. quæst. 1. Hinc Paulus, 1. ad Timo. c.
22 5. † *Qui bene*, inquit, *præsunt; presbyteri, duplici honore digni sunt, vt eis .s. spiritualiter obediatur, & carnaliter ministretur*. latiusq; hac de re. D. Tho. quodli. 7. ar. 18. in corp. Atq; idem Paulus, 1. ad Corinth. cap. 9. *Quis militat stipēdijs suis? quis arat, & seminat de seminibus suis?* Quo circa cum Saluator noster Apostolos in vniuersum Orbē, quasi in messem operarios mittit, hisce illos verbis alloquitur: *In eadem autem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua*, Luc. 10. Ali
23 biq; etiā dictum est. † *Boui trituranti os alligandum nō esse*. Deuterono. cap. 25. Eam ob rem cum ex prædictis perspicuè intelligatur, propter officium dari beneficia, c. fin. de rescript. neque alia ratione tributa ijs fuisse beneficia, nisi ob laborem, quem diuino cultui, sacrisque ritè faciendis, impēdunt. vt latè Domi. Sot. de iust. & iu. lib. 30. q. 6. arg.
24 2. in 2. conclus. † hinc consequens certè est, vt quò magis grex adauctus est, quò plura nūc templa erecta, ac quò pauciores beneficiarij sunt, eò maiorem ipsis, qui plures pascunt, tribui mercedem consentaneum sit; arg. Authen.
ut

ut iud. fine quoq. suffra. § .illud,ubi glo.in ver.duplex.l. fi.C.de prin.agen.in reb.vbi glos.in ver.exemplaria,libr.
25 12.Roma.consi.26.circa fi.† Atque hæc, quæ diximus, ad eam decimarum causam spectant, quæ respicit accipien-
26 tē.† Altera etiā causa est decimarum, quæ dantem respicit;sed de hac nihil est,quod dicamus in præsentia, nisi decimas omnino dari oportere:id enim exigit vniuersalis illius dominij recognitio,quod in rebus omnibus obtinet Deus summus, & optimus,iuxta illud Malach. 3. *Indiget ne Deus decimis tuis? inferte decimas in horreum meum. Date mihi decimas meas: & si nō dedero vobis abūdantiā terræ,redarguite me: propterea penuria laboratis,quia decimas non datis.* Quorum verborum explicatio ab ijs, quæ in eū locum scribit Hieronymus,omnino petenda est. Hinc diuus Augustinus homel.36.Dominica, 12 .post Trinitatē sermo.1.tomo, 10. *Dominus noster*,inquit,*qui totum dignatus est dare,decimam non dedignatur repetere:non quærit premium,sed honorem. Honora Dominum Deum tuum de tuis laboribus,non sibi, sed nobis profuturum*,cap. decimæ, 16.q.1.
27 Decimas ergo omnino soluendas esse, perspicuū est, † ac si peccant,ij qui Deo,tardius decimas offerunt;iuxta illud Exod.capitu.22.*Non tardabis decimas tuas offerre*,quanto grauius ij delinquūt, qui omnino decimas non soluunt? Sic & alibi præcipit Dominus inquiens, *volo decimam partem* Ego Dominus:& decimas *pars dabitur mihi in templo,& Sacerdotibus, ut in odorem suauitatis, &c.* Habes alteram decimarum causam, quæ dantem respicit, atq; hęc certè nihilo magis recipit illam distinctionem temporū, quam adhibebat Caietanus: qui enim hoc ipsum debitum præ oculis habuerit, quo Deo Opt. Maximo tenemur omnes,perspicuè intelliget, nihil referre vtrum maior,vel minor hodie clericorum numerus sit. Etenim, vel si maximè mutentur omnia, remanet tamen semper vis

eadem pietatis,& religionis,quæ nos assiduè intus admo-
net,vt à quo omnia accepimus,eidem omnia accepta,fe-
ramus,vt & D.Thom.d.quodlibet,6.argum.10.ad primũ
aduertit. Iã puto ita sublata esse omnia, quæ nobis hac in
re videbantur aduersari,vt nihil reliquum sit,in quo hæsi
tare possimus:nisi quis forsan obijciat,quod à multis vsur
pari sæpe audio,diuitiarum affluentiam Christianę reli-
gionis instituto minimè conuenire,multoque etiam mi-
nus illorum hominum conditioni, qui diuino cultui sese
28 addixerunt. † Quod ipsum tamen sanctissimorum ho-
minum exemplis, varijsque sacrarum literarum auctori-
29 tatibus facile infirmari potest. † Ditissimum fuisse Abra-
hamum nemo non concedit, atque is tamen à Domino
verba illa audijt, *Ambula coram me, & esto perfectus,* Gene
sis,17.Nec sanè ab hac perfectione abfuit Hieremias,qui
tamen emisse agrum legitur,capit.32.Perfectissimus fuit
& Iob,atque is certe ditissimus aliquando fuit. Quid au
tem Dauid,fuerunt ne impedimento Regiæ diuitiæ,quo
minus de ipso verba illa Deus proferret, Inueni hominē
secundùm cor meum?Nonne etiam veteris legis Leuitæ
diuites erant?vtpote quibus particulares vrbes assignari.
ac suburbana pro pecoribus reseruari Moyses præcepit,
moxque & Iosue quod Moyses præceperat,executus est?
Nu.cap.18.21.& 35.Habebant insuper Leuitæ decimas,
& primitias, Nu.28. Nec propria industria honestas sibi
diuitias parare prohibebantur. Ac ne omnia consecter,
30 quæ propè innumerabilia sunt, paucis concludo, † Sacer
dotes non modò diuitiarum vsu non fuisse prohibitos,
sed cæteris omnibus hac ipsa in re anteponi consueuisse.
Siquidem Sacerdotes erant primogeniti:Ipsi verò primo
geniti naturę(quam vocant)lege,duplicem portionem as
sequebantur,vt post alios,D.Thomas.2.2.quæst.87. arg.
1.ad tertium. Hæc secus à gentilibus seruatum est, apud

quos

quos Sacerdotes cùm nobiles, tum & diuites fuisse perspicuum est, ex Liuio præsertim, libr.10.cap.1. Quæ cum ita se habeant, non video cur nostri temporis Sacerdotibus diuitiæ debeant tantopere exprobrari. Cur enim ipsi magis propria habere prohibeātur, ex quibus sibi in dies abundè suppetant, quæ ad bene, atq; honeste viuendum necessaria sunt, si ea sibi propria industria in dies parare non possunt, quippe qui ab omni negociatione, & sæcularibus negocijs planè omnibus iubētur abstinere? Age verò, non solas ipsorum Sacerdotum personas spectes, sed & aliorum, à quibus hæc bona in Sacerdotes proficiscuntur. Quid nam potest afferri, cur minus consentaneum esse videatur, nostris Sacerdotibus ea præstari, quàm ueteris legis Sacerdotibus

31 † quibus sanè nostros dignitate lōge antecellere testis est Paulus 2. Corinth. cap.3. *Vsque in hodiernum*, inquit, *diem idipsum velamen in lectione veteris Testamenti manet non reuelatum: quousq; enim legitur Moyses, velamen positum est.* & paulò inferius, *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate, in claritatem, tanquam Domini spiritu.* Neque verò responderi potest, maiorem hodie in Christianis, quàm olim fuerit in Hebræis, perfectionē desiderari, cum imò apud Matthæum, capit.5. insignia illa verba legantur, *Si non abundauerit iustitia uestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*: quod & D. Thomas ad hanc rem satis appositè adnotauit in Secunda secundæ, quæs.87. argumen. 1. in corp. Quid ergo, inquies, itane clericorum proprias decimas esse contendis, vt ab ijs planè pauperes excludantur: iniquus certe esset, qui ab hoc præsidio ita pauperes excluderet, vt omnino negaret, inter pauperes decimas distribui debere. Verè enim pia, atque omni rationi consentanea est hæc distributio, non quia non omnino,

ad clericos decimarum dominium pertineat, sed quia generatim hoc præcipitur, semperque ita fieri æquum est, vt quodcunque supersit, id quàm maxime fieri possit, pie, sancteque erogetur.
32 † Atque hoc sensu dicebat D. Doctor a laicis in pauperes decimas, transmitti, in 1. scripto super 4. Sentent. dist. 15. quæst. 1. argumen. 1. ad tertium: quod non eò spectat, vt in pauperes decimæ sint erogandæ, aut certa illarum portio ipsis pauperibus sit assignata, sed ut moneantur clerici (cogi enim illos nulla lege reperio) quicquid post decentem vsum ijs supersit, inter pauperes potius distribuere, quàm alia ratione absumere.
33 † Quòd si certã aliquam portionem erogare prorsus cogerentur, nõ sane video quomodo decentis eorum status ratio haberi posset, prout illam omnino habendã esse testatur D. Thomas in 2.2.q.32.argum.6.in corp.

Satis hactenus de decimis: nunc restat, vt (quod sumus polliciti) de piè legatis deinceps agamus, à quibus pariter veluti ab altero fonte manasse ecclesiastica bona perspicuum est, ac demonstremus: nec etiam ex hac causa rectè vllum argumentum desumi, quo rectè probetur horum bonorum redditus ad clericos non pertinere. Id uerò hac ratione commodius ostendi poterit.
34 † Considerandum est ad duo tempora posse pia hęc legata referri, nimirũ ad illud, quo nondum beneficia fuerant instituta, tum & ad illud, quo sublata cõmunione ad formam beneficiorum ecclesiastica bona redacta fuere. Si primum tempus spectes, expeditior erit huius quæstionis explicatio. Nam cum initiò inter clericos rerum omnium communio esset, actu potius atque exercitio, quàm certa iuris forma, redditus ecclesiasticos clerici obtinebant: ac si formale aliquod dominium poterat considerari, illud proculdubio penes Episcopum residebat, in cuius omnia erant posita ptãte: qua de re, cùm supra plenius egerimus, eadem hìc

35 hìc repetere necessarium non est. † Quicumque ergo in pios vsus tunc aliquid relinquebat, certè credendus non erat alia conditione reliquisse, quàm temporum illorum ratio exigebat, argum. l. quod si nolit, §. quia assidua, ff. de ædil. edic. l. semper in stipulationibus, vbi Bar. Dec. & alii ff. de regu. iur. l. Paulus, in prin. vbi Bar. de solu. Si verò ad posteriora tempora animum conuertas, posteaquàm beneficia fuerunt erecta, cùm iam multis & rationibus, & authoritatibus demonstratum à nobis fuit, redditus ipsos ecclesiasticos ipsis clericis, vti proprios fuisse adiudicatos, non est quod hìc voluntatem illorum obijcias, à qui-
36 bus hæc legata proficiscebantur: † cum ipsi pariter, vt proximè dictum est, iuris dispositioni, ac conditioni temporum censerentur voluntatem suam accomodare, argumen. l. hęredes mei, §. cùm ita, ff. ad Trebell. At (dices) nō satis hæc simul conueniunt, vt legauerit quis ad pias causas, & rei legatę fructus clerici fiant, fortasse etiam aliundè habebit, vnde commodè viuere possit. Quod ipsum ta
37 men nihil nos mouere debet: † semper enim ad pias causas, siue ad pios vsus legatum id fuisse dixero, quod ecclesiæ legatum est. at ecclesiæ legatū dici potest illud quoque, cuius redditibus ecclesiæ ministri aluntur, & sustentantur, cùm proprietas ipsa perpetuò penes ecclesiam sit
38 permasura. † Quòd verò his ipsis redditibus ecclesiæ minister abutatur, cum sit tristis euentus, vix est, vt à nobis considerari debeat, l. inter stipulantem, §. sacram. vers.
39 sed hæc dissimilia sunt, ff. de verbo. obliga. † Nec sanè debent, quę ex accidenti fiunt, veram rei essentiam immutare, argum. l. & habet, ff. de tute. cap. cùm R. Canonicus,
40 de transact. † Itaque minimè illud probandum est, quod nonnulli dicunt, eam tacitè conditionem censeri à testatore adiectam, vt legatorum bonorum fructus teneatur Prælatus pauperibus elargiri; quandoquidem si id voluis

ſet teſtator,facili negocio exprimere hoc potuiſſet, argu l.vni.§.ſin autem ad deficientis,C. de cad. toll.cap.ad audientiam,de decim. potuiſſetque etiam hoſpitali potius alicui ea bona legare,cùm ſciret,quæ hoſpitali relinquuntur,magis pauperibus eſſe debita;quod quia nō fecit, ſed eccleſiæ potius relinquere voluit,conſuetudini, (vt diximus)ac temporum conditioni uoluiſſe ſeſe accomodare
41 exiſtimandus eſt. † Nec minus idcirco eleemoſynę meritum eſt aſſecutus, quòd optato effectu caruerint legata, cùm ab ipſius legantis voluntate meritum pendeat. D. Thom.quodlibet.6.argumen.12.& 13.in corpore. Quin verò neq; ſemper effectu carere eleemoſyna dici poteſt: plus enim plerunq; in eccleſiæ reparatione impenditur, minus verò in pauperum ſuſtentatione: idq; arbitrio prælati permittitur, vt ſępius iam dictum eſt, vereque hæc e-
42 leemoſyna dici poteſt, † in qua temporis,loci,perſonarumque ratio haberi debet,S.Thom.2.2.quæſt.185.argumen.7.ad tertium,& quæſt.71.argumen.1. Quid autem, inquies,ſi fortè ea temporum inciderit calamitas,vt pauperes in extrema ſint neceſſitate conſtituti,non ne ipſis potius pauperibus,quàm prælatis eccleſiaſticis fructus debebuntur?Sanè debebuntur,non quia illorum dominium auferatur prælatis: ſed quia ob neceſſitatem communem
43 nulla propemodum dominij ratio habetur: † Sed rerum omnium communis quodammodo vſus dici poteſt, cum & furari liceat,capitu.ſi quis propter neceſſitatem,de fur.
44 ſilent enim tunc ferè leges; † vnde & Monachus quamuis dominij capax non ſit,tamen domini loco habetur,& abſque Abbatis licentia pauperibus ſubueniri poteſt, capit.
45 peruenit,vbi Card. Alexandrinus, 8.diſt. † Sic & vxor de mariti rebus abſque eius licentia ſummæ pauperum neceſſitati ſuccurrere poteſt. D. Thom.2.2. quæſt.32.argumen.8. ad primum,& argumen.7. ad tertium.Vt ergo

ex longa quasi nauigatione iam tandem vela colligamus, cum perspicuũ sit partim ex decimis, partim ex legatis ad pias causas, bona ecclesiastica fluxisse, cũq; hactenus a nobis demonstratum sit, neque ex decimarum, neque ex legatorum piorum natura quicquàm desumi posse, quòd clericorum dominio aduersetur; intrepide iam concludamus, quomodocunque bona ecclesiastica fuerint ecclesijs acquisita, redditũum ipsorum dominium semper ad beneficiarios pertinere.

ARGVMENTVM.

Quid si clerici per luxum Ecclesiæ suæ fructus effundant, an tunc saltem restitutioni obligentur: id quod multis rationibus primò aspectu affirmari posse uidetur.

RERVM SVMMAE.

1 *Restitutionis tractatio à dominij tractatione seiuncta.*

2 *Quæ ob causam recipiuntur, causa non secuta, restitui debent.*

3 *Beneficiarij videntur bona ecclesiastica recipere cum onere inter pauperes illos distribuendi.*

4 *Homicidij coram Deo reus est, si quis non præstans decimas, pauperes mori patiatur.*

3 *Penuria, & egestas uenit in mundum ob non præstationem eleemosynarum pauperibus.*

6 *Quicquid superest, in causis pijs est erogandum.*

7 *Apostoli superflua omnia in pauperes erogabant.*

8 *Apostolorum traditiones diuinæ legis loco habendæ sunt.*

9 *Diuisio adiunctum onus non tollit, sed commodiorem tantùm usum præstat.*

10 *Argumentum à dominio clericorum sumptum, non urgere.*

CAPVT VIGESIMVMOCTAVVM.

VIDIMVS hucusque, reddituum ecclesiasticorum clericos dominos esse, posseq; de illis pro animi sui arbitrio liberè disponere. Nunc uerò alterum huius quæstionis caput restat, ut uideamus, nunquid saltem, si per luxum malè eos con-
1 sumpserint, ad restitutionem teneantur. † Siquidem hęc duo capita maximè inter se differre satis suprà à nobis demonstratum est. Et quoniam hæc quæstio multorum disputationibus celebrata est, operæpretium esse duxi, accuratè quidem, sed breuiter hìc referre, quæ prò utraq; sententia adduci solent. Qui ergo affirmatiuam senten-
2 tiam defendunt, ita ferè argumentantur. † Quoties, inquiunt, ea lege aliquid recipis, ut certa ratione id distribuas, nec facis tamen, ad restitutionem teneris, l. 2. C. de donat. quæ sub mo. toto titu. de cond. cau. da. cau. non
3 secu. † At beneficiarij uidentur cum eo onere accipere bona ecclesiastica, ut eorum redditus inter pauperes distribuant. Itaque nisi id præstent nullo colore à restitutione excusari possunt. Porrò autem huic oneri subiectos esse beneficiarios, præter id, quod de quatuor partium diuisione sæpè iam superius repetitum est, iux. cap. de redditibus, cap. uobis, cap. concesso, cap. quatuor, 12. quæstio. 2. Ostendit etiam D. August. serm. 119. de temp.
4 siue Domini. prima post Trinitatem. † *Et quanti pauperes,* inquit, *in locis suis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante aeterni iudicis tribunal apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, suis usibus reseruauit,* cap. decimæ, 16. quæstio. 1.
5 † Sic & D. Hieronym. in Commen. in Malachiam, cap. 3. *Si quando fames, & penuria, & rerum omnium egestas op-*

primit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descendere, qui se in pauperibus, si eleemosynam non accipiant, fraudari loquitur. cap. Reuertimini, 12. quæst. 2. Idemq; alibi ad Damasum Papam: *Quicquid*, ait, *habent clerici, pauperum est*, capit. quoniam quicquid, 16. quæst. 1. Et Paschalis IIII. *Iam de faciendis*, inquit, *portionibus, uel exhibenda hospitalitate, uel adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? cum omne, quod superest, in causis pijs, ac religiosis erogandum sit, dicente Domino Luc. 10. Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt nobis.* Quæ omnes autoritates apertè declarant, non simpliciter beneficiarijs hęc bona tradita fuisse; sed ea lege potius, ut quicquid eis superfit, inter pauperes distribuant, ut etiam animaduertit D. Thom. 2. 2. quæst. 62. ar. 2. ad quartum. Consequens ergo est, ut nisi id faciant, ad restitutionem teneantur. Secundò huic sententiæ maximè suffragatur Apostolorum
7 exemplum: † certè enim ipsi superflua omnia pauperibus elargiebantur, ut in canone Apostol. 40. & 41. c. sint manifeste, cap. sequen. 12. quæst. 1. cap. uidentes, cap. futu
8 ram, eo. cap. & quæst. † Negari uerò non potest, quin Apostolorum traditiones, diuinæ legis loco habendæ sint, quinve illorum actiones omnes studiose amplecti atque imitari debeamus, cap. in his, cap. catholica, 11. dist. cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. Nec sanè reddituum diuisio bonorum conditionem debuit immutare; sed illud tantùm dominium, quod prius clerici habebant, illis præseruare:
9 non enim adiunctum onus diuisio tollit, sed commodiorem tantùm usum præstat. l. cum pater. §. hæreditatem, 2. de leg. 2. l. qui cum tutoribus. ff. de transact. Manebit ergo, hærebitque bonis ecclesiasticis, etiam post eorum diuisionem, eadem conditio, ut ex iis clerici (id quod faciebant Apostoli) non nisi necessaria possint assumere, arg. l. Caius Seius. §. Titius. ff. de leg. 2.

Tertiò,

Tertiò,qui restitutioni clericos adstringũt, illo etiam argumento utuntur, quòd reddituum ecclesiasticorum eos dominos esse negant. Quod sanè argumentum apud eos omnium potissimum esset, si, quod ipsi ponunt, clericos horum reddituum dominio carere, firma ulla ratione,aut lege probare possent.Sed quia nos contrarium supra non posuimus solùm,sed & apertè demonstrauimus, in huius argumenti reprobatione nihil erit,quod hoc tẽpore elaboremus. Solent & alia nonnulla pro hac opinione adduci argumenta,quæ tamen, quia propositæ quęstionis scopum non attingunt, consultò prætereo: siquidem eò tantùm spectant, ut probent beneficiarios reddituum ecclesiasticorum dominos non esse: de hoc uerò satis multa,ac plura etiam fortasse,quàm par erat, à nobis hucusque tradita sunt.

ARGVMENTVM.

Nonnulla illi esse præmunienda, qui rectè hanc de restitutione quæstionem explicare uelit.

RERVM SVMMAE.

1 *Prælati, aliiq́; beneficiarii licèt redditibus ecclesiasticis abutantur,ad restitutionem minimè tenentur.*

2 *Quæ consideranda sunt, ut Prælatus abuti redditibus dicatur.*

3 *Alius alio splendidius uiuere potest, pro personarum qualitate.*

4 *Ad peccata,licèt minuta, refert August. si pauperibus nimis delitiosa cibaria parentur.*

5 *Abbas melioribus debet uti uestibus, cùm cæteris monachis præsit.*

6 *In taxandis rustici expensis,equus computari non debet,quia*

debebat

debebat pedes incedere.

7 *Victus & uestitus pro personarum qualitate uariatur.*

8 *Cardinales maiorem quàm cæteri habere possunt familiariũ numerum, & ædium apparatum.*

9 *Sumptuosus status, sumptuosas requirit expensas.*

10 *Præsentium rerum usus qualis esse debeat, pulchrè docet Augustinus.*

11 *Superstitiosos Caietanus appellat, qui minus preciosis uestibus, & ornamentis utuntur, quàm exigat mos regionis.*

12 *Ex solo conscientiæ scrupulo potest quis ad restitutionem obligari.*

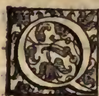
13 *Erronea conscientia est deponenda.*

14 *Possidens rem ecclesiæ ut propriam, satisfacit, si eandem, ut ecclesiæ incipiat possidere.*

15 *Non pugnant hæc inuicem, ut malè quis expendat, & tamen alteri se non teneri arbitretur.*

16 *Non statim, ac prælatus præter naturalem necessitatem expendit, malè uti dicendus est.*

CAPVT VIGESIMVMNONVM.

QVICQVID alij hac in re sentiant, puto ego contrariam sententiam longè ueriorem esse, atq;
1 intrepidè affirmari posse, † Prælatos, aliosque beneficiarios, licèt redditibus ecclesiasticis abutantur, ad eorum tamen restitutionem minimè teneri: quod ipsum (ut planius à nobis explicetur) ac planè omnis tollatur æquiuocatio, commodissimum esse duxi, antea nonnulla constituere, quibus quasi gradibus ad ea,
2 quæ uolumus, paulatim perueniatur. † Primò ergo constituendum est nimis iniquos illos iudices esse, qui siquã do Prælatum uideant largius aliquid expendentem, continuò illum reprehendunt, ac quasi luxui nimis deditũ,

imò

imò & quasi furem, & sacrilegum restitutioni obnoxiũ illum esse statuunt: considerare enim isti deberent, non eodem prorsus iure omnes homines censeri oportere.
3 † Sed pro personarum qualitate, alium alio splendidius uiuere, lautioribusq; etiam cibis uti posse: quod & sanctissimi Scriptores haud grauatè concedunt, ut D.Thom. 2.2.quæst.32.ar.10.ad tertium. Quocirca Augustinus ser mo.4.de ani.defunct.siue 41.de sanctis, alias diuitum, a-
4 lias pauperum escas debere esse statuit: † atque ad peccata, licèt minuta, refert, quòd pauperibus nimirum delitiosa sumptuosaque cibaria parentur, cap.criminis, 25.di
5 stict. † Hinc monachorum Abbatem, quòd cęteris ipse pręsideat, melioribus vti vestibus debere, putat Bald. in l. sed & si quid, ff.de vsufru. Atque huius rei ratio in taxan-
6 dis etiam litium expensis haberi solet. † Rustico enim, gratia exempli, equus computari non debet, cùm eius cõditio poscat, vt pedes incedat. Accursius in l. Idemque. §. Idem Labeo, uersicu. cum oporteret, ff. manda. & in l. seruis vrbanis, ff. de leg. 3. in versi. cibaria. vbi præterea addit hæc verba, Nón vtitur familia rustica pullis alijsve delica
7 tis cibarijs, sed caseo, cepis, & fabis. † Ac denique in re omni pro personarum qualitate, & victum, & vestitum variari receptissimum est, capitu. non cogantur, 41. dist. cap. & si quæstiones, de simo. glo. in cap. clericus, 21. quæst. 1. cap. Vulteranę, 12. quæst. 1. Abba. in capitu. statuimus, de de maior. & obed. Bald. in capitu. ad aures, de rescript.
8 † Nec dubium est, quin de numero familiarium, de ædium apparatu, cęterisq; ornamentis idẽ recte concludatur, quæ omnia certe Cardinalibus maiora, splendidiora que licet habere, nec propterea reprehẽdendi sunt, quod vitę cultus splendore cæteris præfulgeant. Summ. Tabie.
9 ver. restitutio uersi. decimonono quæritur: † Sumptuosus nanque status, sumptuosas requirit expensas, Ioann.
Gerson.

Gerſon in ſuo triper.de præcep.Decalog.capitu.10.in 6.
præcepto, Non furtum facies.Qua de re pulchrè ex Augu
ſtino D.Thom.quodlibet.10.argum. 14. *Hac ita,* inquit,
peragenda ſunt, vt ne dum ea fiunt, quæ ad autoritatem con-
ſeruandam ſpectant, in ſuperbiam degeneretur; & nedum ni-
10 *mium ſeruatur humilitas, regentis frangatur autoritas.*†Me
moratu etiam digniſſima ſunt quæ tradit idem Auguſti-
nus libr. 3.capitu.22.de doctri. Chriſtiana. tom.3. quare
ipſius verba non alienum erit hoc loco referre: *Quiſquis,*
inquit, *rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quàm ſe ha-*
beant mores eorum cum quibus viuit, aut temperatus eſt, aut
ſuperſtitioſus. Quiſquis verò ſic eis vtitur, vt metas conſuetu
dinis bonorum, inter quos verſatur, excebat, aut aliquid ſi-
gnificat, aut flagitioſus eſt. In omnibus enim talibus non vſus
rerum, ſed libido in culpa eſt. Quod igitur locis, & tempori-
bus, & perſonis conueniat, diligenter attendendum eſt, nec te-
merè flagitia reprehendantur. fieri enim poteſt, vt ſine aliquo
vitio cupidinis, vel voracitatis precioſiſſimo cibo ſapiens vta
tur, inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum o-
lus ardeſcat: & ſanius quiſq; maluerit more Domini piſce ve
ſci, quàm lenticula more Eſau, nepotis Abrahæ, aut ordeo mo-
re iumentorum. Nō enim propterea continentiores nobis ſunt
pleræque beſtiæ, quia vilioribus alantur eſcis. Nam in omni-
bus eiuſmodi rebus, non ex earum rerum natura, quibus vti-
mur, ſed ex cauſa vtendi, & modo appetendi, vel probandum,
vel improbandum eſt quod facimus, capitu.Quiſquis, 41.di
11 ſtinct.Eadem hæc docuit.D.Tho.2.2.quæſt.169.†quo lo
co Caietanus in reſponſione ad 2.arg. eos qui minus pre
cioſis veſtibus cæteriſque ornamētis vtantur, quam mos
exigat regionis, non dubitat ſuperſtitioſos appellare. Ex
quibus omnibus intelligi poteſt hoc, quod quærimus, de
reſtitutione non adeos omnes referri poſſe, qui largè ac
ſplendidè viuunt.

Alte-

Alterum illud præterea ad Quæstionis huius intelligentiam præmuniendum est, nimirum ac de re duobus modis quęri posse. Primò.n.possumus absolutè disputare, ac simpliciter, vtrum clericus, qui redditibus ecclesiasticis non eo, quo par erat, modo vsus est, ad restitutionem teneatur. Secundò, an tunc saltem teneatur, cùm quibusdam quasi stimulis conscientiæ impellitur, vt malè consumpta restituat. Quæ duo inter se plurimum differunt, cùm ibi vsus ipse (rectius dixerim abusus) restituendi obligationem induceret; hìc verò non abusus, sed conscien

12 tia ipsa ad restituendum obligaret. † Et certè, si de conscientia loquamur, facilè concessero, eum, qui sibi in animũ induxerit, debere se male consumptos ecclesiæ reddi tus restituere, nec posse, absq; mortali culpa, id prætermit

13 tere, vel ex hoc solo ad restituendum obligari. † Nam vel si maximè quis consideret erroneam esse hanc existimationem, tamen anteaquàm, vt erronea, deponatur, errantem ipsum arctare poterit: ita enim uideo sacrorum cano num conditores existimasse, ut Innocẽtius Tertius, in ca pitu. per tuas, secundo, de Simon. vbi ait eos, qui contra conscientiam aliquid faciunt, ad gehennam ædificare, ac statim postea hæc verba subiungit: *Licèt*, inquit, *ex eo quod conscientiam nimis habuerit scropulosam, in difficultatem huiusmodi sit collapsus, quam vtique non euadet, nisi deponat errorem* ac multo etiã apertius loquitur. Alexander III. in cap. & si quæstiones, eod. tit. *Et si quæstiones tuas de feruore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen sibi est in his vltra quàm oporteat dubitandum: cum leges humanæ dicant, quòd quidam tenui religione sacramen ta etiam necessaria exhibere contemnunt, tenuem religionem vocantes, quæ in talibus hæsitat, ubi non est aliquatenus neces sarium.* Itaque maxima cum ratione Clemens in c. ad aures, de æta. & qualita. ad eum rescribens, qui medicamen-

tis

tis exhibitis,mortis periculum nonnullis ſeſe intuliſſe ſignificauerat, admonet ipſum, vt conſcientiam conſulat propriam,eaque reclamante, ad ſacros Ordines minimè aſcendat.facit.c.literas,de reſti.ſpolia.& c.quoniã omne. de præſcrip.& c.omnes deinceps,§.ex his,28. quæſt. 1.c. Inquiſitioni,de ſentẽ.excõm.Doctò.in ca.vigilanti,vbi Io.de Lignano, de præſcrip.Bal.conſ.298.num.7.vol.1. Verùm, vt dixi hæc obligatio,quam ex conſcientia cuiuſque fluere demonſtratum eſt,ad pauperum dominiũ nulla ex parte pertinet,nec ex eo proficiſcitur, quòd res alienas prælatus in proprium vſum conuerterit. Quæ ratio non magis eccleſiaſticos redditus,quàm cæterorum omnium facultates complectitur. Quo circa hanc exiſtimationem deponat oportet,qui eiuſmodi obligatione ſolu-
14 tus eſſe velit. † Idem enim hoc conſilium illi quoque, qui rem eccleſiæ, vt propriam,poſſidere cœpiſſet præbet D.Thom.2.2.quęſt.62.ar. quinto ad quintum,nimirum, vt mutata intentione illam ipſam in poſterum eccleſiæ nomine incipiat poſſidere.At nõ poteſt hoc fieri,inquies, vt ueram quis opinionem animo deleat,ſemper enim ante oculos hoc uerſabitur, portionem, quam malè ipſe ex-
15 pendit, pauperibus debitam eſſe. † Sed reſpondeo non pugnare hæc duo, ut ſciat quis ſe malè expendere, & tamen id quod expendit, non eſſe pauperum arbitretur. Quare,licèt ex eo quòd malè expendat, peccati reus efficiatur,non proprerea tamen obligatur reſtitutioni,quòd pauperũ, aut eccleſiæ ſubſtantiã in proprios vſus conuertat. Maneat igitur hoc firmum in hac tota diſputatione, nos de eo non loqui in præſentia, qui propriæ conſcientiæ ſtimulis ad reſtituendum impellitur, atq; obligatur: ſed de ea tantùm obligatione, quæ ex malo vſu redditũu
16 eccleſiaſticorum proficiſcitur. † Rurſus, & illud maneat, nos malum vſum non eo modo accipere, quo multi ſolent

lent, qui beneficiarios tum semper male vti arbitrantur, cùm præter naturalem necessitatem aliquid impendunt: id enim longe secus esse satis iam à nobis paulò antè demonstratum est.

ARGVMENTVM.

Minimè quidem dubitari posse, quin parte clerici, ac moderate bonis ecclesiasticis, vti debeant, verùm si id minus faciant, nihil esse tamen, cur propterea restitutioni obnoxios esse illos existimemus.

RERVM SVMMAE.

1 *Prælati, si redditibus ecclesiasticis abutantur, grauissimè quidem peccant, non tamen ad restitutionem tenentur.*

2 *Malus vsus solus restitutioni non obligat.*

3 *Restituere non tenetur auarus, si uidens pauperes in necessitate positos, bona sua in mare proijciat.*

4 *Testatores non videntur restitutionis conditionem adiecisse, cùm passim conspicerent clericos redditus in proprios vsus conuertere.*

5 *Voluntas testatoris ita interpretanda est, vt censeatur se accomodasse probatæ consuetudini, & Pontificum constitutionibus.*

6 *Beneficiariorum arbitrio redditum dispensatio commissa est.*

7 *Pugnant inuicem, ut aliquid libero alicuius arbitrio permissum sit, & quòd certo modo distribuere teneatur.*

8 *Vt eleemosyna præstetur pauperibus, diuini iuris est; tamen quantitas iuris positiui est.*

9 *Baptismus diuini iuris est, modus autem baptizandi iuris positiui.*

10 *Confessio sacramentalis diuini iuris est, modus autem & ratio est iuris positiui.*

Ieiunium

11 Ieiunium est de iure diuino, quomodo autem sit ieiunandum, est iuris positiui. Idem de o ratione, nu. 12.
13 Concilium Tridentinum videtur sentire clericos ad restitutionem non teneri.
14 Hospitalarij male versantes in administratione hospitalium, tenentur ad restitutionem ex innouatione Concilij Tridentini.
15 Quæ à lege non dicuntur, neque à nobis dici debent.
16 Restitutio cum neque ecclesiæ, neque pauperibus, neq; ipsi Deo facienda sit, apparet beneficiarios illi obligatos non esse.
17 In ecclesiæ dominio redditus ecclesiastici non sunt.
18 Beneficiarius quòd ad ecclesiæ fabricam compellatur, pœna magis, quàm restitutio est.
19 Pœna non obligatur quis, nisi præcedat condemnatio.
20 Aleator ludo quæsita restituere non tenetur antequàm ad id ipsum condemnatur.
21 Quem sensum recipiant iura, quæ dicunt beneficiarios quandoque ad restitutionem fuisse compulsos.
22 Pœna temporibus Apostolorum Prælatis erat imposita, qui ecclesiastica bona, ut propria uendicabant.
23 Pauperibus restitutio fieri non debet, quia illorum redditus nunquam fuerunt.
24 Qui digni promotionem impedit, ad restitutionem non tenetur.
25 In restitutionem habetur ratio commutatiuæ iustitiæ, non distributiuæ.
26 Elapso tempore instantis necessitatis, quo quis dare tenebatur, oritur noua obligatio, quæ restitutioni locum non facit.
27 Consideranda est ratio, quæ excusat à peccato.
28 Deo restitutio facienda non est, cùm pœnitentia sola illi satisfiat.
29 Restitutio usu recepta non est.

Q Resti-

30 *Restitutio, ut pœna desuetudine tolli potest, vt in ludo, & sa-sacrilegio etiam fit, nu, 31. & 32.*

33 *Consuetudine licitum fieri non potest, quod per se illicitum est.*

34 *Prælatus, si improbe vtatur redditibus, grauissimum peccatum committit, propter quod deponi potest.*

35 *Alia ratio est peccati, alia restitutionis,*

36 *Pauper, cui facta est eleemosyna, vt oret, si omittat orare ad restitutionem non tenetur.*

CAPVT TRIGESIMVM.

1 QVONIAM verò, vel si beneficiarij beneficiorum fructibus verè abutantur, † in ea nihilo minus sententia sum, vt quamuis grauissimè peccent, tamen in hoc nomine ad restitutionẽ non teneantur; reliquum est, vt exponam, quibus præsertim rationibus existimem hanc sententiam confirmari posse. Prima ratio, eaque iudicio meo validissima, sumitur ex eo, quod plenissimè supra demonstratum est. Beneficiarios reddituum ecclesiasticorum dominos esse, Neq; eorum nomine cuiquam obligatos esse neque enim consentaneum est, vt qui planè dominus est, ad restitutionem teneatur, cum imò, si res apud alium reperiretur illi ipsi
2 restituenda esset. l. qui restituere, ff. de rei vendic. † Neque enim sola illa ratio restitutioni adstringit, quòd malè quis proprijs rebus vsus fuerit: siquidem hac ratione inspecta, quilibet auarus, & diues, qui neglectis pauperibus bona sua in mare proijcerit, ad restitutionem tenere-
3 tur. † At clarum est non teneri eum, licèt à peccato haud quaquam immunis sit, vt sentit Hadrianus in 4. trac. de resti. in illa quæstione, An ecclesiasticus ultra uictus decentem necessitatem. 2. conclusione, in ulti. uerbis.

Illud

Illud præterea (quod & ipsum suprà tetigimus) uidetur mihi hanc sententiam maximè confirmare: diximus enim, uerisimile esse, eos, qui ad pias causas legarunt, eo animo fuisse, ut communi consuetudini sese accommo-
4 darent. † Quare cùm passim conspicerent à beneficiariis hosce redditus in proprios usus conuerti, non possunt uideri hanc conditionem tacitè legatis adiecisse, ut malè consumpta beneficiarij restituerent: quod enim tam sæpe accidit, id facilè ipsi præuidere potuerunt. Idemq; hoc animaduertit, atq; ad Monachorum fauorem accommodat Card. Caieta. 2.2. quæst. 187. ar. 4. *Nec est*, inquit, *euentus istius fraudis omnino inopinatus benefactoribus: quoniam facilè nosse possunt donantes propria immobilia, quòd fluxu temporis cadit status religiosorum, cùm humana omnia caduca esse constet. & sic uidetur, quòd donando absque prouisione, quòd deuoluantur ad alios inseruientes alijs Religiosis actibus, implicitè acceptarunt se frustrandos quandoque suo intento: scienti autem, & uolenti non fit fraus, nec iniuria*. Sic & Driedonus, lib. 2. de Liberta. Christia. cap.
5 4. tom. 3. † considerabat defunctorum uoluntatem ita accipi debere, ut & probatæ consuetudini, & Pontificum constitutionibus, quę rei, loci, & temporis qualitate mutari solent sese illi subiecisse uideantur.

Tertiò, illud accedit, quòd quicquid senserint defun-
6 cti, negari non potest, † quin arbitrio beneficiariorum siue domini illi sint, siue minus, redditu um ecclesiasticorum dispensatio permissa sit: quod ipsum quoque suprà
7 plenè demonstrauimus. † Pugnant autem hæc simul, quòd libero alicuius arbitrio permissum aliquid sit, & quòd, nisi certo modo distribuatur, teneatur ipse ad restitutionem. Nec dicatur diuini iuris esse præceptum, ut pauperibus illi subueniant, iuxta illud Luc. 11. *Quod superest, date eleemosynam.* atque illud, *Pasce fame morientem;*

si non paueris, occidisti, cap. pasce, 87. dist. † Nam uel si absolutè hoc acceptum iuris diuini sit, pauperibus elargiri; tamen quid huic, uel illi elargiaris, à iure positiuo sumendum est: sic etiam stipendia præbere iis, qui seruiunt altari, diuini iuris est. *Quis enim* (inquit Paul. 1. Corinth. 9.) *gregem pascit, & de eius lacte non manducat?* tamen stipendiorũ quantitatem nõ diuinum ius, sed positiuum constituit. Atque eiusmodi quamplurima exempla sunt, qui-
9 bus hoc facilè demonstrari possit. †Ecce enim baptismus ipse diuini iuris est, modus autem baptizandi, nimirum, quòd vel aspergatur puer, vel aqua immergatur, quòd semel, aut ter, quodq; hæ potius, quàm ille ceremoniæ, uel in tẽplo, uel extra tẽplum adhibeantur, Ecclesiastici, ac
10 positiui iuris est. † Confessio item sacramentalis diuino iure præcipitur; confessionis uerò modus, & ratio nimirum, quòd semel in anno fiat, quòd non alio potius, quàm Paschæ tempore, totum hoc ecclesiæ dispositioni relictum fuit: sicut & Eucharistiæ sumendæ, & tempus, &
11 modum Ecclesia ipsa definiuit. † Definiuit & ipsa ciborum delectum in ieiuniis, quàmuis ieiunia ipsa ipsius Dei præcepto contineantur. Vnde August. ad Casulanum Epistola 86. de ieiuniis ita loquitur: *Ego in Euangelijs, & Apostolicis literis totoq́; instrumento, quod nouum appellatur Testamentum, animo id reuoluens, uideo præceptum esse ieiunium: quibus autem diebus nos oporteat ieiunare, & quibus non oporteat, præcepto Domini, uel Apostolorum non ieiunio*
12 *definitum*. † De oratione idem uerè affirmare possumus, cuius necessitas diuino à iure pendet, modus autem ecclesiastica constitutione definitus est.

Quartò, negare non possumus, quin negligentię nomine (si modò ita loqui licet) accusanda foret ecclesia, quæ debitam restitutionem non diligentissimè exequeretur. Sacrilegij enim essent omnes beneficiarij, si ad restitutionem

nem tenerentur, cum id à nemine propemodum præstari uideamus. Itaque sanè mirum esset, nullibi cautum esse iure Pontificio, posse illos ad restitutionem compelli:
13 † eoq; magis, quòd cùm proximè sancta Tridentina Synodus ea omnia accuratissimè persecuta sit, quæ ad peccatorum coercionem, atque ecclesiæ reformationem necessaria esse animaduertit, hac tamen de re nihil cauit, imò uerò ita locuta est, sess. 25. cap. 1. de reform. ut non obscurè inde colligi possit, beneficiarios ad restitutionem eorum, quæ malè impenderint, minimè compellendos esse: siquidem affinibus de bonis ecclesiæ dare prohibuit, nec tamen adiecit, quæ data fuerint restitui debere: sicq; abusum tantùm correxit, abutentibus uerò nullam restitutio
14 nis pœnam inflixit: † sicut apertè id statuit, cùm de hospitalariis loqueretur, qui in hospitalibus administrandis malè uersarentur, sess. 25. cap. 8. de reformat. Neque verò dici potest sensisse hoc quidem sanctam Synodum, sed id minus exprimere voluisse: siquidem cum id sibi eo in loco ipsa proponeret, ut quid in Ecclesiæ bonis iuris esset, nobis exprimeret; certè si voluisset beneficiarios ad fructuum ecclesiasticorum, quos malè ipsi consumpsissent, restitutionem compellere, aliqua ratione saltem id ipsum expressisset: quod cùm fuerit prætermissum, non potest à
15 nobis affirmari, cùm legis autoritate destituamur, † iuxta l. illam, C. de collatio. §. consideremus, Auth. de trien. & & semis. Auth. de non elig. secun. nuben. uer. nec est quæ li bet lex tale dicens.

16 † Quintò, si redditus ecclesiastici à beneficiariis restitui debent, necesse esset dari aliquem, cui facienda esset restitutio; quinam verò is sit, si accuratius rem totam uelis inspicere, nullo modo reperire poteris; cùm neque ecclesiæ, neque pauperibus, nec denique ipsi Deo Opt. Maxi. restitutio fieri debeat. Nam si dicas ecclesiæ restitu-

tionem fieri debere, nulla ratione poteris hoc defendere.
17 † Cùm & illi, qui à nostra opinione dissentiunt, facilè cõcedant in ecclesiæ dominio hos ipsos redditus non esse, licèt aliquando ecclesiæ sua portio, & illa quidem incerta fuisset assignata. Incertã dico, quia ut supra sæpè admo
18 nui, solius beneficiarij arbitrio illa committebatur. † qui, quanquam ecclesiæ fabricam tenebatur adiuuare, capi. 1. de ecclesi. ædif. ac nisi id faceret certa ratione compelli poterat, tamen pœnæ potius adscribenda erat compulsio illa, quàm restituendorum reddituum obligationi. Pugnãt enim hæc duo, quòd ecclesiæ certum aliquid restitui debeat, & quod portio ipsius esset incerta, quódque beneficiarii arbitrio penitus permissa. Potest quidem, ut dixi, ratione pœnæ esse debita restitutio, sed tunc certam pecuniareque causam habet hæc obligatio quæ ad restituendũ
19 compellit. † Nec consistere potest, nisi adsit condemnatio
20 † sicuti uidemus, neque aleatorem teneri restituere, quæ ludo quæsiuit anteaquàm ad id ipsum condemnetur, ut post Richardum in 4. dist. 25. quæst. 8. & Hadria. in 4. tracta. An ecclesiasticus teneatur restituere lucratum alea, dl serte tradit Couaru. in regula. Peccatum, de reg. iur. in 6.
21 † Atque ita censeo accipienda esse, iura quæ ostendunt, quandoque beneficiarios ad restitutionem fuisse compulsos, ut in quarto argumento, quod pro Archidiaconi sen-
22 tentia supra allatum est. † Quandoquidem legimus Apostolorum temporibus pœnam interdum prælatis impositam fuisse, qui in graue scandalum ecclesiæ bona ipsa ecclesiastica sibi tanquam propria prorsus uendicare nõ ue-
23 rerentur, cap. Apostolicos, capitu. fin. 16. quæst. 1. † Proximè sequitur, vt uideamus, num pauperibus restitutio fieri debeat, quod intrepidè iudicio meo negandum est, idq; pluribus rationibus. Primaratio illa est, quam & proximè tetigimus, cum de ecclesia locuti sumus; nimirum, quia
nunquam

nunquam pauperum redditus isti fuerunt. At operæpretium erat, inquies, pauperibus illos elargiri. Fateor: sed non satis hoc argumenti est, ut quia pauperes debito subsidio fraudauerit, propterea ipsis pauperibus ad restitutionem teneatur.
24 † Nam & qui digni hominis impedit promotionem, honore illum pro merito fraudat atque emolumento, neque idcirco tamē restituere illi quicquam tenetur, quandoquidem beneficium ipsius effectum nondum fuerat: itaque commutatiuę iustitiæ locus esse non potuit, quæ id tantùm, quod ablatum est, restitui iubet,
25 non quod tribui tantummodo consentaneum fuerat. † Distributiuæ enim iustitiæ munus hoc est, cuius in restituendi obligatione nulla ratio habetur, sed tantùm commutatiuę, D. Thom. 2.2. quæst. 62. argum. 2. ad quartum atq; ibi Caietanus, quibus & Sotus adstipulatur lib. 4. de iust.
26 & iur. † Præterea elapso instantis illlius temporis momento, quo quis pauperibus dare tenebatur protinus ecce insurgit noua dandi obligatio, moxque alia, atque itidem alia: sic fit, ut nouis assiduè emergentibus, ac quasi ingruētibus obligationibus, quæ ex integro dare compellunt, restituendi obligationi nullus possit esse locus: quicquid. n. pauperibus elargiaris, non tam restitutum, quàm datum uidebitur: nec obligationi ad restituēdū tribui recte poterit, cum subsit semper aliqua ad dandum obligatio, quæ præstationem illam sibi potius uēdicare uideatur. Quod si obligationem ad dandum nullam subesse magis probes, certe restituendi obligationem multo magis defecere concesseris: atque in hunc fermè modum argumentatur Hadria. in quarto tract. de restitu. in quæstione, An ecclesiasticus ultra uictus decentem necessitatem. secunda conclusione in ultimis uerbis. Huc accedit, quod nec certi ulli pauperes demonstrari poterunt, quibus restitutio fieri debeat. Nec dicatur extare quandam pauperum qua

si uniuersitatem, quæ nunquam deficiat, cuique omnibus temporibus restitutio fieri possit. Nam posset forsan hæc ratio aliquo modo admitti, si pauperibus tantum ipsis da re beneficiarius teneretur, ac non etiam in loca pia, aliosque usus religiosos bona ecclesiastica erogare; aut si certa ulla præscripta esset pauperum portio: ac non totum quicquid pauperibus præstari oporteat, ipsius beneficiarii arbitrio penitus permissum esset: quod sæpè iam à nobis inculcatum est. Nec sanè immeritò, cũ nihil sit aliud quod
27 magis restituendi obligationem excludat. † Eoq; magis quòd hinc etiã maximè excusantur beneficiarii, qui non ita præcisam ipsis pauperibus portionem assignãt; ut multi fieri debere arbitrantur: qua de re D. Thom. 2.2. quæst. 185. argum. 6. ad secundum in fi. & quodlibet secundo argumento octauo. quæst. 4. Butr. in cap. cum super, ad fi. de cau. poss. & proprie. Caie. in 2.2. quęst. 185. argu. 7. in prima quæstione.
Restaret ergo, ut diceremus Deo faciendam esse resti-
28 tutionẽ: quod ipsum tamen minime dici potest; † cum sola pęnitentia summo illi rerũ omnium factori, ac nonnulla re alia immediate restitutio fieri queat, ut prudenter animaduertit, ac firmissimis rationibus comprobat Hadrianus, in 4. Tract. de restitut. conclus. quarta. ac nos quoque supra latius explicauimus. Quanquam uerò satis firmis
29 rationibus subnixa est nostra hæc sententia; † tamen multo etiam firmius obtinebit, si nostrorum temporum consuetudo attendatur, quæ hanc restitutionem iam plane re
30 iecit. † Restitutio autem in ijs, non nisi pœna est, quæ de-
31 suetudine non difficili negocio tolli potest; † ut in Iudo animaduertit Couaru. in reg. peccatum. §. quarto: nume. 3. post glos. in capitu. primo. 20. dist. cap. multę, 25. q. ulti.
32 † ac de pœna sacrilegij idem hoc legitur in cap. quisquis,
33 17. quęst. 4. † Neque tamen hoc ita accipi uolumus, ut putemus

temus posse aliquid consuetudine licitum fieri, quod per se illicitum sit: nam uel si hoc argumento restituendi obli
34 gationem planè tolli contendimus; † non tamen credimus ullam prelato consuetudinem suffragari, quin si redditibus ecclesiasticis male utatur, in peccatũ, & illud quidem grauissimum, incidat, propter quod & aliquando deponi illum debere Rom. Pontifices iusserunt, capitu. 3. de
35 pecul. clerico. † sed longè aliam peccati, aliam restitutionis rationem esse compertissimum est, idque uel ex laycis licet prospicere, qui si contemptis pauperibus propriis abutantur rebus, peccant illi quidem, sed tamen ad restitu
36 tionem minimè tenentur. † Quod ipsum ex eo etiam maximè comprobatur, quod apud omnes exploratum est, pauperes, quibus intuitu orationis facta fuerit eleemosyna, etiam si non orent, non tamen ad restitutionem teneri, cùm iam dominium eius, quod datum est, in ipsos trãslatum fuerit, Ioan. Driedo. libr. 2. de liber. Christia. capi. 3. tom. 3.

ARGVMENTVM.

Nulla ex parte huic ipsi sententiæ, quæ proximè comprobata fuit, contraria argumenta aduersari.

RERVM SVMMAE.

1 *Beneficiarij non eà ratione beneficia acceperunt, ut certa ratione fructus distribuerent, sed vt ipsorum arbitrio omnia essent permissa.*
2 *Sanctorum Patrum dicta hac in re, aut hyperbolem, aut admonitionem continent.*
3 *Pium ac rationabile est egentibus subuenire.*
4 *Diuites dispensatores à Deo constituuntur.*
5 *Nugas in ore Sacerdotum sacrilegium esse, per hyperbolem dictum.*

Quo-

6 *Quomodo intelligatur, Deum in pauperibus defraudari.*

7 *Præceptum de actu virtutis, intelligitur prout cadit virtus in actu.*

8 *Præcepta affirmatiua resoluuntur in promptitudinem voluntatis, nec minus laycos, quàm clericos comprehendunt, nu. 9. debitæque requiruntur circunstantiæ, nu. 10.*

11 *Eodem iure censet clericos, & laycos. D. Thom. quantum ad restitutionem attinet.*

12 *Non omnia, quæ ab Apostolis seruata sunt, diuini iuris vim habent.*

13 *Præcepta aliqua Apostolorum immutata.*

14 *Potest Sum. Pont. in multis dispensare, quæ in epistolis Pauli continentur.*

15 *Papa dispensat cum bigamo, licèt Paulus vetuerit illum assumi ad sacros Ordines.*

16 *Ecclesiasticæ constitutiones ex tempore mutationem accipiunt.*

17 *Non pugnaret hæc, quòd constitutiones humanæ sint, diuino tamen iure parere illis teneamur.*

18 *Non rectè à traditionibus Apostolorum ad nostra in re hac argumentum sumi.*

19 *Tituli beneficiorum sunt iuris positiui.*

20 *Decimæ diuino iure debentur, tamen quantitatem ecclesia statuit.*

21 *Diuisio non immutat dominij formam, quando id expresse actum est: secus si contrarium actum sit.*

22 *Diuisionem rixarum tollendarum causa institutam.*

23 *Diuisio, emptionis vicem obtinere solet.*

24 *Et si ecclesiasticorum redditum dominium ad beneficiarios non pertineret, ut restituere tenerentur, probandum esset dominium pauperum, uel præceptum aliquod legis coactiuæ.*

CAPVT

CAPVT VIGESIMVMOCTAVVM.

IDETVR iam mihi nostra hæc opinio tam claris rationibus esse cõfirmata, vt nihil aliud iam reliquum sit, nisi vt ad illa argumenta accuratè respondeamus, quæ paulò ante pro cõ
1 traria sententia adduximus.† Ad primum argumentum respondeo, falsum esse id, quod, vt clarum, ponebatur, ea lege beneficiarios accipere bona ecclesiastica, vt certa ratione distribuere illa tenerentur. Etenim à nobis iam dictum est, sæpiusque repetitum, totam hanc distributionẽ, beneficiariorum ipsorum arbitrio permissam esse; atque ijs quoque temporibus, quibus quatuor partium diuisiõ seruabatur, partes illas tamen fuisse incertas, ac prælatorum arbitrium tunc quoque maximè ualuisse. Nec sanè reclamant Sãctorum Patrum autoritates, quæ nobis obij
2 ciebantur. † Partim enim hyperbolem continẽt, ut quod ex Hieronymo traditur in d.cap. quoniam quicquid. 12. quæst. 2. Si tamen Hieronymus uspiam dixit. Quemadmodum & illud, Nemo proprium dicat, nudi calceus est, quem diues custodit. Quod & D. Thom. animaduertit, 2.2. quæst. 32. argumen. 5. ad secundum, & quæst. 185. argumen. 7. in primo argumẽto. Partim uerò continent ad-
3 monitionem. † neque enim negari potest quin pium, ac rationabile sit, modeste, temperateque uiuentem egentibus subuenire, ac bona a Deo tradita (ita enim uere dici potest) sedulo, ac pro cuiusque meritis liberaliter distribuere; quod ipsum tamen, non de solis clericis, sed & de
4 alijs omnibus dici potest. † Si quidem omnes homines, quos ditat Deus, dispensatores constituit; dominicæ facultatis, ita ut creditæ illi potius diuitiæ, quàm concessæ videantur, ut rectè Caietanus etiam sensit, 2.2. quæst. 118

arg.

arg.quarto,ad secundum:cuius uerba hìc adscripsisse non ab re futurum existimaui. *Nam secundũ doctrinam,* inquit, *Sanctorum, diuitiæ superfluæ non sunt diuiti, nisi ut dispensatori concessæ, ut bonæ dispensationis meritum habeat:* Vnde Ambros.serm.82. *Sed recordare,*inquit,*ò homo,qui est, qui largitus est tibi;teipsum, qui sis,in memoriam reuoca. Seruus es Dei, & dispensatio tibi commissa est dominicæ facultatis.* Et paulò inferius, *Nec existimes quòd omnia uentri,& deli tijs tuis terra producat: quæ in manibus habes commissa tibi*
5 *magis,quàm concessa.* † Sic & alibi idem Hieronymus pro hyperbolem dixit,nugas in ore Sacerdotum sacrilegium esse,quod a D.Thom.obseruatum est.2.2.quæst.99.argu.
6 tertio ad tertium.†Quatenus uerò dicebatur,Deum Opt. Max.in pauperibus defraudari,si decimæ clericis non sol uantur:responderi rectè potest,primò quidem, hoc refer ri ad priora illa tempora,quibus omnia erant communia, propterea non ex hoc effici,ut clericis teneantur ad restitutionem,quamuis decimas pauperibus non fuerint elar giti:uerè enim defraudantur pauperes,si clericis decimæ non soluantur,quia non poterunt clerici decimas sibi antea non solutas pro ulla parte in pauperes erogare:solutas uerò poterunt, sed quòd facere id teneantur,& ita quidẽ teneantur,ut nisi id fecerint,obligentur ad restitutionem nulla lege probari potest: imò enim omnia, quæ clericis præstantur,ipsorum arbitrio permissa sunt,nec certam earum rerum partem prestare tenentur, sed quòd ipsi con-
7 gruum ex loco,tempore,& personis iudicabunt: † præceptum enim de actu uirtutis,intelligitur prout cadit uirtus in actu,ut per D. Thom.2.2.q.32. argum.5.Itaque non possunt clerici obligari ad restitutionem, cum nihil certum sit,quod uel præstare antea debuerint,aut mox restituere teneantur.At negari non potest,inquies, quin præceptum hoc sit beneficiariis,ut pauperibus subueniãt. Est

ita

ita ſanè, ſed præceptum illud tamen ita accipiendum eſt, ut prompti ſint beneficiarij, quoties tulerit occaſio, paupe rum neceſſitati ſubuenire. ſic enim poſt Auguſtinum docuit D.Thom.in quodlibe.ſexto. argum. 12. ad primum
8 & ad ſecundum, † nimirum præcepta hæc affirmatiua reſolui in promptitudinem voluntatis. Quare, quod dicitur (gratia exempli) teneri vnumquemque petenti tunicam dare, Matth. 5. non alio ſenſu intelligendum eſt, quàm, vt cùm vſus euenerit, pauperibus ueſtitus ſuppeditetur. Porrò autem conſilij potiùs hęc ſunt, quàm præcepti, niſi quatenus præcipitur nobis animo ſimus præparati, ut. Ideoq; D.Thom. dicebat d.quodlib.d. 6.argu.12.ad ſecundum,
9 † hæc habere uim præcepti quantum ad animi præparationem, nec minus laycos, quàm clericos comprehende-
10 re. † Illudque in primis requiritur, ut debitæ concurrant circunſtantiæ. Idem D.Thom.2.2.quæſt.32.argumen. 6.
11 † Sed fac præceptum eſſe, & non conſilium, nihil tamen hoc ad reſtituendi obligationem momēti habet, cum neque layci reſtituere teneantur, quos tamen eodem iure cenſeri uiſus eſt ſentire D. Thom. d.quodlibe. 6. argum. 12.& d.quæſt.32.argum.6.quo loci quærens, an peccent clerici pauperibus ſuperflua non erogantes, utitur auctoritate illa Luc. 11. Quod ſupereſt, date eleemoſynam. quę cum verbis generalibus cōcipiatur, non clericos tantùm, ſed & laycos complectitur. Quare ſicut layci rebus ſuis abutentes, non tenentur ad reſtitutionem, nec propterea fures dici poſſunt; ſatis ex hoc intelligitur, non rectè ſentire illos qui exiſtimant toties clericos furti ſe alligare, quoties, quę Chriſti, & pauperum ſunt, in prophanos vſus conuertunt.

Ad ſecundum argumentum, dùm nobis Apoſtolorum exemplum obijciebatur, reſpondetur ualere hoc quidem apud eos, qui euangelicā perfectionem ſtudent imitari,

atque

atque humanis a curis omnibus ſe ſe exoluere: ſed quan-
22 tum ad quæſtionem noſtram, parum obſtare: † quando-
quidem non omnia, quæ ab Apoſtolis ſeruata ſunt, diuini
iuris uim habent. Nam licèt omnino obligent, quæ Apo-
ſtoli ipſi diuino Spiritu dictante tradiderunt, non tamen
immutabilia ſunt, vt quę uel Dominus ipſe mãdauit dum
inter homines ageret, vel eius iuſſu, atque illius ipſius no
mine ſunt promulgata. Quæ omni eam obtinent firmita-
tem, ut nulla ſit in terris poteſtas, quæ illa ualeat diſſolue
re, ut docet D. Bernardus in tracta. de præcep. & diſpenſa.
13 † Poſſe uerò illa mutari, quæ Chriſti nomine non ſunt
promulgata, facilè vel ex eo comprobatur, quòd uidemus
hodie cum gratiarum actione citra peccatum comedi ſuf
focatum, & ſanguinem, licèt Apoſtolorum ſynodo expreſ
ſim id fuiſſet interdictum, act. capit. 15. Etenim præceptũ
illud non diuini, ſed Apoſtolici humanique iuris fuit,
quod ab eccleſia poſtmodum, cùm uitandæ hęreſis gra-
tia, tum alijs etiã de cauſis remiſſum fuit, ut apud omnes
diuini iuris profeſſores in confeſſo eſt; atque inter cæte-
ros Franciſ. Victorienſis animaduertit in releċt. ſua, de tẽ
14 peran. † Atque idem in tract. de poteſta. Papæ, & con-
cil. tradit Sum. Pontificem poſſe in multis diſpenſare, quę
uel in Epiſtolis Pauli continentur: quód & apud alios in-
15 terpretes receptiſſimum eſt. † Itaque, licèt Apoſtolus ue-
tuerit bigãmum ad ſacros Ordines aſſumi, poteſt tamen
Sum. Pont. cum illo diſpenſare, D. Thom. quodlibe. quar
to, argumento, 13. & in quarto. diſt. 27. quæſt. tertia. Scot.
in quarto, diſt. 17. quæſt. 1. argumen. 1. B. Anton. in Sum.
3. par. titu. 28. cap. 3. Docto. poſt gl. in capitu. ſuper eo, de
bigam. Atque hęc ſententia frequentiori calculo appro-
batur, ut fatetur Ioan. Montagine. tracta. de bigam. q. 7.
16 † Quin & eccleſiaſticæ conſtitutiones mutationem ex tẽ
pore accipiunt, quamuis illæ quoque dictante Spiritu ſan

cto

cto æditæ fuerint. Etenim diuinę sunt quidem ac sanctæ ratione finis, inspectaque potestate dirigentis, & afflantis Dei: verùm quia ea potestas homini tributa est, à quo illę postmodum emanant, propterea etiam humanæ constitu-
17 tiones uerè dici possunt. † Nec pugnant hæc, quòd diuino iure parere illis teneamur, & tamen illæ humanæ sint. Siquidem homini harum constitutionum autori diuina iura parere præcipiunt. D. Thom. quodlibe. quarto. quæst. 13 Naclan. Clugren Episcopus in explicatione, quòd sit ius, diuinum. & Franc. Vargas. in tract. de iurisdictio. Epi-
18 scoporum, axioma. 10. † Quod cum ita se habeat, cumque iam demonstratum sit, Apostolorum traditiones mutari posse, satis hinc colligitur, non rectè illos argumentari, qui quod traditionibus Apostolorum continebatur de redditibus dispensandis, ad nostra hæc tempora necessariò referri debere existimant. Mutari enim hæc potuerũt, uereque mutata sunt, ut ex ijs, quæ supra copiose adduxi-
19 mus, licet facilè perspicere. † Atq; idcirco non sine ratione nostri interpretes, beneficiorum titulos positiui iuris esse censuerunt. Panorm. in c. constitutus. de relig. domi. Ioan. de Selua tract. de benefi. par. prima, quęstione, quar-
20 ta. † De decimis idem ferme dici potest, quæ uel si diuino iure debeantur, capitu. tua nobis, capi. cum sit, de decim. cap. placuit, 16. quæst. 1. cap. reuertimini, cap. decimę & quæst. 7. cap. decimas, & cap. quicunque. Innoc. in capit. primo, de decim. Io. And. eod. tit. in 6. in glo. secunda tamen iuris positiui magis sunt, cùm sola ecclesia statuat quantam portionem illarum nomine soluere necesse sit, ut post alios tradit Petrus Belluca in specu. principum, rub. 13. §. tractemus. siquidem hoc ipsum nouo Testamento cautum minimè reperitur, D. Thom. quodlibe. secundo, argumento octauo. & quodlib. 6. argumen. 10. & 2. 2. quæst. 87. argu. primo. Sicque & in decimis mutatio

tio potuit contingere. Ad illud uerò, quod dicebatur nō potuisse bonorum ecclesiasticorum diuisionem, aut beneficiorum erectionem eam dominij formam mutare, quæ
21 tempore Apostolorum erat: Respondeo, tunc non fieri hanc mutationem, cum id expresse agitur ne fiat. Verùm in beneficiorum diuisione actum est, ut dominij pariter fieret mutatio, utque beneficiarij de portione illis assignata liberè possent disponere. Huc enim præcipuè spectat diuisio, ut quod cōmune antea fuisset, proprium efficiatur: quod fieri non posset, si eadem dominij ratio maneret.
22 † Nec sanè rixarum tolleretur occasio, qua potissimum gratia institutam esse diuisionem, nemo est, quem præterea, l. fin. ff. com. diui. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Rixabatur fortè clerus, dissidijsque tota distributionis ratio subuertebatur, deserebatur fabrica ecclesiæ, ornamē ta negligebantur, non beneficiario cordi erant pauperes, cùm is plus sibi fuisse opus, quàm uere fuisset semper posset affirmare. Quo circa diuisio facta est, quæ his dissidias finem imponeret. Itaque hac diuisione mutari dominia
23 necesse fuit, quod ut plurimùm diuisio facit: † quæ propterea emptionis uicem dicitur obtinere, ut Antoninus rescripsit in l. prima. C. commu. utriu. iudi. Hæc quo ad secundum argumentum.

In confutatione tertij argumenti, dum dicebatur, beneficiarios ecclesiasticorum redditaum dominos esse; nihil necesse est hoc tempore commorari, ut & supra admonuimus, cùm hæc ipsa positio iam multis argumentis fuerit labefactata, ac contraria positio confirmata, nempè ad solos beneficiarios ecclesiasticorum reddituum domi-
24 nium pertinere. † At uel si maximè non pertineret, non satis tamen hoc est, ut propterea debeamus concedere, fieri debere restitutionem, cùm illud insuper probandum esset, pauperes, aliosve dominos esse, quibus restitutio fie

ri debent:uel præceptum saltem extare aliquod legis (ut uocant) coactiuæ, quæ certam reddittuum rationem illis assignaret, uel denique beneficiarios non simpliciter, sed ea lege hosce redditus accepisse, ut certa ratione illos distribuerent, sibi uerò nullo modo retinere possent. Quæ omnia a ueritate prorsus esse aliena, ex his, quæ hactenus diximus, liquidò constare potest.

ARGVMENTVM.

Vtrum clerici sororibus, cæterisve consanguineis, ex redditibus ecclesiasticis dotes præstare ualeant.

RERVM SVMMAE.

1 *Dos inter necessaria computari potest.*

2 *Mulieres, ut facilius nubere possent, dotes constitutæ sunt, atque inde dotium fauor effluxerit.*

3 *Qui suos deserit, infideli deterior est.*

4 *Dos succedit loco alimentorum.*

5 *Beneficiarij propinquos alere non modò possunt, sed etiam tenentur quando sunt pauperes.*

6 *Pater naturalis cogitur alere filiam, & idcirco illam dotare.*

7 *Beneficiarij possunt ex fructibus beneficiorum dotes consanguineis præstare, & hæc communis est sententia, numero. 8.*

9 *Simoniaca pactio non est, si quis promittat tertiam partem fructuum beneficiorum suorum tam collatorum, quàm conferendorum pro dote suæ sororis.*

10 *Fructus bonorum ecclesiasticorum censentur quid profanum.*

11 *Legatum factum pauperibus, intelligitur de pauperibus, qui sunt in parochia ipsius testatoris.*

R *Diligere*

CAPVT TRIGESIMVMSECVNDVM.

X superioris quæstionis decisione deciditur & altera, quæ huic ipsi maximè affinis est, utrum scilicet beneficiarij de redditibus Ecclesiasticis, eorum cōsanguineas dotare licitè possint. Nam si beneficiarij domini sunt, neque ad restitutionem tenentur, vt plenissimè, iã demonstrauimus, consequens certè est, posse illos neptibus, alijsq; ipsorum consanguineis rectè dotes ijsdem ex redditibus constituere: cur enim ipsis Pium vsum earum rerum interdicamus, quibus vel si fuerint abusi, haudquaquam tamen ad restitutionē obligantur? Huc accedit quòd si necessaria possunt sibi as
1 sumere beneficiarij, vt nemo non concedit; † maxima cum ratione hæc ipsa dos, quæ consanguineis destinatur, inter necessaria numerari potest; spectat enim ad tuendam augendamq; familiæ totius existimationē, qua nullus preciosior est thesaurus: imò quæ nullo prætio æstimabilis est, l. iuxta. ff. de manum. vind. Quod si indotatas beneficiarij consanguineas suas destituerent, vel etiã non ita dotatas, vt illarum dignitas & conditio postulat, earũ honestati non satis prospicerent: semper enim vitæ hone stas in discrimen adducitur, quoties matrimonij condi-
2 tionem fœminæ non inueniunt. † Atqui certè illam sine dote non facilè inuenire possunt. Qua ex re potissimum dotis fauor effluxerit. l. 1. ff. solu. matr. l. Pomponius Philadelphus. C. famil. ercisc. l. Titio centum. §. Titio genero. vbi Bar. Imo. Cuma. & Castr. ff. de condi. & demon.
3 † Nec obscurum est, quod Paulus dicit, infideli deteriorē,
4 cùm qui suos deserat, meritò haberi posse. † Vulgatum est apud nostros, dotem succedere loco alimentorum. d.
5 §. Titio genero, cum simil. † At nemo dubitat, quin be

R 2 neficiarij

neficiarij alere propinquos non possint modò, sed etiam teneantur, quoties vident non aliunde ijs consultum esse, ita vt rectè illos inter pauperes percensere possent.
6 †Quo argumenti genere passim vtuntur interpretes etiã in patre naturali: Vt quia cogitur alere filiã, propterea ẽt dotare teneatur. Bar. in l. fi. C. de his quibus, vt indig. Auth. ex complexu. C. de incest. nup. Bal. in l. Mæuius. §. duobus. ff. de leg. 2. eandemq; hanc consequentiam frequentiùs cæteri probant, vt testantur Imo. in l. vltima. §. si socero, ff. de his, quæ in frau. credi. Bald. nouel. in tract. dot. 6. par. priuil. 16. & post omnes Io. Bolognetus summæ eru-
7 ditionis interpres, in l. 1. nu. 40. ff. solu. matr. †Quare & in beneficiarijs eodem modo possumus argumentari, vt quia possunt alere consanguineas, easdem pariter dotare possint: quod ipsum etiam Leonis Noni constitutione in c. omnino. 31. dist. tam clarè probatur, vt non videatur posse hoc in dubium reuocare, qui non & Rom. Pont. authoritati aduersari audeat. Itaque cùm hoc tam apertum sit, tantum abest, vt ex dominio clericorum hoc ipsum probare necesse sit, vt imò potius ex hoc maximè illud confirmetur, quod de clericorum dominio paulò antè af-
8 firmauimus. †Verissimam hanc puto esse huius quæstionis decisionem, quam & receptissimam esse video: siquidem passim etiam interpretes dotium consanguineis præstandarum facultatem beneficiarijs concedunt. Butrig. & Abb. in c. 1. de cohabit. cleric. & mulier. num. 4. Abb. in c. peruenit, de arbit. nu. 1. Ias. in l. 1. ff. solu. matr. nu. 30. & in Auth. Res quæ, nu. 11. vers. item inquantum. C. comm. de leg. glo. pragma. sanctio. tit. de concub. §. qui etiam ex tali, vers. cohabitare, col. 3. Campeg. tracta. de dot. par. 1. q. 23. Illustrissimus Albanus in 1. constit. fforum nu. 68. Cappell. Tolos. decis. 290. nu. 9. vers. quid de fratre, & vers. & idem dicendum in clerico; Boer. decis. 129. num. 8. sum.
Angel.

Angel.in ver.Dos.num.5.ibi,vtrum frater, qui tamen ad conditionis necessitatē non ad pompæ fastidiū dotis modum statui debere arbitratur. Sensit hoc idem Romana
9 Rota, quæ propterea alias decidisse legitur, † Simoniacam pactionem non censeri, qua quis promittit tertiam partem fructuum beneficiorum suorum,tam collatorum, quàm conferendorum pro suæ sororis dote, ac neptium substētatione,vt est apud Chisanen.decis.181. passim inter eas, quæ manu scriptæ circũferuntur, vbi non tantùm licitũ esse putat beneficiarijs propinquas personas dotare, atque alere, sed omnino etiam necessarium: quod & Dec. sentire visus est cons. 118. Nec mirum hoc videri
10 potest, † cùm Ecclesiasticorum bonorum fructus profanum quid esse censeantur, vt Panormi.docuit in c.in nostra,de loca.

Quæ verò pro contraria sententia afferuntur, facili negocio tolli possunt. siquidem nituntur omnia illo fundamento, quod contrariæ sententiæ assertores, vbique statuunt,beneficiarios redditùum Ecclesiasticorum nō esse dominos. Dicunt primò (& hoc primum argumentum spectat ad piè legata) hac intentione testatore legasse, vt
11 legata ipsa in pauperes distribuerentur. † De pauperibus verò illis putant hoc esse accipiendum, qui è parochia ipsius testatoris sint, vt tradunt Docto.in l.si quis ad declinandam.C.de Episc.& cler.c.si pater.vbi glo.in ver. pauperes,de testa.in 6.Alex.cons.105.nu.2.vers. comprobatur etiam,vol.1. Et hoc apertè statuit Iustinianus in Constitutione XXVI. quæ incipit, Cùm in multis testamentis,&c. inter eas Constitutiones,quas ex Græcis collegit, ac Latinas fecit Antonius Augustinus Episcopus Illerdensis,vir de legali disciplina optimè meritus,ac omni doctri
12 næ genere ornatissimus. † Quod ipsum & rationi consentaneum esse dicunt,cùm nemo eos dilexisse existima-

ri possit, quos non modò de facie, sed ne quidem generatim nunquam cognouerit. Paris. cons.41. nu.5. 3. volu. Concluderet certè hoc argumentum, si clericis harum rerum dominium prorsus denegaremus: non enim dici posset, ipsorum arbitrio fuisse permissum, vt hos, vel illos pauperes eligerent, vt considerant Panormit. Gemin.& Ioã. And. in d.c.si pater.glo.in ver.pauperes, de testam. in 6.
13 † siquidem electionem habere non possent, nisi ipsis à testatore relicta esset, l. sum quidam in primo respon. vbi Doct. deleg.2. Quocirca electio ad iuris intellectum referenda esset. Iuris autem intellectus pauperes illos minimè complecteretur, qui beneficiariorum propinqui essent, ipsi verò testatori prosus extranei: sunt enim hæc inter se connexa, iuris intellectus, & testatoris volun-
14 tas. † nam sicut censetur testator iuris dispositioni voluntatem suam conformare.l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. ita lex præsumptæ testatoris voluntati semper fauet, ac quantũ in ipsa est, illam exequitur Auth.hoc amplius.C.de fideicom.§.siquis autem non implens. Auth. de hæred.& falcid. Attamen corruunt hæc omnia, si recipiamus illud, quod plenissimè à nobis iam stabilitum est, Beneficiarios ipsos dominos esse; quo fit, vt illorum libera sit electio. sicq; non illis tantùm, qui ex parochia sint testatoris, Sed & alijs, qui modò verè egeant, consulere possent. Nihil ergo aduersatur nobis hoc argumentum, quod spectat ad piè legata. Quantum verò ad decimas, argumentatur ex eo potissimum, quod legitur in Deuteron.cap.14. *Anno tertio*, inquit, *separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore; & repones intra ianuas tuas, venietq́; Leuita, qui aliam non habet partem, neque possessionem tecum, & peregrinus, ac pupillus, ac vidua, qui intra portas sunt, & comedent, & satura-*
15 *buntur*. † Intra portas, inquit, non extra, ergo ex eo lo

co debentur esse pauperes, ex quo decimæ colliguntur; non autem aliunde accersiri, vt plerumque fieret, si bene ficiariorum consanguinei cæteris pauperibus anteponerentur. Neque huic argumēto aduersantur verba illa Pauli, *Qui suos negligit, deterior est infideli*. nam de ijs loquitur Paulus, qui sua, non qui aliena distribuunt. Sed hoc quoque argumentum, vt licèt vnicuique perspicere, relabitur eodem, atque illud retinet, quod satis superq; à nobis iam reprobatum est, clericum in bonis Ecclesia-
16 sticis dominium non habere. † Præterea falsum est, tan tùm pauperes alendos esse, qui intra portas sunt; cùm imò speciatim pauperibusperegrinis eleemosynas tribui oportebat, tradat D. Clemens lib. 8. de Constit. Apostoli. c. 36. & lib. 2. c. 29. Generale est enim, quod dicitur, Pasce fame morientem; si non paueris, occidisti. c. pasce. 86. di stin. Non equidem inficior, quin ijs in locis alio quodam modo peregrini accipiantur, nempe pro illis, qui peregrè proficiscuntur, quorum maximus erat numerus, ipsius Clementis temporibus, cùm pro Christi fide multi essent, qui omnia relinquerent patriam, parentes, bonaq; omnia, atque ad solum Episcoporum præsidium con fugerent, vt supra fusius explicatum est. Verumtamen il lud satis est nobis in præsentia, non portis ipsis, aut mœnibus concludi clericorum liberalitatem; quòd verò libe rè vagari, & quoscunque complecti possit, ex eo quod de
17 eorum dominio diximus, prospicuè ostenditur. † Tertiò videtur contraria sententia primo aspectu ea ratione iuuari posse: quia quod dicitur, posse prælatos, imò debere pauperes alere, ita accipiendum videtur, vt annua, menstruave præstentur alimenta, iuxta l. pecuniæ. ff. de alim. & cib. lega. l. fi. vbi Bar. ff. de libe. agnos. Dotis autem longè alia ratio est, quæ vnica præstatione soluitur: nec negari potest, quin Ecclesiæ multum intersit, alimenta potius

minutatim præstare, quàm vnico aceruo tantam pecuniȩ quantitatem exponere.ar.l.hæredes. §. idem Iuris. ff.fa-
18 mil.hercisc. l. tutor.§.Lucius. ff.de vsu. † siquidem de eo, quod in dotem hodie trades consanguineæ, plures hoc toto anno pauperes ali potuissent. Quare multis pauperibus perspicuè aufertur, quod vni illi cõsanguineæ traditum est. Quod ex eo etiam confirmatur, quia hoc modo aperiretur via Prælatis, qua res Ecclesiæ ad proprios successores transmitterent, si quod propriis consanguineis tribuunt non alimentorum tantùm, sed etiam do-
19 tis nomine præstare possent. † Hinc videmus Docto.in l.eam quam.C.de fideicomm. præsertim verò in l.1.ff.solu.matrim.de eo altercari, vtrum dos data filiæ spuriæ, verè, vt dos, data sit, hoc est, num legitimæ; an verò alimentorum loco succedat: cuius quæstionis eam afferunt vtilitatem, quia priore casu ad hæredes transiret, posteriore
20 nequaquam. † Et quia receptior sententia est alimentorum vicem obtinere dotem spuriæ traditam, † ideò ad hæredes huiusmodi dotem non transire frequentius nostri cõcludunt: & facit.l.ex animo.ff.de dona.inter vir.& vxo. l.siqui animo.ff.de acquir.posses. & ita sentit Socin. seni.cons.2.nu.5.vol.4.post Bar.in l.fi.§.si à socero. ff. de his, quæ in frau.credi.& Abb.consi.115.num.1.versi.sed profectò aliud,& cons.50.volu.2.& hanc esse comm.opi. fatetur Io. Bologne.in d.l. 1. ff. solu.matrim.nume. 114. Non secus ergo & hìc dicendum est, multum referre, utrum quas pecunias prælatus dederit propriæ consanguineæ, alimentorum loco tantùm præstare possit, vt scilicet ex fructibus alatur consanguinea; an verò etiam dotis nomine. Nam si dotis nomine, non reuerteretur ad Ecclesiam, sed tota ipsa summa ad ipsius consanguineȩ hȩredes, sicq; ad proprios prælati successores trãsmitteretur: quod fieri non posse tradit Butr. in c.cum super. de cau. posse.

&proprie.Iaſ.conſ.75.vol.3. Verùm huius quoque argumenti ſolutio eodem illo à fonte deriuat, quo & ſuperiorum; nos enim in eo ſemper perſiſtimus, quòd videmur abundè iam probaſſe, prælatos, aliosq; clericos redditnũ Eccleſiaſticorum dominos eſſe, poſſeq; illos ad libitum diſtribuere. Quod cum ita ſe habeat, non video, cur tantoperè abſurdum ſit, ita fieri hanc diſtributionem, vt quod cuique fuerit traditum, ad ipſius ſucceſſores etiam
22 perueniat. † Atque hinc claram eius quæſtionis deciſionem habemus, quæ aliquibus forſan dubia alioquin videri potuiſſet; vtrum dos à prælato conſanguineis præſtita, ad illarum hæredes tranſeat. Etenim ſi dos alimentorum vicem obtineret, ad hæredes mulieris dubio procul non
23 tranſiret; † cùm alimenta morte extinguantur, vt pote, quæ mortuis minimè neceſſaria ſint. l. Mela. ff. de alim. & cib. lega, l. hæreditatem. ff. ad l. falcid. l. cum hi. §. ſi vni. ff.
24 de tranſact. l. dominus. §. fi. ff. de vſufr. † Quare ſi dos à patre profecta, defuncta muliere ad patrem redit, dũmodo filij non extent, vt Martino placet adiiciendum eſſe, quæ tamen dos ipſius mulieris effecta erat. l. dos à patre, vbi glo. & Docto. C. ſolu. matrim. l. poſt dotem. vbi Bart. ff. eo. multò magis certè cõcedendum eſſet, dotem à prælato traditam conſanguineæ ad ipſius hæredes non tranſire, ſi daremus alimentorum tantùm loco dotem ipſi præ-
25 ſtitam. † Nec conſuetudinis ratio prorſus habenda eſſet, cum non ita facilè extendi poſſint, quæ Eccleſiæ præiudicium afferunt: quod in filia ſpuria Matheſila. animaduertit notab. 146. Illuſtriſq; itidem interpres Andreas Alcia-
26 tus, in l. 1, nu. 24. ff. ſolut. matr. † Parumq; hoc caſu prodeſſet cautela illa, quam adhibent Bart. Panorm. & Matheſila. locis proximè adductis, nimirùm, vt qui dotem prꝑſtat, declaret velle ſe illam ad mulieris hęredes tranſire: nam quicquid ſit in patre dotante filiam ſpuriam, non

certè

certè videtur hoc admittendum in prælato dotante consanguineam, ut de crastino tam anxiè cogitet, quemadmodum D. Thom. animaduertit, 2.2. quæst. 32. articu. 5. ad tertium. *Nec oportet, inquit, quod consideret quis omnes casus, qui in futurum possunt contingere: hoc enim esset de crastino cogitare.* Verùm, ut dixi, hæc omnia obtinerent, si loco tantùm alimentorum posset prælatus dotem consanguineę, ac non tanquam dotem constituere, prout certè non posset, si reddituum ecclesiasticorum dominus non esset. At si contrarium ponamus, ut iam planè ponimus, corrunt protinus hęc omnia, & contraria sententia uel ex hoc solo optimè munitur. Si enim dominus est prælatus, ergo quę in dominio ipsius sunt, pro animi sui arbitrio distribuere potest. Quòd si ipsius arbitrio permissa est distributio, non est ipsius solicitudo reprehendenda, quod ita distribuat, ut non modò filiabus, neptibusue, sed & ipsarum hęredibus ac descendentibus consultum uelit: pium nanque id ipsum est, ac naturę etiam consentaneũ: charitas quippe naturalis nõ filios solùm, sed nepotes, nepotesque complectitur, l. liberorum. ff. de uerborum signi.
27 † Quin uerò, si ideò posteros diligimus, quod memoriã illi nostram conseruaturi, ac quodammodo propagaturi sint; certè in remotioribus descendentibus multò magis uiget hęc ratio, ut considerat Mar. Mantua. Benauidius, uir sanè de legali disciplina optimè meritus, cõs. 198. nume. 24. vol. 1. post Panormi. in cap. nonnulli. §. sunt & alii, nu. 10. de rescrip. & Maria. Soci. consi. 128. num. 54.
28 uol. 1. † Neque uerò dicas, naturalem hanc in posteros beneuolentiam, ac pietatem laycis tantùm conuenire; immò enim illam & in clericis probandam esse, rectè tradit Illustrissimus Albanus in suis ad Bar. elucubrationibus in l. 1. nu. 4. & 5. ff. de post. & in Auth. quibuscunque. C. de sacrosan. eccl. gloss. in cap. quiescamus, dist. 24. Ita enim Prælatum

tum beneficum, aç liberalē esse oportet, ut egentes non facilè quocunque prætextu eijciat, aut eorum qualitatem scrupulosè admodum inquirat, quorum necessitati
29 subueniri oporteat: † quod ipsum admonet nos etiam D. Chrysostomus homil. 11. ad capitu. 6. Epistolę ab Hebræ. uerbis illis uerè aureis, ac perpetuò adnotandis, quæ referuntur in cap. quiescamus, 24. dist. *Quiescamus*, inquit, *ab hac absurda curiositate, & diabolica & peremptoria, si pro nutrimento postulat, ne in his examines: inquire quomodo Abraham hospitalem se circa omnes ostendebat: si scrutator fuisset, circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset. Fortaßis enim non putasset eos Angelos, & repulisset: sed quia omnes recipiebat, recepit & Angelos.* Habemus iam huius quoque quæstionis decisionem, quæ ad dotes consanguineis constituēdas attinet: quam ita comprobauimus, ut ex his, quę proximè etiam diximus, maximè confirmetur nostra sententia in principali illa quæstione, ad quam totius nostrę tractationis cursum instituimus, nempe Beneficiarios de redditibus ecclesiasticis tam liberè posse disponere, ut ad ipsorum restitutionem, quæ liberius, aut supra etiam quàm par fuerat, impenderint, minimè teneantur.

ARGVMENTVM.

Archidiaconi sententiæ tunc locum esse posse, cùm ita luxui clerici se dedunt, ut propterea iniunctum sibi munus deserant. Mox Caietani suspecta quædam reijcitur distinctio, qui monachis suis nimium fauens, melioris eos hac in re conditionis, quàm cæteros clericos esse uoluit.

RERVM SVMMAE.

1 Clericus, quamuis regulariter ad restitutionem non teneatur, fallit

1 *fallit tamen, quando officium ecclesiæ prorsus desereret.*
2 *Residentia duplex; altera corporalis, altera uirtualis.*
3 *Ad restitutionem tenetur non solùm, qui officium deseruit, sed etiam is, qui eo animo est, ut in posterum uelit deserere.*
4 *Beneficium recipiens, ut illud aliquando dimittat, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum.*
5 *Quando sibi locum uenditare possit Archidiaconi sententia.*
6 *Quomodo accipienda sint, quæ à plerisq́; interpretum in hac quæstione perplexè sunt tradita.*
7 *Si cui eleemosyna detur tanquam pauperi, qui tamen pauper non sit, illi non acquiritur.*
8 *Omittens aliquando dicere horas canonicas, ad restitutionem non tenetur, nisi per sex menses continuos omisisset, nu. 9.*
10 *Clericus deserens officium, arbitrio Iudicis potest fructibus priuare.*
11 *Existimauit Caietanus clericos, si redditibus abutantur, ad restitutionem teneri, Monachos verò non.*
12 *Reijcitur prædicta Caietani sententia.*
13 *Monachis relinquuntur tot eleemosynæ, ut instantius orent, non vt inde pinguius uiuant.*
14 *Quæ Caietanus pro religiosis considerat, etiam in clericis sibi locum uendicant.*
15 *Prælati ad eleemosynas præstandas sunt astricti.*
16 *Abusus in redditibus ecclesiasticis peccatum quidem inducit, sed non eiusmodi, ut restitutioni beneficiorum obliget.*
17 *Omittens dare eleemosynam, uel orare ex contemptu, materialiter & formaliter peccat mortaliter: secus si non ex contemptu.*
18 *Peccatum esse non potest, ubi debitum non antecedit.*
19 *Charitatis debitum in præstãda eleemosyna consideratur, non iustitia.*
20 *Facultates ecclesiis donata ex munificentia principum, uel aliorum, sunt religiosorum, & clericorum.*

CAPVT

CAPVT TRIGESIMVMTERTIVM.

Vic porrò sententiæ, quam alioquin perpetuò retinendam esse censeo, unam tantùm affero limitationem, ut quamuis clericus non teneatur ad restitutionem, uel si maximè rebus
1 ecclesiæ abutatur: † tamen hoc non procedat, quando ipse prorsus officium deserit. Quod probat Bonifacij Octaui constitutio, capit. uni. de cleri. non residen. lib. 6. qua cauetur clericos non residentes fructus suos non facere,
2 quinimò ad illorum restitutionem teneri: † si quidem peccant dupliciter. duplicem enim deserunt residentiam, corporalem unam, alteram uirtualem, quæ in pabulo doctrinæ, uitæque exemplo, ac sacramentorum administratione posita est, ut Driodonus tradit libr. 2. de liber.
3 Christia. capit. 4. tom. 3. † Nec solum qui officium deseruit ad restitutionem tenetur, sed etiã qui eo animo est, ut in posterum uelit deserere, ut docemur eiusdem Bonifacij sanctione in capit. commissa. §. cæterùm, de electio. in 6. *Cæterùm*, inquit, *si promoueri ad Sacerdotium non intendens, Parochialem receperis ecclesiam, ut fructus ex ea per annum accipias, ipsam postmodum dimissurus; nisi uoluntate mutata, promotus fueris, teneberis ad restitutionem fructuũ eorundem, cùm eos acceperis fraudulenter: illum autem qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi Ordinem promouẽdum, præter diuinam, quam inde incurrit, offensam, ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obli-*
4 *gari.* † Quo circa, qui ita affectus, ut beneficium uelit aliquando dimittere, quò plus in dies accipit de ecclesiastica pecunia, eò grauius peccatũ admittit, ac magis ad restitutioné obligatur: cum maximè grauia illa sint peccata, quę & maximè diuturna sunt, capitu. cum haberet, de eo,

qui

qui dux.in vxo.quam pollu.per adult.capitu. fin.de confue.Atque ita ſentit Gabriel Biel.in 4.diſt. 15.quæſt.8.argum.3.Itemq; Hadria.Sextus.in tract.de reſti.ibi pro clariori intelligentia dictorum,in ſolu.tertij,uerſi.pro reſpō
5 ſione ad quæſitum, fol.128. In his terminis poteſt intelligi opinio Archidiaconi, qui putauit clericos teneri ad
6 reſtitutionem.† Eodemque hoc ſenſu videntur ſumendæ multorum traditiones,qui non ſatis clarè,ſed perplexè hac de re locuti ſunt,ut Decij,in cap. Epiſcopus, num. 13.cum duobus ſeq.de præben.& Fely.in capi.de quarta, num.33.uerſi. quid autem de clerico diſtribuente,de præſcrip. *Quid autem*,inquit, *de clerico diſtribuente fructus in uſus nefarios,an teneantur ad eorum reſtitutionem?* & paulò inferius ſubijcit.*Inuenies tremenda uerba contra clericos malè uiuentes, ſed communiter mors eorum terribilis*. Quibus uerbis uidetur mihi Fely. eos innuere voluiſſe,qui uitam nefariam ita degunt,ut proprium officium deſerant. Quod apertius idem declarauit in cap.poſtulaſti nu.6.de præſcrip.quo loci, *Et ſcias*,inquit, *quòd ſi clericus conſumat redditus beneficij voluptuoſè, tenetur ad eorum reſtitutionē*. Nec ſanè de eo agit Fely.qui partem aliquam reddituum malè conſumit, ſed de eo qui redditus omnes improbè protinus effundit,& debitum eccleſiæ ſeruitium deſerit, ut ibi in additionibus aduertit Benedictus de Vadis litera B.incip.ſi clericus,ita inquiens:*Et hoc uidetur eſſe maximè uerum in clericis,qui non dicunt officium ſuum, ut uoluptatibus uacent: & ideo iſto caſu teneo,quòd teneatur ad reſtitutionem*.atque ita ſentire Fely.teſtatur etiam Bello.conſil.56.num. 3. cui adſtipulatur eruditiſſimus Iulius Clarus lib.5.recepta.ſenten.§.fi.col.pen.quod ſenſerat prius Bal.in l.1.num.1.C.de his quib.ut indign.& poſt eum Ripa in l.ſi unquam,quæſt.66.num.222.C.de reuoc. donatio. Huc etiam reſpexit Henri.Boyc.in cap.cæterum,nu

me.

me.4. uer.& quid de Prælatis, qui consumunt, de donatio. & Io. de Friburgo in sua Sum. confesso. lib. 2. titu. 5. de rapina clericorum, uersicu. quid de prælatis, q. 14. Huc pariter spectat quod dicit Card. Turrecrema. ĩ cap. 1. ad 2. in 2. conclus. uerbo his habitis, 12. q. 5. uer. & isto modo. vbi ita opiniones simul conciliat. Et hanc intelligentiam ad Archidiaconi & sequacium opinionem coadiuuant, quæ tradit Panorm. q. 4. incip. Titius, in 4. dubio, ibi secunda solutio huius est. & Fran. Mar. deci. 428. par. 1. Cùm enim propter officium detur beneficium, certè si quis officij sui oblitus alias potius quascunque res agit, perinde est, ac si
7 collatum ei beneficium non fuisset: † ut si cui eleemosyna detur tanquàm pauperi, qui tamen pauper non sit, sed ociosè uiuendi occasionem captet: huic enim non uerè acquiri eleemosynam docet Caieta. 2. 2. q. 187. argu. 5. ibi in eod. 5. articul. dubium occurrit. Optimè etiam confirmantur prædicta autoritate B. Antonini, Archiepiscopi Florentini, in Sum. in secunda par. titulo secundo, cap. 2. §. fi. & §. 18. in tertia par. titulo. 15. §. 18. Vbi sic, inquit, *Item quæritur, utrum clerici teneantur restituere illos fructus, quos uoluptuosè consumunt, non facientes seruitium in ecclesia. s. officiando.* Atq; ibidem hoc ita Archidiaconũ acceпisse ostẽdit. Quod si quis erit, cui fortasse hæc sentẽtia durior uideatur, is animaduertere debet, non de eo clerico nos loqui, qui quandoque horas Canonicas intermit-
8 tit: † quem ad restitutionem non teneri censuerunt quàm plures, quos refert Fernand. Vasq. in tract. de success. creatio. lib. 3. §. 22. limita. 16. num. 56. & sentit Io. Gerson. in tract. de temperantia in uictu, & uestitu clericorum. sed de eo, qui officium planè deseruit, ita ut ab ecclesię seruitio prorsus alieno animo sit, ut intelligit Hadri. Sextus loco supra citato. Præposi. Alexandrinus in Summa. 12. q. 3. ac Io. Gerson. in regul. moralibus, cap. de auaritia, litera

Q. si

Q. Si uerò hoc modo intelligatur hęc conclusio, nō potest uideri non maximè rationi consentanea. Etenim si beneficiarius ita semper male uersetur in re ecclesiastica, ut officij sui penè īmemor sit, aut nō nisi facto ipso, sibi fructus usurpare potest, aut si illorum dominiū acquirit, uix est, ut tuta conscientia sibi illos ualeat retinere. longe uerò alia illius ratio est, qui interdum malè aliquid expendit, qui uel si à superioribus coerceri et possit & debeat, non ita tamen ad restitutionem compelli potest: uim enim obtinet maximam pertinacia illa, ac perseuerantia, quæ non hìc modò, sed & alijs multis in rebus momenti plurimum

9 habet. †Hinc uidemus nouissimo Lateranen. Concilio ita fuisse constitutum, ut qui horas Canonicas obstinata quadam pertinacia per sex menses omiserit, fructuum amissione puniretur. §. statuimus, sess. 9. de reformat. curiæ. fol. 645. tom. 3. licèt alioquin ad restitutionem minimè teneri consueuissent, Doct. in c. 1. de celebra. missa. spectauit nimirum hæc sancta Synodus, eo temporis spatio posse di

10 ci officium desertum; † deserto autem officio posse clericum iudicis arbitrio fructibus priuari, compluribus in locis traditum est, capit. uni. de cler. non residen. in 6. & per Panormi. & Calderi. in cap. 1. nu. 8. de celebra. missa. Domi. & Archidia. in summa dist. 44. col. 1. Calder. in c. cum tu, de usu. Domi. in c. Canonici. §. sciturі. de off. ord. in 6. Abb. in c. diuersis fallacijs, per illum tex. de cleri. coniug. Bello. d. consi. 56. Præter hanc limitationem nullo alio modo restringi debere censeo conclusionem supra à nobis firmatam, dum multis & rationibus, & causis demonstrauimus, beneficiarios malè fructibus ecclesiasticis vtentes

11 tes ad restitutionem non teneri. †Non me latet solere aliam limitationem ex Caietani sententia afferri, 2. 2. q. 187. articul. 4. quam hoc loco præterire nolui, non quia ulla ex parte ueritati consentanea mihi uideatur, sed

quia

quia ob Autoris grauitatem reticēda non erat,atq; etiam ut à nobis haud immeritò improbaretur.Cōcedit Caietanus id,quod diximus,quantum ad solos monachos,quos existimat ad restitutionem non teneri, in reliquis uerò clericis, in quibus multò magis id fuerat concedendum,
12 secus esse contendit. † Sed non uideo, qua ratione hæc Caietani sententia defendi possit, cum rationes omnes, quas in clericis ipse considerat, si modò illæ essent recipiendæ,multò magis in Monachis concluderent,cum de clericis loquitur Caietanus,*Non est præsumendum,* inquit, *tot ipsi eleemosynas dari, ut inde pinguius clerici uiuant.*
13 † Sed negari non potest, quin multo magis hoc totum in monachos conueniat:nam cur magis ipsis est concedendum,qui proprijs renunciauerunt, ut ex aliorum eleemosynis pinguius uiuant, quas nō alia de causa ipsis relinqui credibile est, quàm ut instantius orent? qua ex re fit, ut tacitè quodammodo huic conditioni,& quasi ex uoto se se adstringant,non secus ac miles sacramento, quod nisi seruet,ac nisi promisso muneri satisfaciat,ad stipēdij restitutionem tenetur. Videt sanè ipse quoque Caietanus, duram esse hanc sentētiam, durumque omnino esse huic obiectio respondere,tamen respondet ipse in hæc uerba: *Durus est hic sermo, & tot ecclesiæ declinasse videntur à religiosa vita, quòd oporteret magnam damnationem inducere.* Sed non uideo, cur hanc responsionem non & in clericis admittat; & cum videat tot clericos declinasse, cur in ijs facilius damnationem inducat,quos tamen laxiori uinculo alligatos esse, inficiari non potest. Itaque Caietanus, dum enixè clericos oppugnat, religiosos uerò studiosè
14 defendit,proprijs semet ipsum telis confodit. † Quare, quas ipse defensiones pro religiosis affert, nos etiam in clericis recipiamus;vt dicamus,bona ecclesijs relicta fuisse, eorumq; fructus eleemosynæ gratia prælatis liberali-

ter præstitos:eos uerò qui præstiterunt,potuisse facilè prę uidere fore aliquando aliquos, qui acceptis abuterentur. si quidem in tanta humanarum rerum & uarietate,& imbecillitate omnino id coijciendum fuit.Quare si hac cognitione à proposito amoueri nõ potuerunt, quo minus ea relinquerent, quæ relinquere proposuerant, videtur esse locus illi regulę,quę statuit,volentibus,ac scientibus iniuriam non inferri,l. 1.§. 1. ff. de in iur. cum simil.l.Id quod etiam Caietanus animaduertit ubi supra in eod. ar
15 gumento.4.in fine.† Cauendum tamen est, non ea me in sententia esse, ut putem prælatos,aliosque clericos tum orationibus,tum eleemosynis non esse adstrictos. Astringuuntur enim obligatione illa,quã Græci πρὸς ἀντιδόρα. vocant, quæ cum ad exigendum inefficax sit, l.sed & si lege, §.consului. ff. de peti. hæred. nec etiam ad restituendum compellere poterit:qui enim non restituit,non aliena vsurpare, sed proprijs tantùm abuti existimandus est.
16 † Nunc porrò abusum peccatum esse non inficiabor,dũmodo mihi concedatur non eiusmodi peccatum esse, quod restituendi obligationem ualeat inducere; seu ueniale,seu etiam mortale peccatum illud sit. Video enim, hac in re solere distingui,utrum ex contemptu orationes eleemosynæque omittantur,an verò ex fragilitate,aliaq;
17 de causa: † Nam si absit contẽptus, uenialiter tantùm, ac materialiter peccatur. Si verò contẽptus accedat,non tantùm materialiter,sed etiam formaliter (ut Caietanus inquit)mortaliter peccant: cui Caietano hac in re adstipulatur Ioan.Driedonus,lib.2.de liberta.Christia. capit.
18 4.tom.3. † Quod si dicas,ibi peccatum esse non posse, ubi debitum non aliquod antecedat:Fateor debitum hìc
19 subesse. † Sed charitatis tamen(ut D.Tho. dicebat) hoc debitum est, non iustitia,quæ neminem compellit,ut res proprias restituat,postquàm illis fuerit abusus, quamuis

etiam

etiam earum nomine ad remunerandum teneatur. Admittit Caietanus in religiosis hæc omnia, in clericis autem respuit, nec huius tamen differentiæ ullam rationem assignat. Atqui certè animaduertere potuisset, hanc ipsam differentiam à D. Thom. sententia prorsus alienam
20 esse. † Ille enim. 2. 2. quæst. 185. ar. 4. de clericis hac in re idem quod de monachis sentit, cum dicit, ex munificentia principum, uel quorumcumque fidelium facultates ecclesijs donatas religiosorum fieri, ac clericorum; quod tamen quantum ad fructus beneficiorum intelligitur, si collatio præcedat, ut D. Thom. ibidem in corp. in princ. perspicuè declarat. Et certè non satis conijcere possum quę res Caietanum, uirum sanè alioquin doctissimũ, mouere potuerit, ut clericos, quos constat minus arctis canonum uinculis constringi, arctiùs ipse sua sententia uoluerit alligare: Religiosorum autem nexus arctiores illos quidem, proculdubio, si Canonum autoritatem attendimus, propria ipse autoritate relaxare non dubitauerit. Explosa igitur Caietani differentia, nostram hanc sententiam generatim tam in clericis, quàm in monachis retineamus, atque intrepidè concludamus, pariter utrosque à restitutionis obligatione immunes esse.

ARGVMENTVM.

Quæ animaduertere illum oporteat, qui inter communes sententias rectè valeat diiudicare, quoties de illarum pondere quæstio oritur: Quive ex Pontificijs, ac sacris interpretibus Archidiaconi sententiam probauerint.

RERVM SVMMAE.

1 *Quod crebriùs receptum est, id veriùs existimari solet.*

2 Senatus ac collegia plerumque in decidendis quæstionibus inter se dissentire. quinimò idem doctor solet sibi ipsi aduersari. nume. 3.

4 Varietas & inconstantia interpretibus maximè absurda.

5 Rectißimè institutum, vt Iudex communem sententiam in iudicando sequatur, nisi minus communis firmioribus rationibus muniretur. num. 6.

7 Plerumque interpretes primi cuiusque sententiam (quæcunque illa sit) amplecti solent.

8 De communi sententia non temerè omnibus credendum.

9 Romæ citari solebant decisiones Rotæ, quæ non inueniebantur, vt quis mendacium foueret, vt Alexander refert.

10 Plures auctores, qui aliquid tradunt non communicato consilio, communem opinionem constituere solent.

11 In communi sententia æstimanda non sunt considerandi doctores, qui aliquid per transennam dixerunt: sed plus tribuitur ijs, qui re perpensa sententiam suam explicant. nume. 13.

12 Quàmplures sunt, qui Archidiaconi sententiam cursim sequuntur.

14 Quæstionis nostræ capita tria sunt.

15 Tenentur ad restitutionem clerici, quoties officium deserunt.

16 Qui in ludo fraudem adhibet, ad restitutionem tenetur.

17 Beneficium procurans, vt illud alteri renunciet, ad restitutionem fructuum tenetur.

18 Archidiaconi in clericos inuidiosa verba, quæ indicant fuisse eum illis infensum.

19 Panormitanus sibi contrarius.

20 Innocentius pro Archidiaconi sententia nullo modo adducendus.

21 Hæres, defuncti turpitudinem allegans, non audiendus.

22 Si non constet de quibus rebus expensas fecerit Episcopus, credendum est de patrimonialibus, propter ecclesiæ vtilitatē.

23 Ver-

CAPVT TRIGESIMVMQVARTVM.

IAM verò, vt intelligamus nostram hanc explicationem non iuribus tantùm, & rationibus (id quod satis hucusque demonstratum est) sed etiam frequentiori nostrorum sententiæ conuenire; non alienum fore existimaui, eos hìc interpretes recensere, qui vel hanc, vel illam partem amplexi
1 sunt; † cùm præsertim apud nos illud iam inualuerit, vt quod crebriùs receptum est, id & verius censeatur. Quod ipsum tametsi nonnulli conentur improbare, mihi tamen non modò non absonum, sed & multis in rebus omnino necessarium esse videtur. Quis enim non videt nostrum hunc iuris campum, tam latè patentem, tamquam rerum omnium feracem, & aienti, & neganti pariter materiam suggerere, vt in eo, quemadmodum post Caccialupum scitè tradit Neuiza. in tract. de mod. stud. in tertio docu-

men. circa med. nu.12.circa fi.& bos herbam, & canis leporem, & ciconia lacertam facili negocio reperiri possit? Mira vbique opinionum est varietas, & quot capita, tot
2 plerunque sententiæ sunt. † Neque verò tantùm singuli interpretes inter se, sed & Senatus, collegiaq; vniuersa, sæpissimè dissentiunt; vt à Bononiensi Mediolanense in quæstione illa insigni, quæ inter Cassinenses Monachos, & Canonicos regulares Congregationis Lateranen. tandiu agitata est. Esto autem ab alijs alios dissentire, quod
3 excusari aliquo modo potest; † illud verò certè indignissimum est, quod tamen & ipsum persæpe conspicitur, eundem sibi ipsi & in lecturis, & in Consilijs, & in Tractati-
4 bus aduersari. † Itaque hanc tantam varietatem, & inconstantiam non immeritò notat Bal. in c. 1. de alie. feu. col. 3. Ias. in l. sciendum num. 33. ff. de verb. oblig. Neuiza. in Sylu. nuptia. lib. 5. num. 4. versi. & sic contigit, & nu. 9. post princ. Soci. Iun. consi. 158. num. 70. 2. vol. Purpura. in l. cum quid. nu. 33. ff. si cert. pet. Grat. consi. 8. nu. 4. uo lu. 2. Portius Imola consi. 42. num. 2. † Quocirca nihil rectius tutiusq; instituì potuit, quàm vt Iudex eam potissimum partem sequeretur, quam plurium auctoritate sub
6 nixam videret. † Est tamen interdum cum à communiori sententia non perperam recedatur, ac paucorum sententia maius apud Iudices pondus habeat, vt potè quæ firmioribus rationibus munita sit. l. 2. §. hoc autem. C. de vet. iu. enuclean. Sic solius Cassij opinionem Attilicinij, Neruæ, ac Sabini opinioni prælatam fuisse legimus in l.
7 Plautius. ff. ad l. falcid. † Nec sanè immeritò, persæpè enim ita fieri videmus, vt nostri interpretes casu potius, quàm consilio, aut ratione ulla aceruatim in eius sententiam concurrant, cuius magnam esse auctoritatem intelligunt. Non secus atque aues, aut oues, quæ, si vnam aliquò tendentem fortè conspicient, eò statim simul omnes cur-
sum

sum intendunt, quod notat Sum.Pontifex in c.cum in iuuentute.§.vnde nos.de purga.cano.ac passim etiam Doct. ipsi fatentur, vt Dec. consi.494. num. 15. Nicola. Bello. consi.59.num.11. & Rolan.à Valle. cons.vlt.num.50.volum.2. Quo circa communis opinionis auctoritatem minimè vereri debet, qui eam se validis argumentis videat rectè posse refellere, vt tradit Ioan.And.in cap.1.de constitut. Alexan. in l. prolatis, colum.fin. de re iudic. Abb. in cap. capellanus, de fer. Angel. consil. 110. Curt.consil. 59. Barbat. consil. 10. volum. 2. Deci. consil. 23. & in cap.primo de constitu.& Soci.Iun. consi.79.in 3.volu.

8 † Quoties uerò inquirimus quid frequentiori calculo recipiatur, non temerè cuiuslibet testimonio debemus acquiescere, cùm multi sæpe soleant citare communem

9 sententiam, quæ uerè communis non est. † Nec dissimile est quod Romæ fieri solitum refert Alexan.in l.si cum dotem.§.eo autem tempore, col.2.ff.sol.matr.ut cum mendacium aliquod soluere quis studet, decisionem Rotæ aliquam afferat, quæ propter numerum mox inueniri nun-

10 quam queat. † Satis uerò constat, communem opinionem consensu effici plurium Autorum, qui diuersis temporibus non communicato consilio, nec diligenti ueritatis indagatione præmissa, hanc, uel illam pro eorum arbitrio, amplectuntur sententiam, id quod pluribus ostendit Gomes.in procem.reg.cancell.2.quęst. in quarto fundamento par.affirmatiuæ. Vt autem eò reuertamur, unde digressi sumus, nos in hac quæstione ea de re parum solliciti esse debemus, vtrum communis sententiæ autoritas rationibus præferenda sit, an uerò illas potius spectari oporteat, cùm & rationes, & interpretum numerus nobis pariter suffragentur. Et quoniam rationes nostræ sententiæ plenissimè explicuimus, reliquum est, ut iam ostendamus hanc ipsam sententiam communiori interpretum cō

sensu receptam esse: quod ut commodius fiat, nonnulla
11 præmonuisse libet. Primò † enim animaduertendum censeo in communibus opinionibus æstimandis non æquè illorum rationem haberi oportere, qui per transennam (ut fertur) ac quasi pertranseuntes aliquid attingunt; atque illorum, qui consultò ac discussis hinc inde rationibus, tandem hanc uel illam partem amplectuntur. Abb. in cap. bonæ, il. 2. num. 3. de postula. prælato. Barba. consi. 64. col. 9. uol. 1. Riminal. consil. 64. num. 20. uol. 1. Paris. consil. 91. col. fi. uolum. 3. Grat. consi. 20. num. 35. & consi. 55. num.
12 35. nol. 1. † Quo circa licèt in proposita materia multi sint qui in huius quæstionis mentionem incidentes, cum Archidiaconi sententia cursim pertranseāt, non propterea tamen Archidiaconi sentētia communis habenda est, cùm non modò plures sint, qui ab ea recedunt, sed multo etiā isti accuratiùs, quàm illi, re perpēsa, sententiam suam pro
13 ferunt. † Quo fit, ut hisce multò plus, quàm illis tribuendum sit, quemadmodum & Io. Cephal. quandoque respōdit consi. 278. num. 10. lib. 2.
14 Illud præterea præmuniendum est, † tria esse huius quæstionis capita, quæ si distinctè a nobis considerentur, facilè reperiemus, non eam esse in singulis communem opinionem, quæ ita confusè minusque accuratè hanc rē totam spectantibus communis fortasse uideri poterit. Primum est caput, Nunquid Beneficiarij reddituum ecclesiasticorum domini sint. Secundum, An si præter necessaria aliquid impendant, aut etiam redditus omnes in alios erogent usus, quàm in subuentionem pauperum, ad restitutionem teneantur. Tertium, An ij saltem teneantur, qui non modò pauperibus non subueniunt, sed turpibus uoluptatibus quasi mancipia nexi, ecclesię officium prorsus deserant, atque in meretrices, & scurras, aliosque id genus homines, sese totos profundūt. Etenim quæstiones hę singulæ

gulæ peculiares habent rationes,nec ab una omnes deciſione pendent.Et quamuis ſecundum caput cum primo affinitatis non parum habeat,uerè tamen ab eo diſtinctum eſt: tertium uerò à primis duobus penitus eſt ſeiunctum; à quo ſi ſuperiora illa penderent, carerent ſanè ipſa quo-
15 que omni prorſus dubitatione: † cum omnibus compertiſſimum ſit,teneri clericos ad reſtitutionem, quoties officium ſuum deſerunt,cap.vni de cleri.non reſiden.nec cuiquam dubium ſit propter officium dari beneficium, capi. diaconi.93.diſt.& c.ſecundum,de præben.Qua de re egimus ſupra pleniſſimè,cùm diximus illam reſtituendi obligationem aliunde manare,quàm ex reddituum conditione,& narura.Tenetur enim ad reſtitutionem clericus,qui tale ſibi uitæ genus inſtituit, non quòd licitè ijs uti nō po-
16 tuiſſet;ſed quòd paſtoris officium deſeruerit; † non ſecus ac de illo,qui in ludo fraudem adhibuerit,cenſuitHadrianus VI. Rom.Pont.in tract.de reſtit.§.conſequenter quæro utrum indiſtinctè,quicquid ſimulatę ſanctitatis, uerſi.
17 ex his infero, † Quod ipſum ſentit & Gabriel. Biel. in 4.diſt.15.arti.2.q. 8.cum de eo loquitur,qui beneficium obtinere procurat eo animo,ut aliquando illud dimittere,aut alteri renunciare uelit.Reliquum eſt igitur,ut Doctores,qui ſub quaque claſſe continetur,enumeremus.

Ab ea parte,quæ beneficiariis reddituum eccleſiaſticorum dominium denegat, primus ac quaſi ſignifer prodit Archidiaconus in cap.ſtatutum .§. aſſeſſorem, nume. 13.
18 de reſcrip.in 6.†qui tamen(ſi uerum fateri licet) non tam certo iudicio hoc affirmaſſe mihi uiſus eſt,quàm inuidia quadam atque odio in opulẽtiores, cum ipſe forſan non admodum diues eſſet.Id quod ex eius uerbis non obſcure colligitur in cap.1.uerſi.locorum,44.diſt.ubi in epiſcopos tam acerbè inuehitur, ut illis ſeſe infenſum facilè oſtendat.*Argumentum,* inquit, *contra uentres epiſcoporum, qui-*

quibus deseruit multitudo coquorum. Et infra. *Sed ò Baccalar glorch, nonne olet os tuum ex ingurgitatione? Quomodo ergo dabis pacem in altari, cum habeas os hircorum?* Sed mittamus quærere in præsentia quo animo locutus fuerit Archidiaconus, & reliquos percenseamus, qui in eandem sententiam iuerunt. Archidiaconum sicuti sunt Bartolom. Brixien. quanquam perfectiorié in capit. 1. 12. q. 2. ut Geminianus retulit in cap. præsenti, nu. 13. de off. ord. in 6. Bal. & Iacobus Butrig. non quidem ex professo. in l. 2. C. de Epis. & cleri. Philipp. Franc. in d. cap. præsenti, num. 6. ubi ita omnes tenere asserit, quanquam & ipse rem plenius non attingit. Io. de Lignano in clem. quia contingit. de religio. domi. & in clem. gratiæ, de rescrip. Gemi. in d. cap. præsenti, num. 13. & Butr. in cap. in causa, num. 17. de caus. poss. & proprie. Calderi. in cap. fi. de pecul. clerico. & consi. 2. cod. tit. Hug. in c. si episcopus 15. q. 5. quem Cardina. Zabarella refert in d. c. fi. de pecul. cleric. Abb. Panormi. in cap. cùm esses. nu. 21. & seq. de testa. in cap. cum secundum, nu. 2. de præbend. in cap. 1. de ecclesi. ædifi. & in d. c. fi. de pecul. cleric. ibique in additionibus. & in cap. reprehensibilis, de appella. num. 18. quibus omnibus in lo-
19 cis perspicuè probat hanc sententiam: † licèt in quæstionibus contrarium sentiat, ut postea dicemus. Pet. de Vbaldus in tract. de succes. ab intesta. par. ultima, num. 19. circa med. Imo. in capit. fi. de pecul. cleric. Barba. in tracta. de præstan. Card. q. 4. & Fusius in cap. fi. de pecu. clericorum. Aluerez. in specu. Summo Pontif. cap. 6. passim Ant. Burg. in cap. 1. num. 28. de empt. & uendi. Mil. in uer. prælatus, fol. 291. Soci. Sen. consi. 32. uersi. circa secundam dubitationem, uol. 1. Ias. consi. 75. uolum. 3. Fran. Mar. dicis. 197 secunda par. Coras. in tract. de Sacerdot. num. 10. & seq. qui se cum paucis sentire passus est: nouissimè autem has partes summa contentione defendit uir & doctrina, & ui-

tæ

tæ sanctitate insignis Martinus ab Azpiluata in suo tract.
o de reddit.ecclesiasticis. † Sunt qui inter sententiæ huius fautores numerent Innocentium, quibus tamen ego hac in re non adstipulor: siquidem Inn. in locis, quæ ipsi addu cunt, quamuis hac de re loqui videatur, nullum tamen hu ius quæstionis caput attingit. Quod vt planè intelligamus, operæ pretium erit eius v erba in prædictis locis ali quanto accuratius considerare. Vtitur ergo Inno. his uer bis in cap. cum in officiis, num. 4. uersi. Item omnes, de te sta. *Item omnes vanas, & delicatas expensas prius deducet de bonis clerici; solas autem expensas approbabit iudex de bonis, quæ factæ fuerunt in alimoniam suam, & pauperum, uel in redemptionem captiuorum, uel in hospitale, & alias pias cau sas.* Quorum uerborum sensus is est, ut cum defunctis be neficiarijs, patrimoniales accessiones ab ecclesia separan dæ sint; cumque dubitare contingat, quid inter ecclesiastica bona computetur, detrahantur expensæ non quidē uanæ, ac uoluptuosæ, sed illæ tantùm, quæ in suā & paupe rum alimoniam, aliaque eiusmodi opera pia, uel ad uitæ, usum necessaria factæ sint: cuius rei nō illa est ratio, quòd non potuerit beneficiarius alijs etiam in rebus redditus ecclesiasticos impendere, sed quia eiusmodi impensæ nō præsumuntur factæ, cùm quilibet officij sui memor existi
21 metur, † & propterea: non audiantur hæredes, qui defuncti turpitudinem allegant, l. rem alienam. ff. de pigno. actio. Bar. consi. 65. Factum tale. Castrens. consi. 306. uolu. 2. Cor. consi. 145. in primo uolu. Bald. consil. 258. uolu. 4. Crauet. consil. 125. uolu. primo. Huc accedit, quòd cum haud satis constet, num de redditibus ecclesiasticis, an de bonis patrimonialibus eiusmodi expensę ab episcopo fa-
22 ctę fuerint, † eam in dubio coniecturam sequi debemus, quę ecclesię respicit utilitatem, nimirum ut ex redditibus patrimonialibus censeatur episcopus erogare uoluisse ar.

l. sunt

l.sunt personę.ff.de relig.& sump.fune. Creditur præterea Innocentius hanc opinionem secutus esse in cap.indecorum in fi.de ęta. & qualita. quo tamē in loco monere tātùm nos uoluit, quid beneficiariis faciendum esset, ut rectè ecclesiasticis facultatibus usi dicerentur. *Hoc alio,* in quit, *modo debet dispensare res ecclesiæ, nisi in suos necessarios, & eorum qui seruiunt sibi, cuilibet tamen inter uiuos donare licet pro remuneratione seruitij.* Quibus uerbis uidetur mihi potius Innocentius clericos constituere dominos dū ipsis donandi facultatem permittit. Nec obst.uerbum Debet, quod uidetur præscripto illi donandi modo necessitatem imponere; si quidem ad ea etiam sępe uerbum hoc refertur, quæ solius consilij sunt.l.non solum.§.1.ubi not.ff. de iust. & iur.& tradit Fel. in c.nam concupiscentiam,nu. 5.de constit. Itaque censeo Innocentium omnino è numero illorum eximendum esse, qui opinionem hanc negatiuam secuti sunt, quam tamen non inficior perspicuè ab illis omnibus receptam esse, quos supra cōmemorauimus.

24 † Consultò etiam hìc prætereo Albericum. Dec.& Fely. qui hoc ipsum quęstionis caput mihi haud quaquam respexisse uidentur, ut ex ijs, quę supra diximus, liquidò cō-

25 stare potest. † At nec Ioan.Fātutium inter hos rectè censeri puto. Nam quamuis eum pro hac sententia negatiua citet Gemini.in d.capitu. præsenti; tamen is contrarium potius sensisse uidetur in capitu.quatuor.& in cap.res ecclesiæ,12.q.2.

Quin uerò non tantùm Pontifices, interpretes, sed & Theologi permulti huic ipsi sententiæ adstipulati sunt. Richardus de Mediauilla, Io.Maior asserens, licèt temerè, nullum unquam opposi tum sensisse,& Paludanus in 4. dist.45.ar.primo. Monaldensis in sua Summa. Angelus itidem in sua Summa, quam uulgo Angelicam uocant in uer sicu.clericus, 15.num.1.Rosell.in uer.restitutio 14.§.Ray

mundus

mundus in sua summula. 4. par. de pœniten. capitu. quis
26 possit facere eleemosynam. † Aluar. Pelagius, lib. 2. de planctu ecclesię.cap.28.in ultima quęstio. cui tamen minor fortasse fides perpetua adhibenda est, quòd Archidiaconi discipulus fuit, cum magistri auctoritas tantum apud
27 plerosque ponderis habere soleat, † ut propterea receptum sit, excusari in syndicatu, qui magistri sententiam secutus fuerit. Amod. Iustinus, tract. de syndica. nu. 123. Soci. Iun. consi. 44. num. 7. uol. 1. Henricus de Gandaue. quo libet. 8. q. 25. Frater Fran. de Platea Bononien. tracta. de restitutio. clerico. & simoniac. uersi. sed cui fiet restitutio ab histrione. Card. Caieta. in 2. 2. quæst. 185. quamuis de Monachis secus atque de alijs clericis sentiat, ut supra à nobis relatum est. Frater Michael a Medina, lib. 7. de rectas in Deum fide, cap. 21. qui hanc partem ita mordicus tenet, ut contrariæ partis defensores sacrilegos appellet, pio quidem, ut crediderim, animo, sed tamē consilio non admodum prudenti, cum potius Summi Pontificis hac de re sententiam debuisset expetere, quàm in clericos ita sto machari. Quāuis enim non prorsus negari possit, id quod ipse inquit, clericos hac de sua causa in Principum inuidiam atque odium solere adduci: tamen non multum ad rem facit, tum quia in malis tantùm principibus hoc contigit, tum etiam, quia quæ accidunt extrinsecus, neque ipsius rei substantiam attingunt, nulla ex parte ueritatem immutare possunt, ar. l. naturaliter. §. apum. ff. de acq. rer. domi. l. pro uoluntarijs, de impun. in reb. dotal. faciend. Alii præterea inter huius sententiæ assertores numerantur, qui tamen mihi haud prorsus ita sensisse uidentur,
28 † vt Alexander Halensis in tertia parte, q. 36. ar. 2. cuius uerba ad intentionalem potius restitutionem uidentur mihi esse inferēda; idque ex eo colligo, quòd laycos quoque diuites, nisi pauperibus succurrant, fures esse, atq; ad restitu-

restitutionem teneri asserit, cum tamen negari nō possit, quin layci rerum suarum dominium obtineant: sed fortè considerauit, ipsos intentione quadam fures esse, cùm recta eorum nequeat esse intentio, qui secus àc par sit com-
29 missas sibi à Deo facultates expendunt. † Ex hoc numero etiam censetur Fr. Petrus Sotus in tract. de institu. sacerdo. 2. par. de uita sacerdo. lect. tertia; de bonis ecclesiasticis, in prin. Sed nec ipse uidetur mihi huic sententię adstipulari. Etenim cùm initiò dixisset, non licere ecclesiasticos redditus aliter, quàm in usum ecclesiasticum erogare, ac qui secus facerent, grauissime peccare; demum in dicto capite de bonis ecclesiasticis, uersic. rursum, &c. propius hanc quæstionem attingit, num clerici ad restitutionem teneantur. & citat D. Thō. tenentem (ut ipse refert) restitutionem non cōsiderari ullam in portione, quæ episcopo aut prælato præcipuè cōtingat. Sicque in eo, quod quæstionis nostræ proprium est, à nobis ipse non dissensit, sicuti neque nos in eo quod ipse asserit, illi non reclamamus, cùm perspectissimum sit, id, quod semel Deo dicatum est, ad alienos conuerti non debere, cap. semel deo. de reg. iu. in 6. Creduntur etiam huic sententię fauere Io. Arbonæus, lib. 3. suæ Theologię, cap. 25. Item Io. Driedonus lib. 2. de liber. christia. cap. 4. tom. 2. quos tamē ita sentire non crediderim, cùm uideam illos in portione episcopis, prælatisve assignata contra sentire, cuius libe-
30 ram clericis dispensationem concedunt: † dispensationē, num. pro regulato dominio accipiunt, quod Theologos solere, statim dicemus, in quem sensum eos cum D. Thō. secutus est Ioan. de Friburgo in sua Summa confess. libr. 2. tit. 5. de rapina clericorum, uer. quæro etiam, utrum episcopi. q. 16. Habemus iam qui nam & inter Pontificios interpretes, & inter Theologos sententiam hanc negatiuam fuerint amplexi. † Neque uerò illud turbare quem-
31

quam

quàm debet, quod Theologi non de dominio, sed de dispensatione mentionem faciant; si quidem dispensandi facultatem pro eo accipiunt, quod cæteri dominium appellant: idquè non immeritò, cùm dominium nihil aliud sit, quàm libera facultas de rebus corporalibus disponendi, Bar. in l. si quis, in §. differentia, ff. de acquir. pos. not. in l. traditionibus, C. de pac. Sanè autem Theologali modestiæ consentaneum fuit, ut à dominij uocabulo abstinerent, uel eo saltem parcius uterentur. Itaque pro dominio dispensationem summa cum ratione vsurpare solent. Quod ipsum rectè etiam colligitur ex uerbis Thomæ VValdensis, uiri sanè præstantissimi, qui doctrinæ suę splẽdore Carmelitarum Ordinem mirificè illustrauit, in libr. doctrinal. fidei. quarto, ar. 3. cap. 43. tom. primo, cuius propterea libuit hìc uerba subnectere:

32 †*Re vera quãtum ad radicem dominij continet duo, proprietatem, & prærogatiuam finis: primum est quasi materiale in dominio, quia dominus verus non est sine hoc, quod sit suum proprium cui dominatur: secundum est formale, scilicet quòd ipse dominus sit finis rerum propriarum, ut omnia, scilicet disponantur ad commodum, & bonum domini. Hinc Paulus ad Romanos, capitul. 14. uolens verum Christi in fideles dominium probare, dicebat: Nemo uestrum sibi uiuit, et nemo sibi moritur, scilicet finaliter, et principaliter propter commodum proprium: siue enim uiuimus Domino uiuimus; siue morimur Domino morimur*. Et paulò inferius, *Concorditer negatur à clero, quòd Prælati ecclesiæ, sint uerè domini ecclesiasticarum rerum, primò propter carentiam prorogatiuæ finalis, quia omnia bona ecclesiæ non sunt, propter Prælatos, sed propter ecclesiam. Secundò propter carentiam proprietatis*, unde Augustinus homil. 6. *super Io. Columba ecclesia est, quid clamas? non deuoramus illas, columba illas habet, non nostris fratres charissimi, quod uillæ istæ nõ sunt Augustini*. & inferius: *Itaq; proprietas, & uerum dominium*

nium est penes communitatem ecclesiæ non Prælatos subdit: sed ideo fideliter dicitur, quòd Prælati solùm sunt domini extensiuè, dispensatiuè, puta, quia ex hoc à scripturarum loquendi more non deuiant. Nam Sanctus Ioseph sic legitur fuisse dominus Aegypti, Gene. 45. *non quia dominus proprietarius totius Aegypti esset, sed dispensator tantùm, & Procurator eius*. Dominos rerum immobilium esse clericos negat VValdensis, quòd prærogatiua finis careant, tamen large dominos esse concedit ratione dispensationis, quamuis careant proprietate, cùm fructus liberè dispẽsare possint. Hæc uolui dixisse, ut intelligeretur, non sine ratione uocari à Theologis dispensatores, quos non dominos appellamus; neque ob id credendum esse, aliter à Theologis, atque a cæteris accipi hanc quæstionem, quòd diuersis uocabulis utantur, cùm uerborum ratio in eiusmodi rebus ha-
33 benda non sit, ar. c. quia in tantùm, de simo. † Constat ergo, sententiæ huius assertores triginta quatuor numerum non excedere, si utranque nempe & Theologorum, & Canonistarũ classem simul iungamus. Verùm, ut ex canonistis uix decem sunt, qui ex professo hanc partem fuerint amplexi, ita ex Theologis fortasse neminem reperies, cùm obiter tantùm, ac quasi prætereuntes hanc quæstionem prædicti Theologi omnes attigerint.

ARGVMENTVM.

Longè maiorem illorum esse numerum, qui Archidiacono aduersati sunt.

RERVM SVMMAE.

1 Non omnes interpretes eodem vocabulo vtuntur, sed aliqui dominos clericos dicunt, alij usufructuarios, plerique promiscuè ea nomina usurpant.

2 *Rationes, quæ ab ijs, qui usufructuarios clericos dicunt, in dominio rectè concludunt.*
3 *Butrius sibi contrarius.*
4 *Henrici Boych magna in hac re auctoritas.*
5 *Hugutio parum sibi constans.*
6 *Beneficiarij fructus possunt pro debito sequestrari.*
7 *Panormitanus sibi contrarius.*
8 *Fructus beneficij sunt in societatem conferendi.*
9 *Theologi regulatum dominium clericis tribuunt.*
10 *Vlrici de Argentina laus.*
11 *D.Bernardi pulchra uerba de bonis ecclesiasticis.*
12 *Quinquagintaquinq; interpretes Archidiacono aduersātur.*

CAPVT TRIGESIMVMQVINTVM.

Nunc proximum est, ut eos referamus, qui cōtrariam sententiam amplexi, clericos redditūum ecclesiasticorum dominos esse crediderunt. † Illud tamen præmonuisse libet, non ijsdem hac in re uerbis scriptores omnes vti; sunt enim qui usufructuarios clericos appellent: sunt qui dominos; nec desunt etiam, qui promiscuè utrunque uocabulum usurpent. atque id non immeritò, quia cum de fructuum dominio tantùm, non etiam proprietatis agamus, clarum est, eundem, & fructuum dominum, & usufructuarium rectè dici; cum præsertim euenit, ut ab vsuario distinguere usufructuarium oporteat. Nos uerò, ut ambiguitatem planè omnem tolleremus, clariori uocabulo usi, ubique dominos appellauimus: † si quidem animaduertimus rationes ab ijs adductas, qui usufructuarios clericos nominãt, sicut in usufructu, ita in uero fructuum dominio: quod iudicio meo tantumdem est, rectè concludere. Longè ergo plures extitere, ac nō minori auctoritate prædicti, qui sententiam affirmatiuam amplexi sunt. glo. in c. duo. uersicu.

T pro-

propriĉtatẽ 12.q.1.in capitu.3.de proba. & in ca. posses-
siones,de reb.ecclesiæ non alienan.ubi usufructuarios be
neficiarios dicit.& in cap.alienationes, uer. præbendam,
12.q.2.& in c.res ecclesiæ, uersi.propriæ, 12.q.1.dum se
remittit,ad not.in c.expedit,ead.q. ibique clericum usu-
fructuarium asserit,uersi.communes,& in c.episcopi.uer-
sicu.de fructibus,12.q.prima.Et in Sum.prima.q.1. Ioan
nes,& Laur. in capit.duo sunt,in glo.rerum, 12.q.1.quos
Ancharanus refert in cap.præsenti,col.pen.ff.de offi.ord.
in 6.Io.Fantutius in cap.quatuor,& c.de rebus, 12.q.1.&
in c.alienationes, 12.q.secunda.Ancharanus.in cap. statu
tum.§.Assessorem,in 3.notab.de rescrip.in 6.ubi quæstio
nem hanc fusius tractauit.Aegid.Bellamera,siue de Bella
matre in c.cum uenerabilis,nu.21. uersi.1. opponitur us-
que ad num.32.de exceptio. Quamuis in c.episcopi, 12.
q.1.se suspectum fateatur,quòd aliàs in propria causa scri
bens, hanc opinionem sit secutus. Idem Bellam. in c. res
ecclesiæ,12.q.1.& c.si non sunt,32.q.4.Beneficiarios ex-
tantium rerum dispensatores esse statuit;atque alibi,pro-
curatores esse illos affirmat in rerum extantium dispensa
tione,nempe in c.cum super in prin.de cau.pos.&proprie.
3 † Butrius non omnino sibi constans in cap.1. in secundo
notab.de eccle.ædifican.& ante hos omnes Hostiensis in
c.de multa,de præben.in cap.fi.uersic. possideat de pecul.
cleric.in c.cum in officijs,& in c.relatum,il secondo.§.seu
uer.nomine autem,de testam.Zenzelinus in extrauag.Io.
XXII.suscepti,super uerbo Deberent,de electio.Card.Za
barella latè in clem.quia contingit,de religio.do. Cardi.
Turrecremata in c.gloria episcopi.uersi. sacrilegium, 12.
q.2.& apertius in c.1.12.q.2.& in c.1.12.q.quinta,in sep
tima,& decima conclusione,nu.8.& 11.ad primum,& se-
cundum, in responsione ad quartum, & secundum uersic.
his habitis.ubi Innocentium ab Hostiensi dissentire ait,

& Hostiensis sententiam,ut æquiorem amplectitur. Idem in cap.si priuatum,in fin. 12.q.2. & in c.duo sunt,12.q.1. Card. Alexandrinus in cap.primo.44.dist.ubi & D. Tho.
4 ita sentire animaduertit. † Henricus Brich.in c.peruenit, num.19.de fideiusso.cuius hac in re autoritatem plurimi facit Bellame. in d. c. uenerabilis. & miratur quomodo uir laycus clericis tam impensè faueat. Goffredus in Sum de testam.ubi haud obscure in hanc sententiam inclinat. Gulielmus de Monte Lauduno post Garsiam,quem ipse. citat in capitu. hoc consultiss. de reb. ecclesiæ non alie in 6. qui uel si morientes clericos statuat esse usuarios, eos tamen dum uiuunt,usufructuarios esse constanter af
5 firmat. † Hug.parum sibi constans in d.c.duo sunt. uer. nullam partem ubi pariter clericos in uita facit usufru ctuarios, in morte autem usuarios. Io.Gaufredi Collecta
6 rius nuncupatus in c.Odoardus,de solutio:†dum simplici ter asserit pro beneficiarii debitis posse beneficiorum ipsius fructus sequestrari: quod & Gigas probauit in tracta. de pensio.q.39.uer.sed si uelimus tenere opinionem plu rium. Capel. Tolosa. decis.246.† Abb.quoque licèt inter contrariæ sententiæ fautores,ut uidimus,nomen aliquan do suum detulerit,tamen cùm magis serio hanc tractauit quæstionem,pro hac parte stetit,in q.4.incip.Titius cleri cus,in quarto & ultimo dubio præsertim col.fi.circa prin. finis,ut facilè animaduertet quisque uim perpenderit argumentorum,quibus eo loci ipse utitur.Hoc idem sentit Gemi.consi.17. dum ait commendatarios facere fructus suos.Bal.consi.298.uol.1.Stepha.Bertran.consi.49.nu.4. uolum.2.par.2.& consi.266.num.6.uolu.3.par. secunda. Idem hoc pluribus comprobat aduersus Barba. Mantua in cap.cum M.nu.28.de constit. Rebuff. in prax. benefic. tract.de commenda.passim,præsertim nu.26.Fran. Duare nus in tract.de sacrosf.ecclesiæ minister.lib. 2.capit. 4.ubi

diram existimat esse opinionem contrariam; & contraria iura ita interpretatur, ut ad Sacerdotum [illegible] necessaria sint. Domini de Rota deci. 41. tit. de probatio. in antiq. & decis. 1. de solutio. in antiq. Aug. Bero. consi. 51. num. 11. & 18. in fi. uol. secundo, ubi ex facto consultus respondit huiusmodi redditus esse in societatem conferendos.
8 Illustrissimus Card. Albanus in l. sacrosanctæ. per tot. C. de episco. & cleri. Didacus Couarru. uir eruditionis laude admodum insignis, Regijque Hispaniarum Consilij, hoc tempore Pręses in c. cum in officijs, num. 3. de testamen. Fran. Viuius opinione. 41. Emanuel Soarez. in Thesau. recepta. sententiarum, in uersi. clericus, num. 103. Villalob. in litera, C. num. 92. Io. Donatus. à Fina. in Enchiri. conclus. libr. 2. uersic. usus fructus. sentit idem eruditissimus Pet. Foller. dum uoluit posse clericos super fructibus ecclesiasticis censum constituere, in praxi censuar. in uer. huiusmodi censualia super rebus, num. 17. quem sequitur Guliel. Redoa. in tract. de reb. ecclesiæ, nu. 1. fol. 101. Senatus Pedemonta. decis. 32. Fernand. Vasq. tract. de succession. creatio. §. 22. limi. 17. nu. 56. & 57. Io. Copus tract. de frut. libr. 4. tit. 3. c. 1. & 2. Laurentius Kirchouius cōm. opin. centur. 1. uer. clericus. hanc sententiam frequentiori calculo receptam, affirmans, & nouissimè Franciscus Sarmiētus Rom. Rotę Auditor omnium prædicatione clarissimus, nunc episcopus Astoricen. in tract. suo de redd. ecclesiasticis. Gulielmus quoque Redoanus non minus certi diligens, quàm eruditus, hac de re multa scripsit, atque Hostiensis secutus uestigia, casus nonnullos distinxit: sed quia propositum illi tantùm id fuit, ut de spoliis ecclesiasticis ageret, suæ magis tractationis scopum spectauit, quàm ut in hac quæstione præcipuum aliquid statueret.

Vt verò Legistarum, ita & Theologorum, qui hanc sequuntur sententiam, maiorem numerum reperio; siquidem

dem Theologi dum redditruum dispensatores faciunt be
9 neficiarios, † eosq; negant teneri ad restitutionem; nihil aliud egisse existimandi sunt, quàm vt regulatum dominium ipsis tribuerent, D. Antoninus Florentinus Archiepiscopus in Sum.3.par.tit.10.cap.3.§.14. Astensis in Summa lib.6.ti.de pecul.cleri. Hadrianus Sextus Super 4. Senten.tract.de restitu. Gabriel Biel in 4.dist.15.q.8. in quinta conclusione, dum ait ita posse responderi ad motiua cōtraria, vt dicamus clericos esse dominos fructuum perceptorum, & collectorum: atque huius sententiæ fuisse D. Thom. affirmat Sum. Tabic. in ver. restitutio. §. decimo, in prin. dicens, posse clericos de redditibus Ecclesiasticis disponere. Vlricus de Argentia quem ita citat Card. Turrecremat. in d.§. si priuatum, num.1. ibi, & dictum Vlrici in
10 sua Sum. 12.q.2. † quem scriptorem miris laudibus prò sequitur D. Dionys. Carthusian. in libello. quem contra beneficiorum pluralitatem edidit. eundem citat ad hoc propositum Turrecremata in c.1.44.dist. & in c. duo sunt. 12.q.2. Syluester in Summ. ver. clericus 4.q.3. verf. Quar 11
tò quando &c. ibi, Nota verò practicam. & quæst.4. ibid. & ver. restitutio 3.q.5. Io. Arboreus Theoseph. lib.3.cap. 25. circa med. qui his vtitur verbis: *Possunt clericus, Episcopus, seu Curatus habere aliquid proprium, puta suam quotam.* Quotam verò nos interpretamur beneficium, & quicquid non peculiariter alteri sit assignatum. Petrus Sotus, vbi supra, verf. rursum, vbi agens de portione, quæ ad Episcopum seu prælatum pertinet, in illius dominio eam esse ait: huiusmodi verò portionem nos dicimus beneficium ipsum. Io. Driedo. lib.2. de libert. Christia. cap.4. tom.3. in 1. quod constituit bonorum genere. Io. Gerson. non modicæ vir auctoritatis, Parisiensis Cancellarius, quem & Driedonus uidit. Gersonis verba hæc sunt in sermone de vita clericorum: *Ecclesiastici impœnitentes*, in-

 quit,

quit, *si officium propter quod datum est beneficium, adimpleant, faciunt fructus suos, nec tenentur ad restitutionem: obligantur tamen in foro conscientiæ aliter recompensare benefactoribus ac fundatoribus, præsertim faciendo sibi amicos de mammona iniquitatis, vt per alios suppleant redemptionem & satisfactionem, quam ipsi sine gratia permanentes insufficienter agunt*. Cùm de impœnitentibus loquatur; dubium non est, quin de cæteris multo magis hoc sentiat. Eandem hanc sententiam probauit D. Thom. vt testis est Bielius in 4. distin. 15. q. 8. in quinta conclusione: Turrecremata in cap. 1. & in c. gloria Episcopi 12. q. 2. & quinta, in decima, & septima conclusione, & in c. si priuatum, num. 1. 12. q. 2. vbi Hæc credimus, inquit, esse Sancti Thomæ Card. Alexandrinus in cap. 1. 44. distin. Easdem has partes accuratè defendit Fr. Dominicus Sotus lib. 10. de iusti. & iur. q. 4. artic. 3. vers. sexta conclusio. D. etiam Bernardus adstipulari videtur lib. 2. de consideratione ad Eugeniũ: quod vt facilius intelligatur, non alienum e-
11 rit eius hoc in loco verba referre. † *Non est locus*, inquit, *otio, vbi sedula viget sollicitudo omnium Ecclesiarum. Nam quod tibi aliud dimisit Sanctus Apostolus, quod habeo*, inquit, *hoc tibi do. Quid illud? vnum scio, non est aurum, & argentum, cùm ipse dicat: Aurum, & argentum non est mihi: cum tamen habere contingat vtere non pro libito, sed pro tempore. Sed sic eris vtens illis, quasi non vtens: ipsa quidem quantum ad illud, quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala; vsus tamen horum bonus, abusio mala, sollicitudo peior, quæstus turpior*. Sicq; vt videmus, pecuniarum dominium, diuitiasq; clericis non denegat Bernardus, dummodo πλεονεξία, abususq; absit: haud dissimile est, quod scribit D. Augustinus serm. 31. ad Fratres in Eremo, de triplici genere monachorum, quamuis eos libros nonnulli apochriphos arbitrentur. *Nam consanguineos,*

neos, inquit, *habeo & nobiles se esse non erubescunt, & ad me Episcopum veniunt aliquando cum minis, aliquando cum blandimentis dicentes, Da nobis aliquid Pater: caro enim tua sumus. & tamen Dei gratia, & vestris orationibus mediantibus, consanguineum aliquem me ditasse non recolo*. Ditasse illos se negat Augustinus dedisse verò se illis non ne-
12 gat. † Ex hac parte ergo quinquaginta quinque censentur, canonum quidem interpretes triginta & nouē, Theologi verò sexdecim, qui reddituum Ecclesiasticorum beneficiarios dominos esse existimauerunt. Neque verò dānare nos quisquam verè potest, quòd ex his duos bis numerauimus, nimirum Cardinalem Turrecrematam, & Card. Alexandrinum. Cùm enim ijdem, & Theologi & Canonum interpretes sint, meritò in vtranque classem eorum nomina deferri potuerunt. Eò igitur iam rem deduximus, ut quæ sit communior sententia, dubitare nemo possit, cùm eos qui partem affirmatiuam sequuntur, contrariæ partis fautores viginti, & vno votis superare liquidò ex prædictis liceat intelligere.

ARGVMENTVM.

Iam multos esse interpretes, qui communi inspecta consuetudine, reddituum Ecclesiasticorum clericis dominium tribuunt: vt, si consuetudinem attendamus, de communi sententia multò minus dubitare possumus.

RERVM SVMMAE.

1 Clerici, attenta consuetudine, nedum domini sunt reddituum Ecclesiasticorum, sed de illis etiam testari possunt: eaq; consuetudo valet. num. 2.

3 Constitutio Caroli Sexti, Gallorum Regis, circa consuetudinem testandi.

4 *Non est sumenda interpretatio, quæ multorum damnationem inducat.*
5 *Communis sententia est, clericos esse dominos redditũum Ecclesiasticorum, septuaginta trium interpretum auctoritate recepta, si consuetudo admittatur.*
6 *Doctores, qui contra Archidiaconum sentiunt, auctoritate præstant ijs, qui illum sequuntur.*
7 *Glo. tribuendum magis est, quàm cæteris.*
8 *Romanæ Rotæ auctoritas, & laus.*
9 *Rotæ Rom. decisio constituit communem sententiam.*
10 *Communis sententia contra Archidiaconum locum habet, nedum si clerici honestè viuant, sed etiam si liberiorem vitam agant. Et qui contrarium sentiunt, num. 12.*
11 *Theologis, & iurisperitis simul in decidendis quæstionibus arduis magis creditur.*

CAPVT TRIGESIMVMSEXTVM.

EMONSTRAVIMVS huc vsque communem esse hanc nostram sententiam, ita vt consuetudinis nullam rationem haberemus. At verò si consuetudinem attendimus, quam clericis hac in re maximè fauere, negare nemo potest, multo etiam maiorem eorum numerum reperiemus, qui affirmatiuæ sententiæ adstipulantur. Multi enim sunt, qui proposita sibi consuetudine, eius solius gratia è priori sua sen-
1 tentia, & negatiua, ad hanc ipsam transfugiunt. †Atque ita quidem, vt propter consuetudinem ipsam, clericis nedum viuentibus dominium, sed morientibus etiam testandi facultatem concedant. Is verò sunt Io. de Lignano in c. fi. de pecul. cleric. Ioan. de Fantutijs, quem Lignanus ipse refert. Hug. & Laurentius. in c. alienationes. 12. q. 2. Io. And. in reg. Nemo plus potest, de reg. iu. in 6. & in c. cùm

cùm in officijs,de testam.Gemin. in c.præsenti. num. 13. de off. ord. in 6. Ioan.ab Ana.in c.fi.nu. 8.in fi.de pecul. clerico. Bellame. qui Hugo. & Laur.refert,in c.testamenta verò,nu.2.q.12.2.Panorm.in c.cùm esset, &c.relatum de testamen.Imo.in d.c.fi.de pecu.cleric. Io. Faber. in §. His uerò,Instit.de rer.diuisi.Guliel. de Benedi. in repet. c.Raynutius,uers. Vxorem nomine Adelasiam,par. 2. nu. 264. Glo. pragm.sanctio. tit.de Agnatis. §. Item quòd si Ecclesia.tom.2. fol.120.Ferdinand.Vasq. in tract.de success.progress.tit.qui testamenta fac.poss.lib. 1. §.1.nume. 122. ibi,Præsertim cùm sit consuetudo & de success.creatio. lib.3.§.22.num.40.Guido Papa . decisi.115. Philip. Prob. in addit.ad Io.Mona. in d.c.præsenti,de offic.ordi. in 6. Io.Papponus. in consuetud.Burbonijs tit.de successio.§. 320. circa fin. Cassan.in consuetud.Burgund. Des successions des bastardz. rub.9.§.5.num.58. 61.& passim. Summa Pisanella uer.vtrum clerici possint facere testamẽtum, ibi,de consuetudine tamen. & Summ.Tabiena ver. clericus,4.nu.2.vbi, consuetudinem valere firmat,& ver.
2 Restitutio.§.19.† Atqui certè iisdem his in locis demonstratur,valere eiusmodi consuetudinem,eamq; apud Hispanos, itidemq; Gallos, atque Burboneos vsu receptam
3 esse. † Refert autem Gulielmus ipse constitutionẽ quandam à Carolo Sexto Gallorum Rege editam anno 1385. de reparandis diuinis domibus : quæ ad id quod diximus de consuetudine,maximè pertinet. *Licèt de iure, inquit, vsu,consuetudine, & communi obseruantia, notoriè obseruatis, Episcopis Regni nostri testari liceat in suis exequutores ordinare &c.* & paulò post : *prædicta bona hæredibus Episcoporum sic decedentium,qui ditioni inde nobis honestius guerris, & alibi, iuxta status eorum possent, & deberent seruire.* Quibus ex verbis licèt intelligere, quæ fuerint apud veteres eius consuetudinis obseruatio, quid verò recentiori-bus

bus temporibus seruatum sit, quid ve hoc tempore seruetur hac de re, declarant varia Pontificum diplomata, vt Iulij Tertij, Pij Quarti, & Pij Quinti, quæ varias huic consuetudini afferunt declarationes. Nouissimè verò eandem consuetudinem probauit sac. Romana Rota, vt testantur Guidobonus decis. 51. & Caputaquen. lib. 2. decis. 24. in ijs decisionibus, quæ manuscriptæ circumferuntur. Cum ergo tot tantorumq; virorum auctoritate hæc consuetudo recipiatur, cauendum est in primis, ne plus sapere nos velimus, quàm oporteat. atque illos omnes, vel inscitiæ, vel improbitatis nomine damnemus, æter-
4 noque etiam supplicio addicamus; † quo potissimum argumento ad executionem eorum, qui ecclesiæ decimas non rogati non soluunt, utitur Butrius in c. cum super. ad fi. de caus. poss. & proprie. & D. Tho. 2. 2. q. 185. argu. 6. ad secundum, in fin. & Quodlibe. secundo, argum. 8. quæst.
5 4. † Iam uero si hos quoque, qui propter consuetudinem nostræ fauent sententię, quasi subsidiarios milites reliquorum præsidiis addamus, totam reperiemus hanc classem septuaginta duorum Doctorum numero constare, quorum aliqui (ut & satis diximus) ne dum uiuentibus clericis, sed & morientibus dominium tribuunt: ita ut de redditibus ecclesię testari illos posse concedant. Imò uerò, si accurate scriptores omnes euoluamus, qui de hac materia loquuntur, per paucos forsan reperiemus, qui posita cõsuetudine, parti negatiuę prorsus assensiant, quam qui probant solent ferè omnes in calce subijcere, Cęterùm, stante cõsuetudine &c. uel alia eiusmodi uerba. Et quia præter Doctorum numerum alia insuper duo diximus in communibus opinionibus diiudicandis spectari oportere, nẽpè utrum per transennam, ut aiunt, an consultò deliberatè, constanterque Doctores aliquid affirmauerint; Item quantum quisque illorum autoritate ualeat, qui senten-

tiam

tiam aliquam amplexi sunt;vtranque rem nobis maximè
6 suffragari facilè possumus animaduertere. † Qui enim contrariæ opinioni fauent, Archidiaconi potius autoritatem sequuti uidentur, quàm rationibus persuasi, aut propria moti sententia. Qui verò nobis suffragantur, cùm magis deliberatè loquuntur, tum certè autoritate longè aliis præfulgent, si quidem in his censentur (ut cęteros sileam) Hostiensis, Cardinalis Zabarella. Card. Turrecremata; tũ
7 uerò & Glossator, † cui plusquam cęteris tribuendum esse fatentur vbique nostri interpretes, vt Bar. Bal. Alex. & alij ĩ l. ut uim, ff. de iust. & iur. Fanat. caut. 17. magna est quęstio, nu. 1. Franc. Viuius, tract. commu. opin. lib. 1. opi. 183. ante fi. & Illustrissimus Cardinalis Albanus in lucubrationibus ad Bar. in l. certi conditio. nu. 5. ff. si cert. pet.
8 † Extat etiam pro hac parte Dom. Rotæ autoritas, quæ in tam illustri & excelso loco posita est, ut ab ea recedere
9 nefas quodammodo videatur. † Qua ex re fit, ut ipsius Rotæ decisio communem sententiam constituat, vt tradunt Imo. & And. Sicu. in c. olim, primo. col. 11. de lit. contest. Gomes. qui fuse hanc rem prosequitur, in procem. regu. cancell. q. 2. in 4. fundamento partis affirmatiuæ, num. 10. Vant. in tract. de nullita. tit. de nullita. senten. ex defect. iurisdiction. delega. num. 20. qui & ipse ad hanc rem multa congerit. Neque hoc sanè à ratione alienum est, cum semper in illud collegium lectissimi viri cooptentur, qui nõ temerè aut casu, vt sæpe alibi Doctores, aliquid affirmant sed communicato consilio ac re diligentissimè examinatas propositas sibi dubitationes explicant, atque decidũt, sicque continuis discussionibus uel docti per se, alioquin doctiores in dies fiunt, neque secus atque aurum in fornace, quodammodo depurantur, vt rectè animaduertit Galiaula in l. centurio. nu. 94. ff. de vulga. & Purpura. in l. 1. nu. 292. ff. de off. eius.

Verùm

Verùm enim verò, ne quis fortaſſe exiſtimet prædictos omnes, qui in noſtram veniunt ſententiam, tunc tantùm, clericis dominium tribuere redditũm eccleſiaſticorum, quando ij ſanctè honeſtèque viuunt: decus autem de illis ſentire, qui voluptatibus dediti inhoneſtam, nimiſque liberam vitam degunt: † Placuit hìc nonnullos referre, qui expreſſim hoc caput attingunt: ac quamuis clericos per omnium laſciuientes ſibi proponant, non propterea tamen à ſententia affirmatiua recedunt. Hi uerò, ſunt in præallegatis locis Card. Turrecremata. Card. Zabarella, Bellamera, Summa Tabiena, Dominicus Sotus, Petrus Sotus, qui ambo unà cum Turrecremata, Alexandrino, & Couarruia, idem hoc ſentire, D. Thomam affirmarunt, Vbicus in ſua Summa, quem Turrecremata citat in c. ſi priuatum, nu. 1. 12. q. 2. In quam ſententiam maximè conueniunt verba Io. Gerſonis, viri vndequaque eruditiſſimi, qui in ſuis moralibus cap. de auaritia, ita inquit: *Multa faciunt ad hoc, quòd aliquis faciat fructus beneficij ſui eſſe ſuos in foro exteriori; Imò et quòd reſtituere non teneatur; quæ animam à peccato mortali non liberant*: Quod paulò poſt apertius comprobat, inquiens: *Si beneficiatus certa bona habeat inſtituta non pauperibus, & illa conſumit, ad reſtitutionem obligatur: ſecus ſi commiſſum ſit totum fidei ſuæ; vbi & ſi peccet grauiter, & ſacrilegè quoque abutendo bonis illis luxurioſè, tamen reſtituere non tenetur*: Ac dum poſtea de Prælatorum temperantia agit, non auſurum ſe definire dicit, quòd Beneficiarij ad reſtitutionem teneantur. Idem hoc apertè ſentit, ſi modò demus redditus inter ſe diſtinctos eſſe, quod per beneficiorum conſtitutionem fuiſſe factum ſupra demonſtrauimus. Driedonus, lib. 2. de liber. Chriſtia. capit. tertio, tom. tertio, *Clerici*, inquit, *qui de huiuſmodi bonis quicquam prodigè conſumunt, aut immoderatum, aut indicenter exponunt cognatis, non pauperibus,*

bus,non tenentur ad restitutionem, modo adimpleant onera, seu officia, propter quæ data sunt beneficia. Adde Cardinalem Caietanum ex D.Thom.2.2.q.62.argumento. 5. ad quintum.In his verò autoribus, quos proximè recensui,
11 præter numerum,accedit & pondus;† sunt enim ex ijs cõ plures Theologi pariter,& iurisperiti,vt Card. Turracremata,& Præpositus Alexandrinus, quibus in arduis quibusque decidendis quæstionibus primus locus deferri solet,ut tradit Petr.de Anchara.in quæstione incip.Antiquis,& modernis temporibus Viri Catholici.Alex.consi. 1.n.10.vol.2.Io.de Anania.in c.in ciuitate.car.4.de usur. & Dec.consi.111.nu.6.
12 † Sunt quidem, & à contraria parte, qui hoc caput speciatim attingunt, ac putent teneri clericos ad restitutionem,quando fructibus ecclesiasticis male utuntur: sed lõgè pauciores numero sunt:nimirum Archidiaco. in d.ca. statutum.§.assessorem,de rescrip.in 6.ac Panormi.in cap. cum esses,de Testa.Burgen.in d.c.de emptio.& venditio. & ex Theologis Alex.Halensis,Ioan.Maior. Paludanus, Summa Agelica, Rosella,Raymundus Vricus de Argentina in Sum.in cap. primo . ubi eum citat Card. Turrecremata,in 10.conclusione,12.q.5.& Io. de Friburgo in sua Sum.confesso.lib.secundo,titulo quinto, de rapina clerico.versi.quid de Prælatis,q.14.Monalden. Franciscus de Platea.Speculum Pontificum,Aluarus lib.secundo, cap. 28.de plantu ecclesiæ,& Caietanus, qui ut supra, animaduertimus, sibi ipsi parum consensit.Horum verò numerum,illorum numero, qui contrarium sentiunt,longè inferiorem esse facilè unicuique licet animaduertere.

Quod verò attinet ad postremum illud caput ex tribus,quæ fuerant à nobis distincta,nimirum,quando clerici officium suum deserunt;nihil est, quod in eo nunc instamus,tum quia negantium opinioni nos quoque hac in

re assentimus;tum etiam, quia superius, vbi hoc plenè te tigimus caput,autores omnes,qui ea de re locuti sunt accuratè recensuimus.

ARGVMENTVM.

Licèt vtriusque sententiæ fautores, D. Thomæ verba captare, ac certatim ad se quisque trahere studeant; perspicuè tamen illum hac in re loqui, & clericos non modò dominos facere, sed etiam ab omni restitutionis onere liberare.

RERVM SVMMAE.

1 *Sensus verborum D.Thomæ à multis pro libito acceptus.*
2 *Considerat prius D.Tho.diuisionem bonorum ecclesiasticorum ingerere,deinde in specie.*
3 *Prælatus,si bona distincta siue specialia, & alienas portiones sibi vsurpat,mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur:secus si inter se distincta non sunt,num.4.*
5 *Episcopus abutendo sua portione,non secus peccat, ac si proprijs bonis abuteretur.*
6 *Quod de Prælatorum portione affirmat D.Thomas,de beneficijs quoque dicendum est,& nu.8.*
7 *Si bona reali distinctione, siue potius arithmeticè distincta non sunt,censentur omnia commissa arbitrio Prælati:qui si illis abutatur,peccat quidem, non tamen tenetur ad restitutionem.*
9 *Prælatus tripliciter potest rem ecclesiæ subripere.*
10 *Prælatus dupliciter se habet ad res ecclesiæ,vt custos, & ut dispensator.*
11 *Quæ de redditibus ecclesiasticis statuit D.Tho.ad omnes redditus in confuso pertinent.*
12 *Nullam esse statuendam differentiam inter prabēdam ac ceteros*

ros

ros redditus.
13 *Intellectus D.Tho.2.2.q.43.arg.8.*
14 *Subtilitas nimia legibus improbata.*
15 *Communis opinio est D. Thomam sensisse, clericos dominos redditnum ecclesiasticorum esse; neque si ijs abutantur, ad restitutionem teneri, eumq́, habere sensum quem autor exposuit.*
16 *Quæ de redditibus ecclesiasticis autor tradidit, quomodo ea accipi uelit.*

CAPVT TRIGESIMVMSEPTIMVM.

IN cæteris quidem autoribus diiudicandis, qui vel hanc, vel illã partẽ sequuntur, parũ habuimus negocij; si quidẽ tã apertè omnes locuti sunt, vt quæ ipsorum sit sententia, nemini du-
1 bium esse possit.†vnus tamen est D.Thomas, de cuius sen sus dubitari posse existimatum est: & quia per magni refert cuinam ipse faueat parti, propter summam tanti scriptoris doctrinam, & auctoritatem, operæpretium erit illius dicta ante oculos legentibus hìc proponere, ut ex ver bis ipsis verborum sententiam per se vnusquisque commodius valeat elicere: ita ergo ipse inquit. 2.2.q. 185. ar. 7. in corpore: *Sunt autem bona ecclesiæ, non solùm in usus pauperum, sed etiam ad cultum diuinum, & necessitatem ministrorum expendenda. vnde dicitur de redditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium, sola episcopo ex his vna portio mittitur.* deinde subijcit, *Si ergo distincta sint bona, quæ debent in usum episcopi cedere, ab his quæ sunt pauperibus, & ministris, & cultui ecclesiæ: eroganda non est dubium, quòd contra, fidem dispensationis agit, si ea non elargiatur, & mortaliter peccat, et ad restitutionẽ tenetur.* Addit & illud propterea *De his autem, quæ sunt specialiter suo vsui deputata, uidetur*

esse

esse eadem ratio, quæ est de proprijs bonis, ut scilicet propter immoderatum affectum peccet quidem si immoderata sibi retineat, et alijs nõ subueniat, sicut requirit debitum charitatis. Hæc D. Thomas, ex cuius verbis nonnulli putant colligi posse prælatos in portione ipsis assignata ad restitutionẽ
2 teneri: quod tamen mihi longè secus videatur. † Animaduerto enim D. Tomam in primo limine, cum de bonorum diuisione locutus est, generatim tantùm illam considerasse; hoc est quatenus hęc bona ad quatuor vsus sũt destinata: postea verò huius generalis diuisionis bonorum duas quasi species proposuisse primam; scilicet quando iuxta præfatos vsus bona realiter inter se distincta sunt; secundã quando quatuor istæ partes re ipsa confusæ sunt solo verò fine, ac sola destinatione separatę. Loquitur quęstio primùm (ut dixi) de diuisione generatim ac quasi in modum præmij, usque ad uersiculum. Si ergo distincta re. ibi autem, cum videat fieri posse, vt bona ista iuxta quatuor hosce fines realiter inter se distinguantur ita, vt portio episcopi iam non amplius commixta sit cum ijs partibus, quæ tum ad pauperes, tum ad ministros, & cultum ecclesiæ pertinent, hoc casu statuit quod de episcopo sentiendum sit, qui uel alienas partes, vel etiam portionem vsui suo destinatam secus ac par sit distribuat, atque dispẽ
3 set. † Et quod attinet ad portiones alienas, aperte concludit, prælatum non tantùm mortaliter peccare, sed etiam tenere ad restitutionem, si ea, quæ pauperibus, & ministris, & cultui ecclesiæ eroganda sunt, non ijs ipsis elargiatur, sed in proprios vsus conuertat. inquit enim, *Si ergo distincta sunt bona, quæ debent in vsum episcopi cedere, ab his, quæ sunt pauperibus ac ministris, & cultui ecclesiæ eroganda, non est dubium, quòd contra fidem dispensationis agit, si ea nõ elargiatur, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur.* Circa quorum verborum interpretationem duo sunt ad
uertenda

uertendum, primò ita demum velle D. Thomam, prælatos, qui contra fidem dispensationis agunt, ad restitutionem teneri, si bona distincta sint, uereque, & realiter in-
4 ter se disiuncta: † ergo in illo casu secus existimat, quando quatuor istæ partes uerè inter se distinctæ non sunt, licèt in quatuor vsus fuerint destinatæ. quod argumentum iudicio meo, optimè concludit. Secũdo aduertendum est loqui ipsum in his uerbis proxime relatis non de dispensatione portionis Episcopi, sed portionum alienarũ, quã do scilicet pauperes, & ministri, & ecclesia fraudãtur bonis, quę debebant ipsis erogari: tunc enim intrepidè vtrũque affirmat, nempè, & peccare episcopum, & ad restitu-
5 tionem illum teneri. † Cum uerò postea de eo loquitur episcopo, qui propria abutitur portione, neutiquam dicit restitutioni illum obnoxium esse, sed tantùm peccare, nõ secus ac si proprijs bonis abuteretur, cum propter immoderatum vsum alijs non subueniat, vt charitatis debitum exigeret: Itaq; prædictis aduersando subiicit, *De his autẽ quæ sunt specialiter suo vsui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de proprijs bonis, vt scilicet propter immoderatum affectum, & vsum peccet quidem si immoderata sibi retineat, & alijs non subueniat, sicut requirit debitum charitatis.* peccet quidem, inquit, nõ tamen ad restitutionem teneatur: quod etiam colligitur ex ijs verbis, Sicut requirit debitũ caritatis. quæ quidem verba adsunt in postremæ impressionis codicibus, qui opera Illustrissimi Cardinalis Iustiniani, Ordinis Prædicatorũ Generalis, haud multò ante
6 emissi fuere. † Quod autem affirmat D. Tho. de portione prælatis assignata, de beneficio affirmandum est, cùm verè nihil aliud sit beneficium, quàm quod clerico, seu beneficiario pro suis vsibus, in reali bonorum ecclesiasticorum diuisione assignatum est. Nũc uicissim confert, se D. Thom. ad alteram diuisionis speciem, cum scilicet bona

Geometricè tantummodo diuisa sunt, tanquam destinata ad varios fines; atque hac sola destinatione, non autem ra
7 tionaliter atque Arithmeticè inter se distincta. † sic ergo ipse inquit, *Si verò non sunt prædicta bona distincta, eorum distributio fidei eorum committitur: & siquidem in modico deficiat, uel superabundet, potest hoc fieri absque bonæ fidei detrimento: quia non potest homo pūctualiter in talibus accipere, quod fieri oporteret: si verò sit multus excessus, non potest latere: vnde videtur bonæ fidei repugnare.* Hæc verba videntur, mihi tā aperta, vt nullum disputationi locum relinquāt: nemo enim non videt, secus hoc casu statuere D. Thomā, ac superiore casu affirmauit, quandò scilicet realis distinctio facta est, ac cæterorum portiones prælatus aliqua ex parte in suos vsus conuertit: tunc enim de prȩlato tria hȩc perspicuè traduntur, & agere illum contra fidem dispensationis, & mortaliter peccare, & ad restitutionem teneri. Posteriori verò hoc casu, quādo scilicet bona realiter nō sunt distincta, longè aliter loquitur D. Thomas. tūc enim bonorum distributionem prælati fidei committit, sicque dispensationem illi tribuit. quæ verò Theologis est dispē satio, eam verè dominium appellari posse supra diximus. Sed quia consentaneum est huiusce dominii clericos regulam aliquam ac modum habere, ita vt regulatum eorū dominiū dici possit, propterea D. Th. excessum illi quidē non tamen multum excessum permittit; quin verò, si multus ab eo fiat excessus, non restitutioni obligat excedentem, sed tantū admonet eiusmodi excessum peccato non carere, cùm is bonæ fidei aduersetur. Hinc iam puto intelligi posse nullum planè argumentum ex verbis D. Thom. pro parte contraria posse sumi, sed totum hunc verborum contextum à fronte vsque ad pedes sententiæ nostræ fa
8 uere. † Quod ipsum rectè etiam affirmatur quocunque tandem modo nostri temporis beneficia velis accipere.

Nam

Nam si ponas beneficia idcircò fuisse erecta, vt essent portiones clericorũ à reliquis tribus portionibus distinctæ, iam audisti D.Thomam non obligare clericum ad restitutionem, qui assignata sibi portione abutatur. Si verò ponas in singulis beneficijs, & pauperum, & ministrorum, & fabricæ confusas simul portiones includi, quanquam hoc perspicuè falsum, vt supra demonstraui; tamen adhuc D.Thom. nobiscum sentit; siquidem, quando bona non sunt realiter distincta, peccare tãtùm prælatos asserit, qui legitimi vsus modum excedunt, tamen neque ex multo excessu teneri illos ad restitutionem existimat. Quanquã verò satis esse debet demonstrasse nobiscum hoc in loco sentire D.Thomam, nec necesse est cætera omnia prosequi loca, in quibus ipse hac de re locutus est, cùm credibile non sit virum doctissimum, atque sanctissimum à se ipso dissentire: tamen, vt scrupulus planè omnis tollatur, operæpretium erit animaduertisse, quibus & alibi verbis ille vtatur, cum in eius rei mentionem incidit. Idem ergò D.Thom. 2.2.q.62.art.5. ad quintum loquitur in hæc
9 verba: † *Prælatus potest rem Ecclesiæ subripere tripliciter: vno modo si rem Ecclesiæ non sibi deputatam, sed alteri, sibi vsurparet, vt puta, si Episcopus vsurparet rem Capituli.* clarum est, quod de prima hac subreptione dicit D. Thom. nihil nobis aduersari, cùm eo casu loquatur, quo prælatus subripit bona, quæ verè & realiter ab ipsius portione iam distincta sunt. Nunc ad reliquas subreptionis species ab ipso constitutas deinceps pergamus. *Alio modo*, inquit, *si rem Ecclesiæ, suæ custodiæ deputatam, in alterius dominium transferat, puta consanguinei, vel amici: & tunc debet restituere Ecclesiæ, & sub sua cura habere, vt ad successorem transeat. Tertio modo potest prælatus subripere animo, incipiendo rem possidere vt suam; & tunc debet restituere, talem animum deponendo.* Plus dubitationis videntur habere

hæc verba. Primò enim quod dicitur, rem Ecclesiæ prælati custodiæ deputatam esse, eò videtur spectare, vt demonstretur, prælatum prouentuum Ecclesiasticorum non dominum, sed custodem esse. Sed longè secus res se se habet: neque enim de prouentibus Ecclesiasticis intelligit D. Tho. sed de bonis immobilibus, de Thesauris, & si quæ aliæ id genus sunt. Atque ita intelligit Card. Caietanus, qui: quoniam eo loci, ea tradit, quæ nostræ sententiæ plurimum fauent, verba ipsius hìc nolui præterijsse; *Nota,* inquit, *illud verbum, Sua custodia deputatam.* † *habet nanque se Prælatus ad res Ecclesiæ dupliciter, scilicet vt custos, & vt dispensator. est siquidem custos rerum immobilium, & aliorum, quorum alienatio est sibi prohibita: Est autem dispensator fructuum, & prouentuum ad suum quasi stipendium pertinentium.* Posteaq; statim subijcit, *Et quoniam*, vt autor met dicit in Quodlib. 6. art. 1. *Prælatus male vtens, & dispensans portionem illam, quæ est quasi stipendium eius, non tenetur ad restitutionem, sed ad solam pœnitentiam; ideo, vt præseruaret se ab his, quæ sunt suæ dispensationi pro suo vsu commissa, dixit Custodiæ suæ deputatam;* Quæ sanè verba sunt eiusmodi, vt de illorum sententia nullo modo dubitari possit, cùm perspicuè dicatur, non teneri prælatum ad restitutionem, etiã si planè dissipet portionem illam, quæ ipsius quasi stipendium est. Nec dicas Caietanum intelligere de portione illa, quæ soli usui Episcopi sit necessaria. Nam cùm de fructibus ipse loquatur, & fructuum certam portionem constet prælato esse assignatam, de tota illa portione Caietanum intellexisse dubitari non oportet. Dixit verò illam pro suo vsu Episcopali Episcopo ipsi esse commissam; quod non de vsu necessario accipias; siquidem hoc modo de dispensandi ratione nullus dubitationi locus esset. Atqui certè tam perspicuis mox ipse verbis vtitur, vt qui eius fuerit sen-

sus

ſus minimè ambigi poſſit. ita enim inquit, *Tenentur ergo in duobus caſibus ad reſtitutionem. Primo, ſi vſurparet ſibi rē deputatam alteri particulari quàm multitudini, vt particularibus &c. propter quod qui præſunt hoſpitalibus, aut ſunt commiſſarij in huiuſmodi caueant, quàm mundas ſeruent ma nus: cùm enim hæc bona aliorum ſint, rapina pauperum in domo eorum eſt, ſi hæc ſibi applicant; ſecundò, ſi alienaret rem ſuæ cuſtodiæ deputatam: & ſub hoc clauduntur tam immobilia, quàm prohibita alienari, quàm Theſauri.* Duos tantùm caſus excipit Caietanus, quibus ſolus aſſerit prælatum teneri ad reſtitutionem. primò, quando rem alteri deputatam ſibi uſurpat: ſecundò, quando alienat rem cuſtodiæ ſuæ commiſſam. Quare dubitandum non eſt, quin cæteris omnibus caſibus contrarium ſtatuat. Quod ipſum alibi quoque perſpicuè ſentit Caieta. ut in 2.2.q.185.art.7. in reſponſione ad tertium, ubi ait Prælatum, & Epiſcopum in ſua præbenda ex abuſu peccare tantùm. Vt uerò ad D.Thom. reuertamur, uideo ipſum non minus apertè nobis adſtipulari, Quodlibe.6.q.7.art.12.ad primum, ubi ſic inquit; *Aliter ergo dicendum eſt de illis Eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & ex conſequenti neceſſitatibus miniſtrorum, ſicut bona hoſpitalium, & alia huiuſmodi; & aliter de illis bonis, quæ ſunt principaliter attributa vſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbendæ clericorum, & alia huiuſmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur non ſolùm ex abúſu, ſed etiam ex ipſarum rerum conditione, dum aliquis in ſuos vſus aſſumit quod eſt alterius; & ideò tenetur ad reſtitutionem tanquam defraudator alienæ rei; In ſecundis verò bonis non committitur peccatum, niſi per abuſum, ſicut de bonis patrimonialibus dictum eſt: vnde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolùm ad pœnitentiam peragendum.* Nihil aliud ad hæc uerba, ne probabiliter quidem, reſponderi poteſt, niſi

quod

quod ex aduerso respondetur, respexisse D. Thomam solas præbendas, quæ uerius ac magis propriè stipendium
11 laboris dicuntur. † Sed hoc quoque à ueritate alienissimum est: uerè enim ipse in confuso Ecclesiasticos redditus omnes complexus est, ut ex eius uerbis liquidò appa ret. & ita etiam accipit Caietanus in præcitato loco, nihil minus cogitans, quàm ut de præbenda speciatim aliquid statueret, ac in cæteris fructibus Ecclesiasticis.
12 † Quæ differentia tantominus à nobis statuẽda est, quòd nulla planè ratione iuuari illa potest: cùm etiam præbenda tam pinguis esse possit, ut uictus necessitatem excedat; nec ratio ulla sit, cur minus ad restitutionem teneatur, qui illam, quàm qui beneficij redditus malè consumit. Nam si dicis, clerici stipendium esse præbendam; de beneficio certè idem uerè affirmari potest: Nam & beneficium quasi in stipendium clericis est constitutum, c.2. & c.cum
13 secundùm Apostolum, de præben. † At instabis adhuc, in eo saltem nobis aduersari D. Thomam, quòd quandoque asseruerit bona Ecclesiarum prælatis fuisse commendata, non secus ac consulibus Reip. bona, 2.2.q.43.arti.8. Sed respondeo, ad bona immobilia id referri oportere: uerè enim illa prælatorum custodiæ commissa sunt, ut proximè adnotauimus ex Caietano. 2.2.q.62.art.5.ad quintum. Perspicuum est igitur iam, ut opinor, frustrà illos insudare, qui D. Thomæ autoritate beneficiariorum dominium, quantum ad redditus Ecclesiasticos impugnare conantur, licèt cauillis, & subtilitatibus apertissima eius uerba, quantum in ipsis est, studeant inuertere;
14 † neque animaduertant subtilitatem nimiam non Pontificis solùm, sed Ethnicis etiam legibus ubiq; admodum improbari, l. sed & hæc nimium scropulosa sunt; ff. de excusa. tuto. l. pen. C. ad Trebel. ibi, nedũ nimia subtilitate. & c. dilecti, de iudi. c. hinc etenim. 49. dist. Quoniam uerò per-

permultos fore auguror, qui, tametsi fateantur accuratè nos, quin & uerè D. Thomæ uerba fuisse interpretatos, plus tamen communis interpretationis autoritati, quàm
15 nostræ tribuant diligẽtia; † propterea illud etiam libet ad monuisse, nostram hanc interpretationem frequentius à cæteris iisque grauissimis autoribus receptã esse, qui hoc ipsum quod diximus sensisse D. Thomam non dubitanter affirmarunt. Bellame. in c. uenerabilis, de excep. n. 46. in fi. uer. pro, & contra faciunt. Turrecremata in ca. gloria episcopi, uer. sacrilegium, & in c. 1. 12. q. 2. in 7. & 10. conclusione, nu. 8. & 11. in responsione ad 1. & 2. & in responsione, ad 4. & 2. ver. his habitis. Card. Alexandrinus in c. 1. 44. dist. Albe. in suo dictio. uerbo Clericus. Caietanus, 2. 2. q. 62. ar. 5. ad 5. Petrus Sotus tract. de insti. sacerdo. c. de bonis eccles. uer. Rursum an ad restitutionem teneantur. Dom. Sot. lib. 10. de iust. & iur. q. 4. ar. 2. uersi. sexta cõclusio. Gabriel. Biel in 4. dist. 15. q. 8. in 5. conclusione. Sum. Tabiena uer. restitutio. 19. nu. 20. uer. tamen melius est dicendum secundùm D. Thom. & ne multos damnemus, & cum sit pœna &c. Itaque communi sententiæ non tantùm aduersatur, qui clericos negat redditunm ecclesiasticorum dominos, iisque consumptis ad restitutionem teneri putat, sed etiam qui secus existimat sentire D. Thomam, de cuius sententia accuratius differere non ab re esse duximus, cum ille & ingenio, & santitate, usque adeo præcellat, ut Angelici Doctoris agnomen maxima cum ratione miro Theologorum omnium consensu fuerit assecutus.

Hæc de fructibus ecclesiasticis dixisse uolui, non ut doctissimis grauissimisq; iuris æmularer, qui eadem hac de re acuratè simul, & copiosè scripserunt: sed quia uix poteram æquo animo ferre eam a multis sententiam, uti prorsus erroneam, improbari, quam ego ueritati omni ex parte

te

16 te consentaneam semper iudicaui. †Illud præterea omnibus testatum esse cupio (ne quis forsan secus sententiam nostram accipiat, atque illam ego accipi uelim) me nihilosecius clericorum nonnullorum licentiam detestari, quàm qui eos restitutioni obnoxios esse contendunt. Etenim parum ea in re momenti esse statuo, quòd per luxum effusa, restituere non compellantur, si Deo, quem tã topere in se munificum experti sunt, contrà ipsi se se ingratos præbent, si, ut rectè Gerson aduertit in sermone de uita clericorum, rebus iis improbè abutuntur, quæ illos ad pœnitentiam potius deberent excitare, si assiduas prædicationes, si sanctissimorum uirorum exemplum pro nihilo habent: quæ non solùm ad intuendum, uerùm etiam ad imitandum ipsis proposita sunt: si denique remedia, quibus animarum nostrarum labes diuinus ille Medicus sanare studet, non auertunt modò, sed etiam fastidiunt atque contemnunt.

F I N I S.

